

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

Gal. I. 6

FLAVII IOSEPHI HEBRAEI
OPERA OMNIA
GRAECE ET LATINE

EXCVSA AD
EDITIONEM LVGDVNO-BATAVAM
SIGEBERTI HAVERCAMPII
CVM
OXONIENSI IOANNIS HVDSONII
COLLATAM

CURAVIT
FRANCISCVS OBERTHV̈R

S. S. THEOL. ET V. I. DOCTOR INSIGNIS ECCLESIAE HAVGENSIS
CANONICVS CAPITVLARIS S. S. DOGMATVM IN VNIVERSITATE
WIRCEBVRGENSI PROFESSOR PVBL. ORD.

TOMVS III

LIPSIAE
SVMTV E. B. SCHWICKERTI
MDCCCCLXXXV

15

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ,

ΠΕΡΙ

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ,

ΚΑΤΑ ΑΠΙΩΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ Α΄.

ΙΚΑΝΩΣ μὲν ὑπολαμβάνω, καὶ διὰ τῆς περὶ τὴν ἀρχαιο-
 λογίαν συγγραφῆς, κρεάτισε ἀνδρῶν Επαφροδίτε, τοῖς
 ἐντευξομένοις αὐτῇ πεποιημένα Φανερόν περὶ τῷ γένει ἡμῶν
 τῶν Ἰουδαίων, ὅτι καὶ παλαιότατόν ἐστι καὶ τὴν πρώτην ἐπό-
 ρασιν ἔχει ἰδίαν, καὶ πῶς τὴν χώραν, ἣν νῦν ἔχομεν, κατώ-
 κησεν, ἣν, πεντακιχλίων ἐτῶν ἰσορίαν περιέχουσιν, ἐκ τῶν
 παρ' ἡμῖν ἱερῶν βιβλίων διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Φωνῆς συνεγρα-
 ψάμην. ἐπεὶ δὲ συχνὰς ὀρῶ ταῖς ὑπὸ δυσμενείας ὑπό τι-
 νων εἰρημέναις προσέχοντας βλασφημίαις, καὶ τοῖς περὶ τὴν
 ἀρχαιολογίαν ὑπ' ἡμῶν γεγραμμένοις ἀπιστῶντας, τεκμηρίον
 τε ποιούμενος τῷ νεώτερον εἶναι τὸ γένος ἡμῶν, διὰ τὸ μηδε-
 μιᾶς παρὰ τοῖς ἐπιφανέσι τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων
 μνήμης ἡξιώσθαι, περὶ τῶν πάντων ᾧ ἤθην δεῖν γράψαι
 συντόμως, τῶν μὲν λοιδορούντων τὴν δυσμένειαν καὶ τὴν ἐκβί-
 σιον ἐλέγχει ψευδολογίαν, τῶν δὲ τὴν ἀγνοίαν ἐπανορθώ-
 σαδαι, διδάξει δὲ πάντας, ὅσοι τάληθές εἰδέναι βέλονται,
 περὶ τῆς ἡμετέρας ἀρχαιότητος. χρήσομαι δὲ τῶν μὲν ὑπ'
 ἡμῶν λεγομένων μάρτυσι, τοῖς ἀξιопιστοτάτοις εἶναι περὶ
 πάσης ἀρχαιολογίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κεκρυμένοις· τῆς δὲ
 βλασφημίας περὶ ἡμῶν καὶ ψευδῶς γεγραφότας, αὐτὰς δι'
 ἑαυτῶν ἐλεγχόμενος παρέξω. περᾶσομαι δὲ καὶ τὰς αἰ-
 τίας ἀποδῆναι, δι' αἷς ἔ πολλοὶ τῷ ἔθνει ἡμῶν ἐν ταῖς ἰσο-
 ρίαις Ἕλληνες ἐμνημονεύκασιν· ἔτι μὲν τοι καὶ τὰς ἑ παρα-
 λυπόντας τὴν περὶ ἡμῶν ἰσορίαν ποιήσω Φανερὸς τοῖς μὴ
 γνωσκουσιν ἢ προσποιούμενοις ἀγνοεῖν.

β'. Πρῶτον ἔν ἐπέρχεται μοι πᾶν θαυμάζειν τὰς οἰο-
 μένας δεῖν περὶ τῶν παλαιωτάτων ἔργων μόνοις προσέχειν

FLAVII IOSEPHI,
DE
ANTIQUITATE IUDAEORVM,
CONTRA APIONEM
LIBER I.

SATIS quidem arbitror, me per libros etiam Antiquitatum, virorum praestantissime Epaphrodite, lectoris eos planum fecisse de gente nostra Iudaica, quod et vetustissima sit, et primam originem sibi propriam habuerit, utque regionem, quam nunc tenemus, incoluerit, quos, annorum quinque millium historiam complectentes, ex sacris libris nostris Graeca lingua conscripsi. Quoniam vero multos video, qui maledicis sermonibus, malo animo a quibusdam iactatis, fidem habeant, eaque, quae ego de antiquitate scripsi, non credant, et recentiorum esse gentem nostram colligant ex eo, quod nulla eiusdem mentio facta fuerit apud celebres Graecorum historicos; de hisce omnibus putavi scribendum breuiter, tum ut obtrectatorum malevolentiam voluntariumque falsiloquium arguerem, tum ut aliorum ignorantiam corrigerem, vniuersosque de nostra antiquitate edocerem, qui veritatem scire desiderant. Eorum autem, quae a me dicuntur, utar quidem testibus eis, qui de omni antiquitate apud Graecos fide digni habiti fuerunt: eos vero, qui probrose de nobis falsoque scripsere aliqua, ipsos suis verbis conuictos dabo. Conabor etiam quid causae fuerit aperire, quod non multi e Graecis in historiis suis gentis nostrae meminerint: necnon et eos, qui de nobis scribere in historiis non omiserunt, producam iis, qui aut nesciunt eos, aut se nescire simulant.

2. Primum itaque vehementer eos mirari subit, qui de rebus antiquissimis non aliis fidem, quam Graecis ho-

τοῖς Ἑλλήσι, καὶ παρὰ τούτων πυνθάνεσθαι τὴν ἀλήθειαν, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἀπιστεῖν. πᾶν γὰρ ἐγὼ τῶναντίον ὁρῶ συμβεβηκός, εἶγε δὲ μὴ ταῖς ματαίαις δόξαις ἐπακολουθεῖν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τὸ δίκαιον τῶν πραγμάτων λαμβάνειν. τὰ μὲν γὰρ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἅπαντα νῆα, καὶ χθῆς καὶ πρῶην, ὡς ἂν εἴποι τις, εὐρήσεις γεγονότα· λέγω δὴ τὰς κτίσεις τῶν πόλεων, καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπινοίας τῶν τεχνῶν, καὶ τὰ περὶ τὰς τῶν νόμων ἀναγραφάς· πάντων δὲ νεωτάτῃ χροῖον ἐστὶ παρ' αὐτοῖς ἢ περὶ τῆ συγγράφειν τὰς ἱστορίας ἐπιμέλεια. τὰ μέντοι παρ' Αἰγυπτίοις τε, καὶ Χαλδαίοις καὶ Φοίνιξιν, ἐγὼ γὰρ νῦν ἡμᾶς ἐκείνοις συγκαταλέγειν, αὐτοὶ δὴ πᾶσιν ὁμολογεῖσιν ἀρχαιοτάτην τε καὶ μονιμωτάτην ἔχειν τῆς μνήμης τὴν παράδοσιν. καὶ γὰρ τόπῳς ἅπαντες οἰκῶσιν, ἥμισυ ταῖς ἐκ τῆ περιέχοντος Φθοραῖς ὑποκειμένους, καὶ πολλὴν ἐποιήσαντο πρόνοιαν, τῇ μὴδὲν ἄμνησον τῶν παρ' αὐτοῖς πραττομένων παραλιπεῖν, ἀλλ' ἐν δημοσίαις ἀναγραφαῖς ὑπὸ τῶν σοφωτάτων αἰεὶ καθιερεῖσθαι. τὸν δὲ περὶ τὴν Ἑλλάδα τόπον μυρία μὲν Φθοραὶ κατέχον, ἐξαλείφουσι τὴν μνήμην τῶν γεγονότων· αἰεὶ δὲ καινὰς καθιστάμενοι βίβας, τῇ παντὸς ἐνόμιζον ἄρχειν ἕκαστοι τὸν ἀφ' ἑαυτῶν. ὅψε δὲ καὶ μόλις ἔγνωσαν φύσιν γραμμάτων. οἱ γὰρ ἀρχαιοτάτην αὐτῶν τὴν χρῆσιν εἶαι θέλοντες, παρὰ Φοινίκων καὶ Κάδμω σιμνύοντα μαθεῖν. ἢ μὴν ἔδ' ἐπ' ἐκείνῃ τῇ χρόνῳ δύναιτό τις ἂν δεῖξαι σωζομένην ἀναγραφὴν, ἢτ' ἐν ἱεροῖς, ἢτ' ἐν δημοσίοις ἀναθήμασιν. ὅπῃ γε καὶ περὶ τῶν ἐπὶ Τροίαν τοσούτοις ἔτεσι στρατευσάντων ὕψρον, πολλὴ γέγονεν ἀπορία τε καὶ ζήτησις, εἰ γράμμασιν ἐχρῶντο. καὶ τάλῃθ' ἐπικρατεῖ μᾶλλον, περὶ τῇ τὴν νῦν ἦσαν τῶν γραμμάτων χρῆσιν ἐκείνους ἀγνοεῖν. ὅλως δὲ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἔδεν ὁμολογεῖμεν· εὐρίσκεται γράμμα τῆς Ομήρου ποιήσεως πρεσβύτερον. ἕτος δὲ καὶ τῶν Τρωϊκῶν ὕψρον φαίνεται γεγνημένος· καὶ φασὶν ἔδδ' ἐκείνου ἐν γράμμασι τὴν αὐτῇ ποιήσιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ἀσμάτων

minibus, habendam esse, non nisi ab illis verum expectandum, proinde neque nobis, neque aliis quibuscunque, credendum arbitrantur. Equidem hoc in genere secus omnino statuendum intelligo, si modo verum e rebus ipsis sumere potius, quam vanis opinionibus inhaerere, malimus. Enimuero noua certe apud Graecos omnia, et ante vnum, vt ita loquar, alterumue diem exstitisse reperias, vrbium (inquam) molitionem, excogitationem artium, et legum perscriptionem: omnium vero nouissimo ad scribendam historiam se contulerunt. At vero et Ægyptiis, et Chaldaeis, et Phoenicibus (ne cum iis nostrates hoc loco numerem) vetustissimam atque constantissimam rerum suarum manere memoriam Graeci fatentur ipsi. Etenim cum regionem incolunt omnium minime infesto coelo laborantem, tum diligentiam in eo singularem adhibuerunt, vti ne quid e rebus suis oblivione conscriptum iaceret, sed potius omnia publicas in tabulas a viris sapientissimis semper referrentur. Contra vero tractum illum Graeciae vniuersum, infinitorum morborum subinde depasta lues, rerum gestarum memoriam funditus aboleuit; adeoque nouo semper instituto vitae curriculo, suum quique sibi vniuersae principium et caput esse facile persuaferunt. Idem sero admodum, vixque tandem literarum naturam didicere. Nam qui vetustissimum illarum vsum esse volunt, eas illi sese a Phoenicibus atque a Cadino accepisse gloriantur. neque tamen quisquam, aut in sacris, aut in publicis vsquam monumentis vllum eius temporis exstare vestigium ostenderit; vbi etiam de iis, qui Troianam expeditionem tanto post susceperere, dubitatum per diu quaesitumque est, an literis vti fuerint. Qua de re verior ea constantiorque sententia iam obtinet, ignoratum ab iis hodiernum illarum vsum fuisse. Neque tu scriptum omnino apud Graecos vllum, cuius de fide modo constet, Homeri Poësi antiquius inuenias. at eum post Troiana tempora natum esse nemo non fatetur: imo ne ab ipso quidem literis suam illam poësin mandatam esse ferunt, sed

ὑστερον συντεθῆναι, καὶ διὰ τῆτο πολλάς ἐν αὐτῇ χεῖν τὰς διαφωνίας. οἱ μέντοι τὰς ἱστορίας ἐπιχειρήσαντες συγγράφειν παρ' αὐτοῖς, λέγω δὲ τὰς περὶ Κάδμον τε τὸν Μιλήσιον, καὶ τὸν Αργεῖον Ακισίλαον, καὶ μετὰ τῆτον εἴ τινας ἄλλοι λέγονται γενέσθαι, βραχὺ τῆς Περσῶν ἐπὶ τὴν Ελλάδα φρατείας τῷ χρόνῳ προέλαβον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς περὶ τῶν ἡρακλείων τε καὶ Θείων πρώτους παρ' Ἑλλήσι φιλοσοφῆσαντας, οἷον Φερεκύδην τε τὸν Σύριον καὶ Πυθαγόραν καὶ Θάλητα, πάντες συμφώνως ὁμολογῶσιν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων γενομένους μαθητὰς ὀλίγα συγγράψαι· καὶ ταῦτα τοῖς Ἑλλήσιν εἶναι δοκεῖ πάντων ἀρχαιότατα, καὶ μόλις αὐτὰ πιστεύουσιν ὑπ' ἐκείνων γεγραφῆθαι.

γ'. Πῶς ἔν ἐκ ἄλογον τετυφῶσθαι τῆς Ἑλληνας ὡς μόνους ἐπισταμένους τὰ ἀρχαῖα, καὶ τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν ἀκριβῶς παραδιδόντας; ἢ τίς ἔ παρ' αὐτῶν συγγραφέων μάθοι ῥαδίως, ὅτι μηδὲν βεβαίως εἰδότες συνέγραφον, ἀλλ' ὡς ἕκαστοι περὶ τῶν πραγμάτων εἰκάζοντο; πλεῖστον γὰρ διὰ τῶν βιβλίων ἀλλήλους ἐλέγχουσι, καὶ τὰ ἐναντιώτατα περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν ἐκ ὁκνήσουσι. περιέργους δ' ἂν εἴην ἐγὼ τὰς ἐμῶ μαλλον ἐπισταμένους διδάσκων, ὅσα μὲν Ἑλλάνικος Ακισιλάῳ περὶ τῶν γενεαλογιῶν διαπεφώνηκεν, ὅσα δὲ διορθῆται τὸν Ησίοδον Ακισίλαος, ἢ τίνα τρόπον Εφορος μὲν Ἑλλάνικον ἐν τοῖς πλείστοις ψευδόμενον ἐπιδείκνυσιν, Εφορον δὲ Τίμαιος, καὶ Τίμαιον οἱ μετ' ἐκείνων γεγονότες, Ηρόδοτον δὲ πάντες. ἀλλ' ἡδὲ περὶ τῶν Σικελῶν τοῖς περὶ Αντίοχον καὶ Φίλιππον ἢ Καλλίαν Τίμαιος συμφωνεῖν ἠξίωσεν· ἡδ' αὖ περὶ τῶν Ἀττικῶν οἱ τὰς Ἀτθίδας συγγεγραφότες, ἢ περὶ τῶν Αργολικῶν οἱ τὰ περὶ Αργεὺς ἱστορῶντες ἀλλήλοις κατηκολυθῆκασιν. καὶ τί δὲ λέγειν περὶ τῶν κατὰ πόλεις καὶ βραχυτέρων, ὅπως περὶ τῆς περιηγήσεως τῆς Περσικῆς φρατείας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων οἱ δοκιμώτατοι διαπεφωνήκασιν. πολὺ δὲ καὶ Θεκυδίδης ὡς ψευδόμενος ὑπὸ τινων κατηγορεῖται.

posterorum memoria propagatam aliquamdiu, variis ex cantilenis collectam demum et contextam fuisse, ac propterea tantum in ea vulgo discrepantiae reperiri. Ergo qui ex illis ad scribendam historiam animum appulere, Cadinus, inquam, Milesius, et Acusilaus Argiuis, ac si qui praeterea nominantur, paulum admodum Persicam aduersus Graecos expeditionem tempore anteuenterunt. Ad haec, qui de rebus coelestibus atque diuinis primi apud eos philosophari coeperunt, vt Pherecydes Syrius et Pythagoras et Thales, illos et Aegyptiorum Chaldaeorumque discipulos fuisse, nec nisi pauca scripsisse, ore omnes vano pronunciant: atque illa Graeci cum omnium vetustissima esse arbitrantur, tum vix etiam ab illis ea scripta fuisse credunt.

3. Quis igitur vano stolidoque fastu Graecos laborare non videat, qui sibi et res antiquas tenere soli, et soli accuratam illarum integramque veritatem tradere videantur? Imo quis non ex iisdem scriptoribus illud perfacile discat, perspecti ab iis nihil exploratique conscriptum, sed tantum quatenus assequi coniectura potuerint? Itaque scriptis suis alios passim alii reprehendunt, nec iisdem omnino de rebus longe diuersa loqui erubescunt. Ego vero importunus et otiosus vtique videar, si, quibus id, quam ipsi mihi, notius est, perdocere velim, quam in Genealogiae rationibus multa sint, in quibus Hellanicus ab Acusilao dissideat: quam apud Hesiodum Acusilaus multa castiget: quam saepe mendacii reum Hellanicum Ephorus, Ephorum Timaeus, Timaeumque recentiores, denique Herodotum vniuersi peragant. Neque vero aut de rebus Siculis eadem Timaeus, quae Antiochus et Philistus et Callias, sentire voluit: aut in Atticis, qui Atthidas scripsere, vel in Argolicis, qui de Argo, aliorum alii sensum mentemque sequuti sunt. quanquam quid ea persequi attinet, quae per vrbes passim contingere, et angustioribus omnino regionibus continentur, cum in ipsa quoque Persica expeditione ac rebus in ea gestis, laudatissimorum scriptorum magna sit plerumque dissensio? prorsus vt ipse etiam Thucydides, licet accuratissimam temporum suorum hi-

ται, καίτοι δοκῶν ἀκριβεστάτην καθ' αὐτὸν ἱστορίαν συγ-
γράφειν.

δ'. Αἰτία δὲ τῆς τοσαύτης διαφωνίας πολλὰ μὲν ἴσως ἂν καὶ ἕτεραι τοῖς βυλομένοις ζητεῖν ἀναφανῆεν, ἐγὼ δὲ δυοὶ ταῖς λεχθησομέναις τὴν μεγίστην ἰχὺν ἀνατίθημι. καὶ προτέραν ἐρῶ τὴν κυριωτέραν εἶναι μοι δοκῆσαν. τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὴ σπῆδασθῆναι, παρὰ τοῖς Ἑλλήσι δημοσίας γενέσθαι περὶ τῶν ἐκάστοτε πραττομένων ἀναγραφῆς, τὸτο μάλιστα δὴ καὶ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἐξουσίαν τῇ ψεύδει, τοῖς μετὰ ταῦτα βυληθεῖσι περὶ τῶν παλαιῶν τι γράφειν παρέχεν. ἡ γὰρ μόνον παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσιν ἡμελήθη τὰ περὶ τῆς ἀναγραφῆς, ἀλλ' ἔδδ' παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ὅς αὐτόχθονας εἶναι λέγασσι καὶ παιδείας ἐπιμελεῖς, ἔδδ' ἐν τοῖς τοῖς εὐρίσκειται γενόμενον· ἀλλὰ τῶν δημοσίων γραμμάτων ἀρχαιοτάτης εἶαι φασὶ τῆς ὑπὸ Δράκοντος αὐτοῖς περὶ τῶν Φονικῶν γραφέντας νόμους, ὁλέγω πρότερον τῆς Πεισιγέρτης τυραννίδος ἀνθρώπων γεγονότος. περὶ μὲν γὰρ Ἀρχαίων τί δεῖ λέγειν αὐχύντων ἀρχαιότητα; μόλις γὰρ ὅτοι καὶ μετὰ ταῦτα γράμμασιν ἐπαιδευθήσαν.

ε'. Ἰατε δὴ τοῖνυν ὑδεμιᾶς προκαταβεβλημένης ἀναγραφῆς, ἡ καὶ τῆς μαθεῖν βυλομένης διδάξεν ἡμελλε, καὶ τῆς ψευδομένης ἐλέγξεν, ἡ πολλὰ πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο διαφωνία τοῖς συγγραφεῦσι. δευτέραν δὲ πρὸς ταύτην θετέον ἐκείνην τὴν αἰτίαν. οἱ γὰρ ἐπὶ τὸ γράφειν ὀρμήσαντες, ἡ περὶ τὴν ἀλήθειαν ἐσπῆδασαν, καίτοι τῷ πρόχειρόν ἐστιν αἰεὶ τὸ ἐπάγγελμα, λόγων δὲ δύναμις ἐπέδεικνυντο· καὶ καθ' ὅντινα τρόπον ἐν τῷ παρυσδοκιμήσεν τῆς ἄλλης ὑπελάμβανον, κατὰ τῷτον ἡρμόζοντο. τινὲς μὲν ἐπὶ τὸ μυθολογεῖν τρεπόμενοι, τινὲς δὲ πρὸς χάριν ἢ τὰς πόλεις ἢ τῆς βασιλείας ἐπαινῶντες, ἄλλοι δὲ ἐπὶ τὸ κατηγορεῖν τῶν πράξεων ἢ τῶν γεγραφότων ἐχώρησαν, ἐνευδοκιμήσεν τῷτον νομίζοντες. ὅλως δὲ τὸ πάντων ἐναντιώτατον ἱστορία πράττοντες διατελῶσι. τῆς μὲν γὰρ

floriam perscribere videatur, a nonnullis erroris ac vanitatis arguatur.

4. Cuius sane dissidii, cum aliae fortassis plurimae aliis in illud anquirentibus occurrere possint, tum has praecipue duas summi momenti causas esse intelligo. Atque ut ab ea, quae mihi potior videtur, incipiam, cum totum illud res eas, quae ubique fierent, publicas in tabulas referendi studium a Graecis iam usque ab initio neglectum fuisset, id sane cum errori maxime viam aperuit, tum iis etiam omnibus, qui de rebus antiquioribus scribere cogitarent, licentiam obtulit impune mentiendi. Nec enim reliqua duntaxat Graecorum natio hanc tabularum conficiendarum curam iacere permisit: sed ne apud Athenienses quidem, quos tamen et indigenas et disciplinarum apprime studiosos esse ferunt, quicquam eiusmodi factum reperias: cum e publicis quidem literis antiquissimas leges eas fuisse tradant, quas ipsis Draco de caede tulit, homo, qui non nisi paulo ante Pisistrati tyrannidem lucem adspexerat. Nam Arcadum meminisse quid attinet, qui, cum de sua tantopere vetustate glorientur, vix tamen etiam post illa tempora literarum informari cognitione coeperunt?

5. Ita plane, cum vetustior commentarius nullus existeret, qui vel docere discendi cupidos, vel mentientes arguere posset, maxima est scriptores inter excitata dissensio. Cui tu causae alteram hanc adiungas licet. Qui enim ad scribendum sese contulerunt, ii non veritatis utique studio ducebantur, licet hoc profiteri solenne passim omnibus tralatitiumque sit, sed vim orationis vnam ostendebant: atque ita, quo se quisque genere alios superatum esse maxime confidebat, in eo elaborabant plurimum. Ergo alii fabulas texere, alii civitatum aut regum benevolentiam et gratiam laudationibus eblandiri coeperunt: nonnulli res ipsas, aut illarum scriptores carpere ac vituperare maluerunt, quod in eo sese facilius excellere posse sperarent. Caeterum isti cum historiae legibus omnino pugnant. Cum enim eo potissimum ar-

ἀληθῆς ἐστὶ τεκμήριον ἱστορίας, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντες ταῦτα καὶ λέγοιεν καὶ γράφοιεν. οἱ δ' εἰ ταῦτα γράψαναι ἐτίμως, ὥτως ἐνόμιζον αὐτοὶ φανεῖσθαι πάντων ἀληθέστατοι. λόγων μὲν ἔν ἑνὲκα καὶ τῆς ἐν τούτοις δεινότητος δεῖ παραχωρεῖν ἡμᾶς τοῖς συγγραφεῦσι τοῖς Ἑλληνικοῖς· ἢ μὴν καὶ τῆς περὶ τῶν ἀρχαίων ἀληθοῦς ἱστορίας, καὶ μάλιστα γὰρ τῆς περὶ τῶν ἐκάστοις ἐπιχωρίων.

ε'. Οτι μὲν ἔν παρ' Αἰγυπτίοις τε καὶ Βαβυλωνίοις, ἐκ μακροτάτων ἄνωθεν χρόνων, τὴν περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν, ὅπως μὲν οἱ ἱερεῖς ἦσαν ἐγκειχειρισμένοι, καὶ περὶ ταύτας ἐφιλοσόφην, Χαλδαῖοι δὲ παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις, καὶ ὅτι μάλιστα δὲ τῶν Ἑλλήσιν ἐπιμειγνυμένων ἐχρήσαντο Φοίνικες γράμμασιν, εἰς τε τὰς περὶ τὸν βίον οἰκονομίας, καὶ πρὸς τὴν τῶν κοινῶν ἔργων παράδοσιν, ἐπεὶ δὴ συγχωρεῖσιν ἅπαντες, εἰσέειν μοι δοκῶ. περὶ δὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὅτι τὴν αὐτὴν, εἰ γὰρ λέγειν, εἰ καὶ πλείω τῶν εἰρημένων ἐποίησαντο τὴν περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν, τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς προφῆταις τῆτο προσάξαντες. καὶ ὡς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων πεφύλακται πολλῆς ἀκριβείας, εἰ δὲ θρασύτερον εἰπεῖν καὶ φυλαχθήσεται, περᾶσομαι συντόμως διδάσκειν.

ζ'. Οὐ γὰρ μόνον ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τέτων τῆς ἀρίστες, καὶ τῇ θεραπείᾳ τῇ Θεῷ προσεδρεύοντας κατέστησαν, ἀλλ' ὅπως τὸ γένος τῶν ἱερέων ἄμικτον καὶ καθαρόν διαμένῃ, πρέμνησαν. δεῖ γὰρ τὸν μετέχοντα τῆς ἱερωσύνης ἐξ ὁμογενῆς γυναικὸς παιδοποιεῖσθαι, καὶ μὴ πρὸς χεῖματα μηδὲ τὰς ἄλλας ἀποβλέπειν τιμὰς, ἀλλὰ τὸ γένος ἐξετάζειν ἐκ τῶν ἀρχαίων λαμβάνοντα τὴν διαδοχὴν, καὶ πολλὰς παραχόμενοι μάρτυρας. καὶ ταῦτα πράττομεν ἢ μόνον ἐκ αὐτῆς Ἰσθαίας, ἀλλ' ὅπως ποτὲ σύστημα τῷ γένει ἐστὶν ἡμῶν, καὶ καὶ τὸ ἀκριβὲς ἀποσώζεται τοῖς ἱερεῦσι περὶ τῆς γάμης· λέγω δὲ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Βαβυλῶνι, καὶ εἴπερ τῆς ἄλλης οἰκισμένης τῷ γένει τῶν ἱερέων εἰσὶ τινες διασπαρμέναι. πέμπουσι γὰρ εἰς Ἱερουσόλυμα συγγράψαντες πατρῷον

gumento historiae veritas comprobetur, si de rebus iisdem eadem omnes pronuncient, ac scribant, ita sese demum isti maxime reliquos omnes veritatis opinione superaturos putarunt, si ab reliquis maxime dissiderent. Certe dicendi genere et eloquentiae vi cedere nos oportet scriptoribus Graecis; non autem historiae de priscis veritate, et maxime de rebus propriae vniuscuiusque patriae.

6. Quod apud Aegyptios quidem et Babylonios ex longissimis retro seculis in rebus conscribendis adhibita fuerit diligentia, quando sacerdotibus quidem id officii commissum erat, et circa eas ipsi philosophabantur, Chaldaeis vero apud Babylonios, et maxime Phoenicibus, qui Graecis immixti vsi sunt literis, vt et vitae rationem ordinarant, et opera publica memoriae traderent, dum consentiant omnes, praemittendum hoc puto. De nostris vero progenitoribus, quod eandem, (mitto dicere an potioram) quam praedicti, habuerint in conscribenda historia curam, pontificibus et prophetis id muneris iniungentes; quodque vsque ad nostra tempora cum multa diligentia hoc ipsum seruauerint, et, si oportet audentius dicere, etiam seruabitur, conabor breuiter edocere.

7. Non enim tantum ab initio his rebus viros optimos et in Dei cultu assiduos praefecere, sed et curam habuere, vt genus sacerdotale purum semper impermixtumque permaneret. Debet enim, quisquis sacerdotio fungitur, ex populari sua coniuge liberos quaerere, neque ad pecunias aut honores respicere alios, sed genus exquirere secundum antiquam successionem multis probatum testimoniis. Et haec obseruamus non in Iudaea tantum, sed vbicunque pars aliqua est de nostra gente, ibi observatur sollicita nuptiarum sacerdotalium regula: puta in Aegypto, in Babylone, et sicubi terrarum praeterea sparsi sunt nostri sacerdotes. Mittunt enim Hierosolyma de-

τῆνομα τῶν γενναμένων καὶ τῶν ἐπάνω προγόνων, καὶ τίνες οἱ μαρτυρῆντες. πόλεμος δ' εἰ κατάχοι, καθάπερ ἤδη γέγονεν πολλάκις, Ἀντιόχῃ τε τῇ Ἐπιφανῆς εἰς τὴν χώραν ἐμβαλόντος, καὶ Πομπηΐς Μάγνῃ, καὶ Κυϊντιλίου Οὐάρε, μάλιστα δὲ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, οἱ περιλεπόμενοι τῶν ἱερέων καινὰ πάλιν ἐκ τῶν ἀρχαίων γραμμάτων συνίστανται, καὶ δοκιμάζουσι τὰς ὑπολειφθείσας γυναῖκας. ἡ γὰρ ἔτι τὰς αἰχμαλώτους γενομένας προσίενται, πολλάκις γεγонуῖαν αὐταῖς τὴν πρὸς ἀλλόφυλον κοινωνίαν ὑφορώμενοι. τεκμήριον δὲ μέγιστον τῆς ἀκριβείας. οἱ γὰρ ἀρχιερεῖς οἱ παρ' ἡμῖν ἀπὸ διχιλίων ἐτῶν ὀνομαστοὶ παῖδες ἐκ πατρὸς εἰσιν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς. τοῖς δὲ τῶν εἰρημέων ὅτι ἂν γένοιτο εἰς παράβασιν, ἀπηγόρευται μῆτε τοῖς βωμοῖς παρίστασθαι, μῆτε μετέχειν τῆς ἄλλης ἀγιστείας. εἰκότως ἂν, μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως, ἅτε μῆτε τῇ ὑπογράφειν αὐτέξουσιν πᾶσιν ὄντος, μῆτε τινὸς ἐν τοῖς γραφομένοις ἐκείνης διαφωνίας· ἀλλὰ μόνων τῶν προφητῶν τὰ μὲν ἀνωτάτω καὶ τὰ παλαιότατα κατὰ τὴν ἐπίπνοϊαν τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μαθόντων, τὰ δὲ καθ' αὐτὰς ὡς ἐγένετο σαφῶς συγγραφόντων.

ἡ. Οὐ γὰρ μυριάδες βιβλίων εἰσὶ παρ' ἡμῖν, ἀσυμφώνων καὶ μαχομένων· δύο δὲ μόνα πρὸς τοῖς εἴκοσι βιβλία, τῇ παντὸς ἔχοντα χρόνῳ τὴν ἀναγραφὴν, τὰ δικαίως θεῖα πεπιστευμένα. καὶ τῶν πάντε μὲν ἐστὶ τὰ Μωϋσέως, ἃ τὴν τε νόμον περιέχει, καὶ τὴν τῆς ἀνθρωπογονίας παραδόσιν, μέχρι τῆς αὐτῇ τελευτῆς. ὅτος ὁ χρόνος ἀπολείπει τριχιλίων ὀλίγον ἐτῶν. ἀπὸ δὲ τῆς Μωϋσέως τελευτῆς μέχρι τῆς Ἀρταξέρξεως τῇ μετὰ Ξέρξην Περσῶν βασιλείᾳ ἀρχῆς, οἱ μετὰ Μωϋσῆν προφῆται τὰ κατ' αὐτὰς πρᾶχθέντα συνέγραψαν ἐν τρισὶ καὶ δέκα βιβλίοις· αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες ὕμνος εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑποθήκας τῇ βίᾳ περιέχουσιν. ἀπὸ δὲ Ἀρταξέρξεως μέχρι τῇ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ γέγραπται μὲν ἑκατὰ· πέντε δὲ ἔχ' ὁμοίας ἡξίωται τοῖς πρὸ αὐτῶν, διὰ τὸ μὴ

scripta nomina parentum et maiorum, additis testium nominibus. Quod si bellum enascatur, ut saepe factum est, sicut cum Antiochus Epiphanes terram inuasit, et cum Pompeius Magnus, et cum Quintilius Varus, maxime vero nostris temporibus, tum qui supersunt sacerdotum notas ex veteribus tabulas conficiunt, et inquirunt in feminas superstites. nam nec eas, quae bello captae fuerunt, recipiunt, suspectantes eam, quae saepe talibus accidit, cum alienigenis consuetudinem. Est autem argumentum diligentiae maximum circa ista, quod summi sacerdotes apud nos in commentariis descripti sunt ab annis bis mille cum suis parentumque nominibus. Si quis aduersus haec deliquerit, ei non licet altari adstare, aut caeterarum ceremoniarum esse participem. recte siquidem, potius autem ex necessitate, cum neque subscribendi potestas omnibus data, neque vlla sit in scriptis discrepantia; sed solummodo prophetis, qui antiquissima quidem et veterrima ex inspiratione diuina cognita habuerint, suorum vero temporum res quo modo gestae erant plane conscripserint.

8. Itaque apud nos nequaquam innumerabilis est librorum multitudo, dissentientium atque inter se pugnantium: sed duo duntaxat et viginti libri, totius praeteriti temporis historiam complectentes, qui merito creduntur diuini. Ex his quinque quidem sunt Moysis, qui et leges continent, et seriem rerum gestarum a conditu generis humani usque ad ipsius interitum. Atque hoc spatium temporis tria fere annorum millia comprehendit. A Moysis autem interitu ad imperium usque Artaxerxis, qui post Xerxem regnavit apud Persas, prophetae, qui Moyssi succedere, res sua aetate gestas tredecim libris complexi sunt: quatuor vero reliqui hymnos in Dei laudem, et praecepta vitae hominum exhibent utilissima. Caeterum ab imperio Artaxerxis ad nostram usque memoriam sunt quidem singula literis mandata; sed nequaquam tantam fidem et auctoritatem meruerunt, quantam superiores ii libri, propterea quod minus explorata fuit

γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχὴν. δῆλον δ' ἐστὶν ἔργῳ, πῶς ἡμεῖς τοῖς ἰδίῳις γράμμασι πεπιστεύκαμεν. το-
 σῶτα γὰρ αἰῶνος ἤδη παρωχηκός, ὥτε προδεῖναι τις
 εἶδεν, ὥτε ἀφελεῖν αὐτῶν, ὥτε μεταδεῖναι τετόλμηκεν. πᾶσι
 δὲ σύμφυτόν ἐστιν εὐθύς ἐκ τῆς πρώτης γενέσεως Ἰσρααίῳις,
 τὸ νομίζειν αὐτὰ Θεῶν δόγματα, καὶ τούτοις ἐμμένειν, καὶ
 ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ δόξοι, θνήσκειν ἡδέως· ἤδη ὅν πολλοὶ πολλα-
 κίς ἐώρανται τῶν αἰχμαλώτων, σρέβλας καὶ παντοίων θά-
 νάτων τρέψας ἐν θεάτροις ὑπομένοντες, ἐπὶ τὸ μηδὲν ῥῆμα
 προέσθαι παρὰ τῆς νόμου καὶ τὰς μετὰ τούτων ἀναγραφάς.
 ὃ τίς ἂν ὑπομείνειεν Ἑλλήνων ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' ὅδ' ὑπὲρ τῶ
 καὶ πάντα τὰ παρ' αὐτοῖς ἀφανιοθῆναι συγγράμματα, τὴν
 τυχῶσαν ὑποσῆσται βλάβην; λόγους γὰρ αὐτὰ νομίζουσι
 εἶναι, κατὰ τὴν τῶν γραφάντων βέβλησιν ἐχθροδιασμένους.
 καὶ τούτο δικαίως καὶ περὶ τῶν παλαιότερων Φρονέουσιν,
 ἐπειδὴ καὶ τῶν νῦν ἐνέχουσιν ὁρῶσι τολμῶντας περὶ τούτων συγ-
 γράφειν, οἷς μὴτ' αὐτοὶ παρεγένοντο, μήτε πύθέσθαι πα-
 ρὰ τῶν εἰδόντων ἐφιλοτιμήθησαν. ἀμέλει καὶ περὶ τῶ γε-
 νομένου νῦν ἡμῖν πολέμου τινὲς ἱστορίας ἐπιγράψαντες ἐξη-
 νόχασιν, ὥτ' εἰς τῶς τόπους παραβαλόντες, ὥτε πλησίον
 τούτων πραττομένων προσελθόντες· ἀλλ' ἐκ παρακυσμά-
 των ὀλίγα συνθέντες, τῷ τῆς ἱστορίας ὀνόματι λίαν ἀναιδῶς
 ἐνεπαροίνησαν.

Θ'. Εγὼ δὲ καὶ περὶ τῶ πολέμου παντός, καὶ περὶ τῶν
 ἐν αὐτῷ κατὰ μέρος γενομένων, ἀληθῆ τὴν ἀναγραφὴν
 ἐποίησάμην, τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἅπασι παρατυχόν.
 ἐστρατήγην μὲν γὰρ τῶν παρ' ἡμῖν Γαλιλαίων ὀνομαζομένων,
 ὥς ἀντέχειν δυνατόν ἦν, ἐγενόμην δὲ παρὰ Ῥωμαίοις συλ-
 ληφθεὶς αἰχμάλωτος. καὶ με διὰ Φυλακῆς Οὐεσπασια-
 νὸς καὶ Τίτος ἔχοντες, αἰεὶ προσεδρεύον αὐτοῖς ἠνάγκασαν,
 τὸ μὲν πρῶτον ρεδεμένον· αὐτοῖς δὲ λυθεὶς συνεπέμφθη
 ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας Τίτῳ, πρὸς τὴν Ἱερουσολύμων πε-
 λιορκίαν. ἐν ᾧ χρόνῳ γενομένων τῶν πραττομένων ἐκ ἐστὶν
 ὃ τὴν ἐμὴν γνῶσιν διέφυγε. καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὸ στρατό-

successio prophetarum. Quanta porro veneratione libros nostros prosequamur, re ipsa apparet. Cum enim tot iam saecula effluxerint, nemo adhuc nec adiicere quicquam illis, nec demere, aut mutare aliquid est ausus. Sed omnibus Iudaeis statim ab ipso nascendi exordio hoc insitum atque innatum est, Dei ut haec esse praecpta credamus, iisdemque constanter adhaerescamus, et eorum causa, si opus fuerit, libentissime mortem perferamus. Iam itaque multi captiuorum frequenter et tormenta et omnis generis mortem in theatris sustinere conspecti sunt, ne vllum verbum contra leges admitterent, scriptasque de illis traditiones. Quis Graecorum tale aliquid subiret, imo vel minimum quidem laedi sufferet, licet omnia ab illis scripta interitus periculum adeant? quippe illa narrationes esse existimant, propere effusas, prout allubesceret scriptoribus. Atque ita non immerito sentiunt de antiquioribus, quoniam aliquos nunc quoque vident de istis scribere aggredientes, quibus neque ipsi interfuere, neque operam dedere, ut a rerum gnaris illa acciperent. scilicet etiam de bello, quod nuperrime gessimus, quidam historias, quas conscripserant, ediderunt, cum neque ad ea loca peruenerint, neque in vicinia fuerint locorum, ubi res gestae erant: sed ex fama et auditione paucula quaedam temere componentes, historiae nomine impudenter admodum et insolenter se efferunt.

9. Ego autem et de omni bello, deque iis, quae particulatim gesta erant, veritati congruenter scripsi, cum ipse rebus omnibus interfuerim. Etenim eorum dux existiteram, qui apud nos Galilaei audiunt, quamdiu resistendo eramus, comprehensus autem a Romanis factus sum captiuus; cumque me Vespasianus et Titus in custodia haberent, illis semper assidere coegerunt, primo quidem vinctum. postea vero solutus ab Alexandria cum Tito missus eram ad Hierosolymorum obsidionem. Quo tempore cum fierent, quae gesta erant, nihil meam notitiam effugit. nam et singula in Ro-

πεδον τὸ Ῥωμαίων ὄρων ἐπιμελῶς ἀνέγραφον, καὶ τὰ παρὰ τῶν αὐτομόλων ἀπαγγελλόμενα μόνος αὐτὸς συνίην· εἶτα χολῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ λαβόμενος, πάσης μοι τῆς πράγματιαις ἐν παρασκευῇ γεγενημένης, χρησάμενος τισὶ πρὸς τὴν Ἑλληνίδα Φωνὴν συνεργοῖς, ἕτως ἐποίησάμην τῶν πράξεων τὴν παράδοσιν. τοσῶτον δὲ μοι περιῖν θάρσος τῆς ἀληθείας, ὥς τε πρώτης πάντων τῆς αὐτοκράτορας τῇ πολέμῳ γενομένης Οὐεσπασιανὸν καὶ Τίτον ἡξίωσα λαβεῖν μάρτυρας. πρώτοις γὰρ δέδωκα τὰ βιβλία· καὶ μετ' ἐκείνης πολλοῖς μὲν Ῥωμαίων τοῖς συμπεπολημηκόσι, πολλοῖς δὲ τῶν ἡμετέρων ἐπίπρασπον, ἀνδράσι καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας μετεχρηκόσιν, ὧν ἐσιν Ἰῦλιος Λαχέλαος, Ηρώδης ὁ σεμνότετος, καὶ αὐτὸς ὁ θαυμασιώτατος βασιλεὺς Ἀγρίππας. ἔτοι μὲν ἦν ἅπαντες ἐμαρτύρησαν, ὅτι τῆς ἀληθείας πρῆσθην ἐπιμελῶς, ἕκ ἂν ὑποσχελάμενοι καὶ σιωπήσαντες, εἴ τι κατὰ ἄγνοιαν ἢ χαριζόμενος μετέθηκα τῶν γεγονότων ἢ παρέλιπον.

ἰ. Φαῦλοι δὲ τινες ἄνθρωποι διαβάλλειν με τὴν ἰσορίαν ἐπιτεχειρήκασιν, ὥσπερ ἐν χολῇ μερακίων γύμνασμα προκείσθαι νομίζοντες. κατηγορίας παραδόξας καὶ διαβολῆς· δέον ἐκείνο γινώσκειν, ὅτι δὲ τὸν ἄλλοις παράδοσιν πράξεων ἀληθινῶν ὑπικυνέμενον, αὐτὸν ἐπίσασθαι ταύτας πρότερον ἀκριβῶς, ἢ παρεκλογηκότα τοῖς γεγονόσιν, ἢ παρὰ τῶν εἰδόντων πυνθανόμενον. ὅπερ ἐγὼ μάλιστα περὶ αἰμφοτέρας νομίζω πεποιηκέναι τὰς πραγματείας. τὴν μὲν γὰρ ἀρχαιολογίαν, ὥσπερ ἔφη, ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων μεθερμήνευκα, γεγονὼς ἱερεὺς ἐκ γένους, καὶ μετεχρηκὼς τῆς φιλοσοφίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς γεράμμασι· τῇ δὲ πολέμῳ τὴν ἰσορίαν ἐγραψα, πολλῶν μὲν αὐτεργὸς πράξεων, πλείων δ' αὐτόπτης γενόμενος, ἕλως δὲ τῶν λεχθέντων ἢ πραχθέντων ἔδοτι ἂν ἀγνοήσας. πῶς ἂν ἕκ ἂν θρασυῖς τις ἠγήσαιο τῆς ἀνταγωνίζεσθαι μοι περὶ τῆς ἀληθείας ἐπιτεχειρηκότας; οἱ καὶ τοῖς τῶν αὐτοκρατόρων ὑπομνήμασιν ἐντυχῆν λέγωσιν, ἀλλ' ἔγωγε

mano exercitū prospiciens, diligenter ea notabam; quaeque a transfugis nunciabantur, ego solus intellexi: deinde Romae otium nactus, opere omni iam praeparato, et quibusdam propter Graecam linguam in auxilium vocatis, res, prout gestae erant, literis mandabam. Adeoque veritati confidebam, ut omnium primos Vespasianum et Titum in eo bello imperatores mihi testes facere voluerim. Primum namque illis obtuli libros; et post illos multis quidem Romanorum, qui bello interfuere: plurimis etiam nostratum eos vendidi, viris Graecae eruditionis non ignaris; in quibus erat Iulius Archelaus, Herodes morum grauitate spectatissimus, idemque rex Agrippa admiratione dignissimus. Isti sane vniuersi testimonium perhibuerunt, quod veritatem accuratam praeme ferebam, non dissimulaturi aut tacituri, si quid factorum per ignorantiam aut per gratiam commutassem aut praetermissem.

10. Quidam vero homines male feriatī historiam meam calumniari conati sunt, tanquam eiusmodi esset, ut adolescentibus in scholis ad ingenium exercendum proponi debeat. O accusationem incredibilem turpemque calumniam! cum oporteat illud sciri, quod eum deceat, qui se polliceatur rerum veritatem aliis traditurum, ipsum prius exacte eas nosse, aut quod adfuerit, cum gererentur, aut quod ex gnaris eas didicerit. id quod ego in utroque opere me fecisse existimo. Antiquitatis namque libros, sicuti dixi, ex voluminibus sacris interpretatus sum, cum essem genere sacerdos, et a philosophia in scriptis istis comprehensa non alienus: historiam vero belli conscripsi, ut qui ipse res quidem multas gesserim, plurimas vero ipse viderim, et eorum, quae dicta vel gesta erant, nihil prorsus ignorarim. Quo modo ergo non procaces isti existimarentur, qui mecum de veritate contendere aggressi sunt? qui, licet imperatorum commentarios legisse dicantur,

καὶ τοῖς ἡμετέροις τῶν ἀντιπολεμύντων πρᾶγμασι παρὰ
τυχον.

ια'. Περὶ μὲν ὃν τέτων ἀναγκαίαν ἐποισάμην τὴν παρ-
έκβασιν, ἐπισημῆνασθαι βεβλόμενος τῶν ἐπαγγελλομένων
τὰς ἱστορίας συγγράφειν τὴν εὐχέριαν· ἰκανῶς δὲ φανερόν,
ὥς οἶμαι, πεπεικῶς, ὥς ὅτι πάτριός ἐστιν ἡ περὶ τῶν πα-
λαιῶν ἀναγραφὴ τοῖς βαρβάρους μᾶλλον, ἢ τοῖς Ἕλλησιν.
βύλομαι δὲ μικρὰ πρότερον διαλεχθῆναι πρὸς τὰς ἐπιχει-
ρῶντας εἴαν ἡμῶν ἀποφαίνην τὴν κατάστασιν, ἐκ τῆ μηδὲν
περὶ ἡμῶν, ὥς φασιν ἐκείνοι, λελέχθαι παρὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς
συγγραφεῦσιν· εἴτα δὲ τὰς μαρτυρίας τῆς ἀρχαιότητος ἐκ
τῶν παρ' ἄλλοις γραμμάτων παρέξω, καὶ τὰς μὲν βεβλασ-
φημηκότας ἡμῶν τὸ γένος ἀποδείξω λίαν ἀλόγως βλασφη-
μῶντας.

ιβ'. Ἡμεῖς τοίνυν ὅτε χώραν οἰκῶμεν παράλιον, ὅτ'
ἐμπορίαις χαίρομεν, ὅδε ταῖς πρὸς ἄλλας διὰ τέτων ἐπι-
μιξίαις. ἀλλ' εἰσὶν μὲν ἡμῶν αἱ πόλεις μακρὰν ἀπὸ θα-
λάσσης ἀπωκισμέναι, χώραν δὲ ἀγαθὴν νεμόμενοι ταύτην
ἐκπονῶμεν· μάλιστα δὲ πάντων περὶ παιδοτροφίαν φιλο-
καλῶντες, καὶ τὸ φυλάττειν τὰς νόμους, καὶ τὴν κατὰ τέτους
παραδοδομένην εὐσέβειαν, ἔργον ἀναγκαιότατον παντὸς τῆ
βίης πεποιημένοι. προσέσης τοίνυν τοῖς εἰρημένοισι καὶ τῆς
περὶ τὸν βίον ἡμῶν ιδιότητος, ὃδὲν ἦν ἐν τοῖς παλαίοις χρό-
νοις τὸ ποιῆν πρὸς τῆς Ἑλλήνας ἡμῖν ἐπιμιξίαν, ὥσπερ Αἰ-
γυπτίοις μὲν τὰ παρ' αὐτῶν ἐξαγόμενα καὶ πρὸς αὐτὰς
εἰσαγόμενα· τοῖς δὲ τὴν παράλιον τῆς Φοινίκης κατοικῶ-
σιν, ἡ περὶ τὰς καπηλείας καὶ τὰς ἐμπορίας σπυρδὴ, διὰ
τὸ φιλοχρηματῆν. ἢ μὴν ὅδε πρὸς ληψείας, ὥσπερ ἄλλοι
τινὲς, ἢ τὸ πλέον ἔχεν ἀξίῳ, πολεμῶντες ἐτράπησαν ἡμῶν
οἱ πατέρες, καίτοι πολλὰς τῆς χώρας ἐχέσης μυριάδας
ἀνδρῶν ἐκ ἀτόλμων. διὰ τῆτο Φοίνικες μὲν αὐτοὶ κατ'
ἐμπορίαν τοῖς Ἕλλησιν ἐπισπλέοντες εὐθύς ἐγνώθησαν,
καὶ δι' ἐκείνων Αἰγύπτιοι, καὶ πάντες, ἀφ' ὧν τὸν φόρτον
εἰς τῆς Ἑλλήνας διεκόμεζον, μεγάλῃ πελάγῃ διαίροντες.

non tamen nostrorum, qui illis aduersabantur rebus, intererant.

11. Et de istis quidem necessariam feci digressionem, significare volens facultatem eorum, qui historiam scribere promittunt: atque abunde me declaratum reliquisse arbitror, quod rerum vetustarum memoriam scriptis consignare magis in usu est apud barbaros, quam Graecos. Volo igitur in primis eos paucis redarguere, qui nostrum statum recentem esse contendunt, eo quod nihil de nobis, ut aiunt, illis memorarint scriptores Graeci: deinde testimonia antiquitatis nostrae ex aliorum scriptis afferam, et eos, qui nostrae genti maledixerunt, nulla prorsus cum ratione nobis maledicere ostendam.

12. Quod ad nos attinet, terram habitamus, quae neque mari vicina est, neque negotiationibus gaudemus, neque earum causa nobis consuetudo cum aliis gentibus est. Sed sunt urbes quidem nostrae procul a mari sitae; ipsi autem nos regionem bonam incolentes hanc cum labore exercemus: maxime vero omnium liberis educandis studentes et legum custodiae, ut qui pietatem ad illas exactam opus totius vitae maxime necessarium fecerimus. Cum igitur ad ea, quae dicta sunt, accedat etiam viuendi ratio propria, nihil erat priscis temporibus, quod faceret nobis commercium Graecorum, sicut Aegyptiis mercimonia, ex rebus, quae importarentur aut exportarentur ad alias gentes; et Phoenicibus oram maritimam accolentibus, cauponandi et negotiandi studium ex amore pecuniae. Sed neque ad latrocinia, sicut alii quidam, aut amplius habere desiderantes, bellum exercendo conuersi sunt patres nostri, licet regio multis virorum strenuorum myriadibus abundaret. Quo factum, ut Phoenices negotiationis ergo ad Graecos nauigantes statim agniti fuerint, et per illos Aegyptii, dein omnes, a quibus ad Graecos onera perferebant, immensa maria pertranseunt. Medi

Μῆδοι δὲ μετὰ ταῦτα καὶ Πέρσαι Φανεροὶ κατέστησαν, τῆς Ἀσίας ἐκάρξαντες, οἱ δὲ καὶ μέχρι τῆς ἐτέρας ἠπείρου Πέρσαι στρατεύσαντες. Θράκες δὲ διὰ γαιτονίαν, καὶ τὸ Σκυθικὸν ἀπὸ τῶν εἰς τὸν Πόντον ἐγνώθη πλεόντων. ὅλως γὰρ ἅπαντες οἱ παρὰ τὴν θάλατταν, καὶ τὴν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς καὶ πρὸς τὴν ἐσπέρειον κατοικῶντες, τοῖς συγγράφειν τι βυλομένοις γνωριμώτεροι κατέστησαν. οἱ δὲ ταύτης ἀνωτέρω τὰς οἰκίσεις ἔχοντες ἐπιπλῆστον ἠγνοήθησαν. καὶ τῆτο φαίνεται καὶ περὶ τὴν Εὐρώπην συμβεβηκός, ὅπως γὰρ τῆς Ῥωμαίων πόλεως, τοιαύτην ἐκ μακρῆς δύναμιν κεκτημένης, καὶ τοιαύτας πράξεις κατορθώσης πωλεμικὰς, ὅθ' ὁ Ἡρόδοτος, ὅθ' ὁ Θουκυδίδης, ὅτε τῶν ἄμα τότε γενομένων εἰδὲ εἰς ἐμνημόνευκεν, ἀλλ' ὅψε ποτε καὶ μόλις αὐτῶν εἰς τὰς Ἑλλήνας ἢ γυνῶσις διεξῆλθεν. περὶ μὲν γὰρ Γαλατῶν τε καὶ Ἰβήρων ὅπως ἠγνόησαν οἱ δοκῶντες ἀκριβέστατοι συγγραφεῖς, ὧν ἐστὶν Εὐφορος, ὥστε πόλιν οἶσται μίαν εἶναι τὰς Ἰβήρας, τὰς τοσῶτο μέρος τῆς Εσπερίας γῆς κατοικῶντας· καὶ τὰ μῆτε γινόμενα παρ' αὐτοῖς ἔθνη, μῆτε λεγόμενα γράφειν, ὡς ἐκεῖνων αὐτοῖς χρωμένων, ἐτόλμησαν· αἴτιον δὲ τῷ μὲν μὴ γινώσκεν τάληθές, τὸ λίαν ἀνεπίμικτον· τῷ δὲ γράφειν ψευδῆ, τὸ βύλασθαι δοκῆν τι πλεον τῶν ἄλλων ἰσορεῖν. πῶς ἔν ἐτι θαυμάζειν προσῆκεν, εἰ μὴδὲ τὸ ἡμέτερον ἔθνος πολλοῖς ἐγγινώσκετο, μὴδὲ τῆς ἐν τοῖς συγγράμμασι μνήμης ἀφορμὴν παρέχεν, ὅτω μὲν ἀπακισμένον τῆς θαλάσσης, ὅτω δὲ βιοτεύειν προσηγμένον.

ιγ'. Φέρε τοίνυν ἡμᾶς ἀξιῶν τεκμηρίω χρῆσασθαι περὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι μὴ παλαιόν ἐστιν αὐτῶν τὸ γένος τῷ μὴδὲν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἀναγραφαῖς περὶ αὐτῶν εἰρηδοῦναι. ἄρ' ἔχι πάντα ἂν κατεγέλων, αὐτὰς οἶμαι τὰς ὑπ' ἐμῇ νῦν εἰρημέναις κομίζοντες αἰτίας, καὶ μάρτυρας ἂν τὰς πλησιόχωρος παρείχοντο τῆς αὐτῶν ἀρχαιότητος. καὶ γὰρ τοίνυν πειράσσομαι τῆτο ποιεῖν. Αἰγυπτίοις γὰρ καὶ Φοίνεσι μάλιστ' ἀνὰ χρῆσομαι μάρτυσιν, ἐκ ἂν τινος ὡς ψευδῆ τὴν μαρτυρίαν διαβάλλειν δυσηθέτος. φαίνοντα γὰρ καὶ δὴ

vero postea atque Persae illis innotuerunt, postquam Asiae imperarunt, Persaeque praecipue, cum usque ad alteram continentem expeditiones fecissent; Thraces autem propter vicinitatem, et Scythae ab iis, qui in Pontum navigant, cogniti sunt: atque in vniuersum omnes, ad mare vel Orientale vel Hesperium habitantes, in eorum notitiam facilius venerunt, quibus in animo fuit historiae aliquid scribere. Superiora vero incolentes et procul a mari maximam in partem ignorati erant. Hoc idem et iis contigit, qui in Europa habitant. Siquidem Romanorum urbis, in tantam potentiam iam inde olim euectae, et tantas res bellicas prospere gerentis, neque Herodotus neque Thucydides quoquo modo meminissent, nec omnino alius eorum aequalis scriptor, sed sero et vix tandem eorum nomen in Graecia auditum. Gallorum etiam et Hispanorum res usque adeo ignotae iis fuerunt, qui accuratissimi scriptores fuisse videntur, in quibus est Ephorus, ut Iberos vnam ciuitatem esse existimauerit, cum tam late in occidentem fines eorum pateant: et ritus eorum, qui nec fuerunt, nec fuisse vquam dicti sunt, scribere, tanquam ita illis vterentur, non dubitarunt. Causa vero earum quidem rerum ignorantia fuit, quod illi secum ipsi viuerent commercia aliarum gentium auersantes; scriptorum vero mendacii, quod volebant illi quippiam ultra alios memoriae mandasse videri. Quomodo ergo mirari conuenit, si neque nostra gens plurimis erat nota, neque ad scribendum de se aliquam suppeditauit occasionem, tam longo scilicet intervallo disiuncta a mari, talibus vitae institutis sese accommodans.

13. Pone igitur nos argumento uti vel Graecorum, quod non sit genus eorum antiquum, eo quod nihil in libris nostris de iis dictum reperiatur. Nonne omnino nos risu exciperent, ipsas, ut arbitror, a me nunc allatas proferentes causas, et testes e vicinis regionibus adducerent antiquitatis suae. Igitur et ego hoc conabor efficere. Aegyptiis enim et Phoenicibus praecipue testibus utar, cum nemo eorum testimonio tanquam falso detrahere potuerit.

μάλιστα πρὸς ἡμᾶς δυσμενῶς διατεθέντες, κοινῇ μὲν ἅπαντες Αἰγύπτιοι, Φοινίκων δὲ Τύριοι. περὶ μέντοι Χαλδαίων ἔκτετι δυναίμην ἂν ταυτὸ λέγειν, ἐπεὶ καὶ τῷ γένει ἡμῶν ἀρεχηγοὶ καθεστήκασιν, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν ἐν ταῖς αὐτῶν ἀναγεγραφαῖς Ἰσθαίων μνημονεύουσιν. ὅταν δὲ τὰς περὶ τῶν πίσεις παράχῃ, τότε καὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἀποφανῶ τῆς μνήμην Ἰσθαίων πεποιηκότας, ἵνα μηδὲ ταύτην ἔτι τὴν πρόφασιν οἱ βασκαίνοντες ἔχωσι τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀντιλογίας.

ιδ'. Λέξομαι δὴ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' Αἰγυπτίων γραμμάτων. αὐτὰ μὲν ἔν ἔχουσιν οἷόν τε παρατίθεσθαι κἀκείνων. Μανεθὼν δ' ἦν τὸ γένος ἀνὴρ Αἰγύπτιος, τῆς Ἑλληνικῆς μετεχρικῶς παιδείας, ὡς δῆλός ἐστι· γέγραφε γάρ Ἑλλάδι Φωνῇ τὴν πάτριον ἰστορίαν, ἔκ τε τῶν ἱερῶν, ὡς Φησιν αὐτὸς, μεταφράσας, καὶ πολλὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐλέγχει τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑπ' ἀγνοίας ἐψευσμένον. αὐτὸς δὲ τοίνυν ὁ Μανεθὼν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Αἰγυπτιακῶν ταῦτα περὶ ἡμῶν γράφει. παραθήσομαι δὲ τὴν λέξιν αὐτῆ, καθάπερ αὐτὸν ἐκείνον παραγαγὼν μάρτυρα. „ἐγένετο „βασιλεὺς ἡμῖν, Τίμαος ὄνομα. ἐπὶ τῷ τῷ ἔκ οὐδ' ὅπως ὁ „Θεὸς ἀντέπνευσεν, καὶ παραδόξως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὴν „μερῶν, ἀνδρωποὶ τὸ γένος ἄσημοι, καταδαρσῆσαντες ἐπὶ „τὴν χώραν ἐσράτευσαν, καὶ ῥαδίως ἀμαχητὶ ταύτην κα- „τὰ κράτος εἶλον. καὶ τὰς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρ- „σάμενοι, τὸ λοιπὸν τὰς τε πόλεις ὁμῶς ἐνέπρησαν, καὶ „τὰ ἱερὰ τῶν Θεῶν κατέσκαψαν. πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρίοις „ἐχθρότατά πῶς ἐχρήσαντο, τὰς μὲν σφάζοντες, τῶν δὲ „καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς θάλασσαν ἄγοντες. πῆρας „δὲ καὶ βασιλεῖα ἓνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα ἦν Σά- „λατις. καὶ ἔτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τὴν τε ἄνω „καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, καὶ Φερεᾶν ἐν τοῖς ἐπι- „τηδειοτάτοις καταλείπων τόποις. μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς „ἀνατολὴν ἡσφαλίσατο μέρη, προορώμενος Ἀσσυρίων, τό- „τε μᾶλλον ἰχυόντων, ἐσομένην ἐπιθυμίαν τῆς αὐτῆς βασι-

Videntur enim et maxime in nos iniqui, communiter quidem omnes Ægyptii, Phoenicum vero Tyrii. De Chaldaeis autem nequaquam hoc idem dicere potero, quoniam et generis nostri principes exstiterunt, et propter cognationem in historiis suis Iudaeorum meminerunt. Cum vero de istis probationes afferam, tunc etiam istos Graecorum historicos memorabo, qui Iudaeorum mentionem fecere; ne quis eorum ex invidia et detractione huiusmodi occasionem arripiat nobis contradicendi.

14. Initium iam faciam ab Ægyptiorum literis. Ipsas quidem eorum literas ut proferam, fieri non potest. Manetho autem genere fuit Ægyptius, vir Graecam eruditionem assequutus, uti ex eo intelligitur, quod Graeco patriam historiam scripserit, eam, ut ipse profitetur, et sacris interpretatus libris; qui etiam Herodotum in multis conuicit de rebus Ægyptiacis per ignorantiam mentitum. Ille certe Manetho historiarum Ægyptiarum secundo ita de nobis scribit, (eius quippe verba proferre libet, ut qui ipsum illum pro teste producam): „Regem olim habuimus Timaeum, cuius tempore, cum nobis Deus, nescio, quo pacto, esset irator, ex partibus orientalibus homines ignobili genere illi quidem, sed tamen audaciae pleni; repentinum hanc in regionem impetum fecerunt, eamque facile admodum ac sine pugna subegerunt: atque principibus eius in suam potestatem redactis, de caetero et ciuitates crudeliter incenderunt, et Deorum templa euerterunt. Porroque in omnes indigenas inimicissime se gesserunt, alios quidem perimentes, aliorum vero et liberos et coniuges in seruitutem agentes. tandem vero vnum ex illis regem crearunt, cui nomen Salatis. Atque hic in Memphide versabatur, praeferens et superiorem et inferiorem tributariam faciens, praefidiaque in locis opportunissimis relinquens. Quin et maxime partes muniuit orientales, prospiciens Assyriis, tunc aliis populis potentioribus, futuram cupiditatem in-

ἡλίας ἐφόδῃ. οὐρῶν δὲ ἐν νομῷ τῷ Σαίτῃ πόλιν ἐπικαι-
 ροτάτην, κειμένην μὲν πρὸς ἀνατολὴν τῇ Βαβασίτῃ ποτα-
 μῷ, καλεμένην δ' ἀπὸ τινος ἀρχαίας θεολογίας Λύαριν,
 ταύτην ἐκτισέν τε, καὶ τοῖς τείχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν,
 ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πληθος ὀπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσα-
 ρας μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς Φυλακὴν. ἐνθάδε κατὰ θέ-
 ρειαν ἤρχετο, τὰ μὲν σιτομετρῶν καὶ μισθοφορίαν παρε-
 χόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξοπλισίαις πρὸς φόβον τῶν ἑξ-
 ῶθεν ἐπιμελῶς γυμνάζων. ἄρξας δ' ἐνσεκαίδεκα ἔτη τοῦ
 βίου ἐτελεύτησεν. μετὰ τῆτον δὲ ἕτερος ἐβασίλευσεν τέσ-
 σαρα καὶ τετταράκοντα ἔτη, καλεόμενος Βηών. μεθ' οὗ ἄλ-
 λος Ἀπαχιάς, ἐξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτὰ. ἔτη
 δὲ καὶ Ἀπωφίς ἐν καὶ ἐξήκοντα, καὶ Ιαίνας πεντήκο-
 ντα καὶ μῆνα ἓνα. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ Ἀσσις ἐνέα καὶ τεσσα-
 ράκοντα καὶ μῆνας δύο. καὶ ἔτοι μὲν ἐξ ἐν αὐτοῖς ἐγενή-
 θησαν πρῶτοι ἄρχοντες, πολεμῶντες αἰὲ καὶ ποθόντες
 ἡμᾶλλον τῆς Αἰγύπτου ἐξᾶραι τὴν ῥίζαν. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ
 σύμπαν αὐτῶν ἔθνος ΤΚΣΩΣ, τῷτο δὲ ἐστὶ βασιλεῖς ποιμέ-
 νους. τὸ γὰρ ΤΚ καθ' ἰσραὴν γλῶσσαν βασιλεῖα σημαίνει,
 τὸ δὲ ΣΩΣ ποιμὴν ἐστὶ καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διά-
 λεκτον, καὶ ἔτω συντιθέμενον γίνεται ΤΚΣΩΣ. τινὲς δὲ
 λέγουσιν αὐτὸς Ἀραβας εἶναι." ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ ἡ
 βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τῇ ΤΚ προσηγορίας, ἀλλὰ
 πᾶν αντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι ποιμένας. τὸ γὰρ ΤΚ
 πάλιν Αἰγυπτιαστὶ καὶ τὸ ΑΚ δασιυόμενον, αἰχμαλώτους
 ῥητῶς μὲν. καὶ τῷτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται,
 καὶ παλαιᾶς ἰστορίας ἐχόμενον. ἡ γὰρ τῶν προκατα-
 ρωμένων βασιλέων τῶν τῶν ποιμένων καλεμένων, καὶ τῶν
 ἐξ αὐτῶν γινομένων, κρατήσας τῆς Αἰγύπτου Φησίον ἔτη
 πρὸς τοὺς πεντακοσίοις ἑνδεκα. μετὰ ταῦτα δὲ, τῶν ἐκ τῆς
 Θηβαΐδος καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι Φη-
 σίον ἐπὶ τῶν ποιμένων ἐπανάστασιν, καὶ πόλεμον αὐτοῖς συ-
 ῥαγῆναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον. ἐπὶ δὲ βασιλείᾳ, ᾧ ὄνο-
 μα εἶναι Διολαφραγμῶθωσις, ἡττημένους Φησί τῶν ποιμῆ-

„vadendi illud ipsum regnum. Cum nactus esset in
 „Saïte nomo ciuitatem opportunissimam ad orientem
 „fluuii Bubastitæ sitam, quæ vero ab antiquis theolo-
 „gis Auaris appellabatur, et ipsam ædificauit et muris
 „firmissimis communaluit, postquam illic collocasset ad
 „custodiam eius armatorum multitudinem vsque ad
 „CCXL. millia virorum. Illic veniebat aestatis tempo-
 „re, tam vt frumenta meteret et conductitiis merce-
 „dem solueret, quam vt armatos ad terrorem extraneo-
 „rum diligenter exercebat. Cum autem regnasset an-
 „nis XIX, vitam finiuit. Post hunc etiam regnauit al-
 „ter annis XLIV, Bëon nomine. Post quem alius
 „Apachnas nomine, annis XXXVI. et mensibus VII.
 „Dein etiam Apophis LXI, et Iantias L. et mense vno.
 „Post omnes autem Assis annis XLIX. et mensibus II.
 „Et isti quidem sex inter eos fuere primi principes,
 „bellum semper gerentes, et maxime Ægyptum radi-
 „citus extinguere cupientes. Vocabatur autem gens
 „eorum vniuersa Hycsos, id est Reges pastores. Hyc
 „enim in sacra lingua Regem sonat, Sos vero pasto-
 „rem siue pastores secundum dialectum communem,
 „vnde vox composita Hycsos. Sunt autem, qui Ara-
 „bas illos exstitisse dicant.” In alio autem exemplari
 „nomine illo Hycsos non Reges significari comperi,
 „sed e diuerso captiuos pastores indicari. Hyc enim
 „iterum Ægyptiaca lingua, et HAC cum adspiratione,
 „captiuos proprie nominatimque significat. Atque id
 „mihi verisimilius videtur, et magis cum antiqua hi-
 „storia consentiens. „Illos autem Regum olim Pasto-
 „rumque nomine appellatos, illorumque posteros Æ-
 „gyptum in sua potestate habuisse dicit, annis circiter
 „XI. supra quingentos. tum vero susceptam aduersus
 „pastores a Thebaidis ac reliquæ Ægypti regibus ex-
 „peditionem, bellumque graue ac diuturnum inter
 „iplos conflatum fuisse. Sub rege autem, cui Alis-
 „fraginuthosis nomen erat, debellatos Pastores illos,

„νας ὑπ' αὐτῷ, ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπε-
 „σῆν, κατακληιδῆναι δ' εἰς τόπον, ἀρεῶν ἔχοντα μυρίων
 „τὴν περιμέτρον. Αὐαριν ὄνομα τῷ τόπῳ. τῷτον Φησὶν ὁ
 „Μανεθὼν ἅπαντα, τέχῃ τε μεγάλῃ καὶ ἰχυρῷ περιβα-
 „λεῖν τῆς ποιμένας, ὅπως τὴν τε κτήσιν ἅπασαν ἔχωσιν ἐν
 „ὀχυρῷ, καὶ τὴν λεῖαν τὴν ἑαυτῶν. τὸν δὲ Αἰλισφραγμα-
 „θωσείας υἱὸν Θάμμωσιν ἐπιχειρήσας μὲν αὐτὰς διὰ πολιορ-
 „κίας ἐλεῖν κατὰ κράτος, ὀκτῶ καὶ τεσσαράκοντα μυριάσι
 „προσεδρεύσαντα τοῖς τέχισιν· ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας
 „ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὴν Αἶγυπτον ἐκλε-
 „πόνους ὅποι βέλονται πάντες ἀβλαβεῖς ἀπέλθωσι. τῆς
 „δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικισία μετὰ τῶν κτήσεων ἐκ
 „ἐλάττω μυριάδων ὄντας εἴκοσι καὶ τεσσαρῶν ἀπὸ τῆς Αἰ-
 „γύπτου τὴν ἐρημον εἰς Συρίαν ὁδοιπορήσας. Φοβημένους δὲ
 „τὴν Ἀσσυρίων δυναστείαν, τότε γὰρ ἐκείνης τῆς Ἀσίας κρα-
 „τῆν, ἐν τῇ νῦν Ἰσθαία καλεσμένη πόλιν οἰκοδομησαμένους
 „τοσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρέσασσαν, Ἱεροσόλυμα
 „ταύτην ὀνομάσας. ἐν ἄλλῃ δὲ τινὶ βίβλῳ τῶν Αἰγυπτια-
 „κῶν Μανεθὼν τῷτον Φησὶν ἔθνος τῆς καλεσμένης ποιμένας,
 „αἰχμαλώτους ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν βίβλοις γεγραφθαι,
 „λέγων ὁρθῶς. καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ
 „ποιμαίνειν πάτριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον, ὥτως
 „ἐκαλῶντο ποιμένες. αἰχμαλῶτοί τε πάλιν ἐκ ἀλόγως ὑπὸ
 „τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγράφησαν, ἐπειδὴ περὶ ὁ πρόγονος ἡμῶν
 „Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων αἰχ-
 „μάλωτον εἶναι, καὶ τῆς ἀδελφῆς εἰς τὴν Αἶγυπτον ὕψιστον
 „μετεπέμψατο, τῷ βασιλεῶς ἐπιτρέψαντος. ἀλλὰ περὶ
 „μὲν τῶτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν.

ιβ'. Νυνὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παρατίθεμαι τῆς
 Αἰγυπτίας μάρτυρας. πάλιν ἔν τὰ τῷ Μανεθῶνος, πῶς
 ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν, ὑπογράψω. Φησὶ δὲ ὅτι
 „μετὰ τὸ ἐξελεῖν ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῶν ποιμένων εἰς
 „Ἱεροσόλυμα, ὁ ἐκβαλὼν αὐτὰς ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς
 „Τέθμωνις, ἐβασίλευσεν μετὰ ταῦτα ἔτη εἴκοσι πέντε

„ac reliqua Ægypto pulsos, vnum in locum inclusos esse
 „tradit, cuius ambitus decem iugerum millia contine-
 „ret. Auaris locus ille dicebatur. Hunc Manetho dicit
 „vniuersum a Pastoribus ingenti validoque muro septum
 „ac munitum, vt, quicquid sibi fortunarum esset ac prae-
 „dae, id omne tutum ac securum habere possent. At ve-
 „ro Alisfragnuthoseos filium Thummosin CCCCLXXX.
 „millium hominum exercitu muros obsedis, atque
 „iplos per vim expugnare conatum illum quidem; sed;
 „obsidionis exitu desperato, cum iisdem ea conditione
 „pepigisse, vti, Ægypto relicta, omnes quocunque vel-
 „lent sine villo suo detrimento comunigrarent. Eos igi-
 „tur cum vniuersis familiis atque omni possessione sua,
 „vti per ictum foedus poterant, haud pauciores CCXL.
 „millibus ab Ægypto per solitudinem in Syriam teten-
 „disse. Quod autem sibi ab Assyriorum principatu me-
 „tuerent, (tum enim Asiam tenebant) in ea, quam hodie
 „Iudaeam appellamus, regione urbem aedificasse, quae
 „tot hominum millia caperet, eandemque Hierosolyma
 „nominasse.” In alio vero quodam de rebus Ægyptia-
 „cis libro Manetho dicit: „hanc ipsam gentem Pastores ap-
 „pellatam, captiuos in sacris suorum libris haberi;” id-
 „que recte. Nam antiquis progenitoribus nostris patrium
 „erat greges pascere: et pascualem agentes vitam, inde
 „Pastores vocabantur. rursusque captiui non temere in
 „Ægyptiorum libris dicti sunt, quoniam progenitor noster
 „Iosephus dixit ad Ægyptiorum regem, se captiuum esse,
 „et postea fratres in Ægyptum euocauit regis permissu.
 „Sed de istis quidem alibi inquisitionem faciemus diligen-
 „torem.

15. Nunc autem huius antiquitatis testes producam
 „Ægyptios. Itaque rursus ea, quae tradidit Manetho, ad
 „quod tempus referantur, subiiciam. Sic enim ait: „Post-
 „quam ex Ægypto egressus est Pastorum populus ad Hie-
 „rosolyma, qui illos ex Ægypto pepulit rex nomine
 „Tethmosis, postea regnavit annis viginti et quinque, et

„καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἐτελεύτησεν, καὶ παρέλαβε τὴν
 „ἀρχὴν αὐτῷ υἱὸς Χέβρων ἔτη δεκατρία. μεθ' ὃν Ἀμένω-
 „φισ εἴκοσι καὶ μῆνας ἑπτά. τῷ δὲ ἀδελφῇ Ἀμισσῆς εἴκο-
 „σιν καὶ μῆνας ἑννέα. τῆς δὲ Μήφρης δώδεκα καὶ μῆνας
 „ἑννέα. τῷ δὲ Μηφραμύθωσις εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας δέ-
 „κα. τῷ δὲ Θμῶσις ἑννέα καὶ μῆνας ὀκτώ. τῷ δ' Ἀμένω-
 „φισ τριακοντα καὶ μῆνας δέκα. τῷ δὲ Ὠρος τριακονταῖξ
 „καὶ μῆνας πέντε. τῷ δὲ Θυγάτῃς Ἀκρυχρῆς δώδεκα καὶ
 „μῆνα ἓνα. τῆς δὲ Ράθωτις ἀδελφὸς ἑννέα. τῷ δὲ Ἀκρυ-
 „χρῆς δώδεκα καὶ μῆνας πέντε. τῷ δὲ Ἀκρυχρῆς ἕτερος
 „δώδεκα καὶ μῆνας τρεῖς. τῷ δὲ Λεμαῖς τέσσαρα καὶ μῆνα
 „ἓνα. τῷ δὲ Ραμέσσης ἓν καὶ μῆνας τέσσαρας. τῷ δὲ Λε-
 „μέσσης Μιαμμῷ ἑξηκονταῖξ καὶ μῆνας δύο. τῷ δὲ Ἀμέ-
 „νωφισ δέκα καὶ ἑννέα καὶ μῆνας ἕξ. τῷ δὲ Σέθωσις, καὶ
 „Ραμέσσης, ἰππικὴν καὶ ναυτικὴν ἔχων δύναμιν. ὅτος τὸν
 „μὲν ἀδελφὸν Λεμαῖν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησεν,
 „καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βασιλικὴν περιέθηκεν
 „ἐξουσίαν, μόνον δὲ ἐντείλατο διάδημα μὴ φορεῖν, μηδὲ
 „τὴν βασιλῖδα μητέρα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν, ἀπέχεσθαι
 „δὲ καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλλακίδων. αὐτὸς δὲ ἐπὶ
 „Κύπρον καὶ Φοινίκην καὶ πάλιν Ἀσσυρίως τε καὶ Μήδης
 „στρατεύσας, ἅπαντας, τὰς μὲν δόρατι, τὰς δὲ ἀμαχητὶ,
 „φόβῳ δὲ τῆς πολλῆς δυνάμεως, ὑποχειρίως ἔλαβε· καὶ
 „μέγα Φρονήσας ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἔτι καὶ Θαρσαλίου-
 „ντερον ἐπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς πόλεις τε καὶ χώρας
 „καταστρεφόμενος. χρόνῳ τε ἰκανῷ γεγονότος, Λεμαῖς ὁ
 „καταλειφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, πάντα τῷ μπαλιν, οἷς ἀδελφὸς
 „παρήκει μὴ ποιῖν, ἀδελῶς ἐπραττεν. καὶ γὰρ τὴν βασιλῖ-
 „δα βιαίως ἔχεν, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίσιν ἀφῆδως
 „διετέλει χρώμενος. πενθόμενος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων διαδή-
 „μα ἐφόρει, καὶ ἀντήρε τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ
 „τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου, γράψας βιβλίον ἐπεμψε τῷ Σε-
 „θῶσι, δηλῶν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅτι ἀντήρεν ὁ ἀδελφός
 „αὐτῷ Λεμαῖς. παραχρῆμα ἔν ὑπέστρεψεν εἰς Πηλῶσιον,

mensibus quatuor, et defunctus est: regnumque sibi
 vindicauit filius eius Chebron per annos tredecim. Post
 quem Amenophis, annis viginti et mensibus vii. huius
 autem soror Amesses, xxi. et mensibus ix. post hanc
 Mephres annis xii. et mensibus ix. post hunc Mephra-
 muthosis annis xxv. et mensibus x. post eum Thmo-
 sis annis ix. et mensibus viii. post eum Amenophis an-
 nis xxx. et mensibus x. post eum Orus annis xxxvi.
 et mensibus v. Huius autem filia Acenchres annis xii.
 et mense i. post eam frater Rathotis annis ix. post hunc
 Acencheres annis xii. et mensibus v. post hunc Acen-
 cheres alter annis xii. et mensibus iii. post hunc Ar-
 mais annis iv. et mense i. post hunc Ramesse anno i.
 et mensibus iv. post hunc Armesse Miammi annis
 lxxvi. et mensibus ii. post hunc Amenophis annis xix.
 et mensibus vi. post hunc Sethosis, et Ramesse, qui
 plurimas copias habuit equestres et nauales. Hic fra-
 trem quidem Armaïn procuratorem Ægypti constituit,
 et aliam ei omnem regalem contulit potestatem, tan-
 tummodo autem ei iniunxit, ne coronam gestaret, ne-
 que reginam matremque liberorum iniuria afficeret, in-
 superque, vt abstineret ab aliis regalibus concubinis.
 Ille vero in Cyprum et Phoenicem, rursusque in Assy-
 rios et Medos expeditione suscepta, vniuersos, alios
 quidem ferro, alios vero sine pugna magnae suae po-
 testatis terrore sibi subiugauit: atque prospero rerum
 successu valde elatus, aliquanto audacius progredieba-
 tur, orientales vrbes et prouincias subuertendo. Mul-
 toque post tempore, Armaïs, qui in Ægypto fuerat re-
 lictus, omnia contra, quam frater monuerat, ne faceret,
 sine timore faciebat. Nam et reginae vim inferebat,
 aliisque concubinis ad libitum misceri non cessabat: per-
 suasusque ab amicis corona utebatur, et contra fratrem
 insurgibat. Is vero, qui constitutus erat super sacra
 Ægyptiaca, codicillos Sethosi misit, eum de omnibus
 certiore faciens, quodque frater ipsius Armaïs contra
 eum bellum mouebat. Illico igitur Pelusium reuersus est,

„καὶ ἐκράτησεν τῆς ἰδίας βασιλείας. ἡ δὲ χώρα ἐκλήθη
 „ἀπὸ τῆ αὐτῆς ὀνόματος Αἴγυπτος. λέγει γάρ, ὅτι ὁ μὲν
 „Σέθωσις ἐκαλεῖτο Αἴγυπτος, Ἀρμαῖς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς
 „Δαναός.

15'. Ταῦτα μὲν ὁ Μανεθών. δῆλον δὲ εἶναι ἐκ τῶν εἰ-
 ρημένων ἐτῶν τῇ χρόνῃ συλλογισθέντος, ὅτι οἱ καλόμενοι
 ποιμένες, ἡμετέροι δὲ πρόγονοι, τρισὶ καὶ ἐνετήκοντα καὶ
 τριακοσίοις πρῶθεν ἔτessin, ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέν-
 τες, τὴν χώραν ταύτην ἀπέκησαν, ἣ Δαναὸν εἰς Ἀργεὺς
 ἀφικέσθαι. καίτοι τῶτον ἀρχαιότατον Ἀργεῖοι νομίζουσι.
 δύο τοίνυν ὁ Μανεθὼν ἡμῖν τὰ μέγιστα μεμαστύρηκεν ἐκ
 τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων· πρῶτον μὲν τὴν ἐτέρω-
 θεν ἀφίξιν εἰς Αἴγυπτον, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλα-
 γὴν, ὅπως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις. ὡς ἐγγύς περ προτερῆν
 αὐτὴν τῶν Ἰλιακῶν ἔττει χιλίοις. ὑπὲρ ὧν δ' ὁ Μανεθὼν
 ἐκ ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων, ἀλλ', ὡς αὐτὸς
 ὁμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀδικοτάτως μυθολογημένων προσέθε-
 κεν, ὅσων ἐξελέγξω κατὰ μέρος, ἀποδεικνύς τὴν ἀπίθα-
 νον αὐτῆ ψευδολογίαν.

16'. Βέλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἔτι μετελθεῖν ἐπὶ τὰ
 παρὰ τοῖς Φοίνιξιν ἀναγεγραμμένα περὶ τῆ γενέσεως ἡμῶν,
 καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παραχρῆν. ἔστι τοίνυν παρὰ
 Τυρίοις πολλῶν ἐτῶν γράμματα, δημοσία γεγραμμένα,
 καὶ πεφυλαγμένα λίαν ἐπιμελῶς, περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς
 γενομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους πραχθέντων μνήμης ἀξίων.
 ἐν τέτοις γέγραπται, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ὠκοδομήθη ναὸς
 ὑπὸ Σολομῶνος τῇ βασιλείᾳ, ἔττει θάττον ἑκατὸν τετ-
 σαράκοντα καὶ τρισὶν καὶ μισὶν ὀκτῶ τῇ κτίσει Τυρίους
 Καρχηδόνα, ἀνεγράφη δὲ παρ' ἐκείνοις ἡ τῆ ναὸς κατα-
 σκευὴ τῇ παρ' ἡμῖν. Εἴρωμος γάρ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς
 Φίλος ἦν τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν Σολομῶνος, πατρικὴν πρὸς
 αὐτὸν Φιλίαν διαδεδεδυμένος. αὐτὸς δὲ συμφιλοτιμύμενος
 εἰς τὴν τῇ κατασκευάσματος τῷ Σολομῶνι λαμπρότητα,
 χρυσὸν μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε τάλαντα· τεμνὸν δὲ

„et proprium tenuit regnum. Prouincia vero ex eius nomine appellata est Ægyptus. dicit enim, quod Sethosis quidem Ægyptus vocabatur, Armaïs autem frater eius „Danaus.

16. Atque hæc quidem Manetho. Ergo si tempus ad initam annorum istorum rationem exigemus, constabit omnino, quos Pastores ipsi vocabant, maiores nostros, annis ante tribus nonaginta supra trecentos, ubi ex Ægypto migrassent, regionem illam insedissee, quam Danaus Argos venisset, qui tamen ab Argiuis pro antiquissimo celebratur. Ita duo nobis eaque sane præcipua, hoc Manethonis, quod Ægyptiarum literarum fidem sequitur, testimonio confecta sunt: alterum eos in Ægyptum aliunde profectos esse; alterum indidem ipsos alio commigrasse, quod etiam posterius adeo vetustum, vt Troiana tempora annis prope mille antecederet. Ista vero, quæ Manetho non ex literis Ægyptiacis, sed (sicut ipse professus est) ab incertis auctoribus memorata, adiecit, postea particulatim excutiam, ea mendacia esse ostendens sine verisimilitudine conficta.

17. Volo itaque ab istis etiam nunc transire ad ea, quæ apud Phoenicas de nostro genere conscripta sunt; et in hanc rem testimonia ex illis afferam. Apud Tyrios sane literæ sunt a multis annis consignatæ publicis monumentis, et magna cum cura adseruatae, ad ea spectantes, quæ memoria digna ab illis gesta erant, et cum aliis intercesserant. In istis scriptum est, a Solomone rege Hierosolymis templum fuisse constructum, annis CXLIII. et mensibus octo, priusquam a Tyriis Carthago aedificaretur, atque in illis templi nostri apparatus descriptus legitur. Hiromus enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Solomonis, patris in amicitia cum eo inita successor. Is itaque suam Solomoni munificentiam exhibens ad claritatem fabricæ, auri quidem talenta centum et viginti donauit; cumque pulcherrimam syluam

καλλίστην ἔλκην ἐκ τῆ ὄρας, ἃ καλεῖται Λίβανος, εἰς τὸν ὄρη-
 Φον ἀπέστειλεν. ἀντεδωρήσατο δὲ αὐτῷ ὁ Σολομὼν ἄλλοις
 τε πολλοῖς, καὶ γῆ κατὰ χώραν τῆς Γαλιλαίας τῇ Χαβυ-
 λῶν λεγομένη. μάλιστα δὲ αὐτῆς εἰς Φιλίαν τῆς σοφίας
 συνῆγεν ἐπιθυμία· προβλήματα γὰρ ἀλλήλοις ἀντεπέ-
 σιλλον λύειν κειεύοντες, καὶ κρείττων ἐν ταῖς ἦν ὁ Σολο-
 μὼν, καὶ τᾶλλα σοφώτερος. σῶζονται δὲ μέχρι νῦν παρὰ
 τοῖς Τυρίοις πολλαὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐκείνοι πρὸς ἀλλή-
 λους ἔγραψαν. ὅτι δ' ὁ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμῆ συγκείμενος, ὁ
 περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι
 μάρτυρα Διόν, ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικικὴν ἱστορίαν ἀκριβῆ γε-
 γονέναι πεπιστευμένον. ἕτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ Φοινικανῶν ἱστο-
 ρίαις γράφει τὸν τρόπον τῆτοι· „Αβιβάλῃ τελευτήσαντος,
 „ὁ υἱὸς αὐτῆς Εἰρωμὸς ἐβασίλευσεν. ἕτος τὰ πρὸς ἀνατο-
 „λὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσεν, καὶ μῆζον τὸ ἄστυ
 „πεποίηκεν, καὶ τῷ Ολυμπίῳ Διὶ τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυτὸ ὄν
 „ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνῆψε τῇ πόλει, καὶ
 „χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν· ἀναβάς δὲ εἰς τὸν Λί-
 „βανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευὴν. τὸν δὲ
 „τυραννῆντα Ιεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι Φασὶ πρὸς
 „τὸν Εἰρωμον αἰνύματα, καὶ παρ' αὐτῆ λαβεῖν ἀξίῳ·
 „τὸν δὲ μὴ δυνθέντα διακρίναι, τῷ λύσαντι χεῖρματα
 „ἀποτίναι. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἰρωμον, καὶ μὴ δυνθ-
 „έντα λύσαι τὰ αἰνύματα, πολλὰ τῶν χερμάτων εἰς τὸ
 „ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι. εἴτα δὴ Αβδημόνον τινα Τύριον ἄν-
 „δρα τὰ προτεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλὼν.
 „ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰρωμῶι προσά-
 „ποτίσαι χεῖρματα.” Διὸς μὲν ἔτω περὶ τῶν προειρημένων
 ἡμῖν μεμαρτύρηκεν.

ιη'. Ἀλλὰ πρὸς τῷ παραθήσομαι Μένανδρον τὸν
 Εφέσιον. γέγραφε δὲ ἕτος τὰς ἐφ' ἑκάστη τῶν βασιλέων
 πράξεις παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ βαρβάροις γενομένας, ἐκ
 τῶν παρ' ἐκείνοις ἐπιχωρίων γραμμάτων σπυδάσας τὴν
 ἱστορίαν μαθεῖν. γράφων δὲ περὶ τῶν βασιλευκῶτων ἐν

ex monte, cui nomen Libanus, excidisset, lignum ad tecti contignationem misit: Solomon vero donis aliis quamplurimis eum remuneratus est, et terra in Galilaeae regione, quae Chabulon dicitur. Praecipue autem illos sapientiae studium ad inuicem constrinxit. Problemata enim soluenda mutuo mittebant, et in his superior usquequaque erat Solomon, inque caeteris sapientia praestare visus est. Haecenus vero plures ex epistolis ad se inuicem scriptis apud Tyrios asseruantur. Quod autem sermo de Tyriorum literis a me non fingitur, testem producam Dium, virum, qui Phoenicum historiam accurate scripsisse creditur. Ille igitur sua de Phoenicibus narratione in hunc modum scribit: „Abibalo viuis erepto, „filius eius Hiromus regnavit. Hic partes urbis orientales aggere cinxit et ampliorem eam reddidit; et Olympii Iouis templum, ab omni vicinarum aedium strueseiunctum et in insula positum, aggere interiecto copulavit urbi, et aureis donariis exornauit, adscendensque in Libanum materiam incidit ad fanorum constructionem. Regem autem Hierosolymorum Solomonem ad eum aiunt aenigmata misisse et ab eo alia repoposcisse ea lege, ut, qui dissoluere non posset, dissoluenti multae nomine pecunias penderet. Quam conditionem cum Hiromus accepisset, nec soluere ambages potuisset, multam ingentem pecuniarum pependisse. Post verum quendam Tyrium nomine Abdemonum existisse, qui problemata proposita solueret aliaque inuicem proponeret: quae cum Solomon non soluisset, pecunias multas Hiromio insuper rependisse.” Ita quidem Dius de iis, quae iam diximus, testatus est.

18. Sed et Menandrum Ephesium huic adiungam. Is enim singulorum regum tempore res gestas apud Graecos Barbarosque memoriae mandabat, ex vernaculis cuiusque prouinciae vel gentis actis, studens historiae veritatem pandere. De iis itaque, qui

Τύρῳ, ἔπειτα γινόμενος κατὰ τὸν Εἰρώμον, ταῦτα Φησί·
 „τελευτήσαντος δὲ Αβιβάλης, διεδέξατο τὴν βασιλείαν
 „ὁ υἱὸς αὐτῆς Εἰρώμος, ὃς βιώσας ἔτη πενήκοντα τρία ἔβα-
 „σίλευσεν ἔτη τριάκοντα τέσσαρα. ὅτος ἔχωσε τὸν εὐρύ-
 „χωρον, τὸν τε χρυσῆν κίονα τὸν ἐν τοῖς τῷ Διὸς ἀνέθηκεν·
 „ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν, ἀπὸ τῆς λεγομένης ὄρης
 „Λιβάνη, κέδρινα ξύλα εἰς τὰς τῶν ἱερῶν σέβας· καθελὼν
 „τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ καὶ νῆας ὠκοδόμησε, τό, τε τῷ Ηρα-
 „κλέους καὶ τῆς Ἀσάρτης τέμενος ἀνέρευσεν, καὶ τὸ μὲν τῷ
 „Ηρακλέους πρῶτον ἐποίησατο ἐν τῷ Περιτίῳ μηνί, εἴτα τὸ
 „τῆς Ἀσάρτης, ὁπότε Τιτυοῖς ἐπισεράτευσεν, μὴ ἀποδιδῶσι
 „τῆς Φόρης. ὃς καὶ ὑποτάξας ἑαυτῷ πάλιν ἀνέστρεψεν. ἐπὶ
 „τάτῃ δὲ τις ἦν Αβδήμονος παῖς νεώτερος, ὃς ἐνίκα τὰ προ-
 „βλήματα, ἃ ἐπέτασσε Σολομὼν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεὺς.
 „Ψηφίζεται δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς τῷ βασιλείῳς ἄχρι τῆς Καρ-
 „χιδόνης κτίσεως ὅτως· „τελευτήσαντος Εἰρώμου, διεδέξατο
 „τὴν βασιλείαν Βαλεάζαρος ὁ υἱὸς, ὃς, βιώσας ἔτη τισσα-
 „ράκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ. μετὰ τῆτον Αβδά-
 „σαρτες ὁ αὐτῆς υἱὸς, βιώσας ἔτη εἴκοσιν ἐννέα, ἐβασίλευσεν.
 „ἔτη ἐννέα. τῆτον οἱ τῆς τρεοῦς αὐτῆς υἱοὶ τέσσαρες ἐπιβ-
 „λεύσαντες ἀπώλεσαν, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν ἔτη
 „δεκαδύο. μεθ' ὃς Ἀσαρτος ὁ Δελαιασάρτης, ὃς, βιώσας
 „ἔτη πενήκοντα τέσσαρα, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. μετὰ
 „τῆτον ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἀσέρυμος, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ
 „πεντήκοντα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. ὅτος ἀπώλετο ὑπὸ τῷ
 „ἀδελφῷ Φέλῃ, ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἤρξε μῆνας
 „ὀκτώ, βιώσας ἔτη πενήκοντα. τῆτον ἀνείλεν Εὐθάβαλος
 „ὁ τῆς Ἀσάρτης ἱερεὺς, ὃς, βασιλεύσας ἔτη τριακονταδύο,
 „ἐβίωσεν ἔτη ἑξηκονταοκτώ. τῆτον διεδέξατο Βαδίζωρος
 „υἱὸς, ὃς, βιώσας ἔτη τεσσαρακονταπέντε, ἐβασίλευσεν ἔτη
 „ἑξ. τῆς διαδόχος γέγονε Μάτγηνος ὁ υἱὸς, ὃς, βιώσας
 „ἔτη τριακονταδύο, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. τῆς διαδόχος
 „γέγονε Φυγμαλίων, βιώσας δ' ἔτη πενήκονταἑξ, ἐβασί-
 „λευσεν ἔτη τεσσαρακονταεπτὰ. ἐν δὲ τῷ ἐπ' αὐτῆς ἐβδά-

in Tyro regnarunt, scribens, et deinde veniens ad Hi-
 romum regem, ista dicit: „Abibalo vita functo, Hiro-
 mus filius eius regnum accepit, qui regnavit annos
 „xxxiv, vita ad annum liii. producta. Hic aggere
 „vastum, qui dicitur, locum exaequavit; praetereaque
 „auream columnam in Iouis templo collocavit: et ad
 „lignorum sylvam profectus, e monte Libano appel-
 „lato construendis templorum tectis cedros excidit; de-
 „molitusque antiqua delubra, nova templa aedificavit,
 „Herculisque et Astartae fana consecravit, primumque
 „Herculis templum fecit in mense Peritio, deinde
 „Astartae, quando bellum movit aduersus Tityos, quod
 „tributa illis imperata non soluerint: quos cum sibi
 „etiam iterum subiecisset, reuersus est. Huius aetate
 „quidam Abdemonis filius iunior clarebat, qui proble-
 „mata, quae Solomon rex Hierosolymorum explicari
 „iussit, ingenio semper superabat.” Supputatur vero
 tempus ab hoc rege vsque ad constructionem Cartha-
 ginis, hoc modo: „Hiromo defuncto, in eius regnum
 „successit Baleazarus eius filius, qui, cum vixisset an-
 „nis xliii, septem regnavit annis. Post hunc Ab-
 „dastartus illius filius, vita exacta annorum xxix. re-
 „gnavit nouem. Hunc nutricis suae filii quatuor in-
 „sidiis peremerunt, quorum senior regnavit annis xii.
 „Post quos Astartus filius Delaeastarti regnavit, qui
 „vixit annis liv, regnavit annis xii. Post hunc
 „frater eius Aserymus, qui vixit annis liv, regnavit
 „annis nouem. Hic a fratre Phelete interfectus est,
 „qui, regno suscepto, mensibus imperavit octo, cum
 „vixisset annis l. Hunc interfecit Ithobalus Astartae
 „sacerdos, qui, cum vixisset annis lxxviii, regnavit
 „annis xxxii. Huic successit Badezorus filius, qui,
 „cum vixisset annis xlv, regnavit annis sex. Huic
 „successor factus est Matgenus eius filius, qui cum
 „vixisset annis xxxii. nouem regnavit annis. Huic
 „successit Pygmalion, qui vixit annis lvi, et regnum
 „tenuit xlvii. Huius regni anno septimo soror eius

πρωῖται, ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Φυγῦσα, ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ὠκοδόμησε Καρχηδόνα." συνάγεται δὴ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμης βασιλείας ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ενὲ μῆνες ἦ'. ἐπεὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Εἰρώμης βασιλείας ἐν Ἱεροσολύμοις ὠκοδομήθη ὁ ναὸς, γέγονεν ἔν ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆσεως τῆς ναὸς ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ἑκατὸν τισσαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ. τῆς μὲν ἔν παρα Φοινίκῃ μαρτυρίας τί δεῖ προσθεῖναι πλείω; βλέπεται γὰρ τὰ ληθὲς ἰχυρῶς ὠμολογημένον. καὶ πολὺ δήπρᾳ προάγει τῆς τῆς νεῶ κατασκευῆς ἢ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἀφίξις. ὅτε γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πολέμῳ παρέλαβον, τότε τὸν νεῶν κατασκεύασαν. καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμῶς δεδήλωται διὰ τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἰθ'. Λέξω δὲ ἱὺν ἤδη τὰ παρὰ Χαλδαίοις ἀναγγραμμένα καὶ ἰσορρέμενα περὶ ἡμῶν, ἅπερ ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἡμετέροις γράμμασι. μαίετος δὲ τῶν Βηρωσσός, ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν τὸ γένος, γινώριμος δὲ τοῖς περὶ παιδείαν ἀναστρεφόμενοις, ἐπειδὴ περὶ τε ἀστρονομίας, καὶ περὶ τῶν παρὰ Χαλδαίοις φιλοσοφμένων αὐτὸς εἰς τὰς Ἑλλήνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς. ὅτις τοίνυν ὁ Βηρωσσός ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπακολυθῶν ἀναγραφαῖς, περὶ τε τῆς γενομένης κατακλυσμῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ Μωϋσῆς ὅτως ἰσόρηκε· καὶ περὶ τῆς λάρνακος, ἐν ἣ Νῶχος ὁ τῆς γένεως ἡμῶν ἀρχηγὸς διεσώθη, προσενηχθείσης αὐτῆς ταῖς ἀκρωρείαις τῶν Ἀρμενίων ὀρέων. εἴτα τῆς ἀπὸ Νώχῃ καταλέγων, καὶ τῆς χρόνης αὐτοῖς προσθεῖς, ἐπὶ Ναβολάσσαρον παραγίνεται, τὸν Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαίων βασιλέα, καὶ τὰς τέττα πρᾶξις ἀφηγούμενος λέγει· „τίνα τρόπον πέμψας ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ Ναβχοδονόσορον μετὰ πολλῆς δυνάμειος, ἐπειδὴ περ ἀφῆσθαι αὐτὰς ἐπύθετο, πάντων ἐκράτησε, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅλως τε πάντα τὸν παρ' ἡμῶν λαὸν ἀναστῆσας, εἰς Βαβυλῶνα μετόκησεν. συνεβή δὲ καὶ

„Dido, fuga elapsa, in Libya ciuitatem condidit Carthaginem.” Itaque colligitur omne tempus a regno Hiromi vsque ad conditam Carthaginem, ad annos **CLV.** et menses **VIII.** Cum vero anno **XII.** Hiromi regis in Hierosolymis aedificatum sit templum, fluxit igitur a templi conditu vsque ad constructionem Carthaginis tempus annorum **CXLIII.** mensium **VIII.** Et ex Phoenicum quidem de gente nostra testimoniis quid opus est plura adscribere? cernitur enim veritas ex adductis valde comprobata, et multum, videlicet, constructionem templi praecedit progenitorum nostrorum in hanc regionem aduentus. Cum enim eam vniuersam debellassent, tum demum templum aedificare coeperunt. Et haec aperte ex sacris literis a me declarata sunt in Antiquitatum libris.

19. Iam vero ea nunc referam, quae de nobis apud Chaldaeos literarum monumentis mandata sunt, quae cum libris nostris etiam super aliis rebus in plerisque consentiunt. Testis autem horum est Berosus, vir genere quidem Chaldaeus, iis vero non ignotus, qui in literarum studiis versantur, quoniam scripta de Astronomia et Chaldaeorum philosophia ipse Graecorum in vsum edidit. Is igitur Berosus, antiquissimas sequutus historias, de diluio et hominibus in eo pereuntibus eadem plane ac Moyses narrauit: simul et de arca, in qua Noëus generis nostri princeps seruatus est, ipsa scilicet in summitatem montium Armeniorum delata. Deinde ortos a Noëo numerans et sua quibusque tempora assignans, ad Nabopollassarum tandem venit, Babylonis et Chaldaeorum regem, resque ab eo gestas memorans refert, „quemadmodum in Aegyptum et terram nostram „misso filio suo Nabuchodonosoro multis cum copiis, „postquam eos defecisse intellexit, omnes deuicit, et „templum Hierosolymitanum incendit, cunctumque „gentis nostrae populum suis e sedibus excitatum Babylonem tulit. Vade et ciuitatem contigit desola-

ἡ τὴν πόλιν ἐρημωθῆναι χρόνον ἑτῶν ἑβδομήκοντα, μέχρι
 „Κύρου τῷ Περσῶν βασιλέως.” κρατήσας δὲ Φησὶ τὸν Βαβυ-
 „λωνίον Αἰγύπτου, Συρίας, Φοινίκης, Ἀραβίας, πάντας δὲ
 „ὑπερβαλλόμενον ταῖς πράξεσι τὰς πρὸ αὐτῷ Χαλδαίων
 „καὶ Βαβυλωνίων βεβασιλευκότας.” εἶθ' ἐξῆς ὑποκατα-
 „βάς ὀλίγον ὁ Βηρωσσός, πάλιν παρατίθεται ἐν τῇ τῆς ἀ-
 „χαιοῦτος ἱστοριογραφίᾳ. αὐτὰ δὲ παραθήσομαι τὰ τῷ Βη-
 „ρωσσῷ τῷτον ἔχοντα τὸν τρόπον. „ἀκῆσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ
 „Ναβολάσσας, ὅτι ὁ τεταγμένος σατραπῆς ἐν τῇ Αἰγύ-
 „πτῳ καὶ τοῖς περὶ τὴν Συρίαν τὴν Κοίλην καὶ τὴν Φοινίκην
 „τόποις ἀποστάτης γέγονεν, ὃ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι κακοπα-
 „θεῖν, συστήσας τῷ υἱῷ Ναβγχοδονόσορι ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ
 „μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ἐξέπειμψεν ἐπ' αὐτόν. συμμιζας
 „δὲ Ναβγχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παραταξάμενος,
 „αὐτῷ τε ἐκυριεύσεν, καὶ τὴν χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτῷ
 „Βασιλείαν ἐποίησεν. τὸ δὲ πατρὶ αὐτῷ συνέβη Ναβολασ-
 „σάρι, κατὰ τῷτον τὸν καιρὸν ἀρρώστησαντι, ἐν τῇ Βαβυλο-
 „νίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτι βεβασιλευκῶτι ἐκ-
 „μισιν ἐννέα. αἰσθόμενος δὲ μετ' ὃ πολὺ τὴν τῷ πατρὸς τελευ-
 „τὴν Ναβγχοδονόσορος, καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἰγύπτου
 „πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τὰς αἰχμαλώτους
 „Ἰσθαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἰ-
 „γύπτου ἐθνῶν συντάξας τισὶ τῶν φίλων, μετὰ βαρυτάτης
 „δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακομίζῃν εἰς τὴν Βα-
 „βυλωνίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ἐλογοςὸς παρεγένετο διὰ τῆς
 „ἐρήμης εἰς Βαβυλῶνα. καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα διο-
 „κῆμενα ὑπὸ Χαλδαίων, καὶ διατηρημένην τὴν βασιλείαν
 „ὑπὸ τῷ βελτίστῳ αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὀλοκλήρου τῆς πα-
 „τρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενόμενος συνί-
 „ταξεν αὐτοῖς ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδαιοτάτοις τῆς Βαβυ-
 „λωνίας τόποις ἀποδεῖξαι. αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς πολέ-
 „μεως λαφύρων, τό, τε βῆλα ἱερῶν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας
 „Φιλοτίμως, τὴν τε ἐπάρχυσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἑτέραν
 „ἐξῶθεν προχαριστάμενος καὶ ἀνακαινίσας, πρὸς τὸ μη-

„tam mansisse annis LXX. vsque ad Cyrum regem Per-
 „sarum.” Dicit insuper, quod Babylonius tenuerit Æ-
 „gyptum, Syriam, Phoeniciam, Arabiam; quodque
 „priores Chaldaeorum et Babyloniorum reges vniuer-
 „sos rebus a se praeclare gestis superarit.” Deinde
 inferius paulo haec iterum refert Berossus in Antiquita-
 tibus. Ipsa vero Berossi verba proferam, ad hunc
 modum se habentia: „Cum autem audisset pater eius
 „Nabopollassar, eum, qui in Ægypto et Coele-Sy-
 „ria et Phoenice praepositus fuerat, satrapen ab eo
 „defecisse, ipse, ferendis laboribus per aetatem im-
 „par, filio Nabuchodonosoro aetate valenti tradidit
 „partem exercitus, misitque ad illum bello persequen-
 „dum. Nabuchodonosorus autem, cum satrapa deser-
 „tore congressus, idque iusta acie, et eum deuicit et
 „regionem denuo in regni sui ditionem redegit. At
 „sub id tempus euenit, vt Nabopollassar pater, cum
 „morbum contraxisset, in vrbe Babyloniorum diem
 „obiret supremum, postquam regnasset annis XXIX.
 „Nabuchodonosorus autem, cum, non multo post, pa-
 „tris interitum accepisset, rebusque in Ægypto et re-
 „liqua regione ordinatis, Iudaeorum et Phoenicum ac
 „Syrorum et gentium in Ægypto captiuis amicorum
 „quorundam fidei commendatis, vt eos vna cum grauis
 „armaturae militibus et impedimentis in Babyloniam
 „deportarent, ipse cum paucis itinere per desertum
 „facto Babylonem se conferebat. Potitus autem rerum,
 „quas Chaldaei administrauerunt, regnique sibi ab eo-
 „rum potissimo adseruati, totum patris quod fuerat
 „imperium adeptus, captiuis quidem, vbi eo vene-
 „rant, colonias in Babyloniae locis maxime opportu-
 „nis assignari iussit: ipse vero postquam de belli ma-
 „gnitudinis Beli templum aliaque largiter ornauerat, vr-
 „bemque Babylonis, quae iam erat, noua etiam al-
 „tera addita, instaurauerat, ne possent posthac, qui

ἡκέτι δύνασθαι τὰς πολιορκῶντας τὸν ποταμὸν ἀναστρέφον-
 ντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, ὑπερεβάλετο τρεῖς μὲν
 ἡ τῆς ἐνδον πόλεως περιβόλης, τρεῖς δὲ τῆς ἔξω τῶν, τὰς
 ἡ μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθας καὶ ἀσφάλτου, τὰς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς
 ἡ πλίνθας. καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τὰς πυ-
 ἡ λῶνας κοσμήσας. ἱεροπρεπῶς, προσκατεσκεύακεν τοῖς πα-
 ἡ τρικοῖς βασιλείοις ἕτερα βασιλεία ἐχόμενα ἐκείνων, ὑπερ-
 ἡ αἶνοντα ἀνάστημα καὶ τὴν πολλὴν πολυτέλειαν. μακρὰ δ'
 ἡ ἴσως ἔσται, εἰάν τις ἐξηγήται. πλὴν ὄντα γὰρ εἰς ὑπερβολὴν
 ἡ ὡς μεγάλα καὶ ὑπερήφανα, συντετέλεσθη ἡμέραις δεκα-
 ἡ πέντε. ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τῶτοις ἀναλήμματα λίθινα
 ἡ ὑψηλὰ ἀνοικοδομήσας, καὶ τὴν ὅψιν ἀποδοῦν ὁμοιοτάτη
 ἡ τοῖς ὄρεσι, καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς ἐξεργά-
 ἡ σατο, καὶ κατασκευάσας τὸν καλῶμενον κρεμασὸν παρά-
 ἡ δεισον, διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτῇ ἐπιθυμεῖν τῆς ὀρέας
 ἡ διαθέσεως, τεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τόποις.

κ'. Ταῦτα μὲν ἔτος ἰσόρησε περὶ τῆ προσηρημένου βα-
 σιλέως, καὶ πολλὰ πρὸς τέτοις ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Χαλ-
 δαϊκῶν, ἐν ἣ μέμφεται τοῖς Ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς
 μάτην οἰομένοις ὑπὸ Σεμιράμιδος τῆς Ἀσσυρίας κτιδῆναι
 τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι περὶ
 αὐτὴν ὑπὲρ ἐκείνης ἔργα ψευδῶς γεγραφόσι. καὶ κατὰ ταῦ-
 τα τὴν μὲν τῶν Χαλδαίων γραφὴν ἀξιοπίστον ἡγητέον· ἢ
 μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχαίοις τῶν Φοινίκων σύμφωνα τοῖς
 ὑπὸ Βηρωσσῆ λεγομένοις ἀναγέγραπται, περὶ τῆ τῶν Βα-
 βυλωνίων βασιλέως, ὅτι καὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην
 ἅπασαν ἐκείνος κατεστρέψατο. περὶ τῶν γὰρ συμφωνῶν
 καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς ἰστορίαις, μεμνημένος τῆς Τύρου πο-
 λιορκίας. καὶ Μεγασθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν, δι' ἧς
 ἀποφαίνειν πειράται, τὸν προσηρημένον βασιλέα τῶν Βαβυ-
 λωνίων Ἡρακλῆς ἀνδρεία καὶ μεγέθει πράξεων δισηνοχί-
 ναι. καταστρέφασθαι γὰρ αὐτὸν Φησὶ καὶ Λιβύης τὴν πολ-
 λὴν καὶ Ἰβηρίαν. τὰ δὲ περὶ τῆ ναῦ προσηρημένα τῇ ἐν Ἱερο-
 σολύμοις, ὅτι κατεπρήσθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἐπιστρα-

ad urbem istam venirent obsidendam, abacto flumine
eam facilius aggredi, ternos quidem interiori urbi,
ternosque pariter exteriori murorum ambitus circum-
dedit, partim quidem e cocto latere et bitumine,
partim vero ex eodem latere solo. Cumque urbem
bene muniisset, et portas magnifice adornasset, pa-
ternae regiae contiguam aliam exstruxit, superemi-
nentem et altitudine et omni splendore. Longum
fortasse esset eius descriptionem facere. Suffecerit
dicere, hoc opus et magnitudine et omni rerum pa-
ratu eximium intra dies perfectum esse quindecim.
In hac autem regia pilas e lapidibus exstruxit excel-
sas, easdemque omnis generis arboribus confitas, ut
speciem montibus quam simillimam referrent, cla-
boravit, facto etiam paradiso, qui nuncupatur pen-
silis, quod vxor eius, utpote in Mediae locis educa-
ta, montosi situs desiderio teneretur.

20. Atque haec quidem Berosus de rege praedicto
retulit, insuperque multa in tertio Chaldaeorum li-
bro, in quo reprehendit historicos Graecos, ut qui va-
ne arbitrantur a Semiramide Assyria Babylonem aedi-
ficatam, falsoque scripserunt miranda opera illic ab
ipsa fuisse constructa. Atque in istis Chaldaeorum
quidem historia fide digna habenda est: maxime quod
in archiuis Phoenicum scripta reperiantur, quae cum
his conueniunt a Beroso narratis de rege Babylonio-
rum, Syriam scilicet et vniuersam Phoeniciam illum
subegisse. His sane adstipulatur Philostratus in Histo-
riis, quo in loco Tyri obsidionis meminit; et Me-
gasthenes in quarto volumine rerum Indicarum, ubi
ostendere contendit, praedictum Babyloniorum regem
et fortitudine Herculi et magnitudine praestitisse; di-
cit enim, eum Libyae bonam partem et Iberiam sub-
iugasse. Quae vero de Hierosolymorum templo iam
dicta sunt, et concrematum esse a Babyloniorum exer-

τρυσάντων, ἤρξατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομῆσθαι. Κύρος τῆς
 Ἀσίας τὴν βασιλείαν παρεληφότες, ἐκ τῶν Βηρωσσῶ σα-
 φῶς ἐπιδειχθῆσται παρατιθέντων. λέγει γὰρ ἔτι διὰ τῆς
 τρίτης· ἡ Ναβαρχοδονόσορος μὲν ἔν μετὰ τὸ ἄρξασθαι τῆ
 ἡ προειρημένῃ τείχεσ, ἐμπιστὼν εἰς ἀρρώσίαν, μετηλλάξατο
 ἡ τὸν βίον, βεβασιλευκῶς ἔτη τεσσαρακοντατρία. τῆς δὲ
 ἡ βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτῆς Εὐκαλμαράδωχος.
 ἡ ὅτος προσὰς τῶν πραγμάτων ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς, ἐπι-
 ἡ βεβληθεὶς ὑπὸ τῆς τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος αὐτῆς Νηριγλισ-
 ἡ σοῦρος ἀνῆρέθη, βασιλεύσας ἔτη δύο. μετὰ δὲ τὸ ἀναγε-
 ἡ θῆναι τῆτον, διαδοξάμενος τὴν ἀρχὴν ὁ ἐπιβελεύσας αὐ-
 ἡ τῷ Νηριγλισσόσορος, ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. τῆς υἱὸς
 ἡ Λαβορσοῦ ἀρχὸς ἐκυρίευσεν μὲν τῆς βασιλείας παῖς ὡς
 ἡ μῆνας ἐννέα· ἐπιβεβληθεὶς δὲ, διὰ τὸ πολλά ἐμφαίνειν
 ἡ κακοῦθι, ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπανίσθη. ἀπολομένῃ δὲ
 ἡ τῆς, συνελθόντες οἱ ἐπιβεβλεύσαντες αὐτῷ, κοινῇ τὴν βα-
 ἡ σιλείαν περιέθικαν Ναβοννήδῳ τινὶ τῶν ἐκ Βαβυλωνίως, ὅ-
 ἡ τι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυναΐσεως. ἐπὶ τῇ τῇ τὰ περὶ τοῦ ποτα-
 ἡ μὸν τείχεα τῆς Βαβυλωνίων πόλεως ἐξ ὅπτης πλύνθῃ καὶ
 ἡ κἀσφάλτεα κατεκοσμήθη. ὅσῃ δὲ τῆς βασιλείας αὐτῆς ἐν
 ἡ τῷ ἑπτακαίδεκάτῳ ἔτει, προεξεληλυθὼς Κύρος ἐκ τῆς Περ-
 ἡ σίδος μετὰ δυνάμειος πολλῆς, καὶ καταστρεψάμενος τὴν
 ἡ λοιπὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ὤρμησεν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. αἰδού-
 ἡ μενος δὲ Ναβόννηδος τὴν ἔφοδον αὐτῆς, ἀπαντήσας μετὰ
 ἡ τῆς δυνάμειος καὶ παραταξάμενος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ καὶ
 ἡ φυγὼν ὀλιγοσός, συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππηνῶν πόλιν.
 ἡ Κύρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ συντάξας τὰ
 ἡ ἔξω τῆς πόλεως τείχεα κατασκάψαι, διὰ τὸ λίαν αὐτῷ
 ἡ πραγματικὴν καὶ δυσάλωτον Φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέξεν-
 ἡ ξεν ἐπὶ Βόρσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον. τῆ δὲ
 ἡ Ναβοννήδῳ ἔχ ὑπομείναντος τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγχε-
 ἡ ρήσαντος αὐτῶν, πρότερον χερσάμενος, Κύρος Φιλανθρω-
 ἡ πικῶς, καὶ δὲ οἰκητήριον αὐτῷ Καρμανίαν, ἐξέπεμψε
 ἡ ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ναβόννηδος μὲν ἔν, τὸ λοιπὸν τῷ

citu. et coeptum rursus aedificari, cum Cyrus Asiae
 imperium accepisset, ex iis, quae praeterea refert He-
 rodotus, clare manifestabimus. Sic enim in libro tertio
 ait: „Et Nabuchodonosorus quidem, posteaquam in-
 „choavit praedictum murum, morbo implicitus, mox
 „e vita excessit, cum regnasset annos tres et quadra-
 „ginta. In regnum autem succedebat filius eius Euil-
 „maraduchus. Hic, quod summa rerum nefarie ac
 „petulanter abuteretur, anno altero, quam regnare
 „coeperat, Neriglissori sororis suae coniugis insidiis
 „occubuit. Huius autem post necem, idem ipse Ne-
 „riglissorus, qui ei fecit insidias, imperium suscepit
 „et annis regnavit quatuor. Huius filius Laborosoar-
 „chodus, cum adhuc puer esset, regnum quidem te-
 „nuit menses novem: per insidias vero, quod mul-
 „tam indolis prauitatem prae se ferret, a necessariis
 „suis cum cruciatu interfectus est. Hoc autem per-
 „eunto, cum inter se coiissent insidiatores eius, com-
 „muni consensu regnum detulere ad Nabonnidum
 „quendam Babylonium, qui et ipse in eadem coniu-
 „ratione fuerat. Hoc regnante Babylonis moenia,
 „quae flumini adiacebant, ex cocto latere et bitumine
 „splendidius aedificata sunt. Cum autem regni eius
 „annus decimus septimus ageretur, Cyrus ex Perside
 „cum ingenti profectus exercitu, ac reliquum eius im-
 „perium populatus, Babyloniam ipsam inuasit. Quam
 „eius impressionem cum sensisset Nabonnidus, obuiam
 „egressus cum exercitu, acieque conferta pugna victus,
 „et cum paucis in fugam comectus, sese in Borsippeno-
 „rum oppidum inclusum dedit. Cyrus autem, Babylone
 „capta, constitutoque exteriora eius munimenta diruere,
 „quod ciuitatem videret ad res novas mobilem, urbem
 „vero expugnatu difficilem, inde in Borsippum proficisci-
 „tur, Nabonnidum obsessurus. Nabonnidum autem, cum
 „non tulisset obsidionem, sed prius sese dedidisset, perhu-
 „maniter habuit Cyrus, dataque ei ad habitandum Car-
 „mania, Babylonia dimitti voluit. Et Nabonnidus qui-

ἡ χρόνους διαγινόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, κατέστρεψε τὸν
ἡβρίον.

κα'. Ταῦτα σύμφωνον ἔχει ταῖς ἡμετέραις βίβλοις τὴν
ἀλήθειαν. γέγραπται γάρ ἐν αὐταῖς, ὅτι Ναβουχοδονόσο-
ρος ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς αὐτῆς βασιλείας ἔτει τὸν παρ' ἡμῖν
ναὸν ἠρῆμωσε, καὶ ἦν ἀφανὴς ἐπὶ ἔτη πεντήκοντα· δευτέ-
ρῳ δὲ τῆς Κύρης βασιλείας ἔτει τῶν θεμελίων ὑποβληθέν-
των, δευτέρῳ πάλιν τῆς Δαρείου βασιλείας ἀπετελέσθη.
προοδήσω δὲ καὶ τὰς τῶν Φοινίκων ἀναγραφάς. ὁ γὰρ πα-
ραλειπτόν τῶν ἀποδείξεων τὴν περισσίαν. ἔστι δὲ τοιαύτη
τῶν χρόνων ἡ καταριθμησις· ἡ ἐπὶ Εἰθωβάλῃ τῇ βασιλείᾳ
ἡ ἐπολιόρησεν Ναβουχοδονόσορος τὴν Τύρον ἐπ' ἔτη δεκα-
ἡτρία. μετὰ τῶτον ἐβασίλευσε Βαάλ ἔτη δέκα. μετὰ τῆ-
τον δικασαὶ κατεσάθησαν καὶ ἐδίκασαν· Εὐνίβαλος
ἡ Βασλάχῃς μῆνας δύο, Χέλβης Ἀβδαίῃς μῆνας δέκα, Ἀβ-
ἡ βαρος ἀρχιερεὺς μῆνας τρεῖς, Μύτγονος καὶ Γεράστρατος
ἡ τῇ Ἀβδηλέμῃ δικασαὶ ἔτη ἕξ, ὧν μεταξὺ ἐβασίλευσε
ἡ Βαλάτορος ἐνιαυτὸν ἓνα. τότε τελευτήσαντος, ἀποσεί-
ἡ λαντες μετεπέμψαντο Μέρβαλον ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ
ἡ ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. τότε τελευτήσαντος, μετε-
ἡ πέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Εἰρώμον, ὃς ἐβασίλευσεν
ἡ ἔτη εἴκοσιν. ἐπὶ τῷ Κυρῷ Περσῶν ἐδυναύευσεν. ἔκῃν ὁ
σύμπας χρόνος ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα καὶ τρεῖς μῆνες
πρὸς αὐτοῖς. ἐβδόμῳ μὲν γὰρ περὶ τῆς Ναβουχοδονόσου
βασιλείας ἤρξατο πολιορκεῖν Τύρον· τσσαρεσκαιδεκάτῃ
δ' ἔτει τῆς Εἰρώμῃ Κυρῷ ὁ Πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν.
καὶ σύμφωνα μὲν ἐπὶ τῇ ναῦ τοῖς ἡμετέροις γράμμασι τὰ
Χαλδαίων καὶ Τυρίων. ὡμολογημένη δὲ καὶ ἀναντίρρητος
ἡ περὶ τῶν εἰρημένων μοι μαρτυρία τῆς τῇ γένεως ἡμῶν ἀρ-
χαϊότητος. τοῖς μὲν ἔν μὴ σφόδρα Φιλονείκοις ἀρκέσει
ὑπολαμβάνω τὰ προειρημένα.

κβ'. Δεῖ δ' ἄρα καὶ τῶν ἀπιστῶντων ταῖς μὲν ἐν τοῖς
βαρβάροις ἀναγραφαῖς, μόνους δὲ τοῖς Ἑλλήσι πιστεύειν
ἀξίωντων, ἀποπληρῶσαι τὴν ἐπιζήτησιν, καὶ παραχρῆν

„dem, reliquo tempore in ista regione exacto, diem
„obiit supremum.

21. Atque haec narratio consentientem habet cum nostris scripturis veritatem. Proditum enim in illis est, Nabuchodonosorum anno regni sui decimo octavo templum nostrum diruisse, eiusque excidium totos quinquaginta annos durasse; anno autem Cyri regni secundo iactis fundamentis restitui coeptum, denuo vero Darii regni secundo partibus omnibus absolutum esse. Quin et istis adiciam Phoenicum historias. haud enim omittendum est probationum sat superque asserre. Est autem in illis temporum dinumeratio huiusmodi. „Ithobalo apud „Tyrios regnante, Nabuchodonosorus Tyrum obsedit per „annos XIII. Post hunc regnavit Baal annos decem. Post „hunc Iudices constituti sunt et ipsi rexere; Ecnibalus „Baslaci menses duos, Chelbes Abdaei menses decem, „Abbarus suminus pontifex menses tres, Mytgonus et „Gerastratus Abdelemi iudices per annos sex; post quos „annum vnum cum potestate regia Tyro praefuit Balatorus. Quo mortuo, misere Tyrii, qui ex Babylone Merbalum aduocarent, regnavitque annos quatuor. Eo „mortuo, aduocarunt fratrem eius Hiromum, qui regnavit „annos xx. Huius tempore Cyrus apud Persas potens „erat.” Quapropter omne tempus est annorum LIV, triumque insuper mensium. Septimo siquidem anno regni sui Nabuchodonosorus coepit obsidere Tyrum: quartodecimo autem anno regis Hiromi Cyrus Persa imperium accepit. Et consonant quidem, quae de templo tradita a Chaldaeis ac Tyriis, cum scriptis nostris. Manifestum vero, cuique contradici nequit, est testimonium de gentis nostrae antiquitate ex praedictis. Et his quidem, qui non sunt valde contentionis cupidi, sufficere arbitror, quae iam praemissa sunt.

22. Oportet autem non credentibus scriptis Barbaricis, sed solis Graecis fidem habendam esse dicentibus, quae sitis satisfacere, multosque ex illis testes exhibere,

πολλὰς καὶ τέτων ἐπισταμένους τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ καθ' ὃ
 καιρὸς ἦν αὐτοῖς, μνημονεύοντας παραθέσθαι ἐν ἰδίοις αὐτῶν
 συγγράμμασιν. Πυθαγόρας τοῖνυν ὁ Σάμιος ἀρχαῖος ὢν,
 σοφία δὲ καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ πάντων ὑπεκλημέ-
 νος διειργεῖν τῶν φιλοσοφησάντων, ὃ μόνον ἐγνωκώς τὰ
 παρ' ἡμῖν δῆλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ζηλωτὴς αὐτῶν ἐκ πλείους
 γεγενημένος. αὐτῷ μὲν ἂν ὕδεν ὁμολογεῖται σύγγραμμα,
 πολλοὶ δὲ τὰ περὶ αὐτὸν ἰσορῆκασιν, καὶ τέτων ἐπιστημότα-
 τός ἐστιν Ερμιππος, ἀνὴρ περὶ πᾶσαν ἰσορίαν ἐπιμελής. λέ-
 γει τοῖνυν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ Πυθαγόρα βιβλίων, ὅτι
 „Πυθαγόρας, ἐνὸς αὐτῶν τῶν συνασιαστῶν τελευτήσας, ὃ
 τῆνομα Καλλιφῶντος, τὸ γένος Κροτωνιάτης, τὴν ἐκείνου ψυ-
 χὴν ἔλεγε συνδιατρίβειν αὐτῷ καὶ νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέ-
 ραν. καὶ ὅτι παρεκκελεύετο μὴ διέρχεσθαι τόπον, ἐφ' ὃν ἂν
 ἦεν ὁκλάση, καὶ τῶν διψίων ὑδάτων ἀπέχεσθαι, καὶ πά-
 ρσης ἀπέχεν βλασφημίας.” εἶτα προσέθησι μετὰ ταῦτα
 καὶ τάδε· „ταῦτα δ' ἔπραττε καὶ ἔλεγε, τὰς Ἰσθαίων καὶ
 „Θρακῶν δόξας μιμνῆσθαι, καὶ μεταφέρειν εἰς ἑαυτόν. λέ-
 γεται γάρ, ὡς ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ ἐκείνος πολλὰ τῶν παρὰ Ἰσ-
 θαίοις νομίμων εἰς τὴν αὐτῷ μετενεγκεῖν φιλοσοφίαν. ἦν δὲ
 καὶ κατὰ πόλεις ἐκ ἀγνωστονῆμῶν πάλας τὸ ἔθνος, καὶ πολ-
 λὰ τῶν ἐθῶν εἰς τινὰς ἤδη διαπεφοιτῆκει, καὶ ζῆλος παρ'
 ἐνίοις ἤξιστο. δηλοὶ δὲ ὁ Θεόφραστος ἐν τοῖς περὶ νόμων. λέ-
 γει γάρ, ὅτι κωλύουσιν οἱ Τυρίων νόμοι ξενικὰς ὁρὰς ὁρμεύειν,
 ἐν οἷς μετὰ τινῶν ἄλλων καὶ τὸν καλέμενον ὄρκον Κορβαῖν
 καταριθμεῖ. παρ' ὕδενι δ' ἂν ὕτος εὐρεθείη πλὴν μόνοις Ἰσ-
 θαίοις. δηλοὶ δ', ὡς ἂν εἴποι τις ἐκ τῆς Εβραίων μεθερμη-
 νεύομενος διαλέκτου, δῶρον Θεῷ. καὶ μὴν ὕδὲ Ἡρόδοτος ὁ
 Ἀλικαρνασσεύς ἠγνόηκεν ἡμῶν τὸ ἔθνος, ἀλλὰ τρόπῳ τινὶ
 φαίνεται μεμνημένος. περὶ γὰρ Κόλχων ἰσορῶν ἐν τῇ δευτέ-
 ρᾳ βίβλῳ, φησὶν ὕτως· „μᾶνοι δὲ πάντων, φησί, Κόλχοι
 „καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτέμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ
 „αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ
 „ἕτεροι ὁμολογεῖσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι. Σύριοι δὲ

quibus nota erat gens nostra, illosque adiciere, qui in scriptis suis, prout ipsis commodum visum est, nostri meminerunt. Pythagoram igitur Samium, valde quidem antiquum, sapientia vero et erga Deum pietate philosophorum praestantissimum habitum, non solum nostra instituta cognovisse certum est, sed etiam in ple-
risque ea sequutum esse et aemulatum. Et ipsum qui-
dem nihil scriptum reliquisse in confesso est, multi ta-
men de eo retulere, et ex illis celeberrimus est Her-
mippus, vir circa omnem historiam indagator diligens.
Refert utique in primo de Pythagora libro: „quod Py-
thagoras, vno familiarium suorum defuncto, nomine
„Calliphonte, genere Crotoniate, illius animam dicebat
„secum degere die noctuque, et quod praeciperet, ut
„non transiret locum, ubi asinus lapsus esset, et ab aqua
„foeculenta auerteret, et ab omni maledicto abstineret.”
Deinde post haec et ista adiicit. „Haec autem faciebat
„dicebatque, Iudaeorum ac Thracum opiniones ini-
„tans et sibi vindicans.” Vere enim dicitur, quod vir
ille multa Iudaeorum instituta in suam philosophiam
transtulit. Quin et per civitates non olim ignota fuit
gens nostra, multaeque ex illius consuetudinibus ad
quasdam iam transierunt, et imitatione dignae a non-
nullis habebantur. Quod indicat Theophrastus in iis,
quae scripsit de Legibus. dicit enim „Tyriorum legibus
„prohiberi, ne quis adhibeat externa iuramenta.” in qui-
bus cum quibusdam aliis etiam id iuramentum, quod
Corban vocatur, recenset. Apud nullos autem hoc in-
venitur iuramentum, nisi apud solos Iudaeos. significat
autem, quasi quis dicat, ex Hebraica dialecto vocem in-
terpretans, donum Dei. Verum neque Herodotus Hali-
carnassensis nostram ignoravit gentem, sed quodammodo
eius meminisse videtur. De Colchis enim referens, in
secundo libro ista habet: „soli autem omnium hominum
„Colchi et Aegyptii et Aethiopes ab initio pudenda cir-
„cuincidunt. Phoenices vero et Syri, qui sunt in Palae-
„stina, didicisse ab Aegyptiis et ipsi consentunt. Syri au-

οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν, καὶ Μάκρῳ-
 νες οἱ τῷτοισιν ἀσυγείτονες ὄντες, ἀπὸ Κόλχων Φασί νωστὶ
 ἠμεμαθημένα. ἔτοι γὰρ εἰσὶν οἱ περιτεμνόμενοι ἀνθρώπων
 ἠμῶν, καὶ ἔτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταυ-
 τὰ. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Λιβυῶν ἔκ ἐχὼ εἶπεν, ὅπό-
 τεραι παρὰ τῶν ἐτέρων ἐξέμαθον." ἔκην εἰρηκε Σύρως τῆς
 ἐν τῇ Παλαιστίνῃ περιτέμνεσθαι. τῶν δὲ τὴν Παλαιστίνην κατοι-
 κόντων μόνοι τὸ τοιοῦτον ἰσθῶσι. τὸ ἄρα γινώσκων εἰ-
 ρηκεν περὶ αὐτῶν. καὶ Χοιρίλος δὲ ἀρχαιότερος γενόμενος
 ποιητὴς μέμνηται τῆ ἔθνους ἡμῶν, ὅτι συνεστράτευται Ξέρξῃ
 τῷ Περσῶν βασιλεῖ ἐπὶ τὴν Ελλάδα. καταρτιζομένης
 γὰρ πάντα τὰ ἔθνη, τελευταῖον καὶ τὸ ἡμέτερον ἐνέταξε
 λέγων·

Τῷ δ' ὀπίθεν διέβαινε γένος θαυμαστὸν ἰδέσθαι.

Γλῶσσαν μὲν Φοίνισσαν ἀπὸ σομάτων ἀφίεντες.

Ωκέστ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι πλατὴν ἐνὶ λίμνῃ.

Αὐχμαῖοι κορυφαί· τροχοκρίδες· αὐτὰρ ὑπερθεῖν

ἱππῶν δαρετὰ πρόσωπ' ἐφόρην ἐσκληκότα καπνῷ.

Ἰδὼν δ' ἔστιν, ὥς οἶμαι, πᾶσιν ἡμῶν αὐτὸν μεμνῆσθαι, τῷ
 καὶ τὰ Σόλυμα ὄρη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἶναι χώρα, ἃ κατοικῶ-
 μεν, καὶ τὴν Ασφαλίτιν λεγόμενῃ λίμνῃ. αὕτη γὰρ πα-
 σῶν τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ λίμνῃ πλατυτέρα καὶ μείζων καθέστη-
 κεν. καὶ Χοιρίλος μὲν ἔτω μέμνηται ἡμῶν. ὅτι δὲ ἔ μόνου
 ἠπίσαντο τῆς Ἰσθμίου, ἀλλὰ καὶ ἐθαύμαζον, ὅσοις αὐτῶν
 ἐντύχοιεν, ἔχ' οἱ Φαυλότατοι τῶν Ελλήνων, ἀλλ' οἱ ἐπὶ σο-
 φία μάλιστα τε θαυμασμένοι, ῥαδίον γινώσκαι. Κλέαρχος
 γὰρ ὁ Αἰριστοτέλης ὢν μαθητὴς, καὶ τῶν ἐκ τῆ Περιπάτης Φι-
 λосоφῶν ἀδελφὸς δεύτερος, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕπνης βιβλίῳ
 φησὶν, Αἰριστοτέλην τὸν διδάσκαλον αὐτῷ περὶ τίνος ἀνδρὸς
 Ἰσθμίου ταῦτα ἰσορεῖν, αὐτὸν τε τὸν λόγον Αἰριστοτέλει παρα-
 τιθεῖς. ἔστι δ' ἔτω γεγραμμένον· „ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὰ μα-
 κρόν ἂν εἴη λέγειν. ὅσα δ' ἔχει τῶν ἐκείνου θαυμασιότητά
 „τινα, καὶ Φιλοσοφίαν ὁμοίως, διελθεῖν ἔ χεῖρον. ὥς σα-
 „φῶς δὲ σοὶ εἶπεν, Ὑπεροχίδης, θαυμαστὸν τι ὀνείρισι ἴσα

tem; qui fluvium Thermodontem et Parthenium acco-
lunt; et horum contermini Macrones a Colchis se nu-
per id didicisse aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt, qui
circumciduntur: et apparet, eos hoc facere more eodem
ac Aegyptii. Ipsi vero Aegyptii atque Aethiopes, non
queo dicere vtri ab vtris didicerint." Dixit ergo Sy-
ros, qui in Palaestina sunt, circumcidi: omnium autem,
qui habitant Palaestinam, soli Iudaei circumciduntur. Hoc
igitur sciens de ipsis pronunciauit. Quin et Choerilus
ex antiquioribus poetis de gente nostra meminit, quod
cum Xerxe Persarum rege expeditionis contra Graecos
particeps fuerit. Cum enim gentes omnes enumerasset,
nouissimam nostram posuit, dicens:

*Exin miranda specie gens castra secuta est,
Phoenicum ignoto quae voces ederet ore.*

*Haec Solymos habitans montes stagnum prope vastum,
Circumtonsa comis, squallenti vertice, equini
Exuvias capitis duratas igne gerebat.*

Palam ergo est, sicut arbitror, omnibus, nostri illum
meminisse, quod et Solymi montes in nostra regione
sint, in quibus habitamus, et palus, quae dicitur Asphalti-
tes. ipsa enim omnium, quae in Syria sunt, latissima et
maxima. Et Choerilus quidem ita nostri meminit.
Quod autem non solum Iudaeos agnoscebant, sed, ut in-
ciderant in eos, admirabantur, non e vulgo Graeci, sed
ob sapientiam maxime celebres, ostendere facile est.
Clearchus enim Aristotelis discipulus, et Peripateticorum
nulli secundus, libro primo de Somno dicit, Aristotelem
doctorem suum de quodam viro Iudaeo ista referre, Ari-
stotelem in hunc modum loquentem inducens. Ita enim
scriptum est: „Sed longum esset narrare quamplurima:
„quicquid vero hoc in homine admirationis aliquid habe-
re ac philosophum sapere videtur, eodem modo perfe-
„qui nihilominus utile fuerit. Tibi autem, Hyperochida,
„ut aperte, quod res est, dicam, mirum quiddam somnio-

„σοὶ δόξω λέγειν. καὶ ὁ Υπεροχίδης εὐλαβήμενος, δι' αὐ-
 τὸ γὰρ ἔφη τῷτο, καὶ ζητῶμεν ἀκῶσαι πάντες. ἔκην, εἰ-
 πειν ὁ Αριστοτέλης, κατὰ τὸ τῶν ῥητορικῶν παράγγελμα,
 „τὸ γένος αὐτῆς πρῶτον διέλωμεν, ἵνα μὴ ἀπειθῶμεν τοῖς
 „τῶν ἀπαγγελιῶν διδασκάλοις. λέγει, εἶπεν ὁ Υπεροχί-
 „δης, ὅτι σοι δοκεῖ. κακῆνός τοίνυν τὸ μὲν γένος ἦν Ἰσδαῖος
 „ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας. ἔτιοι δὲ εἰσιν ἀπόγονοι τῶν ἐν Ἰ-
 „δοῖς Φιλοσόφων. καλῶνται δὲ, ὡς Φασιν, οἱ Φιλόσοφοι πα-
 „ρὰ μὲν Ἰνδοῖς Καλανοί, παρὰ δὲ Σύροις Ἰσδαῖοι, τῆνομα
 „λαβόντες ἀπὸ τῆς τόπῃ· προσαγορεύεται γὰρ, ὃν κατοικῶ-
 „σι τόπον, Ἰσδαία. τὸ δὲ τῆς πόλεως αὐτῶν ὄνομα πάν-
 „σκολιόν ἐστιν, Ἰερουσαλημ γὰρ αὐτὴν καλῶσιν. ἔτος δὲ ὁ
 „ἄνθρωπος ἐπιξενούμενός τε πολλοῖς, καὶ τῶν ἄνω τόπων
 „εἰς τὰς ἐπιθαλαττίκας ὑποκαταβαίνων Ἑλληνικός ἦν, ἢ τῇ
 „διαλέκτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. καὶ τότε διατριβόν-
 „των ἡμῶν περὶ τὴν Ἀσίαν, παραβαλὼν εἰς αὐτὰς τόπας,
 „ἐν οἷς ἡμεν, ἐντυγχάνει ἡμῖν τε καὶ τισιν ἑτέροις τῶν γρα-
 „μματικῶν, πειρώμενος αὐτῶν τῆς σοφίας. ὡς δὲ πολλοῖς
 „παιδῶν ἐν παιδείᾳ συνακείωτο. παρεδίδου τι μᾶλλον ὧν ἐ-
 „κῆν.” ταῦτ' εἰρηκεν Αριστοτέλης παρὰ τῷ Κλεάρχῳ, καὶ
 „προσέτι πολλὴν καὶ θαυμάσιον καρτερίαν τῷ Ἰσδαῖῳ ἀνδρὶ
 „ἐν τῇ διαίτῃ καὶ σωφροσύνῃ διεξιῶν. ἔνεσι δὲ τοῖς βελομέ-
 „νοις ἐξ αὐτῆς τὸ πλεόν γινῶναι τῆς βιβλίας. Φυλάττομαι γὰρ
 „ἐγὼ τὰ πλείω τῶν ἱκανῶν παρατίθεσθαι. Κλέαρχος μὲν ἔν-
 „θεν παρεμβάσει ταῦτ' εἰρηκεν· τὸ γὰρ προκείμενον αὐτῷ ἦ
 „ἕτερον· ἔτως ἡμῶν μνημονεύσας. Ἐκαταῖος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης,
 „ἀνὴρ Φιλόσοφος ἅμα καὶ περὶ τὰς πράξεις ἱκανώτατος,
 „Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνακμάσας, καὶ Πτολεμαίῳ τῷ
 „Λάγῃ συγγενόμενος, ἢ παρεργως, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν Ἰ-
 „σδαίων συγγέγραφε βιβλίον. ἐξ ἧς βέλομαι κεφαλαιωδῶς
 „ἐπιδραμεῖν ἕνα τῶν εἰρημένων· καὶ πρῶτον ἐπιδείξω τὸν χρό-
 „νον. μνημονεύει γὰρ τῆς Πτολεμαίης περὶ Γάζαν πρὸς Δημή-
 „τριον μάχης· αὕτη δὲ γέγονεν ἐνδεκάτῳ μὲν ἔτει τῆς Ἀλε-
 „ξάνδρου τελευτῆς, ἐπὶ δὲ Ολυμπιάδος ἐβδόμῃ καὶ δεκά-

rumque persimile narrare videbor. Cui Hyperochides
 „verecunde, et hac ipsa de causa, inquit, nobis omnibus
 „audiendi desiderium cietur. Ergo, subiicit Aristoteles,
 „genus hominis, ut praecipiant Rhetores, in primis ape-
 „riamus, ne scilicet non auditi a nobis esse narrationum ma-
 „gistri videantur. Tu vero, ut libuerit, inquit Hyperochi-
 „des. Ille ergo gente quidem Iudaeus erat ex Coele Syria.
 „Isti vero originem ducunt a Philosophis apud Indos: vo-
 „canturque, (ut aiunt) Philosophi apud Indos quidem Cala-
 „ni, apud Syros autem Iudaei, nomen a loco accipientes;
 „quae enim ab iis regio incolitur, Iudaeam vulgo nominant,
 „Vrbis autem ipsorum nomen tortuosum admodum et im-
 „peditum est, Hierusalem enim vocatur. Hic igitur homo
 „cum a plerisque hospitio exciperetur, et a superioribus par-
 „tibus ad maritima loca descenderet, non sermone tantum,
 „sed etiam animo, Graecus erat. Et tunc nobis, in Asia forte
 „degentibus, accidit, ut eadem appulsus ad loca, nobiscum
 „aliquamdiu, simulque cum aliis quibusdam philosophiae
 „studiosis, versaretur, eorum sapientiae experimentum fa-
 „ciens. Atque, ut cum plurimis doctrina praestantibus
 „familiariter vixerat, plus aliquanto, quam acciperet, no-
 „biscum ille communicabat.” Haec dixit Aristoteles apud
 Clearchum, et super haec multam ac mirabilem Iudae, viri
 in victu continentiam et castimoniam narrat. Licet au-
 tem volentibus plus ex ipsius libro cognoscere. Mihi enim
 cautum est, ne plura, quam decet, adiiciam. Et Clearchus
 quidem ex digressionem ista dixit, (aliud enim ipsi propositum
 erat) nostri generis ad hunc modum mentione facta. He-
 cataeus autem Abderita, vir non modo philosophus, sed et-
 iam rebus gerendis aptissimus, Alexandri regis aequalis, cum
 quo etiam floruit, et postea cum Ptolemaeo Lagi conuersatus
 est, non obiter, sed integrum de Iudaeis ipsis librum con-
 scripsit, ex quo volo summam quaedam eorum, quae ab
 eo sunt dicta, percurrere: primumque tempus ostendam.
 Meminit enim praelii, quo circa Gazam conflixit Ptole-
 maeus cum Demetrio: illud vero contigit vndecimo
 quidem anno a morte Alexandri, Olympiade vero cxxvii.

της καὶ ἑκατοστῆς, ὡς ἰσοῦν Κάτωρ. προοδεῖς γὰρ ταύτην
 τὴν Ολυμπιάδα Φησὶν, ἐπὶ ταύτης Πτολεμαῖος ὁ Λάγος
 ἐνῆκα κατὰ Γάζαν μάχῃ Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνος, τὸν ἐπι-
 κληθέντα Πολιορκητὴν. Ἀλέξανδρον δὲ τεθνήσκει πάντες
 ὁμολογοῦσιν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τσσαρεσκαιδεκάτης Ολυμ-
 πιάδος. δὴλον ἔν, ὅτι καὶ κατ' ἐκείνον καὶ κατὰ Ἀλέξαν-
 δρον ἠκμαζεν ἡμῶν τὸ ἔθνος. λέγει τοίνυν ὁ Ἑκταῖος πά-
 λιν τὰδε· „ὅτι μετὰ τὴν ἐν Γάζῃ μάχην ὁ Πτολεμαῖος
 „ἐγένετο τῶν περὶ Συρίαν τόπων ἐγκρατὴς. καὶ πολλοὶ τῶν
 „ἀνθρώπων πυθανόμενοι τὴν ἡπίοτητα καὶ Φιλανθρωπίαν
 „τῷ Πτολεμαίῳ, συναπαίρειν εἰς Αἴγυπτον αὐτῷ, καὶ κοι-
 „νωεῖν τῶν πραγμάτων ἠβελήθησαν. ὧν εἷς ἔν, Φησὶν,
 „Ἐξεκίας ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰσθαίων, ἄνθρωπος τὴν μὲν ἡλι-
 „κίαν ὡς ἐξηκονταεξ ἑτῶν, τῷ δ' ἀξιώματι τῷ παρὰ τοῖς
 „ὁμοέθνοις μέγας, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ ἀνόητος, ἔτι δὲ καὶ
 „λέγειν δυνατὸς, καὶ τοῖς περὶ τῶν πραγμάτων, εἴπερ τις
 „ἄλλος, ἔμπειρος. καίτοι, Φησὶν, οἱ πάντες ἱερεῖς τῶν Ἰσ-
 „θαίων, οἱ τὴν δεκάτην τῶν γινομένων λαμβάνοντες, καὶ
 „τὰ κοινὰ διοικῶντες, περὶ χιλίης μάλιστα καὶ πεντακοσίας
 „εἰσίν.” πάλιν δὲ τῷ προειρημένῳ μνημονεύων ἀνδρὸς, „ἔτος,
 „Φησὶν, ὁ ἄνθρωπος τετευχὼς τῆς τιμῆς ταύτης, καὶ συνή-
 „θης ἡμῖν γενόμενος, παραλαβὼν τινὰς τῶν μεθ' ἑαυτῆ,
 „τὴν διαφορὰν ἀνέγνω πᾶσαι αὐτοῖς, εἶχε γὰρ τὴν κατοί-
 „κησιν αὐτῶν καὶ τὴν πολιτείαν γεγραμμένην.” εἶτα Ἑκα-
 ταῖος δηλοῖ πάλιν, πῶς ἔχομεν πρὸς τὰς νόμους, „ὅτι πάντα
 „πάχυν ὑπὲρ τῆ μὴ παραβῆναι τέττας προαιρούμεθα, κα-
 „λὸν εἶναι νομίζοντες. τοιγαρῆν, Φησὶ, καὶ κακῶς ἀκούοντες
 „ὑπὸ τῶν ἀσυγχετόνων, καὶ τῶν εἰσαφικνεμένων πάντων, καὶ
 „προπηλακίζομενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν Περσικῶν βασιλέων
 „καὶ σατραπῶν, ἃ δύνανται μεταπειδῆναι τῇ διανοίᾳ, ἀλ-
 „λὰ γεγυμνωμένως περὶ τέτων καὶ αἰκίαις καὶ θανάτοις
 „δεινοτάτοις μάλιστα πάντων ἀπαντῶσι, μὴ ἀρενέμενοι τὰ
 „πατερώα.” παρέχεται δὲ καὶ τεκμήρια τῆς ἰχυρογνωμο-
 σύνης τῆς περὶ τῶν νόμων ἐκ ὀλίγα. Φησὶ γάρ· „Ἀλεξάν-

sicuti narrat Castor. Apposita enim hac Olympiade, dicit: „Sub hac Ptolemaeus Lagi circa Gazam praelio su-
 „perauit Demetrium Antigoni, qui vocatur Poliorcetes.” Alexandrum vero agnoscunt vniuersi Olympiade cxiv. e vita excessisse. Palam ergo est, quod illius tempore et sub Alexandro gens nostra floruerit. Quare et Hecataeus insuper dicit, scilicet, „Ptolemaeum post prae-
 „lium ad Gazam locorum in Syria factum esse compo-
 „tem; magnumque hominum numerum, cognita Ptole-
 „maei mansuetudine et clementia, cum eo profectum
 „esse ad Aegyptum, eo animo, vt rerum illic gerenda-
 „rum participes fierent. quorum vnus, inquit, erat Eze-
 „chias pontifex Iudaeorum: homo aetate quidem quasi
 „annorum lxxvi, dignitate vero apud populares suos
 „magnus, et animi sapientia non mediocri, et dicendi
 „facultate pollens, et, si quis alius, rerum peritus:
 „quanquam, vt ait, omnes Iudaeorum sacerdotes, qui
 „decimas in lucem editorum accipiunt, et res in com-
 „muni positas administrant, mille omnes et quingenti
 „sint.” Rursus autem viri iam laudati mentionem faci-
 „ciens: „Hic, inquit, homo hunc honorem assequutus,
 „factusque nobis familiaris, vbi quosdam e suis accepe-
 „rat, differentiam omnem illis exposuit, et habitatio-
 „nem eorum et civilem rationem, quam scriptam habe-
 „bat, pariter indicauit.” Deinde palam facit Hecataeus, erga leges qualiter nosmet habemus; quodque omnia pati malimus, quam contra illas facere, hoc pulchrum esse persuasum habentes. „Quare, inquit, quanquam et maledictis impeti solent a vicinis ad-
 „venisque, et iniuriose saepe tractati sunt a Persicis
 „regibus et satrapis, non possunt a sententia deduci,
 „sed pro ea maxime omnium forti animo omne ge-
 „nus cruciatus saeuissimasque mortes subeun., nec ad-
 „duci possunt, vt patria instituta abdicent.” Quin et indicia perhibet non exigua animi eorum propositi tenacis et validi circa legem obseruandam. Dicit enim:

ἄδρα ποτὲ ἐν Βαβυλῶνι γενομένη, καὶ προελομένη τὸ τῆ Βή-
 λη πιπτωκὸς ἱερὸν ἀνακαθᾶραι, καὶ πᾶσιν αὐτῇ τοῖς στρα-
 τιώταις ὁμοίως φέρειν τὸν χῆν προσάξαντος, μόνης τῆς Ιε-
 ρουσαλὴμ ἡ προχῶν· ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὑπομῖναι πληγὰς,
 καὶ ζημίας ἀποτίσαι μεγάλας, ἕως αὐτοῖς συγγινόντα τὸν
 βασιλέα δῆναι τὴν ἄδειαν. τῶν γε μὴν τῶν εἰς τὴν χώραν,
 Φησί, πρὸς αὐτὰς ἀφικνεμένων, καὶ νεῶς καὶ βαρεῖς κατα-
 σκευασάντων, ἅπαντα ταῦτα κατέσκαπτον. καὶ τῶν μὲν
 ζημίαν τοῖς σατραπείαις ἐξέτεινον, περὶ τινῶν δὲ καὶ συγγνώ-
 μης μετελάμβανον." καὶ προπεπιτῖθησιν, "ὅτι δίκαιον ἐπὶ
 τῷ τοῖς αὐτὰς ἐστὶ θαυμάζειν." λέγει δὲ καὶ περὶ τῆ πολυ-
 ανδρωπότατον γεγοῖναι ἡμῶν τὸ ἔθνος. πολλὰς μὲν γὰρ
 ἡμῶν, Φησὶν, ἀνασπάσας εἰς Βαβυλῶνα Πέρσαι προτέρων
 αὐτῶν ἐποίησαν μυριάδας· ἢ ὀλίγα δὲ καὶ μετὰ τὸν
 Ἀλεξάνδρου θάνατον εἰς Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην μετέστησαν,
 διὰ τὴν ἐν Συρίᾳ στάσιν." ὁ δὲ αὐτὸς ἔτος ἀνῆλθε καὶ τὸ μέ-
 γθος τῆς χώρας, ἣν κατοικῶμεν, καὶ τὸ κάλλος ἰσόρηκε.
 τριακοσίας γὰρ μυριάδας ἀγρῶν, σχεδὸν τῆς ἀρίστης καὶ
 παμφορεστάτης χώρας, νέμονται, Φησὶν. ἡ γὰρ Ἰερουσαλὴμ
 τοσαύτη πλάτος ἐστίν." ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ τὴν πόλιν αὐ-
 τὴν τὰ Ἱεροσόλυμα καλλίστην τε καὶ μεγίστην ἐκ παλαιότη-
 τος κατοικημένην, καὶ περὶ πλήθους ἀνδρῶν, καὶ περὶ τῆς τῆ
 νεῶ κατασκευῆς, ἔτως αὐτὸς διηγείται. "ἐστὶ γὰρ τῶν Ιε-
 ρουσαλὴμ τὰ μὲν πολλὰ ὀχυρώματα κατὰ τὴν χώραν καὶ κῶ-
 νου. μία δὲ πόλις ὀχυρὰ πεντήκοντα μάλιστα σταδίων τὴν
 περίμετρον, ἣν οἰκῶσι μὲν ἀνθρώπων περὶ δώδεκα μυριά-
 δες. καλῶσι δ' αὐτὴν Ἱεροσόλυμα. ἐνταῦθα δ' ἐστὶ κατὰ
 μέσον μάλιστα τῆς πόλεως περίβολος λίθινος, μῆκος ὡς
 πεντάπλεθος, εὖρος δὲ πηχῶν ἑκατὸν, ἔχων διπλᾶς πύ-
 λας. ἐν ᾧ βωμός ἐστι τετραγώνος, ἢ ἐκ τμητῶν, ἀλλ' ἐκ
 συλλέκτων ἀγρῶν λίθων ἔτω συγκείμενος· πλευρὰν μὲν
 ἑκάστην εἴκοσι πηχῶν, ὕψος δὲ δεκάπηχυ. καὶ παρ' αὐτὸν
 οἶκημα μέγα, ἢ βωμός ἐστι καὶ λυχνίον, ἀμφοτέρω χερ-
 σῶν, δύο τάλαντα τὴν ὅλην. ἐπὶ τέτων φῶς ἐστὶν ἀνα-

„Cum aliquando apud Babylonem esset Alexander, et
 „vellet is Beli templum, quod conciderat, reponere, et
 „omnibus militibus praecepisset humum aggerere, solos
 „Iudaeos non opitulatos, imo et verbera et multas gra-
 „ves pertulisse, donec rex eis ignoscens laboris talis gra-
 „tiam fecit. Qui cum in regionem, inquit, ad suos re-
 „versi fuissent, et templa et altaria exstruxissent, ista
 „omnia diruerunt: et pro aliis quidem multam Satra-
 „pis quidem exsoluere, pro aliis vero veniam conse-
 „quuti sunt.” Et praeterea adiicit, quod merito ob
 „haec admirationem habent.” Atque insuper memo-
 rat, gentem nostram populo maxime abundasse. „nam
 „multas nostrorum, inquit, myriadas e sedibus suis pri-
 „mum abduxerunt Persae: non paucae autem etiam post
 „obitum Alexandri in Aegyptum et Phoenicem migra-
 „runt, propter seditionem in Syria factam.” Hic idem
 vir et magnitudinem regionis, quam incolimus, et pul-
 „chritudinem prodidit. „ad tricies, inquit, centena millia
 „Iudarum habitant optimi fere et feracissimi soli. Iu-
 „daea namque huius est amplitudinis.” Imo et urbem
 eandem, Hierosolyma, pulcherrimam et maximam ex
 multis retro seculis habitari, et de virorum multitudine,
 et de templi exstructione, idem ipse sic refert:
 „Sunt autem Iudaeorum castella multa et vici per re-
 „gionem sparsi: una autem urbs munita, ambitu fer-
 „me L. stadiorum, quam incolunt quidem hominum
 „circiter centum et viginti millia. istam vero Hiero-
 „solyina vocant. illic autem in meditullio scilicet ur-
 „bis septum est lapideum, quinque fere iugerum lon-
 „gitudinis, latitudinis cubitorum centum, portas ha-
 „bens geminas. Ibidem altare quadratum, ex im-
 „piorum et candidorum lapidum coagmentatione con-
 „flatum; cuius latera singula viginti cubitorum sunt,
 „altitudo vero duodecim. et praeter hoc altare, in-
 „gens tabernaculum est, quo et ara et lychnus
 „continentur, utrumque aureum, pondus talentorum
 „duorum. insuper autem lumen inextinctum dies no-

„πόσβετον καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας. ἄγαλμα δὲ ἐκ
 „ἔστιν ἐδὲ ἀνάθημα τοπαράπαν. ἐδὲ φύτευμα παντελῶς
 „ἐδὲν, οἶον ἀλσῶδες ἢ τι τοῖστον. διατρίβουσι δ' ἐν αὐτῷ
 „καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας ἱερεῖς, ἀγνείας τινὰς
 „ἀγνεύοντες, καὶ τοπαράπαν οἶνον ἢ πίνοντες ἐν τῷ ἱερῷ.”
 ἔτι γε μὴν ὅτι καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνστρατεύομεν,
 καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς διαδόχοις αὐτῷ, μεμαρτύρηκεν. οἷς
 αὐτὸς παρατυχὲν φησιν ὑπ' ἀνδρὸς Ἰσθαίης κατὰ τὴν στρα-
 τεῖαν γενομένοις, τῷτο παραθήσομαι. λέγει δ' ἔτι· „ἡμῶς
 „γὰρ ἐπὶ τὴν Εὐφράτην θαλάσσαν βαδίζοντες, συνηκολά-
 „θει τις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν παραπεμπόντων ἡμᾶς ἰπ-
 „πέων Ἰσθαίων, ὄνομα Μοσόλλαμος, ἄνθρωπος ἱκανὸς κα-
 „τὰ ψυχὴν, εὖρωτος, καὶ τοξότης ὑπὸ δὴ πάντων ὁμολο-
 „γούμενος καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἄριστος. ἔτος
 „ἐν ᾧ ἄνθρωπος, διαβαδίζόντων πολλῶν κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ
 „μάντιώς τις ὀνειδευόμενος, καὶ πάντας ἐπιχρῆν ἀξιοῦντος,
 „ἠρώτησε, διὰ τί προσμένεσι. δείξαντος δὲ τῷ μάντεως αὐ-
 „τῷ τὸν ὀνειθα, καὶ φήσαντος, εἰ μὲν αὐτῷ μένη, προσμέ-
 „νειν συμφέρει πᾶσιν, ἂν δ' ἀναστὰς εἰς τὴν προῦθεν πέτη-
 „ται, προάγειν, εἰ δὲ εἰς τὴν πίστην, ἀναχωρεῖν αὐτῷ, σιω-
 „πήσας καὶ παρελκυσας τὸ τόξον ἔβαλε, καὶ τὸν ὀνειθα
 „πατάξας ἀπέκτεινε. ἀγανακτῶντων δὲ τῷ μάντεως καὶ
 „τινων ἄλλων, καὶ καταρωμένων αὐτῷ, τί μαίνεσθε, ἔφη,
 „κακοδαιμονέεσται ὀνειθα λαβόντες εἰς τὰς χεῖρας; πῶς
 „γὰρ ἔτος, τὴν αὐτῷ σωτηρίαν ἢ προΐδων, περὶ τῆς ἡμετέ-
 „ρας πορείας ἡμῖν ἂν τι ὑγιὲς ἀπήγγελλεν; εἰ γὰρ ἡδύνα-
 „το προγινώσκειν τὸ μέλλον, εἰς τὸν τόπον τῷτον ἐκ ἂν ἤλ-
 „θε, φοβούμενος, μὴ τοξεύσας αὐτὸν ἀποκτείνῃ Μοσόλλα-
 „μος Ἰσθαῖος.” ἀλλὰ τῶν μὲν Ἑκαταίης μαρτυριῶν ἄλλῃς,
 τοῖς γὰρ βεβλομένοις πλείω μαθεῖν, τῷ βιβλίῳ ραδίον ἐστι
 εὐτυχεῖν. ἐκ ὁκνήσω δὲ καὶ τὸν ἐπ' εὐθείας διασυσμῶ,
 καθάπερ αὐτὸς οἶεται, μνήμην πεποιημένον ἡμῶν Λγαθα-
 χίδην ὀνομάσαι. διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ Στρατονίκην,
 „ὃν τρόπον ἤλθε μὲν εἰς Συρίαν ἐκ Μακεδονίας, καταλιπῶ-

„ctesque continenter ardet. Nullum ibi simulacrum, do-
 „narium omnino nullum, adeoque nec planta, nec lucus,
 „nec aliud quicquam eiusmodi. Sacerdotes in eo, noctu
 „pariter atque interdium assidui, certis quibusdam expiatio-
 „nibus dant operam, quos in templo vinum omnino gu-
 „stare nefas.” Sed praeterea testis est, militasse nos cum
 Alexandro, et postea eius cum successoribus. Subiiciam
 illud ex iis, quibus ipse se interfuisse dicit, ab homine quo-
 dam Iudaeo gestum in expeditione. Ita enim rem nar-
 rat: „Cum proficiscerer ad mare Rubrum, una cum aliis
 „equitibus Iudaeis, quos itineris duces habebamus, unus
 „eorum aliquis comitabatur, nomine Mosollamus, vir
 „cum animi magnitudine tum corporis robore non vulga-
 „ri, idemque sagittarius omnium tam Graecorum, quam
 „barbarorum, confessione peritissimus. Is igitur homo,
 „cum universa multitudo iter illud agerent, et vates qui-
 „dam augurium captaret peteretque, ut cuncti starent, in-
 „terrogavit, quorsum sublitissent. Cum autem augur ei
 „aurem ostendisset, simulque dixisset, si quidem ibi resi-
 „deret avis, omnibus etiam, ut eo in loco manerent, ex-
 „pedire, sin protinus volando contenderet, porro perge-
 „rent ipsi quoque, sin denique retro, retro similiter illi
 „redirent. Iudaeus nihil contra, sed intento arcu iacu-
 „latur, auremque confixam peremit. Hic augure aliisque
 „nonnullis graviter indignantibus, ipsique una diras im-
 „precantibus: Quid, inquit, usque adeo furitis hac de re,
 „infaustissimam aurem in manus sumentes? Quomodo ista,
 „inquit, quae vitae ipsa suae providere non potuit, sani
 „quicquam de suscepto a nobis itinere praenunciare valuit?
 „Enimvero si praenosse futurum potuisset, nunquam uti-
 „que hunc in locum venisset, prae metu, ne Mosollami
 „Iudaei sagittis confixa moreretur.” Verum testimonio-
 rum ex Hecataeo satis habuimus. Nam quibus in animo
 est plura cognoscere, facile est librum ipsum adire. Non
 vero me pigebit nominare Agatharchidem, cum irrisione
 simplicitatis, ut ei visum est, nostrum mentionem facien-
 tem. Is enim narrans de Stratonice, „quemadmodum
 „in Syriam quidem e Macedonia venerit, viro suo De-

„σα τὸν ἐαυτῆς ἄνδρα Δημήτριον, Σελεύκῳ δὲ γαμῆν αὐ-
 τὴν ἢ Θελίσαντος, ὅπερ ἐκείνη πρᾶσδόκησε, ποιημένῳ δὲ
 „τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος στρατιὰν αὐτῇ, τὰ περὶ τὴν Αντιόχειαν
 „ἐνεωτέρισεν. εἰδ' ὡς ἀνέστρεψεν ὁ βασιλεὺς, ἀλίσκομένης
 „τῆς Αντιοχείας, εἰς Σελεύκειαν Φυγῆσα, παρὸς αὐτῇ τα-
 „χέως ἀποπλεῖν, ἐνυπνίῳ κωλύοντι περὶδεῖτα ἐλήφθη καὶ
 „ἀπέθανεν.” ταῦτα προειπὼν ὁ Λαγαθαρχίδης, καὶ ἐπι-
 σκώπτων τῇ Στρατοσίῳ τὴν δεσιδαίμονίαν, παραδείγμα-
 τι χρῆται τῷ περὶ ἡμῶν λόγῳ, καὶ γέγραφεν ἕτως· „οἱ
 „καλῶμενοι Ἰσδαῖοι πόλιν οἰκῶντες ὀχυρωτάτην πασῶν, ἣν
 „καλεῖν Ἱεροσόλυμα συμβαίνει τὰς ἐγκυρῆς, ἀεγῶν ἐ-
 „θισμένοι δι' ἐβδόμης ἡμέρας, καὶ μηδὲ τὰ ὅπλα βασι-
 „λῆσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις χρόνοις, μήτε γεωργίας ἀπτεσθῆναι,
 „μήτε ἄλλης ἐπιμελειᾶς λειτουργίας μηδεμιᾶς, ἀλλ' ἐν
 „τοῖς ἱεροῖς ἐκτετακότες τὰς χεῖρας εὐχεσθαι μέχρι τῆς
 „ἑσπέρας, εἰσιόντος εἰς τὴν πόλιν Πτολεμαῖα τῷ Λάγῳ με-
 „τὰ τῆς δυνάμεως, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀντὶ τῷ Φυλάττειν
 „τὴν πόλιν διατηρῶντων τὴν ἄνοιαν, ἣ μὲν πατέρες ἐλήφθη
 „δεσπότην πικρὸν, ὁ δὲ νόμος ἐξηλέγχθη Φαῦλον ἔχων
 „ἐθισμόν. τὸ δὲ συμβᾶν πλὴν ἐκείνων τὰς ἄλλης πάντας
 „δεδίδαχε, τῆνικαῦτα φυγεῖν ἐνύπνιᾳ, καὶ τὴν περὶ τῆ νό-
 „μου παραδεδομένην ὑπόνοιαν, ἥνικ' ἂν τοῖς ἀνθρωπίνους
 „λογισμοῖς περὶ τῶν διαπορευμένων ἐξαφηνήσκουσιν.” τῆτο
 μὲν Λαγαθαρχίδῃ καταγέλωτος ἄξιον δοκεῖ. τοῖς δὲ μὴ
 μετὰ δυσμενείας ἐξετάζουσι φαίνεται μέγα καὶ πολλῶν
 ἄξιον ἐγκωμίων, εἰ καὶ σωτηρίας καὶ πατρίδος ἀνθρωποί
 τινες νόμων φυλακὴν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν αἰεὶ προ-
 τιμῶσιν.

κγ'. Οτι δὲ ἐκ ἀγνοῶντες ἔνιοι τῶν συγγραφέων τὸ
 ἔθνος ἡμῶν, ἀλλ' ὑπὸ φθόρου τινός, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας ἐχ-
 ὑγίης, τὴν μνήμην παρέλιπον, τεκμήριον οἶμαι παρέξεν.
 Ἱερώνυμος γάρ, ὁ τὴν περὶ τῶν διαδόχων ἱστορίαν συγγεγρα-
 φώς, κατὰ τὸν αὐτὸν μὲν ἦν ἑκαταίῳ χρόνον, Φίλος δ' ὢν
 Αντιγόνῳ τῷ βασιλέως, τὴν Συρίαν ἐπετρέσκευεν. ἀλλ'

„metrio derelicto: Seleuco autem vxorem eam ducere nolente, id quod ipsa exspectauerat; exercitum vero apud Babylonem ipso colligente, res nouas circa Antiochiam molita est. deinde, post regis reuersionem capta Antiochia, in Seleuciam fugerit; cumque liceret ipsi statim naui discedere, somnio id facere prohibenti parendo capta est et interiit.” Ista praefatus Agatharchides, et cum dicteriis Stratonicae exprobrans superstitionem, in exemplum adhibet quod de genere nostro dicitur, et in hunc modum scripsit: „li, qui appellantur Iudaei, cum urbem habeant firmissimam, quam ab indigenis Hierosolyma vocari accidit, solitis otari diebus septimis, ita vt eo tempore nec arma ferant, nec agrum colant, nec alius omnino cuiusquam ministerii curam habeant, sed in templo extensis manibus preces faciant ad vesperam vsque, cum illam urbem intraret Ptolemaeus Lagi filius cum exercitu, et hominibus, qui urbem custodire debuerant, stultitiam obseruantibus, patria quidem ipsorum acerbum accepit dominum, lex vero conuicta est stultam habere consuetudinem. Docuit autem alios omnes, praeter ipsos, euentus ille, vt tunc somnia fugerent, et a concepta per legem opinione desisterent, vbi in rebus ambiguis humana eos consilia destituunt.” Hoc autem Agatharchidi ridiculum videtur; eis autem, qui non animo infesto haec examinant, magnum apparet et multa laude dignum, si et saluti et patriae quidam custodiam legum inque Deum pietatem semper praeferunt.

23. Quod vero scriptorum nonnulli gentem nostram non ignorantes, sed propter inuidiam quandam aut alias ob causas non iustas memoriam nostri omiserint, iudicium me daturum esse arbitror. Hieronymus enim, qui successorum Alexandri historiam conscripsit, aequalis quidem Hecataei, regis vero Antigoni amicus, Syriae erat procura-

ὁμως Εκαταῖος μὲν καὶ βιβλίον ἔγραψε περὶ ἡμῶν· Ἰερώνυμος δ' ἡδαμῶν κατὰ τὴν ἱστορίαν ἐμνημόνευσε, καίτοι χεδὸν ἐν τοῖς τόποις διατετροφώς. τοσῶτον αἱ προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων διήνεγκαν. τῷ μὲν γὰρ ἐδόξαμεν καὶ σπυδαίας εἶναι μνήμης ἄξιοι· τῷ δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν πάντως τι πάθος ἦν εὐγνωμον ἐπισκότησεν. ἀρκῆσι δὲ ὁμως εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀρχαιότητος αἱ τε Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων καὶ Φοινίκων ἀναγραφαί, πρὸς ἐκείναις τε τοσῶτοι τῶν Ἑλλήνων συγγραφαίς. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, Θεόφιλος, καὶ Θεόδωτος, καὶ Μνασείας, καὶ Λεριοφάνης, καὶ Ερμογένης, Εὐήμερός τε καὶ Κόνων, καὶ Ζωπυρίων, καὶ πολλοὶ τινες ἄλλοι τάχα· ὃ γὰρ ἔγωγε πᾶσιν ἐντετύχηκα τοῖς βιβλίοις· ὃ παρέβγωγς ἡμῶν ἐμνημονεύκασιν. οἱ πολλοὶ δὲ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, τῆς μὲν ἀληθείας τῶν ἐξ ἀρχῆς πραγμάτων διήμαρτον, ὅτι μὴ ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν βίβλοις ἐνέτυχον· κοινῶς μέντοι περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἅπαντες μεμαρτυρήκασιν, ὑπὲρ ἧς τὰ νῦν λέγειν προσθέμην. ὁ μέντοι Φαληρεὺς Δημήτριος, καὶ Φίλων ὁ πρεσβύτερος, καὶ Εὐπόλεμος, ὃ πολὺ τῆς ἀληθείας διήμαρτον. οἷς συγγιγνώσκειν ἄξιον· ὃ γὰρ ἐνὶ αὐτοῖς μετὰ πάσης ἀκριβείας τοῖς ἡμετέροις γράμμασι παρακολοθεῖν.

κδ'. Ἐν ἔτι μοι κεφάλαιον ὑπολείπεται τῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν προτεθέντων τῆ λόγῃ, τὰς διαβολὰς καὶ τὰς λοιδορίας, αἷς κέχρηται τινες κατὰ τῆ γενέσεως ἡμῶν, ἀποδείξαι ψευδεῖς, καὶ τοῖς γεγραφόσι ταύτας καθ' ἑαυτῶν χρησασθαι μάρτυσιν. ὅτι μὲν ἦν καὶ ἑτέροις τῆτο πολλοῖς συμβέβηκε, διὰ τὴν εὐίαν δυσμνείαν οἶμαι γιγνώσκειν τὴς πλέον ταῖς ἱστορίαις ἐντυχάνοντας. καὶ γὰρ ἐθνῶν τινες καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων πόλεων ρυπαίνειν τὴν εὐγένειαν, καὶ τὰς πολιτείας ἐπεχείρησαν λοιδορεῖν. Θεόπομπος μὲν τὴν Ἀθηναίων, τὴν δὲ Λακεδαιμονίων Πολυκράτης, ὃ δὲ τὸν Τριπολιτικὸν γράψας· ὃ γὰρ δὴ Θεόπομπος ἐστίν, ὥς τινες οἰόνται· καὶ τὴν Θηβαίων πόλιν διέβαλε. πολλὰ δὲ καὶ Τίμαιος ἐν ταῖς ἱστορίαις περὶ τῶν προειρημένων καὶ περὶ

tor: Verum Hecataeus etiam librum quidem scripsit de gente nostra: Hieronymus autem nequaquam nostri in historia meminit, licet paene in ipsis locis nutritus esset. In tantum hominum voluntates inter se dissident. alter namque dignos existimauit, quos studiosè memoraret; alteri vero omnino iniqua quaedam passio ad veritatem discernendam tenebras offudit. Sufficiunt tamen ad fidem huius antiquitatis faciendam, Syrorum et Chaldaeorum ac Phoenicum historiae, praetereaque tot e Graecis historici, quibus insuper etiam licet addere Theophilum, et Theodotum, et Mnaseam, et Aristophanem, et Hermogenem, et Ephemèrum, et Cononem, et Zopyrionem, aliosque forte quamplurimos; nec enim omnes euolui libros, qui rerum nostrarum ex professo meminerunt. Et quanquam eorum etiam, quos nominatim citauimus, plerique, quod literas nostras minime attigerint, a rerum iam inde ab initio gestarum veritate aberrarunt; communi tamen consensu omnes eidem antiquitati suffragati sunt, quod vnum mihi hoc loco propositum fuerat. Ex quibus sane Demetrius Phalereus, et Philo senior, et Eupolemus, a vero propius abfuerunt: quibus etiam, si quid peccarunt, veniam hoc nomine dare aequum vtique sit, quod librorum nostrorum sensum minus accurate capere et assequi potuerint.

24. Vnum adhuc mihi capitulum restat, ex iis, quae sub initium orationis proposui; scilicet vt calumnias et conuicia, quibus nostrum genus onerant nonnulli, falsa esse ostendam, auctoresque eorundem testes contra semetipsos adducam. Et quod quidem multis aliis hoc euenit propter quorundam inimicitias, eos intelligere arbitror, qui maiori studio in historiis versantur. Nam et gentium nonnulli et gloriosissimarum ciuitatum nobilitatem foedare, rerumque publicarum formas maledictis insectari tentarunt. Theopompus quidem Atheniensium, Lacedaemoniorum vero Polycrates; atque is, qui Tripoliticum scripsit, (non enim Theopompus est, vt quidam arbitrantur) etiam Thebanorum ciuitatem calumniatus est. Multa vero etiam Timaeus in hi-

ἄλλων βεβλασφῆμηκεν. μάλιστα δὲ τῷτο ποιῶσι, τοῖς ἐνδοξοτάτοις προσπλεκόμενοι, τινὲς μὲν διὰ φθόνον καὶ κακοήθειαν, ἄλλοι δὲ διὰ τὴν κενολογεῖν μνήμης ἀξιοθεσεῖσθαι νομίζοντες. παρὰ μὲν ἢ τοῖς ἀνοήτοις ταύτης ἔδαμῶς ἀμαρτάνουσι τῆς ἐλπίδος, οἱ δ' ὑγιαίνοντες τῇ κρίσει, πολλὴν αὐτῶν μοχθηρίαν καταδικάζουσι.

κε'. Τῶν δὲ εἰς ἡμᾶς βλασφημιῶν ἤρξαντο μὲν Αἰγύπτιοι. βυλόμενοι ὁ' ἐκείνοις τινὲς χαρίζεσθαι, παρατρέπεν ἐπεχείρησαν τὴν ἀλήθειαν, ἕτε τὴν εἰς Αἴγυπτον ἀφίξιν, ὡς ἐγένετο, τῶν ἡμετέρων προγόνων ὁμολογῶντες, ἕτε τὴν ἐξοδὸν ἀληθεύοντες. αἰτίας δὲ πολλὰς ἔλαβον τὴν μισεῖν καὶ φθονεῖν, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι κατὰ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδυνάστευσαν ἡμῶν οἱ πρόγονοι, καὶ κἄθιν ἀπαλλαγέντες ἐπὶ τὴν οἰκίαν, πάλιν εὐδαιμόνησαν, εἴθ' ἢ τῶν ἱερῶν ὑπεναντιότης πολλὴν αὐτοῖς ἐνεποίησεν ἔχθραν, τοσῶτον τῆς ἡμετέρας διαφερέσεως εὐσεβείας πρὸς τὴν ὑπ' ἐκείνων νενομισμένην, ἔσον Θεῶ Φύσις ζῶων ἀλόγων διέστηκεν. κοινὸν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐστὶ πάτριον τὸ ταῦτα Θεῶς νομίζειν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐν ταῖς τιμαῖς αὐτῶν διαφέρονται. καὶ οἱ δὲ καὶ ἀνήτοι παντάπασιν ἄνθρωποι, κακῶς ἐξ ἀρχῆς εἰθισμένοι δοξάζειν περὶ Θεῶν, μιμήσασθαι μὲν τὴν σεμνότητα τῆς ἡμετέρας θεολογίας ἐκ ἐχώρησαν· ὁρῶντες δὲ ζηλυμένους ὑπὸ πολλῶν ἐφθόνησαν· εἰς τοσῶτον γὰρ ἤλθον ἀνοίας καὶ μικροψυχίας ἐνοι τῶν παρ' αὐτοῖς, ὥς· ἔδδ' ταῖς ἀρχαίαις αὐτῶν ἀναγραφαῖς ὤκνησαν τάναντία λέγειν· ἀλλὰ καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐναντία γράφοντες, ὑπὸ τυφλότητος τὴν πάθης ἠγνόησαν.

κε'. ΕΦ' ἐνὸς δὴ πρώτῃς εἴσω τὸν λόγον· ὃ καὶ μάρτυρι μικρὸν ἔμπροσθεν τῆς ἀρχαιότητος ἐχερσάμην. ὁ γὰρ Μανεθῶς ὅτος, ὁ τὴν Αἰγυπτιακὴν ἰσορίαν ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων μεθερμηνεύειν ὑπεσχημένος, προειπὼν „τὰς ἡμετέρας προγόνους πολλὰς μυριάσιν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας κρατῆσαι τῶν ἐνοικούντων, εἴτ' αὐτὸς ὁμολογῶν

storiis suis de praedictis aliisque detraxit. Maximeque hoc faciunt, quando rem habent cum praeclarissimis, quidam propter inuidiam atque malevolentiam, alii vero propter inanem loquacitatem memoria se dignos fore existimantes. Et apud stultos quidem nequaquam hac de spe decidunt; sani vero iudicii viri illis hanc malignitatem vitio vertunt.

25. Quae vero probra et maledicta in nostrates iactata sunt, iis causam et originem Aegyptii prae-buerunt; quorum gratiae nonnulli scriptores inferuire cupientes veritatem rerum gestarum peruertere aggressi sunt, nec maiorum nostrorum aduentum in Aegyptum, ut re vera fuit, ingenue fatentes, nec inde egressum bona fide commemorantes. Causas autem multas Aegyptii odii atque invidiae habuerunt, quae in nostram gentem exstimulati sunt. Et ab initio quidem, quod nostri olim rerum in patria eorum potiti sunt; deinde quod illinc digressi, in propria patria secunda omnia nacti sunt: postremo religionum diuersitas ingens eis odium in nos accendit, tantum religione nostra ab ea, quam ipsi veram pietatem putant, differente, quantum diuina natura brutis animalibus praestat. Communis namque apud illos ritus est patrius, eiusmodi bruta Deos arbitrari; singillatim autem alii alia colunt, homines fatui omnino et insipientes, et ab initio malas de Diis opiniones habere consueti. Nolu-erunt quidem ad grauitatem nostrae de Diis doctrinae imitandam perducere: cum autem nostra instituta viderent a multis probata, nobis inuiderunt. Nam eo quidem amentiae animique pusilli processere quidam apud ipsos, ut non pigeret eos etiam contra antiquas suorum historias aliqua dicere: immo odio et inuidia occaecati ignorarunt, quod sibi contraria scripserint.

26. Ad vnum itaque praecipuum orationem referam, quem paulo ante antiquitatis nostrae testem adhibui. Hic enim Manetho, qui historiam Aegyptiacam e sacris literis interpretari pollicitus est, praefatus „nostros progenitores „cum multis myriadibus in Aegyptum aduenisse eiusque „incolas subiugasse, deinde ipse agnoscens, quod tempo-

„χρόνῳ πάλιν ὕστερον ἐκπεσόντας τὴν νῦν Ἰσδαίαν κατασχῆν,
 „καὶ πτίσαντες Ἱεροσόλυμα τὸν νέῳ κατασκευάσασθαι,
 μέχρι μὲν τῶτων ἠκολέθησε ταῖς ἀναγραφαῖς· ἔπειτα δὲ
 δὲς ἐξῆσιαν αὐτῷ, διὰ τῆ Φάνει γράψεν τὰ μυθεύμενα
 καὶ λεγόμενα περὶ τῶν Ἰσδαίων, λόγους ἀπιθάνους παρενί-
 βαλεν, ἀναμίξαι βεβλόμενος ἡμῖν Αἰγυπτίων πλήθος λε-
 πρῶν, καὶ ἐπὶ ἄλλοις ἀρρώγημασιν, ὥς Φησι, Φυγεῖν ἐκ τῆς
 Αἰγύπτου καταγνωθέντων. Ἀμένωφιν γὰρ βασιλέα προ-
 θείς, ψευδὲς ὄνομα, καὶ διὰ τῆτο χρέον αὐτῆ τῆς βασι-
 λείας ὀρίσαι μὴ τολμήσας, καίτοι γε ἐπὶ τῶν ἄλλων βασι-
 λείων ἀκριβῶς τὰ ἔτη προσιθεῖς, τῶτω προσάπτει τινὰς μυ-
 θολογίας, ἐπιλαβόμενος χεδόν, ὅτι πεντακοσίοις ἔτεσι καὶ
 δεκαοκτῶ πρότερον ἰσόρηκε γενέσθαι τὴν τῶν ποιμένων ἔξο-
 δον εἰς Ἱεροσόλυμα. Τεθμῳσις γὰρ ἦν βασιλεὺς, ὅτε ἐξή-
 σαν. ἀπὸ δὲ τῶτων μεταξὺ τῶν βασιλείων κατ' αὐτόν ἐστι
 τριακόσια ἐνενηκοντατρία ἔτη, μέχρι τῶν δύο ἀδελφῶν Σέ-
 θω καὶ Ερμαίε, ὧν τὸν μὲν Σέθων Αἴγυπτον, τὸν δὲ Ερμαίον
 Δαναὸν μετονομασθῆναί Φησιν. ὃν ἐκβαλὼν ὁ Σέθως ἐβασί-
 λευσεν ἔτη νθ'. καὶ μετ' αὐτόν ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτῆ
 Ράμψης ξς'. τοσάτοις ἔν πρότερον ἔτεσιν ἀπελθεῖν ἐξ Αἰ-
 γύπτου τῆς πατέρας ἡμῶν ὡμολογηκώς, εἴτα τὸν Ἀμένωφιν
 εἰσποίησας ἐμβόλιμον βασιλέα, Φησὶ „τῶτον ἐπιθυμῆται
 „Θεῶν γενέσθαι Θεατὴν, ὥσπερ Ωρος εἰς τῶν πρὸ αὐτῆ βε-
 „βασιλευκότων· ἀνενεγκεῖν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ὁμνύνμῳ μὲν
 „αὐτῷ Ἀμενώφει, πατρὸς δὲ Πάπιος ὄντι, Θείας δὲ δοκῆντι
 „μετερχηκέναι Φύσεως, κατὰ τε σοφίαν καὶ πρόγνωσιν τῶν
 „ἰσομένων. εἰπεῖν ἔν αὐτῷ τῶτον τὸν ὁμῶνυμον, ὅτι δυνήσε-
 „ται Θεὸς ἰδεῖν, εἰ καθαράν ἀπὸ τε λεπρῶν καὶ τῶν ἄλλων
 „μιαρῶν ἀνθρώπων τὴν χώραν ἅπασαν ποιήσῃεν. ἠόθεντα
 „δὲ τὸν βασιλέα, πάντας τῆς τὰ σώματα λελωβημένους ἐκ
 „τῆς Αἰγύπτου συναγαγεῖν· γενέσθαι δὲ τῆ πλήθους μυριά-
 „δας ὀκτώ· καὶ τῆτες εἰς τὰς λιθοτομίας τὰς ἐν τῷ πρὸς
 „ἀνατολὴν μέρει τῆ Νείλου ἐμβαλεῖν αὐτόν, ὅπως ἐργάζον-
 „το καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων οἱ ἐγκεχωρισμένοι. εἶναι δὲ

„re postea sequuto illa regione exciderint et Iudaeam
 „nunc dictam occuparint, atque Hierosolymis aedificatis
 „templum extruxerint,” eousque historias quidem anti-
 quas sequutus est: postea vero sumta sibi licentia, vt
 videretur scripsisse relata et dicta de Iudaeis, incredibilia
 quaedam inseruit, volens permiscere nobis multitudinem
 Ægyptiorum leproforum et alios ob morbos, (vt dicit)
 ex Ægypto fugere compulsorum. Amenophin enim re-
 gem, falsum nomen, adiiciens, et idcirco tempus ipsius
 regni definire non ausus, quamuis aliis regibus accurate
 annos apponeret, huic annectit quasdam fabulas, obli-
 tus ferme tradidisse se, quingentis et octodecim annis
 prius euenisse Pastorum exitum ad Hierosolyima. Rex
 enim, quando illi exieruat, fuit Tethmosis. Et ab hoc
 tempore regum, qui postea fuere, anni sunt trecenti no-
 naginta tres, vsque ad fratres nomine Sethonem et Her-
 maeum; quorum Sethonem quidem Ægyptum, Her-
 maeum vero Danaum denominatum dicit, quem cum
 Sethon expulisset, regnavit annis quinquaginta et nouem,
 et post illum filiorum natu maior Rampses annis LXVI.
 Ante tot igitur annos patres nostros ex Ægypto egres-
 sos confessus, dein cum Amenophin regem supposuisset,
 „hunc ait concupiuisse Deorum spectatorem es-
 „se, sicut et Orum quendam priorum regum, et hoc
 „suum desiderium communicasse cum filio cuiusdam
 „Papios, cui idem cum eo nomen erat Amenophis,
 „quique de diuina visus est participare natura, pro-
 „pter sapientiam praescientiamque futurorum. Itaque
 „regi dixisse hunc cognominem, quod posset videre
 „Deos, si regionem vniuersam de leprosis homini-
 „bus et immundis purgare vellet. {Regem gaudio ex
 „responso perfusum omnes corporis aliqua iniuria af-
 „fectos ex Ægypto congregasse dicit; et multitudi-
 „nem creuisse ad numerum octo myriadam; eos-
 „que ad sectiones lapidum in partem Nili orienta-
 „lem misisse, vt in opere exercerentur pariter ac
 „alii Ægyptii eo destinati. Fuisse autem quosdam in-

„τινας ἐν αὐτοῖς καὶ τῶν λογίων ἱερέων Φησί, λέπρα συγ-
 „κεχυμένους. τὸν δὲ Ἀμένωφιν ἐκείνον, τὸν σοφὸν καὶ μα-
 „τικὸν ἄνδρα, ὑποδείξαι πρὸς αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα
 „χόλον τῶν Θεῶν, εἰ βιασθέντες ὀφθήσονται.“ καὶ προσέ-
 „μενον εἰπεῖν, „ὅτι συμμαχήσασί τινες τοῖς μισοῦσι, καὶ τῆς
 „Αἰγύπτου κρατήσασιν ἐπ' ἑτῇ δεκατερίᾳ. μὴ τολμήσῃς μὲν
 „αὐτὸν εἰπεῖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, γραφὴν δὲ καταλιπότα
 „περὶ πάντων ἑαυτὸν ἀνελῆν. ἐν ἀθυμίᾳ δὲ εἶναι τὸν βα-
 „σιλέα.“ κάπητα κατὰ λέξιν ἔτω γέγραφεν. „τῶν δὲ ταῖς
 „λατομίαις ὡς χρόνος ἱκανὸς διήλθεν ταλαιπωρούντων, ἄξι-
 „οις ὁ βασιλεὺς, ἵνα πρὸς κατάλυσιν αὐτοῖς καὶ σκέπῃ
 „ἀπομερίσῃ τὴν τότε τῶν ποιμένων ἐξημωθῆσαν πόλιν,
 „Αὔαριν συνεχώρησεν. ἔστι δ' ἡ πόλις κατὰ τὴν Θεολογίαν
 „ἄνωθεν Τυφώνιος. οἱ δὲ εἰς ταύτην εἰσελθόντες, καὶ τοῖ
 „τόπον τῆτον εἰς ἀπόσασιν ἔχοντες, ἡγεμόνα αὐτῶν λεγό-
 „μενόν τινα τῶν Ἡλιοπολιτῶν ἱερέων Οσάρεσιφον ἐσήσαντο.
 „καὶ τῷ πειθαρχήσαντες ἐν πᾶσιν ὠρεκομήτησαν. ὁ δὲ
 „πρῶτον μὲν αὐτοῖς νόμον ἔθετο, μήτε προσκυνεῖν Θεῶς, μή-
 „τε τῶν μάλισα ἐν Αἰγύπτῳ θειμιστευομένων ἱερέων ζῶων
 „ἀπέχεσθαι μηδενός, πάντα τε θύειν καὶ ἀναλῆν. συνά-
 „πτεσθαι δὲ μηδενὶ πλὴν τῶν συνωμοσμένων. τοιαῦτα δὲ
 „νομοθετήσας, καὶ πλεῖστα ἄλλα, μάλισα τοῖς Αἰγυπτίοις
 „ἐθισμοῖς ἐναντιόμενα, ἐκέλευσεν πολυχερίᾳ τὰ τῆς πό-
 „λεως ἐπισκευάζειν τείχη, καὶ πρὸς πόλεμον ἐτοίμους γίνε-
 „σθαι τὸν πρὸς Ἀμένωφιν τὸν βασιλέα. αὐτὸς δὲ προσλα-
 „βόμενος μεθ' ἑαυτῶ καὶ τῶν ἄλλων ἱερέων καὶ συμμα-
 „χιασμένων, ἐπεμφε πρέσβεις πρὸς τῆς ὑπὸ Τεθμώσεως
 „ἀπελαδέντας ποιμένας, εἰς πόλιν τὴν καλεσμένην Ἰεροσό-
 „λυμα. καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν καὶ τῆς ἄλλης τῆς συνατιμα-
 „θέντας δηλώσας, ἤξις συνεπιστρατεύειν ὁμοθυμαδὸν ἐπ'
 „Αἴγυπτον. ἐπάξεν μὲν ἔν αὐτῆς ἐπηγγείλατο, ἡπρῶτον
 „μὲν εἰς Αὔαριν τὴν προγονικὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ τὰ ἐπι-
 „τήδεα τοῖς ὄχλοις παρέξεν ἀφθόως. ὑπερμαχήσεσθαι
 „δὲ, ὅτε δέοι, καὶ ραδίως ὑποχέριον αὐτοῖς τὴν χώραν ποιή-

„ter eos etiam eruditorum sacerdotum lepra perusos ait.
 „Amenophia vero illum sapientem diuinumque virum
 „subueritum esse, ne in se regemque Dei iram concita-
 „ret, si illis vis adhiberetur; praetereaue dixisse animo
 „praefagiente,” nonnullos auxilio venturos pollutis, „et
 „Ægypto dominaturos tredecim annis. Et ipsum qui-
 „dem ista regi dicere non ausum esse, omnia vero scri-
 „pta reliquisse et semet interemisse. Qua de causa re-
 „gem anxietate laborasse.” Deinde ad verbum hoc nar-
 „rauit: „Cum autem illi satis longo tempore in lapidiniis
 „grauiter laborassent, rex imploratus, vt ad requiem et
 „tutamen eorum secerneret ciuitatem, urbem incolis ex-
 „hausam, quae fuerat Pastorum, nomine Auarim, eis
 „concessit. Est autem haec vrbs, iuxta theologiam an-
 „tiquam, Typhonis. Porro illi in eam ingressi, atque
 „hunc locum ad res nouas moliendas opportunum nacti,
 „ducem sibi met quendam Heliopolitanorum pontificum
 „Osarsiphum constituere, et huic se in omnibus obtem-
 „peraturos iurauerunt. At ille primam quidem eis le-
 „gem posuit, vt neque Deos adorarent, neque ab ani-
 „malibus vllis, quae praecipue sacra apud Ægyptios erant,
 „se penitus abstinerent, sed vt omnia mactarent atque
 „consumerent: nullique copularentur, nisi qui eiusdem
 „coniurationis esset. Cum autem ista sanxisset et alia
 „quamplurima maxime Ægyptiorum moribus aduersan-
 „tia, multarum manuum opera iussit aedificare ciuita-
 „tis muros, et ad bellum sese parare aduersus Ame-
 „nophin regem. Ipse vero, assumtis secum etiam
 „aliis sacerdotibus et pollutorum quibusdam, misit le-
 „gatos ad Pastores, qui a Tethinosis depulsi in urbem
 „Hierosolyma dictam se contulerant. Et declaratis
 „illis, quae sibi aliisque ignominiose habitis accide-
 „rant, rogauit, vt vna expeditionem facerent in Ægy-
 „ptum. et quidem promisit, se primum eos ducturum
 „in Auarim auitam suam patriam, et necessaria se copiose
 „exhibiturum turbae, propugnaturum autem, cum opus
 „foret, et facile regionem sub potestatem eorum redactu-

ἡσαν. οἱ δὲ ὑπερχαρές γενόμενοι πάντες προθύμως εἰς ἡ-
 ἡκοσι μυριάδας ἀνδρῶν συνεζώρμησαν, καὶ μετ' ἑ πολὺ
 ἡῆκον εἰς Αὔαριν. Ἀμενώφει δ' ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς,
 ἡὼς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὴν ἐκείνων ἔφοδον, ἢ μετρίως συνε-
 ἡχύθη, τῆς παρ' Ἀμενώφειος τῆ Παπίος μνηδαῖς προδη-
 ἡλώσεως. καὶ πρότερον συναγαγὼν πλῆθος Αἰγυπτίων,
 ἡκαὶ βαλευσάμενος μετὰ τῶν ἐν τῇ τοῖς ἡγεμόνων, τὰ τε ἡ-
 ἡρὰ ζῶα τὰ πρῶτα μάλιστα ἐν τοῖς ἡεροῖς τιμώμενα ὥς γ'
 ἡαυτὸν μεταπέμφατο, καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἡερεῦσι παρ-
 ἡήγγειλεν, ὡς ἀσφαλίστατα τῶν Θεῶν συγκρῆψαι τὰ
 ἡξόανα. τὸν δὲ υἱὸν Σέθων τὸν καὶ Ραμέσσην ἀπὸ Ράμ-
 ἡψικως τῆ πατρὸς ὀνομασμένον, πενταέτη ὄντα, ἐξέειπε
 ἡπρὸς τὸν ἡαυτῷ φίλον. αὐτὸς δὲ διαβάς τοῖς ἡἄλλοις ἡΑι-
 ἡγυπτίοις, ἡἔστιν εἰς τριάκοντα μυριάδας ἀνδρῶν μαχημα-
 ἡντάτων, καὶ τοῖς πολεμίοις ἀπαντήσασιν ἢ συνέβαλιν
 ἡἀλλὰ μέλλειν θεομαχεῖν νομίσας, παλινδρομήσας ἡἔκιν-
 ἡεἰς Μέμφιν. ἀναλαβὼν τε τὸν τε ἡΑπιν, καὶ τὰ ἡἄλλα τὰ
 ἡἡκείσε μεταπεμφθέντα ἡερα ζῶα, εὐθύς εἰς Αἰθιοπίας
 ἡσὺν ἡἄπαντι τῷ στόλῳ καὶ πλῆθει τῶν Αἰγυπτίων ἀνέχθη.
 ἡχάριτι γάρ ἡν αὐτῷ ὑποχείριος, ὁ τῶν Αἰθιοπῶν βασι-
 ἡλεὺς· ὅθεν ὑποδεξάμενος, καὶ τὴν ὄχλην πάντας ὑπολα-
 ἡβῶν, οἷς ἡἔχεν ἡ χώρα τῶν πρὸς ἀνθρωπίνην τροφὴν ἡἔστι
 ἡδείων, καὶ πόλεις καὶ κώμας πρὸς τὴν τῶν πεπερωμένων
 ἡτρισκαίδεκα ἡἔτων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ ἡἔκπτωσιν αὐτάρ-
 ἡκεις, ἡἔχ ἡἔττον γε καὶ στρατόπεδον Αἰθιοπικὸν πρὸς Φυλα-
 ἡκὴν ἐπέταξε τοῖς παρ' Ἀμενώφειος τῆ βασιλέως ἐπὶ τῇ
 ἡὀρίῳ τῆς Αἰγύπτου. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν τοιαῦ-
 ἡτα. οἱ δὲ Σολυμίται κατελθόντες, σὺν τοῖς μισοῖς τῶν ἡΑι-
 ἡγυπτίων ἡἔως ἀνοσίως τοῖς ἀνθρώποις προσσηύχθησαν.
 ἡὥς τε τὴν τῶν προσηυχμένων κράτησιν χεῖρῃν φαίνεσθαι, τοῖς
 ἡτότε τὰ τῇτων ἀσεβήματα θεωμένοις. καὶ γὰρ ἢ μόνον
 ἡπόλεις καὶ κώμας ἐνέπρησαν, ἡδὲ ἡἡεροσυλῶντες, ἡδὲ λυμαι-
 ἡνόμενοι ξόανα Θεῶν ἡἔρχοντο, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς ὅπτα-
 ἡνίοις τῶν σεβαστευομένων ἡερα ζῶων χρώμενοι διετέλει,

„rusti. Illi vero supra modum laeti, omnes alacriter
 „usque ad ducenta millia virorum pariter sunt egressi et
 „non multo post ad Auarim veniebant. Amenophis au-
 „tem Ægyptiorum rex, quamprimum illorum inuasio-
 „nem inaudiuit, non mediocriter animum despondere
 „coepit, præcipue cum ei in mentem venirent, quæ
 „prædixerat Amenophis Papios filius. Et primum qui-
 „dem congregata plebe Ægyptiaca, initoque consilio
 „cum principibus eorum, et animalia sacra, maxime illa,
 „quæ præcipue in templis colebantur, ad se arcessiuit;
 „et sacerdotibus sigillatim præcepit, vt simulacra deo-
 „rum quam securissime occultarent. Filium vero Se-
 „thonem, qui etiam Ramesses a Rampse patris nomine
 „vocabatur, cum quinque esset annorum, transportan-
 „dum curauit ad amicum. Ipse autem transgressus cum
 „aliis Ægyptiis ad trecenta millia virorum pugnacissimo-
 „rum, hostibus ei obuiam factis praelio non congressus
 „est: sed fore ratus, vt contra Deum pugnaret, retror-
 „sum reuersus Memphim petebat: assumptoque Api et
 „aliis animalibus sacris, quæ ad se arcessiuerat, mox in
 „Æthiopiam cum vniuersis nauibus et Ægyptiorum mul-
 „titudine se transtulit. Beneficiis enim ipsi obstrictus
 „erat Æthiopum rex: vnde cum eum suscepisset, popu-
 „lumque vniuersum omnibus istius regionis ad hominum
 „victum necessariis excepisset, et vrbes et vicos, qui ad
 „fatale illud tredecim annorum exsilium sufficerent, tri-
 „bui iussit, vt et exercitum Æthiopicum, qui in cu-
 „stodiam Amenopheos suorumque excubias ageret ad
 „fines Ægypti. Et in Æthiopia quidem hæc gesta
 „sunt. Solymitæ vero, vbi descenderant, cum pol-
 „lutis Ægyptiorum, male adeo homines tractarunt, vt
 „eorum victoria pessima illis videretur, qui tunc eo-
 „rum impietates inspiciebant. Etenim non solum vr-
 „bes et vicos incenderunt: neque sacrilegia committe-
 „re, aut Deorum simulacra vastare satis habebant; sed
 „iisdem etiam continuo utebantur ad assandas carnes
 „animalium sacrorum, quæ cultu diuino afficiebantur,

καὶ θύτας καὶ σφαγῆς τῶν ἱερῆς καὶ προφῆτας
 ἠνάγκαζον γίνεσθαι, καὶ γυμνὰς ἐξέβαλον. λέγεται
 δ', ὅτι τὴν πολιτείαν καὶ τὰς νόμους αὐτοῖς καταβαλόν-
 τες ἱερεὺς, τὸ γένος Ἡλιαπολίτης, ὄνομα Οσαρσίφ,
 ἀπὸ τῆ ἐν Ἡλίᾳ πόλει Θεῷ Οσίεως, ὡς μετέβη εἰς
 τὸ γένος, μετετέθη τὸ ὄνομα καὶ προσηγορεύθη
 Μωϋσῆς.

κζ'. Α μὲν ἐν Αἰγύπτῳ φέρουσι περὶ τῶν Ἰσραήλ,
 ταῦτ' ἐστὶ καὶ ἕτερα πλείονα, ἃ παρήμι συντομίας ἔνεκα.
 λέγει δὲ ὁ Μανιεθὼν πάλιν, ὅτι μετὰ ταῦτα ἐπῆλθεν ὁ
 Ἀμένωφίς ἀπὸ Αἰθιοπίας μετὰ μεγάλης δυνάμεως, καὶ ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ Ράμφης καὶ αὐτὸς ἔχων δύναμιν· καὶ συμβα-
 λόντες οἱ δύο τοῖς ποιμέσι καὶ τοῖς μιαινοῖς, ἐνίκησαν αὐ-
 τὰς, καὶ πολλὰς ἀποκτείναντες ἐδίωξαν αὐτὰς ἄχρι τῆς
 ὁρίων τῆς Συρίας· ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα Μανιεθὼν
 συνέγραψεν. ὅτι δὲ ληρὴ καὶ ψεύδεται περιφανῶς, ἐπιδεί-
 ξω, προδιασελάμενος ἐκείνῳ τῶν ὕστερον πρὸς αὐτὸν λεχθη-
 σομένων ἔνεκα. δέδωκε γὰρ ἕτος ἡμῖν καὶ ὁμολόγηκεν, ἐξ
 ἀρχῆς τε μὴ εἶναι τὸ γένος Αἰγυπτίως, ἀλλ' αὐτὸς ἐξωθῆναι
 ἐπελθόντας κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου, καὶ πάλιν ἐξ αὐτῆς
 ἀπελθεῖν. ὅτι δ' ἔκ αἰεμίχθησαν ἡμῖν ὕστερον τῶν Αἰγυ-
 πτίων οἱ τὰ σώματα λελωβημένοι, καὶ ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν
 ἦν Μωϋσῆς ὁ τὸν λαὸν ἀγαγὼν, ἀλλὰ πολλὰς ἐγγύους
 γενεαῖς πρότερον, ταῦτα πειράσομαι διὰ τῶν ὑπ' αὐτῷ λε-
 γομένων ἐλέγχειν.

κη'. Πρώτην δὲ τὴν αἰτίαν τῆ πλασματος ὑποτίθεται
 καταγέλαστον. „ὁ βασιλεὺς γάρ, Φησὶν, Ἀμένωφίς ἐπι-
 ηθύμησε τὰς Θεὰς ἰδεῖν.“ πᾶς; εἰ μὲν τὰς παρ' αὐτοῖς
 νενομοθετημένας, τὸν βῆν, καὶ τράγον, καὶ κροκοδείλους,
 καὶ κυνοκεφάλους, ἑώρα. τὰς ἑρᾶνις δὲ πᾶς ἡδύνατο; καὶ
 διατὶ ταύτην ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν; ὅτι νῦν Δία καὶ πρότερος
 αὐτῷ βασιλεὺς ἄλλος ἐωρέκει. παρ' ἐκείνου τοίνυν ἐπέπυστο,
 ποταποὶ τινὲς εἰσι, καὶ τίνα τρόπον αὐτὰς εἶδεν, ὥς τι
 καινῆς αὐτῷ τέχνης ἔκ ἐδῃ. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ μάντις, δι-

hisque maclandis iugulandisque sacerdotes et vates adhiberi coegerunt, nudosque eiecerunt. Dicitur autem, quod reipublicae conditor erat legumque lator, sacerdos, genere Heliopolitanus, nomine Osarsiph, ex Osiride Deo, quem colit vrbs Heliopolis, denominatus, cum ad hoc hominum genus transisset, nomen mutauit, et vocatus erat Moyses.

27. Et quae quidem Aegyptii de Iudaeis ferunt, eiusmodi sunt cum aliis multis, quae breuitatis ergo praetereo. Iterum autem dicit Manetho, „quod postea Amenophis ex Aethiopia regressus est cum magna militum manu, et filius eius Rampses, idem cum exercitu; quodque hi duo congressi cum Pastoribus atque pollutis eos superarint; et multis caesis, persequuti sint eos vsque ad Syriae fines.” Haec quidem et eiusmodi alia scripsit Manetho. Illum autem nugari et manifeste mentiri ostendam, facta prius distinctione illorum gratia, quae mox contra illum proferam. Is quippe concessit nobis atque agnouit, istos origine nequaquam Aegyptios esse, sed ipsos aliunde aduenisse et Aegyptum occupasse, et inde rursus egressos esse. Quod vero nobis postea non permixti fuerint Aegyptii morbidi, quodque ex illis non fuerit Moyses populi ductor, sed multis eos aetatibus praecesserit, ex illius dictis ista probare pro virili conabor.

28. Primam itaque figmenti causam posuit ridiculam. „Rex enim, inquit, Amenophis videre Deos desiderauit.” Quos putas? siquidem legibus apud eos receptos, Bouem, et Hircum, et Crocodilos, et Cynocephalos, videbat. Coelestes autem quomodo poterat? et cur hoc habuit desiderium? quia vtique et prior rex alter hos viderat. Ab illo ergo audierat, quales essent, et quemadmodum eos vidisset: adeo vt noua nequaquam egeret arte. Sed forsân dicatur, sapientem esse fuisse vatem illum, per quem haec rex

ἢ τῆτο κατορθώσῃν ὁ βασιλεὺς ὑπελάμβανε. καὶ πῶς ἔ-
 προέγνω τὸ ἀδύνατον αὐτῆ τῆς ἐπιθυμίας; ἔ γὰρ ἀπέβη.
 τίνα δὲ καὶ λόγον εἶχε, διὰ τῆς ἡκρωτηριασμένης ἢ λεπρῶν-
 τας ἀφανεῖς εἶναι τὰς θεάς; ὀργίζονται γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀσε-
 βήμασιν, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐλαττώμασι τῶν σωμάτων. ὅκτῳ δὲ
 μυριάδας τῶν λεπρῶν καὶ κακῶς διακειμένων πῶς οἷόν τε
 μιᾷ χειρὶ ἡμέρα συλλεγῆναι; πῶς δὲ παρήκασε τῆ μάν-
 τως ὁ βασιλεὺς; ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκέλευσε ἐξορίσαι τῆς
 Αἰγύπτου τῆς λελωβημένης. ὁ δ' αὐτὰς εἰς τὰς λιθοτομίας
 ἐπέβαλεν, ὥσπερ τῶν ἐργαζομένων δέσμενος, ἀλλ' ἔχι καὶ
 καθάραι τὴν χώραν προαιρούμενος. Φησὶ δὲ, „τὸν μὲν μάν-
 „τιν αὐτὸν ἀνελεῖν, τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν προορώμενον, καὶ
 „τὰ συμβησόμενα περὶ τὴν Αἴγυπτον, τῷ δὲ βασιλεῖ γε-
 „γραμμένην τὴν προόρησιν καταλιπεῖν.” εἶτα πῶς ἔκ ἐξ
 ἀρχῆς ὁ μάντις τὸν αὐτῆ θάνατον προηπίετο; πῶς δὲ ἔκ
 εὐθύς ἀντεῖπεν τῷ βασιλεῖ βυλομένῳ τὰς θεὰς ἰδεῖν; πῶς
 δ' εὐλογος ὁ φόβος τῶν μὴ παρ' αὐτὸν συμβησομένων κα-
 κῶν; ἢ τί χειρόν ἔδει παθεῖν, διὸ ἀνελεῖν ἑαυτὸν ἔσπευδε;
 τὸ δὲ δὴ πάντων εὐθέςατον ἰδωμεν. πυθόμενος γὰρ ταῦ-
 τα, καὶ περὶ τῶν μελλόντων φοβηθεὶς τὰς λελωβημένας
 ἐκείνας, ὧν αὐτῷ καθαρῆσαι προείρητο τὴν Αἴγυπτον, ἐδὲ
 τότε τῆς χώρας ἐξήλασεν. „ἀλλὰ δεηθεῖσιν αὐτοῖς ἔδωκε
 „πόλιν, ὥς φησι, τὴν πάλαι μὲν οἰκηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ποι-
 „μένων, Αὔαριν δὲ καλεσμένην. εἰς ἣν ἀθροισθέντας αὐτὰς
 „ἡγεμόνα φησὶν ἐξελεῖσθαι τῶν ἐξ Ἡλικπόλεως πάλαι γε-
 „γονότων ἱερέων. καὶ τῆτον αὐτοῖς εἰσπηγῆσασθαι, μήτε θεὰς
 „προσκυβεῖν, μήτε τῶν ἐπ' Αἰγύπτῳ θρησκουσμένων ζῶν
 „ἀπέχεσθαι, πάντα δὲ θύειν καὶ κατεορίειν, συνάπτειν
 „δὲ μηδενὶ πλὴν τῶν συνωμοσμένων. ὅρκοις τε τὸ πλῆθος
 „ἐνδυσάμενον, ἢ μὴν τῆτοις ἐμμένειν τοῖς νόμοις, καὶ τεχνί-
 „σαντα τὴν Αὔαριν πρὸς τὸν βασιλεῖα πόλεμον ἐξενεγκεῖν.”
 καὶ προσέθησιν, „ὅτι ἔπειμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα, παρακαλῶν
 „ἐκείνας αὐτοῖς συμμαχεῖν, καὶ δώσειν αὐτοῖς τὴν Αὔαριν
 „ὑπὸ χιτῶνος. εἶναι γὰρ αὐτὴν τοῖς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων

posse agere confidebat. Quod si ita fuisset, quomodo non praesciuit, fieri id non posse, cuius desiderio tenebatur? non enim euenit quod voluit. Proinde quid causae fuerit, quod propter mutilos aut leprosos oculorum eius obtutum effugerent dii? Irascuntur enim propter flagitia, non propter corpora mutilata et debilitata. Deinde qui fieri potuit, ut octo myriadas leproforum et male se habentium vno propemodum die congregaret? aut quomodo rex vati dicto audire recusauit? Nam hic quidem praecepit corpore debilitatos Aegypti finibus pelli: ille vero eos in latumias committendos curauit, tanquam operariis egeret, non autem regionem purgare vellet. Dicit etiam, „quod vates sibi met mortem con-
 „sciuerit, ut qui Deorum iram praeuideret, et ea, quae
 „Aegypto euentura essent, mala; quodque praedictionem
 „regi in scriptis reliquerit?” Proinde quomodo ab initio
 vates suum interitum non praesciuit? quomodo non e ve-
 stigio regi contradixit volenti videre Deos? quomodo
 autem iustus ille metus calamitatum non sui temporis?
 aut quid grauius passurus esset, ut seipsum interimere fe-
 stinaret? Quod vero omnium stultissimum, iam videamus.
 Cum enim ista audiuiisset et de futuris iam metuisset,
 debiles illos, quibus Aegyptum ex praedictione purgare
 debuerat, neque tunc deregione pepulit; „sed ro-
 „gantibus eis, sicut ait, ciuitatem dedit, dudum a Pa-
 „storibus habitatam, quae vocabatur Auaris. Ad quam
 „congregati principem, inquit, delegere ex sacerdoti-
 „bus olim Heliopolitanis. atque hunc apud illos intro-
 „duxisse, ut neque Deos adorarent, neque ab animali-
 „bus abstinerent, quae in Aegypto cultu diuino afficie-
 „bantur, sed omnia mactarent atque consumerent, et ne-
 „mini nisi eiusdem coniurationis connubio iungerentur;
 „fideque iureiurando data eos deuinxisse ad perseuerandum
 „in istis legibus; cumque Auarin muniuisset, regi bellum
 „intulisse.” Deinde adiicit, „quod Hierosolyma misit, in-
 „colas obsecrans, ut sese illis adiungerent, promittensque, se
 „illis daturum esse Auarin, autam scilicet Hierosolymis

καφίξομένοις προγονικήν. ἀφ' ἧς ὀρμωμένους αὐτὰς παῖσιν
 „τὴν Αἴγυπτον καθέξεν.” εἶτα, „τὴς μὲν ἐπελθεῖν εἴκοσι
 „στρατῶ μυριάσι, λέγει· τὸν δὲ βασιλεῖα τῶν Αἰγυπτίων
 „Αμένωφιν, ἔκ οἱόμενον δεῖν θεομαχεῖν, εἰς τὴν Αἰθιοπίαν
 „εὐθύς ἀποδράναι, τὸν δὲ Ἀπιν καὶ τινα τῶν ἄλλων ἱερῶν
 „ζώων παρατρεφικέναι τοῖς ἱερεῦσι, διαφυλάττεσθαι κα-
 „λεύσαντα.” εἶτα, „τὴς Ἱεροσολυμίτας ἐπελθόντας, τὰς
 „πτε πόλεις ἀνίσταναι, καὶ τὰ ἱερά κατακαίειν, καὶ τὴς ἱπ-
 „πέας ἀποσφάττειν, ὥσως τε μηδεμιᾶς ἀπέχεισθαι παρα-
 „νομίας, μηδὲ ὁμότητος. ὁ δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τὴς νόμους
 „αὐτοῖς καταβαλόμενος ἱερεὺς, Φησὶν, ἦν τὸ γένος Ἡλιυ-
 „πολίτης, ὄνομα δ' Οσαρσίφ, ἀπὸ τῆ ἐν Ἡλιυπέλει Θεῆ
 „Οσίρεως· μεταθήμενος δὲ Μωϋσῆν αὐτὸν προσηγόρευσεν.
 „τρισκαίδεκάτῳ δὲ, Φησὶν, ἔτει τὸν Αμένωφιν, τοσούτον
 „γὰρ αὐτῷ χρόνον εἶναι τῆς ἐκπτώσεως πεπερωμένον, ἐξ
 „Αἰθιοπίας ἐπελθόντα μετὰ πολλῆς στρατίας, καὶ συμ-
 „βάλοντα τοῖς ποιμέσι καὶ τοῖς μισθοῖς, νικῆσαι τε τῇ
 „ἡμέρῃ, καὶ κτεῖναι πολλὰς ἐπιδιώξαντας μέχρι τῶν τῆς
 „Συρίας ὁρῶν.

κθ'. Ἐν τούτοις πάλιν ὁ συνήσιν ἀπιθάνως ψευδόμε-
 νος. οἱ γὰρ λεπτοὶ καὶ τὸ μετ' αὐτῶν πλῆθος, εἰ καὶ πρῶ-
 τερὸν ὠργίζοντο τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς τὰ περὶ αὐτὰς πε-
 ποιηκόσι, κατὰ τε τὴν τῷ μάντεως προαγόρευσιν, ἀλλ' ὅτε
 τῶν λιθοτομιῶν ἐξῆλθον, καὶ πόλιν παρ' αὐτῇ καὶ χώραν
 ἔλαβον, πάντως ἂν ἐγγεγόνεισαν πρῶτοισι πρὸς αὐτόν. εἰ
 δὲ δὴ κακῆνον ἐμίσαν, ἰδίᾳ μὲν ἂν αὐτῷ ἐπεβέβησαν, ἔκ ἂν
 δὲ πρὸς ἅπαντας ἤσαντο πόλεμον, δηλονότι πλείστας ἔχον-
 τας συγγενείας, τοσούτοι γὰρ τὸ πλῆθος ὄντες. ὅμως δὲ καὶ
 τοῖς ἀνθρώποις πολεμεῖν διγνωκότες, ἔκ ἂν εἰς τὴς αὐτῶν
 Θεῶν πολεμεῖν ἐτόλμησαν, ὃδ' ὑπεναντιωτάτης ἔθεντο νό-
 μους τοῖς πατέροις αὐτῶν καὶ οἷς ἐνστράφησαν. δεῖ δ' ἡμᾶς τῷ
 Μανιεῶνι χάριν ἔχειν, ὅτι ταύτης τῆς παρανομίας ἐκὶ τῆς
 ἐξ Ἱεροσολύμων ἐλθόντας ἀρχηγὸς γενέσθαι Φησὶν, ἀλλ' αὐ-
 τὰς ἐκείνας ὄντας Αἰγυπτίους, καὶ τούτων μάλιστα τὴς ἱερέας

exire volentibus patriam. vnde facto impetu posse illos
 „Ægyptum omnem in suam potestatem redigere.” Mox
 subiungit, „illos quidem eo venisse cum ducentis arma-
 „torum millibus, regem vero Ægyptiorum Amenophin,
 „vt qui putaret, cum Deo non pugnandum esse, statim
 „in Æthiopiam se fuga recepisse, et Apim eum aliis sa-
 „cris animalibus apud sacerdotes deposuisse, ea seruare
 „iussos.” Dein, „Hierosolymitas, postquam venissent,
 „vrbes euertisse et templa concremassse et equites peremiss-
 „se, refert, et omnino nulla iniquitate aut crudelitate
 „abstinuisse. Qui vero reip. formam et leges eis posuit,
 „erat, inquit, genere Heliopolites, nomine Osarsiph,
 „ab Osiri Heliopolitano Deo denominatus; qui cum no-
 „men sibi mutasset, Moysen se appellauit. Amenophin
 „vero dicit anno tertiodecimo, (tantum enim temporis,
 „quo regno pelleretur, ei fatis decretum erat) ex Æthio-
 „pia profectum cum magnis copiis, congressumque cum
 „Pastoribus et pollutis, et praelio eos superasse et mul-
 „tos interfecisse, ad fines vsque Syriae eos persequen-
 „tum.

29. In his iterum non intellexit sine verisimilitudine
 se mentiri. Leprosi namque et multitudo, quae cum
 illis erat, licet prius irascerentur regi, illisque, qui eos
 male adeo tractarunt, etiam iuxta praedictionem vatis:
 tamen cum latomiis exiissent, et urbem ab ipso et pro-
 vinciam accepissent, omnes in eum procul dubio mitio-
 res euasissent. Quod si et ipsum odio habuissent, seor-
 sum ei insidiari potuissent, et non omnibus bellum in-
 ferre; cum scilicet totidem numero plurimas illic co-
 gnationes habere possent. Proinde etiam si contra ho-
 mines pugnare decreuerint, non erat, vt auderent con-
 tra Deos illorum pugnare, et leges patriis eorum et qui-
 bus educti erant et assueti contrarias ferro. Oportet itaque
 nos Manethoni gratias agere, quod huius iniquitatis prin-
 cipes exstitisse dicat, non eos, qui Hierosolymis egressi
 sunt, sed illos ipsos vtpote Ægyptios, et ex illis maxime

ἐπινοῆσαι τε ταῦτα καὶ ὀγκωμοτῆσαι τὸ πλῆθος. ἐκείνῳ
 μέντοι πῶς ἔκ' ἄλογον; τῶν μὲν οἰκείων αὐτοῖς καὶ τῶν Φι-
 λων συναποσῆσαι ἑδένα, μηδὲ τῷ πολέμῳ τὸν κίνδυνον
 συνάραδαι· πέμψαι δὲ τῆς μίαρᾶς εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ
 τὴν παρ' ἐκείνων ἐπάγειναι συμμαχίαν, ποίας αὐτοῖς Φι-
 λίας, ἢ τίνος αὐτοῖς οἰκειότητος προϋπηγμένης; τῖναντίον
 γὰρ ἦσαν πολέμοι, καὶ τοῖς ἔθισι πλεῖστον διέφερον. ὁ δὲ
 Φησιν εὐθύς ὑπακῆσαι τοῖς ὑπάρχουσιν, ὅτι τὴν Αἰγύπτου
 καθέξουσιν, ὥσπερ αὐτῶν ἡ σφόδρα τῆς χώρας ἐμπέρας
 ἔχοντων, ἧς βιαζόμενοι ἐκπεπτώκασιν. εἰ μὲν ἔν' ἀπείρῳς ἢ
 κακῶς ἔπραττον, ἴσως ἂν καὶ παρεβάλλοντο. πόλιν δὲ
 κατοικῶντες εὐδαίμονα, καὶ χώραν πολλὴν κρείττω τῆς Αἰ-
 γύπτου καρπύμενοι, διατί ποτ' ἂν ἐχθροῖς μὲν πάλα, τὰ
 δὲ σώματα λελωθήμενοι, ἔς μηδὲ τῶν οἰκείων ἑδείς ὑπο-
 μένει, τῆτοις ἐμελλον παρακινδυνεύσειν βοηθῶντες; ἢ γὰρ
 δὴ γε τὸν γενησόμενον προήδεσαν δρασμὸν τῷ βασιλείᾳ.
 τῖναντίον γὰρ αὐτὸς εἴρηκεν, ὥς ὁ παῖς τῷ Ἀμενάφῳ
 ἡτριάκοντα μυριάδας ἔχων, εἰς Πηλῆσιον ὑπηντίαζεν." καὶ
 τῆτο μὲν ἤδεσαν πάντως οἱ παραγινόμενοι, τὴν δὲ μετὰ-
 κριαν αὐτῇ καὶ τὴν Φυγὴν πόθιν εἰκάζειν ἐμελλον; ἢ τὰ
 ἡσυχία κρατήσαντας, Φησὶ, τῆς Αἰγύπτου πολλὰ καὶ δυνά-
 ἡδρᾶν τῆς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιστρατεύσαντας." καὶ περὶ
 τῆτων οὐκ εἰδίζει, καθάπερ ἡ πολέμιος αὐτοῖς ἐπαγαγὼν, ἢ
 δέον τοῖς ἔξωθεν ἐπικληθεῖσιν ἐγκαλεῖν, ὅποτε ταῦτα πρὸ
 τῆς ἐκείνων ἀφίξεως ἔπραττον, καὶ πράξεν ὁμωμόκισαι,
 οἱ τὸ γένος Αἰγύπτιοι. ἢ ἀλλὰ καὶ χρόνοις ὑπερὸν Ἀμενάφῳ
 ἡπελθὼν ἐνίκησε μάχῃ, καὶ κτείνων τῆς πολέμιος μέχρι
 τῆς Συρίας ἤλασεν." ἔγω γὰρ παντάπασι ἐστὶν ἡ Αἴγυ-
 πτος τοῖς ὀποθενδηποτῆν ἐπιῆσιν εὐάλωτος· καὶ οἱ τότε
 πολέμῳ κρατῶντες αὐτὴν, ζῆν πυνθανόμενοι τὸν Ἀμενά-
 φῳ, ὅτε τὰς ἐκ τῆς Αἰθιοπίας ἐμβολὰς ἀχώρῳσαν, πολ-
 λὴν εἰς τῆτο παρασκευὴν ἔχοντες, ὅτε τὴν ἄλλην ἡτοί-
 μασαν δύναμιν. ἢ ὁ δὲ καὶ μέχρι τῆς Συρίας ἀναγῶν;
 ἢ Φησὶν, αὐτὸς ἐκολέθησε διὰ τῆς ψάμμου τῆς αὐτῆς

sacerdotes et ista excogitasse et multitudinem ad iurandum adegisse. Illud autem quomodo rationi non absolum? Familiarium quidem et amicorum nemo a rep. defecit, neque periculorum belli particeps factus est: sed misere pellutos Hierosolyma, ut inde auxilia adducerent. quam amicitia aut familiaritate intercedente? nam e contra hostes erant, et moribus plurimum differebant. Illi vero, ut dicit, sine mora eis obsequuti sunt, pollicitationibus scilicet inducti, quod Ægyptum occupaturi essent; quasi ipsi non admodum eius regionis gnari, ex qua per vim pulsi fuerant. qui si tum miseram aut egenam vitam egissent, forsan periculum adiissent. Cum autem urbem habitarent beatam, et regione satis ampla Ægypto meliori fruerentur, quid tandem erat, cur ob veteres hostes, eosque corporibus morbidos, quos nemo e suis libenter sustinet, illis ut opem ferant discrimen adituri essent: neque enim futuram regis fugam praesciebant. nam ipse e contra dixit: „filium Amenophios cum trecentis millibus ad Pelusium occurrisse:” id quod omnino cognitum erat vniuersis, qui aduenerant. Mutationem vero propositi et fugam eius vnde coniectare poterant? Deinde, „occupatis horreis Ægypti, multa mala fecisse ait „exercitum Hierosolymitanum.” atque haec eis exprobrat, quasi non hostes eis induxisset, aut quasi haec sint aliunde accito militi obicienda, cum eadem ante aduentum eorum fecissent, facturosque se iurassent, qui genere erant Ægyptii. Quinetiam, „aliquanto post Amenophin, ait, hostes aggressum praelio superasse, fusosque „ac fugatos Syriam usque persequutum esse.” Adeo scilicet Ægyptus est omnibus vadecunque eam inuadentibus captu facilis: et qui tunc ea iure belli potiebantur, cum scirent Amenophin vivere, neque aditus ex Æthiopia communiuerant, cum ad hoc bene parati instructique essent; neque de aliis copiis comparandis cogitauerant. „Ille vero etiam Syriam usque trucidans eos, (ut ait) persequutus est per arenosa et inaquosa loca.” Scilicet

ἡδὲν." δηλονότι ἔραδιον ὅν ἀμαχεὶ στρατοπέδῳ διελθὼν θῆν.

λ'. Κατὰ μὲν ἦν τὸν Μανθεῶνα, ὅτε ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸ γένος ἡμῶν ἔστιν, ὅτε τῶν ἐκείθεν τινες ἀνιμίχθησαν. τῶν γὰρ λεπρῶν καὶ νοσούντων πολλὰς μὲν εἰκὸς ἐν ταῖς λιθοτομίαις ἀποθανῆν, πολὺν χρένον ἐκεῖ γενομένους καὶ κακοπαθύντας· πολλὰς δ' ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα μάχαις, πλείους δ' ἐν τῇ τελευταίᾳ καὶ τῇ Φυγῇ.

λα'. Δοιοῦν μοι πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν περὶ Μωϋσέως. τῷ τῶν δὲ τὸν ἄνδρα θαυμαστὸν μὲν Αἰγύπτιοι καὶ θεῖον νομίζουσι· βύλονται δὲ προσποιεῖν αὐτοῖς μετὰ βλασφημίας ἀπιθάν, λέγοντες Ἡλιηπολίτην εἶναι τῶν ἐκείθεν ἱερέων ἓνα, διὰ τὴν λέπραν συνεξεληλασμένον. δέικνυται δ' ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς, ὀκτωκαίδεκα σὺν τοῖς πεντακοσίοις πρέτεροι ἔτισσι γεγονώς, καὶ τὰς ἡμετέρας ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς Αἰγύπτου πατέρας εἰς τὴν χώραν τὴν νῦν οἰκισμένην ὑφ' ἡμῶν. ὅτι δὲ ὑδὲ συμφορᾷ τινι τοιαύτῃ περὶ τὸ σῶμα καχετημένος ἦν, ἐκ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτῷ δῆλόν ἐστι. τοῖς γὰρ λεπρῶσι ἀπέρισκε, μήτε μένειν ἐν πόλει, μήτ' ἐν κώμῃ κατοικεῖν, ἀλλὰ μόνως περιπατεῖν κατεχισμένους τὰ ἱμάτια. καὶ τὸν ἀψάμενον αὐτῶν, ἢ ὁμῶρεθον γεγόμενον, ἔκαθαρον ἡγάται. καὶ μὴν καὶ θεραπευθῇ τὸ νόσημα, καὶ τὴν αὐτῷ φύσιν ἀπολάβῃ, προείρηκέ τις ἀγνείας, καθαρεμὸς πηγαίων ὕδατων λυτροῖς, καὶ ξυρήσεως πάσης τριχὸς, πολλὰς τε κελύει καὶ παντοίας ἐπιτελέσαντα θυσίας τότε παρελθὼν εἰς τὴν ἱσραὴν πόλιν. καίτοι τῆναντίον εἰκὸς ἦν προνοίᾳ τινὶ καὶ Φιλανθρωπία χρῆσασθαι, τὴν ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ γεγονότα, πρὸς τὰς ὁμοίως αὐτῷ δυστυχήσαντας. ἔμνον δὲ περὶ τῶν λεπρῶν ὅτως ἐνομοθέτησεν, ἀλλ' ὑδὲ τοῖς καὶ τὸ βραχύτατόν τι τῷ σώματος ἡκρωτηριασμένοις ἱσραῖταις συγκεχώρηκεν. ἀλλ' εἰ καὶ μετὰξὺ τις ἱερωμένος τοιαύτη χρῆσαιτο συμφορᾷ, τὴν τιμὴν αὐτὸν ἀφείλετο. πᾶς ἦν εἰκὸς ἐκεῖνον ταῦτα νομοθετῆν κατ' ἑαυτῷ, εἰς ὁτιεὶδὸς τε καὶ βλάβην νόμους συντιθεμένους; ἀλλὰ μὴ καὶ τῆνομα

eum haud facile esset exercitui etiam absque pugna ex-
pertransire.

30. Iam quidem iuxta Manethonem, neque ex Æ-
gypto genus nostrum oriundum, neque inde aliqui ad-
mixti sunt. Leproforum enim et morbidorum multos
quidem in lapacidinis periisse verisimile est, qui longo
tempore illic fuerint et duriter tractati; multos vero in
pugnis, quas postea iniuerunt, plurimosque in postrema et
in fuga.

31. Reliquum mihi, ut de Moyse illi contradicam.
Hunc virum mirandum quidem Ægyptii et diuinum exi-
stimant: volunt autem eum sibi vindicare cum ob-
trectatione incredibili; dicentes Heliopoliten esse, vnum
e sacerdotibus istius loci, ob lepram cum aliis pulsum.
Ostenditur autem ex historiis, eum DXVIII. annis prio-
rem exstitisse, et patres nostros ex Ægypto in regio-
nem, quam nunc tenemus, eduxisse. Quod vero nulla
eiusmodi calamitas in corpus eius inciderit, manife-
stum est ex iis, quae ab ipso dicebantur. Lepra con-
tracta veruit aut in vrbe aut in vico habitare, sed so-
los ambulare voluit, et quidem conscissis vestibus. Et
qui eos tetigerit, aut eodem usus fuerit tecto, eum
censet impurum. Praeterea si sanetur morbus, et cor-
pus ad suam naturam redeat, imperat purificationes
quasdam per ablutiones in fontanis aquis et per abra-
siones omnium pilorum: multisque et multiplicibus
sacris peractis, tum deinum eis permittit redire ad sa-
cram urbem. Quanquam e contra par erat, ut, qui
talem calamitatem expertus esset, prouida quadam cu-
ra et humanitate vteretur erga eos, quibus accideret
malo eiusmodi confictari. Non solum autem de le-
prosis ad hunc modum leges tulit, sed ne minima qui-
dem corporis parte mutilatos ad sacrorum curam ad-
misit. Verum etsi quis sacris admotus in talem calamita-
tem incideret, honore eum privari iussit. Quomodo igitur
verisimile est, illum has aduersus semetipsum cum op-
probrio et damno leges tulisse? Quin et nomen quidem

Μαν ἀπιθάνως μετατίθεικεν. „ΟσαρσίΦ γάρ, Φησὶν, ἱκανῶς
 „λεῖτο.“ τὸτο μὲν ἔν εἰς τὴν μετάθεσιν ἐκ ἐναρμύζει. τὸ δ'
 ἀληθὲς ὄνομα δηλοῖ τὸν ἐκ τῆ ὕδατος σωθέντα Μωϋσῆν.
 τὸ γὰρ ὕδωρ οἱ Αἰγύπτιοι Μωϋ καλεῖσιν. ἱκανῶς ἔν γεγο-
 νέναι νομίζω καὶ ὁῦλον, ὅτι Μανεθῶς, ἕως μὲν ἠκολύθει
 ταῖς ἀρχαίαις ἀναγεγραφαῖς, ἢ πολὺ τῆς ἀληθείας διημάρ-
 τανεν· ἐπὶ δὲ τὰς ἀδισπότους μύθους τραπόμενος, ἢ συνέ-
 θεκεν αὐτὰς ἀπιθάνως, ἢ τισὶ τῶν πρὸς ἀπέχθειαν εἰρη-
 κότων ἐπίστευσεν.

λβ'. Μετὰ τῆτον ἐξετάσαι βέλομαι Χαιρήμονα. καὶ
 γὰρ ὅτος Αἰγυπτιακὴν φάσκων ἱερεῖαν συγγράφειν, καὶ
 προσθεὶς ταυτὸ ὄνομα τῇ βασιλείᾳ, ὅπερ ὁ Μανεθῶς, Ἀμέ-
 νωφιν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ραμέσσην, Φησὶν, ὅτι „κατὰ τῆς
 „ὑπνους ἢ Ἰσις ἐφάνη τῷ Ἀμένωφιν, μεμφομένη αὐτὸν, ὅτι
 „τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἐν τῷ πολέμῳ κατέσκαπται. Φρετιφάντην
 „δὲ ἱερογράμματάς τιν' αὐτῇ, ἐὰν τῶν τῆς μολυσμῶς ἐχόντων
 „ἀνδρῶν καθάρῃ τὴν Αἴγυπτον, παύσασθαι τῆς πτοίας αὐ-
 „τόν. ἐπιλέξαντα δὲ τῶν ἐπισινῶν μυριάδας εἰκοσιπέντε
 „ἐκβαλεῖν. ἠγάσθη δ' αὐτῶν γραμματέας Μωϋσῆν τε καὶ
 „Ἰώσηπον, καὶ τῆτον ἱερογράμματά· Αἰγύπτια δὲ αὐ-
 „τοῖς ὀνόματα εἶναι, τῷ μὲν Μωϋσῇ Τισιθὲν, τῷ δὲ Ἰωσή-
 „πῳ Πτισσῆφ. τέτῃς δ' εἰς Πηλυσίον ἐλθεῖν καὶ ἐπιτυχεῖν
 „μυριάσι τριακονταεκτὼ καταλειμμέναις ὑπὸ τῆ Ἀμένω-
 „φιος, ἃς ἢ θέλειν εἰς τὴν Αἴγυπτον διακομίζειν. οἷς Φι-
 „λίαν συνθεμένους ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον στρατεῦσαι. τὸν δὲ Ἀμέ-
 „νωφιν ἔχ' ὑπομείναντα τὴν ἔφοδον αὐτῶν, εἰς Αἰθιοπίαν
 „φυγεῖν καταλιπόντα τὴν γυναῖκα ἔγκυον· ἣν κρυπτομέ-
 „νην ἐν τισὶ σπηλαίοις τεκεῖν παῖδα, ὄνομα Μισσῆνην, ὃν
 „ἀνδρωθέντα ἐκδιώξαι τῆς Ἰερδίας εἰς τὴν Συρίαν, ὄντας
 „περὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ τὸν πατέρα Ἀμένωφιν ἐκ τῆς
 „Αἰθιοπίας καταδέξασθαι.

λγ'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Χαιρήμων. οἶμαι δ' αὐτόθεν
 φανερὰν εἶναι ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν ἀμφὸς ψευδολογίαν.
 ἀληθείας μὲν γὰρ τινος ὑποκειμένης, ἀδύνατον ἦν διαφωθεῖν

et valde incredibiliter mutatum. „Osarsiph enim (inquit) „vocabatur.” Et hoc quidem mutationi parum congruum. Verum autem nomen significat ex aqua servatum Moysen. nam aquam Moy vocant Aegyptij. Satis igitur declaratum esse existimo, quod Manetho, quatenus veterum scripta sequitur, non multum a veritate aberrauerit: ubi vero ad fabulas ab incerto auctore se vertit, aut parum verisimiliter eas confinxit, aut iis, qui ex odio in gentem eas narrauerant, fidem habuit.

32. Post hunc volo in Chaeremonem inquirere. Hic enim Aegyptiacam se scribere historiam professus, addensque idem nomen regis, quod Manethon, Amenophin, et filium eius Rameffen, ait: „Isidem in somnis „Amenophi apparuisse, de eo querentem, quod templum illius per bellum dirutum esset. Phritiphantem „vero sacrum scribam dixisse, si de pollutis nominibus „Aegyptum purgare vellet, fore, ut liberetur a nocturnis „terroribus. Atque ita morborum millia colligisse et e sinibus eiecisse. Duces vero eorum fuisse scribas Moysen et Iosephum, atque hunc sacrorum scribam „fuisse: Aegyptia vero eis nomina esse, Moyse quidem „Tisithen, Iosepho vero Peteleph. Hos Pelusium venisse, ibique offendisse cccclxxx. millia ab Amenophi „relicta, quae is in Aegyptum transferre noluerat. Cum „his isto foedere contra Aegyptum expeditionem factam. „Amenophin autem, impetum illorum non sustinentem, „in Aegyptum fugisse, relicta vxore grauida: quam, in „speluncas quasdam abditam, puerum enixam esse, nomine Messenen, eumque adultum expulisse Iudaeos in „Syriam, numero circiter ducenta millia; et patrem „Amenophin ex Aethiopia recepisse.

33. Et haec quidem Chaeremon. Reor autem, ex his ipsis, quae dicta sunt, amborum manifestam fore mentiendi voluntatem. Si quid enim veritatis subeliet, fieri non po-

ἐπὶ τούτων. οἱ δὲ τὰ ψευδῆ συντιθέντες, ἔχ' ἑτέροις σύμ-
 φωνα γράψουσιν, ἀλλ' αὐτοῖς τὰ δόξαντα πλάττησιν. ἐκεί-
 νος μὲν ἐν ἐπιθυμίᾳ τῷ βασιλεῶς, ἵνα τῆς Θεᾶς ἴδῃ, φησὶν
 ἀρχὴν γενέσθαι τῆς τῶν μισαρῶν ἐκβολῆς· ὁ δὲ Χαιρέμων
 ἴδιον ὡς τῆς Ἰσιδος ἐνύπνιον συντέθεικεν. καί κενος μὲν Ἀμένω-
 Φιν εἶναι λέγει, τὸν προεπόντα τῷ βασιλεῖ τὸν καθαρμόν·
 ἔτος δὲ Φρετιφάντην. ὁ δὲ δὴ τῷ πλήθους ἀριθμὸς καὶ σφό-
 δρα σύνεγγυς, ὅκτῳ μὲν μυριάδας ἐκείνῃ λέγοντος, τέττε δὲ
 πέντε πρὸς ταῖς εἴκοσιν. ἔτι τοίνυν ὁ μὲν Μανθεῶς πρότερον
 εἰς τὰς λιθοτομίας τῆς μισαρῆς ἐκβαλὼν, εἴτα αὐτοῖς τὴν
 Λύαριν δὲς ἐγκατοικεῖν, καὶ τὰ πρὸς τῆς ἄλλης Αἰγυπτίας
 ἐκπολεμώσας, τότε φησὶν ἐπικαλέσασθαι τὴν παρὰ τῶν Ἰε-
 ροσολυμιτῶν αὐτὰς ἐπικερῖαν. ὁ δὲ Χαιρέμων ἀπαλλαττο-
 μένης ἐκ τῆς Αἰγύπτου, περὶ Πηλῦσιαν εὐρεῖν ὅκτῳ καὶ τριά-
 κοντα μυριάδας ἀνθρώπων, καταλειμμένους ὑπὸ τῷ Ἀμε-
 νῶφιος, καὶ μετ' ἐκείνων πάλιν εἰς τὴν Αἰγυπτὸν ἐμβαλεῖν,
 Φυγεῖν δὲ τὸν Ἀμένωφιν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν. τὸ δὲ δὴ γενναῖο-
 τатон, ἔδδ' ἑνὶ τῶν ἡ πόθεν ἦσαν αἱ τσσαῦται τῷ στρατῷ μυριά-
 δες εἴρηκεν, εἴτε Αἰγύπτιοι τὸ γένος, εἴτ' ἔξωθεν ἦγοντες.
 ἀλλ' ἔδδ' τὴν αἰτίαν διεσάφησε, δι' ἣν αὐτῶς ὁ βασιλεὺς εἰς
 τὴν Αἰγυπτὸν ἀγαγεῖν ἐκ ἠθέληκεν, ὁ περὶ τῶν λεπτῶν τὸ
 τῆς Ἰσιδος ἐνύπνιον συμπλάσας. τῷ δὲ Μωϋσεῖ καὶ τὸν Ἰά-
 σηπον ὁ Χαιρέμων, ὡς ἐν ταυτῷ χρόνῳ συνεξηλελασμένοι,
 προσέθεικεν, τὸν πρὸ Μωϋσεῶς πρεσβύτερον τέσσαρσι γε-
 νεαῖς τετελευτηκότα, ὧν ἔστιν ἔτη ἡμερῶν ἐβδομήκοντα καὶ
 ἑκατόν. ἀλλὰ μὲν ὁ Ραμέσσης ὁ τῷ Ἀμένωφιος υἱός, κατὰ
 μὲν τὸν Μανθεῶνα, νεανίας συμπολεμῆναι τῷ πατρὶ, καὶ συ-
 σκεπτεῖν, Φυγεῖν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν. ἔτος δὲ πεποίηκεν αὐ-
 τὸν μετὰ τὴν τῷ πατρὶος τελευτὴν, ἐν σπηλαίῳ τινὶ γεγεν-
 μένον. καὶ μετὰ ταῦτα νικῶντα μάχῃ, καὶ τῆς Ἰσδαίης εἰς
 Συρίαν ἐξελαύνοντα, τὸν ἀριθμὸν ὄντας περὶ μυριάδας εἴ-
 κοσιν. ὡς τῆς εὐχερίας. ἔτε γὰρ πρότερον αἵτινες ἦσαν αἱ
 τριάκοντα καὶ ὅκτῳ μυριάδες εἶπεν· ἔτε πῶς αἱ τεσσαρά-
 κοντα καὶ τρεῖς διεφθάρησαν. πρότερον ἐν τῇ μάχῃ κατέπε-

tuit, ut in tantum discreparent. at qui mendacia componunt, non quae cum aliis consentiunt, ista scribunt, sed quod ipsis visum est, confingunt. Et ille quidem regiam cupiditatem videndi Deos ait causam exstitisse eiiciendi impuros; Chaeremon autem suum de Iside somnium finxit. Et ille quidem Amenophin esse dicit, qui regem praemonuit de lustratione facienda: hic vero Phritiphantem. in multitudinis autem numero sane non multum discordant, illo octoginta millia referente, hoc ducenta quinquaginta. Praeterea Manetho quidem primum in lapicidinas eiici pollutos, deinde ad Auarim habitandam traduci: ac reliqua Aegypto bello vexata, tum demum ab illis accita esse dicit Hierosolymitanorum auxilia. Chaeremon autem Aegypto discedentes circa Pelusium inuenisse trecenta et octoginta millia hominum ab Amenophi relictâ, et cum illis rursus Aegyptum inuasisse, Amenophin vero in Aethiopiam se receperisse. Quod vero est omnium lepidissimum, ne illud quidem, quinam et unde erant tot militum myriades, dicit, neque Aegyptiine fuerint genere, an aliunde aduenientes. Sed neque causam indicauit, cur eos rex in Aegyptum ducere noluerit, qui de leprosis et Iside somnium confinxit. Moyse vero et Iosephum, quasi eodem tempore simul expulsam, Chaeremon adiunxit, et quidem quatuor aetatibus ante Moysen defunctum, quorum sunt anni centum fere et septuaginta. Quin et Rameffes Amenophios filius, secundum Manethonem quidem, adolescens bellum administrat cum patre, et cum eodem exulat, fuga elapsus in Aethiopiam. Hic autem finxit eum post patris obitum in spelunca quadam natum, et postea in praelio victoriam reportantem, et Iudaeos in Syriam abigentem, numero circiter cc. millia. O facilitatem hominis! neque enim prius, quinam erant illa cccclxxx. millia, dicit, neque quomodo clxxx. millia perierint; in aciem ceciderint, an ad Rameffen

σον, ἢ πρὸς τὸν Ραμίεσσην μετεβάλλοντο. τὸ δὲ δὴ θαυμασιώτατον, ἔδὲ τίνας καλεῖ τῆς Ἰθδαίης δυνατὸν εἶσι παρ' αὐτῷ μαθεῖν, ἢ ποτέροις αὐτῶν τίθεται ταύτην τὴν προσηγορίαν· ταῖς εἰκοσιπέντε μυριάσι τῶν λεπρῶν, ἢ ταῖς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα ταῖς περὶ τὸ Πηλῆσιον. ἀλλὰ γὰρ εὐθὺς ἴσως ἂν εἴη διὰ πλείονων ἐλέγχειν τῆς ὑφ' ἑαυτῶν ἐηλεγμένους. τὸ γὰρ ὑπ' ἄλλων ἦν μετριώτερον.

λδ'. Εἰσεσάξω δὲ τούτοις Λυσίμαχον, εἰληφότα μὲν τὴν αὐτὴν τοῖς προειρημένοις ὑπόθεσιν τῷ ψεύσματος, ὑπερπεκαικότα δὲ τὴν ἐκείνων ἀπιθανότητα τοῖς πλάσμασι, δι' ὃ καὶ δηλὸς ἐστὶ συντεθεικῶς κατὰ πολλὴν ἀπέχθειαν. λέγει γάρ· „ἐπὶ Βόκχορως τῷ Αἰγυπτίων βασιλέως, τὸν λαὸν „τῶν Ἰθδαίων λεπρῶν ὄντας καὶ ψωρῶς, καὶ ἄλλα νοσήμα- „τὰ τινα ἔχοντας, εἰς τὰ ἱερὰ καταφεύγοντας μεταίτην „τροφὴν. παμπόλλων δὲ ἀνθρώπων νοσηλῶ περιπεσόντων, „ἀκαρπίαν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ γενέσθαι. Βόκχοριν δὲ, τὸν τῶν „Αἰγυπτίων βασιλέα, εἰς Ἀμμωνα πέμψαι περὶ τῆς ἀκαρ- „πίας τῆς μαντευσομένης· τὸν Θεὸν δὲ εἰπεῖν, τὰ ἱερὰ „καθάραι ἀπ' ἀνθρώπων ἀνάγκων καὶ δυσσεβῶν, ἐκβαλόν- „τα αὐτῆς ἐκ τῶν ἱερῶν εἰς τόπῃς ἐρήμους, τῆς δὲ ψωρῶς καὶ „λεπρῶς βυθίσαι, ὥς τῷ ἡλίῳ ἀγανακτῆντος ἐπὶ τῇ τάτῃ „ζωῇ, καὶ τὰ ἱερὰ ἀγνίσαι, καὶ ἔτι τὴν γῆν καρποφορήσειν. „τὸν δὲ Βόκχοριν τῆς χρησμῶς λαβόντα, τῶς τε ἱερεῖς καὶ „ἐπιβωμίτας προσκαλεσάμενον, κελεύσαι ἐπιλογὴν ποιησα- „μένους τῶν ἀκαθάρτων, τοῖς στρατιώταις τῆς παραδεδῆαι „κατάξειν αὐτῆς εἰς τὴν ἔρημον· τῆς δὲ λεπρῶς εἰς μολυβ- „δίνης χάρτας ἐνδύσαντας, ἵνα καθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. „βυθιζέντων δὲ τῶν λεπρῶν καὶ ψωρῶν, τῆς ἄλλης συνα- „θροισθέντας εἰς τόπῃς ἐρήμους ἐκτεθῆναι ἐπ' ἀπωλεία· „συναχθέντας δὲ βεβλεύσασθαι περὶ αὐτῶν, νυκτὸς δ' ἐπι- „γενομένης, πῦρ καὶ λύχνους καύσαντας φυλάττειν ἑαυτῆς, „τὴν ἑ' ἐπιῆσαν νύκτα νηψύσαντας ἰλάσκεσθαι τῆς θεᾶς, „περὶ τῷ σῶσαι αὐτάς. τῇ δ' ἐπιῆσῃ ἡμέρᾳ Μωϋσῆν τινα „συμβελεύσαι αὐτῆς, παραβαλλομένης μίαν ὁδὸν τέμνει

transfugerint. quod vero maxime mirandum, ne cognoscere quidem ex eo licet, quosnam vocet Iudaeos, vel vtrius eorum det hanc appellationem; illisne ccl. millibus leproforum, an his cccclxxx. millibus, quae circa Pelusium erant. Sed stultum fortasse esset, eos pluribus redarguere, qui a semetipsis redarguti sunt. Si ab aliis, hoc utique ferendum esset.

34. His autem addam Lyfimachum, idem quidem habentem cum praedictis mendacii argumentum, illorum vero incredibilitatem figmentorum enormitate superantem. unde constat, eum ex magno in nos odio sua confinxisse. dicit enim: „sub Bocchori rege Aegyptiorum, populum Iudaeorum, quod essent lepra, scabie, et aliis quibusdam morbis infecti, ad templa confugisse, et victum mendicasse. multis autem hominibus morbo correptis, sterilitatem in Aegypto accidisse. Bocchorim vero, Aegyptiorum regem, ad Ammonem scitatum oracula de sterilitate misisse: responsumque a Deo, repurganda esse templa ab hominibus impuris et impiis, eiiciendo eos e templis in loca deserta, caeterum scabiosos ac leprosos mergendos, tanquam sole, ut isti viverent, aegre ferente; et templa expianda, atque ita fore, ut terra fructum ferat. Bocchorim autem, accepto oraculo, accersitisque sacerdotibus et sacrificiis, iussisse, ut impuri collecti militibus traderentur, deportandi in desertum; utque leprosi plumbeis laminis inuoluti in pelagus deicerentur. Submersis autem leprosis ac impetiginosis, reliquos congregatos in loca deserta expositos esse, ut perirent. Eos autem habito concilio de seipsis consultasse: et nocte superueniente, accensis ignibus ac lucernis custodias agitalle; sequentique nocte ieiunasse, ut Deos salutis suae propitios haberent. Insequenti vero luce, a Moyse quodam ipsis consilium datum, ut irent intrepidi una via, usque dum ad loca culta per-

„ἄχρεις ἂν ἔλθωσιν εἰς τόπῃς οἰκημένους, παρακελεύσασθαι
 „τε αὐτοῖς, μήτε ἀνθρώπων τινὶ εὐνοήσῃν, μήτε ἄριστα
 „συμβλεύσῃν, ἀλλὰ τὰ χεῖρονα· θεῶν τε ναὺς καὶ θω-
 „μυς, οἷς ἂν περιτύχωσιν, ἀνατρέπειν. συναινέσαντων δὲ
 „τῶν ἄλλων, τὰ δοχθέντα ποιῶντας διὰ τῆς ἐρήμῃς πορεύε-
 „σθαι, ἱκανῶς δὲ ὀχληθέντας ἐλθεῖν εἰς τὴν οἰκημένην χώ-
 „ραν, καὶ τῆς τε ἀνθρώπων ὑβρίζοντας, καὶ τὰ ἰσραὴ συ-
 „λῶντας καὶ ἐμπερήσαντας, ἐλθεῖν εἰς τὴν νῦν Ἰσθαίαν
 „προσαγορευομένην, κτίσαντας δὲ πόλιν ἐνταῦθα κατοι-
 „κῆν. τὸ δὲ ἄστυ τῆτο Ἰερόσυλα ἀπὸ τῆς ἐκείνων διαθέσεως
 „ὠνομάσθαι. ὕπερον δ' αὐτὰς ἐπικρατήσαντας, χρόνῳ δια-
 „λάξαι τὴν ὀνομασίαν πρὸς τὸ μὴ ὀνειδίζεσθαι, καὶ τὴν τε
 „πόλιν Ἰεροσόλυμα, καὶ αὐτὰς Ἰεροσολύμους προσαγο-
 „ρεύεσθαι.

λβ'. Οὗτος δὲ ἔτι τὸν αὐτὸν ἐκείνοις εὗρεν εἰπεῖν βασι-
 λέα, καινότερον δ' ὄνομα συντέθεικεν, καὶ παρὲς ἐνύπνιον
 καὶ προφήτην Αἰγύπτιον, εἰς Ἀμμωνα ἀπελήλυθε περὶ τῶν
 ψαυρῶν καὶ λεπρῶν χρησμὸν οἶσων. Φησὶ γὰρ εἰς τὰ ἰσραὴ
 συλλέγεσθαι πλῆθος Ἰσθαίων. ἄρα γε τέτοις τοῖς λεπροῖς
 ὄνομα θέμενος, ἢ μόνων τῶν Ἰσθαίων τοῖς νοσήμασι περιπε-
 σόντων; λέγει γὰρ ὁ λαὸς τῶν Ἰσθαίων. ὁποῖος; ἐπηλυσ.
 ἢ τὸ γένος ἐγχώριος; διατὶ τοίνυν Αἰγυπτίους αὐτὰς ὄντας
 Ἰσθαίους καλεῖς; εἰ δὲ ξένοι, διατὶ πόθεν, ἢ λέγεις; πῶς δὲ,
 τῷ βασιλέως πολλὰς μὲν αὐτῶν βυθίσαντος εἰς τὴν θάλασσαν,
 τῆς δὲ λοιπῆς εἰς ἐρήμους τόπῃς ἐκβαλόντος, τοσῶτοι
 τὸ πλῆθος ὑπελείφθησαν; ἢ τίνα τρόπον διεξήλθον μὲν
 τὴν ἐρημον, ἐκράτησαν δὲ τῆς χώρας, ἧς νῦν κατοικῶμεν,
 ἔκτισαν δὲ καὶ πόλιν, καὶ νεῶν ἀποδομήσαντο πᾶσι περι-
 βήτητοι; ἐχρῆν δὲ καὶ περὶ τῷ νομοθέτῃ μὴ μόνον εἰπεῖν τῷ
 νομα, δηλώσαι δὲ καὶ τὸ γένος ὅστις ἦν καὶ τίνων. διατὶ δὲ
 τοιούτους ἂν αὐτοῖς ἐπιχείρησε τιθέναι νόμους περὶ θεῶν, καὶ
 τῆς πρὸς ἀνθρώπων ἀδικίας κατὰ τὴν πορείαν. εἴτε γὰρ
 Αἰγύπτιοι τὸ γένος ἦσαν, ἢ ἂν ἐκ τῶν πατρίων ἔθων ἔτω
 ῥαδίως μετεβάλλετο. εἴτ' ἐλλαχόθεν ἦσαν, πάντως τιτὸς

veniretur: tum praecepisse, ne cui hominum in posterum beneuoli essent, neque optima suggererent, sed deteriora; utque Deorum templa et altaria, prout in ea inciderent, euerterent. Cum autem alii ista comprobassent, et facere decreuissent, iter factum esse per desertum, et post multa incommoda tandem ad loca culta peruentum: dein et hominibus iniuriose tractatis, et fanis compilatis ac incensis, venisse in locum, qui nunc Iudaea dicitur, conditaque ciuitate illic habitare. istam autem urbem *ἱερὺσαλὴμ* ab ipsorum dispositione nominatam esse: postea autem auctos viribus nomen mutasse, ut probro non afficerentur, et urbem Hierosolyma, et seipsos Hierosolymos vocasse.

35. Hic non eundem cum illis inuenit regem, quem memoraret, sed recentius nomen confluxit; et omisso somnio et vate Ægyptio ad Ammonem abiit de impetiginosis ac leprosis responsum relaturus. Dicit enim ad templa collectam multitudinem Iudaeorum. incertum, leprosinne nomen imponens, an quod solos Iudaeos morbus occuparit? ait enim, populus Iudaeorum. qualis? aduena, an indigena? Cur igitur eos, cum sint Ægyptii, Iudaeos vocas? Quod si hospites sint, cur, vadenam sunt, non dicis? Quomodo autem, cum rex tam multos ex his in mare demersisset, et reliquos in loca deserta eiecisset, tanta multitudo superfuit? aut quo pacto desertum pertransierunt, et regionem occuparunt, quam nunc tenemus, et urbem insuper condiderunt, et templum exstruxerunt apud omnes celebre? Oportebat autem non solum legiflatorem nominasse, sed et genus eius indicasse, quisnam erat, et ex quibus ortus; et quamobrem eis inter eundem tales voluerit ferre leges de Diis, deque iis, quae hominibus cederent in iniuriam. Siue enim Ægyptii erant genere, non tam facile patrios mores abdicassent: siue aliunde erant, omnino aliquas

ὑπῆρχον αὐτοῖς νόμοι, διὰ μακρᾶς συνηθείας πεφυλαγμένοι. εἰ μὲν ἔν περὶ τῶν ἐξελασάντων αὐτὰς ὤμοσαν μηδέ ποτε εὐνοήσεν, λόγον εἶχεν εἰκότα, πᾶσι δὲ πόλεμον ἀνθρώποις ἀκήρυκτον ἄραδαί τεύχε, εἴπερ ἔπραττον, ὡς αὐτὸς λέγει κακῶς, παρὰ πάντων βοηθείας δεομένης, ἄνοιαν ἔκ ἐκείνων, ἀλλὰ τῇ ψευδομένῃ πάνυ πολλὴν παρέστησιν. ὅς γε καὶ τῆνομα θέσται τῇ πόλει ἀπὸ τῆς ἱεροσυλίας αὐτὰς ἐτόλμησεν εἰπεῖν, τῷτο δὲ μετὰ ταῦτα παρατρέψαι. δῆλον γάρ, ὅτι τοῖς μὲν ὑπερον γενομένοις αἰχρύνῃ τῆνομα καὶ μῖσος ἔφερεν· αὐτοὶ δ' οἱ κτίζοντες τὴν πόλιν, κοσμήσεν αὐτὰς ὑπελάμβανον ἕτως ἐνομάσαντες. ὁ δὲ γενεαῖος ὑπὸ πολλῆς τῇ λοιδορεῖν ἀκρασίας ἔ συνῆκεν, ὅτι ἱεροσυλεῖν ἔ κατὰ τὴν αὐτὴν φωνὴν Ἰσθαῖοι τοῖς Ἑλλήσιν ἐνομάζομεν. τί ἔν ἔτι πλείω τις λέγοι πρὸς τὸν ψευδόμενον ἕτως ἀναιχρύντως; ἀλλ' ἐπειδὴ σύμμετρον ἤδη τὸ βιβλίον εἴληφε μέγεθος, ἑτέραν ποιησάμενος ἀρχὴν, τὰ λοιπὰ τῶν εἰς τὸ προκείμενον περὶ αἰσώματι προσαποδῆναι.

habebant leges, ad quas longa consuetudine instituti erant. At enim, si quidem iurassent, nunquam se illis, qui eos expulerant, fore beneuolos, non immerito factum fuisset; illos vero bellum acerrimum aduersus omnes homines suscepisse, cum essent, (vt ipse ait) miseri, et omnium opis ogeui, magnam plane non illorum, sed qui ista sinxerit, stultitiam ostendisset; qui scilicet affirmare ausus est, nomen impositum ciuitati a templorum spoliatione, et hoc postea fuisse mutatum. Manifestum enim posteris quidem tale nomen probrosum fuisse et odiosum; ipsi vero, qui fundarunt urbem, sibi ornamento fore existimarunt eiusmodi nomen. Hic autem vir bonus prae immoderata conuiciandi intemperantia non intellexit, quod factorum direptio non eadem voce Graecis et Iudaeis exprimitur. Quid ergo amplius quilibet diceret contra mendacium impudenter adeo confictum? Sed quoniam iustam ad magnitudinem excreuit libellus, alio facto principio, reliqua, quae ad id, quod proposui, spectant, faciam sedulo, vt adiiciantur.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ,

ΠΕΡΙ

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ,

ΚΑΤΑ ΑΠΙΩΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ Β.

ΔΙΑ μὲν ὅν τῷ προτέρῃ βιβλίῳ, τιμιώτατέ μοι Επαφρόδιτε, περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἡμῶν ἐπέδειξα τοῖς Φοινίκων καὶ Καλδαίων καὶ Αἰγυπτίων γράμμασι πιστάμενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ πολλὰς τῶν Ελλήνων συγγραφεὺς παραχόμενος μάρτυρας· τὴν τε ἀντίρρῃσιν ἐποιησάμην πρὸς Μανεθῶνα καὶ Χαιρήμονα καὶ τινὰς ἑτέρας. ἄρξομαι δὲ νῦν τῆς ὑπολειπομένης τῶν γεγραφότων τι καθ' ἡμῶν ἐλέγχειν· καίτοι περὶ τῆς πρὸς Ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν ἀντίρρῃσεως ἐπῆλθέ μοι διαπορεῖν, εἰ χρὴ σπευδάσαι. τὰ μὲν γὰρ ἐς τῶν ὑπ' αὐτῷ γεγραμμένων τοῖς ὑπ' ἄλλων εἰρημένοις ὅμοια, τὰ δὲ λίαν ψυχρῶς προσέθεικεν, τὰ πλεῖστα δὲ βωμολοχίαν ἔχει, καὶ πολλήν, εἰ δὲ τὰληθὲς εἰπῆν, ἀπαιδευσίαν· ὥς ἂν ὑπ' ἀνθρώπων συγκείμενα καὶ Φαῦλε τὸν τρόπον, καὶ παρὰ πάντα τὸν βίον ἀχλαγωγῇ γεγονότος. ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἄνοιαν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀλίσκονται λόγων μᾶλλον, ἢ τῶν μετὰ τινος σπευδῆς γεγραμμένων, καὶ χαίρουσι μὲν ταῖς λοιδορίαις, ἄχθονται δὲ τοῖς ἐπαίνοις, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι, μηδὲ τῆτον ἀνεξέταστον καταλιπεῖν, κατηγορίαν ἡμῶν ἀντικρὺς ὡς ἐν δίκῃ γεγραφότα. καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ κείνο τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ὁρῶ παρακολυθῆν, τὸ λίαν ἐφίδεσθαι, ὅταν τις ἀρξάμενος βλασφημῇ ἕτερον, αὐτὸς ἐλέγχεται περὶ τῶν αὐτῷ προσόντων κακῶν. ἐς μὲν ὅν ἔρᾳδιον αὐτῷ διελθεῖν τὸν λόγον, ἢ δὲ σαφῶς γινῶναι, τί λέγειν βέλεται. χεδὸν δ' ὡς ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ ψευσμάτων συγχύσει, τὰ μὲν εἰς τὴν ὁμοίαν ἰδίαν πίπτει τοῖς προεξητασμένοις, περὶ τῆς ἐξ Αἰγυπτῶ

FLAVII IOSEPHI,
DE
ANTIQUITATE IUDAEORVM,
CONTRA APIONEM

LIBER II.

SVPERIORI quidem libro, carissime Epaphrodite, et gentis nostrae antiquitatem demonsttraui, veritatem ex Phoenicum et Chaldaeorum et Ægyptiorum scriptis confirmando, multis etiam Græcorum historicis in testes adductis, et calumnias Manethonis et Chaeremonis et aliorum quorundam refutaui. Nunc vero reliquos, qui aliquid contra nos scripserunt, refellendos arguendosque aggrediar: quanquam subit mihi dubitare, an Apioni Grammatico refutando operam impenderem. Nam eorum, quae ab ipso scripta sunt, nonnulla quidem similia sunt dictis aliorum, quae vero de suo adiecit, valde frigida sunt; et in plerisque scurrilitatem prodit, seque (si vere et libere loquendum) plane indoctum esse ostendit; ac si composita essent ab homine prauis moribus, quique omni vita sua se pro circulatori gessit. Quoniam vero multi hominum praestultitia istiusmodi potius orationibus capiuntur, quam iis, quae cura quadam et diligentia literis sunt mandatae, et contumeliis quidem gaudent, aliorum vero laudes moleste ferunt, necessarium esse duxi, ne hunc quidem sine examine praeterire, qui nos palam tanquam in iudicio accusauit. Etenim illud quoque hominum plerisque insitum video, ut valde delectentur, cum is, qui alteri orsus est maledicere, sua ob vitia redarguitur. Eius quidem certe orationem nec legere facile est, neque plane intelligere, quid dicere velit: fere autem quasi valde perturbatus et ex mendaciis confusus, passim quidem in similia incidit iis, quae supra ad examen vocauimus de maiorum nostrorum ex Ægypto

τῶν ἡμετέρων προγόνων μετανασάσει· τὰ δ' ἐςὶ κατηγορία τῶν ἐν Αλεξανδρεία κατοικούντων Ἰουδαίων. τρίτον δ' ἐπὶ τέτοις μέμικτα, περὶ τῆς ἀγιστίας τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων νομίμων κατηγορίας.

Β'. Οτι μὲν ἔν ᾧτε Αἰγύπτισι τὸ γένος ἦσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, ἔτε διὰ λύμην σωμάτων, ἢ τοιαύτας ἄλλας συμφοράς τινας ἐκείθεν ἐξηλάθησαν, ἢ μόνον μετρίως, ἀλλὰ καὶ πέρα τῆ συμμέτρου προαποδεδεῖχθαι νομίζω. περὶ ᾧν δὲ προσέθωσιν ὁ Ἀπίων ἐπιμνησθήσεμαι συντόμως. Φησὶ γὰρ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Αἰγυπτιακῶν τάδε· „Μωϋσῆς, ὡς ἦκα
„σα παρὰ τῶν πρεσβυτέρων τῶν Αἰγυπτίων, ἦν Ἡλιεπολίτης· ὅς, πατρίοις ἔθεσι κατηγγυημένος, αἰθέριος προσεσηχὰς ἀνῆγεν εἰς οἶκον εἶχεν ἡ πόλις περιβόλης. πρὸς ἀφῆλιώτην δὲ πᾶσαν ἀπέστρεφεν. ὧδε γὰρ καὶ Ἡλὶς κεῖται πόλις. ἀντὶ δὲ ὀβελῶν ἐσησε κίονας, ὑφ' οἷς ἦν ἐκτύπωμα σκάφης, σκιά δ' ἀπ' ἀκρῶν ἐπ' αὐτὴν διακειμένη, ὡς, ὅν
„ἐν αἰθέρι, τῆτον αἰὲν τὸν δρόμον Ἡλῶν συμπεριπολεῖ.” τοιαύτη μὲν τις ἡ θαυμαστὴ τῆ γραμματικῆς φράσις. τὸ δὲ ψεῦσμα λόγων ἢ δεόμενον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων περιφανές. ἔτε γὰρ αὐτὸς Μωϋσῆς, ὅτε τὴν πρώτην σκηπὴν τῷ Θεῷ κατασκευάσεν, ἔθεν ἐκτύπωμα τοιῆτον εἰς αὐτὴν ἐνέθηκεν, ἔτε ποιῆν τοῖς ἔπειτα προσέταξεν· ὁ, τε μετὰ ταῦτα κατασκευάσας τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Σολομῶν πάσης ἀπέχετο τοιαύτης πειρηγίας, οἷαν συμπέπλεκεν Ἀπίων.
„ἀκούσαι δὲ, Φησὶ, τῶν πρεσβυτέρων, ὅτι Μωϋσῆς ὁ Ἡλιεπολίτης, δηλονότι νεώτερος μὲν ὢν αὐτὸς, ἐκείνοις δὲ πιστεύσας, τοῖς διὰ τὴν ἡλικίαν ἐπισταμένοις αὐτὸν καὶ συγγενέ-
„μένοις.” καὶ περὶ μὲν Ομήρου τῆ ποιητῆς, γραμματικὸς ὢν αὐτὸς. ἢ κ' αἶν ἔχοι, τίς αὐτῆ πατρίς ἐστὶ, διαβεβαιωσάμενος εἰπεῖν, ἢ δὲ περὶ Πυθαγόρου μόνον ἢ κ' ἐχθρὸς καὶ πρῶτον γεγό-
„νότος· περὶ δὲ Μωϋσῆως τοσούτων πλήθει προάγοντος ἐκεί-
„νης ἐτῶν, ὥτως ἀποφαίνεται ῥαδίως πιστεύων ἀκοῇ πρεσβυτέρων, ὡς δηλὸς ἐστὶ καταψευδόμενος. τὰ δὲ δὴ τῶν χρέων, ἐν οἷς Φησὶ τὸν Μωϋσῆν ἐξαγαγεῖν τὸς Λεβυῶντας καὶ

migratione; partim vero accusationem instituit Iudaeorum Alexandriam habitantium. tertium autem istis admiscetur de sacris templi nostri ceremoniis, et aliis ritibus, quos criminatur.

2. Sane quod nec genere Ægyptii fuerint patres nostri, neque ob labem corporis aut alias quasdam eiusmodi calamitates inde pulsi fuerint, non mediocriter solum, sed paene ultra modum, superius a me demonstratum existimo: quae vero istis adiungit Apion, breuiter memorabo. Ista enim in tertio rerum Ægyptiacarum dicit: „Moyſes, ut accepi a grandioribus natu Ægyptiis, Heliopolitanus erat; et, patriis institutis obligatus, subdiales preces ad septa, qualia vrbs habebat, reduxit. Totam autem ciuitatem ad subsolanum inter precandum conuertebat. ita enim Heliopolis sita est. Pro gnomonibus autem columnas statuit, quibus scaphae forma subiecta erat; ab harum vero summitatibus umbra in eam incidebat; ita ut eundem cursum, quem sol in aethere, absolueret.” Atque huiusmodi est admiranda illa huius Grammatici phrasis. Mendacium autem verbis argui non desiderat, sed ex operibus Moyſis abunde constat. Neque enim, cum primum tabernaculum Deo construeret Moyſes, aut ipse ullam talem formam ei indidit, aut posteros facere praecepit: neque Solomon, qui postea templum construxit Hierosolymis, se ea in re ita curiosum exhibuit, qualiter confinxit Apion. „Accepisse autem dicit a senioribus, Moyſen fuisse Heliopolitanum:” scilicet ipse quidem iunior, illis vero fidem habens, qui per aetatem illum nouerant, et cum eo versati fuerant. Cum de Homero quidem poeta, ipse, licet Grammaticus, non posset, quatenam eius sit patria, certo affirmare; neque de Pythagora tantum non heri nudius tertius nato: de Moyſe vero tam multis annis illos praecedente tam facile decernit, credens iis, quae a senioribus acceperat. unde manifeste illum mentiri apparet. Quod ad temporum vero rationem, quibus Moyſen ait eduxisse leproſos et coecos

τυφλὸς καὶ τὰς βασίσεις πεπηρωμένους, σφόδρα δὲ τοῖς πρὸ
 αὐτῶ συμπεφώνηκεν, ὡς οἶμαι, ὁ γραμματικὸς ὁ ἀκριβέστα-
 τος. Μανεθὼς μὲν γὰρ κατὰ τὴν Τεθμώσιος βασιλείαν
 ἀπαλλαγῆναί φησιν ἐξ Αἰγύπτου τῆς Ἰσδαίας, πρὸ ἐτῶν
 τριακοσίων ἐνενηκοντατριῶν τῆς εἰς Αἶγυος Δαναῶ Φυγῆς· Λυ-
 σίμαχος δὲ κατὰ Βόκχωριν τὸν βασιλέα, τῆς ἐτῶν
 χιλίων ἑπτακοσίων. Μόλων δὲ καὶ ἄλλοι τινές, ὡς αὐτοῖς
 ἔδοξεν. ὁ δὲ γε πάντων πιστότατος Ἀπίων ὤρεσατο τὴν ἐξ-
 ὁδὸν ἀκριβῶς, κατὰ τὴν ἐβδόμην Ολυμπιάδα, καὶ ταύτης
 ἔτος εἶναι πρῶτον, ἐν ᾧ, φησι, Καρχηδόνα Φοίνικες ἔκτισαν.
 τῆτο δὲ πάντως προσέθηκε τὸ Καρχηδόνα, τεκμήριον οἰόμε-
 νος αὐτῷ γενέσθαι τῆς ἀληθείας ἐναργέστατον· ὃ συνῆκε δὲ
 καθ' ἑαυτὴν τὸν ἔλεγχον ἐπισπώμενος. εἰ γὰρ περὶ τῆς
 ἀποικίας πιστεύειν δεῖ ταῖς Φοινίκων ἀναγραφαῖς, ἐν ἐκεί-
 ναις Εἰρώμος ὁ βασιλεὺς γέγραπται πρεσβύτερος τῆς Καρ-
 χηδόνης κτίσεως, ἔτσι πλείοσι πρὸς τοῖς πεντήκοντα καὶ
 ἑκατὸν, παρὶ ὃ τὰς πίσεις ἀνωτέρω παρέχον ἐκ τῶν Φοινί-
 κων ἀναγραφῶν, καὶ ὅτι Σολομῶντι, τῷ τὸν ναὸν οἰκοδομη-
 σαμένῳ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, Φίλος ἦν Εἰρώμος, καὶ πολλὰ
 συνεβάλλετο πρὸς τὴν τῷ ναῷ κατασκευὴν. αὐτὸς δὲ ὁ Σο-
 λομῶν οἰκοδόμησε τὸν ναὸν, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου
 τῆς Ἰσδαίας, δώδεκα καὶ ἑξακοσίοις ἔτεσιν ὕστερον. τὸν δὲ
 ἀριθμὸν τῶν ἐλαδέντων τὸν αὐτὸν Λυσιμάχῳ χειδιάσας,
 ἑνδεκα γὰρ αὐτῆς εἶναι φησὶ μυριάδας, θαυμάσῃ τινα καὶ
 πιθανὴν ἀποδίδωσιν αἰτίαν, ἀφ' ἧς φησὶ τὸ σάββατον ὠνο-
 μάσθαι. „ὁδεύσαντες γὰρ, φησὶν, ἐξ ἡμερῶν ὁδὸν βεβῶνας
 „ἔχον, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀνε-
 „παύσαντο σωθέντες εἰς τὴν χώραν τὴν νῦν Ἰσδαίαν λεγο-
 „μένην, καὶ ἐκάλεσαν τὴν ἡμέραν σάββατον, σάζοντες τὴν
 „Αἰγυπτίων γλῶτταν. τὸ γὰρ βεβῶνος ἄλγος καλῶσιν Αἰ-
 „γύπτιοι Σαββάτωσιν.” ἐκ αὐτῶν ἂν τις ἢ καταγελάσειε τῆς
 Φλυαρίας, ἢ τῶναντίον μισήσειε τὴν ἐν τῷ τοιαῦτα γράφειν
 ἀναιδέειαν. δῆλον γὰρ, ὅτι πάντες ἐβεβωνίασαν ἑνδεκα μυ-
 ριάδες ἀνθρώπων. ἀλλ' εἰ μὲν ἦσαν ἐκεῖνοι τυφλοὶ καὶ χω-

et claudos, belle antecessoribus suis (vñ puto) con-
 cinit Grammaticus ille accratissimus. Nam Manetho
 quidem Iudaeos dicit regnante Tethmosi ex Ægypto
 discessisse, annis cccxciii. antequam exilium apud
 Argos egerit Danaus: Lysimachus vero tempore Boc-
 choris regis, hoc est ante annos mccc. Molon au-
 tem et alii quidam, vt cuique visum est. At ve-
 ro Apion caeteris fide dignior exacte illum exitum
 definiuit vii. Olympiade, eiusque anno primo, in
 quo, vt ait, Poeni Carthaginem condiderunt. Cara-
 thaginis autem mentionem adiecit, ratus, id veritatis
 argumentum fore euentissimum: nec animaduertit
 a semetipso adductum quo coargueretur. Si enim
 de hac colonia monumentis Phoenicum credendum
 est, in illis Hiromus rex traditur antiquior Carthagi-
 nis conditu annis plus, quam cl. de quo superius ex
 Phoenicum commentariis confirmatum dedi, quod
 Solomoni, cum templum Hierosolymitanum exstruxis-
 set, amicus fuerit Hiromus, et multa ad templi fa-
 bricam contulerit. ipse vero Solomon templum æd-
 ificauit post Iudaeorum discessum ex Ægypto annis
 dcccii. Porro numerum pulso eundem quem Ly-
 simachus commentus (ait enim, eorum fuisse millia
 cx.) miram quandam et credibilem reddit causam,
 cur Sabbatum nominari dicit diem septimam. „Ex-
 „acto enim, inquit, sex dierum itinere, inguinum vl-
 „ceribus affecti sunt, et hac de causa septima die
 „quieuerunt, incolumes constituti in regione, quae
 „nunc Iudaea vocatur: et appellauerunt eam diem
 „Sabbatum, seruata Ægyptiorum voce; nam ingui-
 „nis dolorem Ægyptii vocant Sabbatosin.” Annon
 igitur vel deridenda haec nugacitas, vel contra odio
 habenda talis in scribendo impudentia. Apparet enim,
 quod omnes inguinibus laborauerint, hominum mil-
 lia centum et decem. Atqui si erant coeci et claudi

λοι καὶ πάντα τρόπον νοσῶντες, ὁποῖως αὐτὸς εἶναι Φησὶν Ἀπίων, ὃδ' ἂν μίας ἡμέρας προσελθεῖν ὁδὸν ἠδυνήθησαν. εἰ δ' οἱοὶ βαδίζεν διὰ πολλῆς ἐρημίας, καὶ προσέτι νικᾷν τὰς αὐτοῖς ἀνθισταμένους μαχόμενοι πάντες, ἔκ ἂν ἀθρόοι μετὰ τὴν ἑκτην ἡμέραν ἐβιβωνίασαν. ἔτε γὰρ φύσει πως γίνε-
ται τοιοῦτον τοῖς βαδίζουσιν ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ πολλαὶ μυ-
ριαδες, στρατοπέδων τὸ σύμμετρον αἰὶ βαδίζουσιν. ἔτε κατ' αὐτόματον εἰκὸς ἔτω συμβῆναι. πάντων γὰρ ἀλογώτατον. ὁ δὲ θαυμαστὸς Ἀπίων, ἠδὲ μὲν ἐξ ἡμερῶν αὐτὸς ἐλθεῖν ἡμῖς τὴν Ἰσθαίαν προεῖρηκεν, πάλιν δὲ τὸν Μωϋσῆν εἰς τὸ ἡμεταξὺ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αραβίας ὄρος, ὃ καλεῖται Σίναιον, ἀναβάντα Φησὶν ἡμέραις τεσσαράκοντα κρυφθῆναι, ἠκακῆσθαι καταβάντα, δῶναι τοῖς Ἰσθαίοις τὰς νόμους." καί-
τοι πῶς οἷόν τε τὰς αὐτὰς καὶ τεσσαράκοντα μένειν ἡμέρας ἐν ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ τόπῳ, καὶ τὴν μεταξὺ πᾶσαν ἐν ἡμέ-
ραις ἐξ διελθεῖν. ἡ δὲ περὶ τὴν ὀνομασίαν τῆ σαββάτης γραμματικὴ μετάθεσις ἀναίδεια ἔχει πολλήν, ἢ δεινὴν ἀμαθίαν. τὸ γὰρ σαββῶ καὶ σάββατον πλείστον ἀλλήλων διαφέρει. τὰ μὲν γὰρ σάββατον κατὰ τὴν Ἰσθαίαν διά-
λεκτον ἀνάπαυσις ἐστὶν ἀπὸ παντὸς ἔργου, τὸ δὲ σαββῶ, καθάπερ ἐκείνός Φησι, δηλοῖ παρ' Αἰγυπτίοις τὸ βεβῶνος ἄλλος.

γ'. Τοιαῦτα μὲν τινα περὶ Μωϋσέως καὶ τῆς ἐξ Αἰγύ-
πτου γενομένης τοῖς Ἰσθαίοις ἀπαλλαγῆς ὁ Αἰγύπτιος Ἀπίων ἐκαιποποίησε, παρὰ τῆς ἄλλης ἐπινοήσας, καὶ τί γε δεῖ θαυ-
μάζειν, εἰ περὶ τῶν ἡμετέρων ψεύδεται προγόνων, λέγων αὐ-
τὸς εἶναι τὸ γένος Αἰγυπτίους. αὐτὸς γὰρ περὶ αὐτῆς τῆς ἀν-
τίστοιχης ἐψεύδετο. καὶ γεγεννημένος ἐν Οἴσσει τῆς Αἰγύπτου, πάν-
των Αἰγυπτίων πρῶτος ὢν, ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν μὲν ἀληθῆ πατρίδα καὶ τὸ γένος ἐξωμόσατο. Ἀλεξανδρεὺς δὲ εἶναι καταψευδόμενος, ὁμολογεῖ τὴν μοχθηρίαν τῆς γένεως. εἰκό-
τως ἔν ἑς μισεῖ καὶ βέλεται λοιδορεῖν, τέτρε Αἰγυπτίους κα-
λεῖ. εἰ μὴ γὰρ Φαυλοτάτης εἶναι ἐνόμιζεν Αἰγυπτίους, ἔκ ἂν
τῆς γένεως αὐτὸς ἐφυγεν. ὡς οἱ γε μεγαλοφρονῶντες ἐπὶ ταῖς

et omne genus morbis vexati, quales eos fuisse ait Apion, ne vnus quidem diei iter progredi valuissent. Sin autem poterant per magnam solitudinem proficisci, praetereaue sibi obssistentes vincere ad vnum omnes pugnando, nequaquam vniuersi post sextam diem inguinum morbo correpti fuissent. Neque enim a natura tale quippiam venire iter agentibus necesse est. Sed plurimarum myriadum exercitus definita semper itinera peragunt. neque temere ita accidisse verisimile videtur. hoc enim omnium absurdissimum est. At vero mirificus hic Apion „sex quidem diebus eos peruenisse in Iudaeam iam ante dixit: rursus autem Moysen, conscenso monte Ægyptum inter et Arabiam medio, qui Sinaeus appellatur, quadraginta diebus delituisse dicit, „indeque descendentem Iudaeis leges dedisse.” quamquam fieri non potest, eosdem et quadraginta dies in deserto ac inaquoso loco manere, et quod in medio spatium est id totum sex diebus pertransire. Grammatica autem translatio de appellatione Sabbati multam prae se fert impudentiam, vel certe magnam imperitiam. nam Sabbo et Sabbatum plurimum inter se differunt. quippe Sabbatum ex Iudaeorum dialecto est cessatio ab omni opere: Sabbo vero, vt ille affirmat, apud Ægyptios inguinum dolorem significat.

3. Huiusmodi quidem nonnulla de Moyse et Iudaeorum ex Ægypto discessu nuper excogitauit Ægyptius Apion, praeter alios ista commentus. Et quid mirum, si de nostris mentitur patribus, dicens, eos genere Ægyptios esse. Ipse enim e contra de seipso mentiebatur: et natus in Oasi Ægypti, et Ægyptiorum omnium, (vt sic dixerim) primus, veram quidem patriam et genus suum eiurauit. Alexandrinum autem se mentitus, generis sui prauitatem agnoscit. Merito igitur quos odit et conuiciis infectatur, eos Ægyptios appellat. Nisi enim pessimos esse existimaret Ægyptios, genus suum haud ipse negasset, quandoquidem, qui se patriae celebri-

δαυτῶν πατέρεσι, σεμνύνονται μὲν ἀπὸ τούτων αὐτοὶ χρημα-
τίζοντες, τὰς ἀδίκως δ' αὐτῶν ἀντιποιμύμενης ἐλέγχουσι.
πρὸς ἡμᾶς δὲ δυοῖν θάτερον Αἰγύπτιοι πεπόνθασιν. ἢ γὰρ
ὡς ἐπισεμνυόμενοι προσποιῶνται τὴν συγγένειαν, ἢ κοινωνῶν
ἡμᾶς ἐπισπῶνται τῆς αὐτῶν κακοδοξίας. ὁ δὲ γενναῖος
Ἀπίων δοκεῖ μὲν τὴν βλασφημίαν τὴν καθ' ἡμῶν ὥσπερ τι-
νὰ μισθὸν ἐθειῆσαι παραχρῆν Ἀλεξανδρεῦσι τῆς δοθείσης
αὐτῷ πολιτείας· καὶ τὴν ἀπέχθειαν αὐτῶν ἐπιστάμενος τὴν
πρὸς τὰς συνοικῶντας αὐτοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἰσθαίης,
πρῆτέθετο μὲν ἐκείνοις λοιδορεῖσθαι, συμπεριλαμβάνει δὲ
καὶ τὰς ἄλλας ἅπαντας, ἐν ἀμφοτέροις ἀναιχύντως ψευδό-
μενος.

δ'. Τίνα τοίνυν ἐστὶ τὰ θενὰ καὶ χέτλια τῶν ἐν Ἀλε-
ξανδρείᾳ κατοικούντων Ἰσθαίων, ἃ κατηγόρηκεν αὐτῶν, ἰδω-
μεν. „ἐλθόντες, Φησὶν, ἀπὸ Συρίας ὤκησαν πρὸς ἀλίμενον
„θάλασσαν, γεγνησάμενοι ταῖς τῶν κυμάτων ἐκβολαῖς.”
ἢ ἂν ὁ τόπος εἰ λοιδορίαν ἔχει, τὴν ἃ πατρίδα μὲν, λεγο-
μένην δὲ αὐτῇ, τὴν Ἀλεξανδρείαν λοιδορεῖ. ἐκείνης γὰρ καὶ
τὸ παράλιον ἐστὶ μέρος, ὡς πάντες ὁμολογῶσιν, εἰς κατοίκησιν
τὸ κάλλιστον. Ἰσθαῖοι δ' εἰ μὲν βιασάμενοι κατέχον, ὡς μὴδ'
ὑστερον ἐκπεσεῖν, ἀνδρείας τεκμήριόν ἐστ' αὐτοῖς. εἰς κατοί-
κησιν δὲ αὐτοῖς ἔδωκε τόπον Ἀλέξανδρος· καὶ ἴσης παρὰ
τοῖς Μακεδόσι τιμῆς ἐπέτυχον. ἢ οἶδα δὲ, τί ποτ' ἂν ἔλε-
γεν Ἀπίων, εἰ πρὸς τῇ Νεκροπόλει κατώκην, καὶ μὴ πρὸς
τοῖς βασιλείοις ἦσαν ἰδρυμένοι, καὶ μέχρι νῦν αὐτῶν ἡ Φυλὴ
τὴν προσηγορίαν εἶχε Μακεδόνες. εἰ μὲν ἂν ἀναγνῶς τὰς
ἐπιστολάς Ἀλεξάνδρου τῷ βασιλέως, καὶ τὰς Πτολεμαίᾳ τῷ
Λάγῳ, καὶ τῶν μετ' ἐκείνων τῆς Αἰγύπτου βασιλέων ἐντυχῶν
τοῖς γράμμασι, καὶ τὴν σήλην τὴν ἐσῶσαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
καὶ τὰ δικαιώματα περιέχουσαν, ἃ Καῖσαρ ὁ μέγας τοῖς Ἰσ-
θαίοις ἔδωκεν· εἰ μὲν ἂν ταῦτα, Φημί, γινώσκων, τὰναντία
γράφειν ἐτόλμησε, πονηρὸς ἦν· εἰ δὲ μὴδὲν ἠπίετο τούτων,
ἀπαίδευτος. τὸ δὲ δὴ θαυμάζειν, πῶς Ἰσθαῖοι ὄντες Ἀλε-
ξανδρεῖς ἐκλήθησαν, τῆς ὁμοίας ἀπαιδευσίας. πάντες γὰρ

tate efferunt, honorificum quidem ducunt ab ea cognominari, eos vero redarguunt, qui praeter ius eam sibi vendicant. Erga nos autem alterutro modo affecti sunt Aegyptii. aut enim quasi sese efferentes cognationem simulant, aut nos in infamiae suae societatem adsciunt. At praeclarus ille Apion videtur contumeliosam nostrum insectationem quasi mercedem voluisse reddere Alexandrinis pro data sibi ciuitate: cognitoque, illis cum Iudaeis vna secum Alexandriam habitantibus intercessisse inimicitiam, proposuit quidem illis conuicium facere, alios vero vniuersos simul comprehendit, de vtrisque impudenter mentiens.

4. Videamus igitur, quaenam illa graua et non ferenda, de quibus Iudaeos Alexandriam habitantes accusat. „E Syria, inquit, profecti sedes fixerunt ad impotuosum mare, in vicinia allisionis fluctuum.” Ergo si locus opprobrium habet, non quidem patriae suae, sed tamen, quam patriam dicit, Alexandriae conuiciatur. illius enim et ora maritima pars est, vt omnes fatentur, ad inhabitandum optima. Sin autem per vim eam Iudaei occupauerint, ita vt ne post quidem eiicerentur, fortitudinis eorum argumentum est. Verum Alexander eis locum ad habitandum dedit, et par cum Macedonibus ius consequuti sunt. Nescio autem, quid dicturus fuerit Apion, si circa Necropolim habitassent, ac non circa regiam sedes posuissent, et hodieque eorum tribus appelleretur Macedones. Sane si legisset epistolas Alexandri regis, et Ptolemaei Lagi, ac in successorum illius Aegypti regum rescripta incidisset, et columnam stantem Alexandriae, et iura continentem, quae Caesar magnus Iudaeis concessit: haec, inquam, si certe quidem sciens contraria scribere ausus est, improbus erat: sin vero nihil horum nouit, indoctus. Illud autem, quod se mirari dicit, quomodo, cum Iudaei essent, Alexandrini vocarentur, similis inscitiae est. Omnes enim in coloniam

οἱ εἰς ἀποικίαν τινὰ κατακληθέντες, καὶ πλεῖστον ἀλλήλων τοῖς γένεσι διαφέρουσιν, ἀπὸ τῶν οἰκιστῶν τὴν προσηγορίαν λαμβάνουσι. καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄλλων λέγειν; αὐτῶν γὰρ ἡμῶν οἱ τὴν Ἀντιόχειαν κατοικῶντες, Ἀντιοχεῖς ὀνομάζονται. τὴν γὰρ πολιτείαν αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ κτίστης Σέλευκος. ὁμοίως οἱ ἐν Εφέσῳ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην Ἰωνίαν, τοῖς αὐθυγενέσι πολίταις ὀμωνυμῶσι, τῆτο παραχόντων αὐτοῖς τῶν διαδόχων. ἡ δὲ Ῥωμαίων Φιλανθρωπία παῖσιν μικρὰ δὲν τῆς αὐτῶν προσηγορίας μεταδέδωκεν. ἔμνονον ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ μεγάλους ἔθνεσιν ὅλοις. Ἰβηρις γὰρ οἱ Πάλαι, καὶ Τυρρῆνοί, καὶ Σαβῖνοι, Ῥωμαῖοι καλῶνται. εἰ δὲ τῆτον ἀφαιρεῖται τὸν τρόπον τῆς πολιτείας Ἀπίων, παυσάδῳ λέγων αὐτὸν Ἀλεξανδρέα. γεννηθεὶς γὰρ, ὡς προῆπον, ἐν τῷ βαθυτάτῳ τῆς Αἰγύπτῃ, πῶς ἂν Ἀλεξάνδρεὺς εἴη, τῆς κατὰ δόσιν πολιτείας, ὡς αὐτὸς ἐφ' ἡμῶν ἠξίωκεν, ἀναιρεμένης; καίτοι μόνοις Αἰγυπτίοις οἱ κύριοι νῦν Ῥωμαῖοι τῆς οἰκισμένης μεταλαμβάνειν ἡσινουσῶν πολιτείας ἀπειρήκασιν. ὁ δ' ἔτιω ἐστὶ γενναῖος, ὡς μετέχεν ἀξίῳ αὐτὸς, ὦν τυχὲν ἐκωλύετο, συκοφαντεῖν ἐπεχείρησε τὴς δικαίως λαβόντας. ἔγὰρ ἀπορία γε τῶν οἰκησάντων τὴν μετὰ σπαρδῆς ὑπ' αὐτῇ πόλιν κτιζομένην, Ἀλέξανδρος τῶν ἡμετέρων τινὰς ἐκεῖ συνήθροισεν. ἀλλὰ πάντας δοκιμάζων ἐπιμελῶς ἀρετῆς καὶ πίστεως, τῆτο τοῖς ἡμετέροις τὸ γέρας ἔδωκεν. „ἐτίμα γὰρ ἡμῶν τὸ ἔθνος, ὡς καὶ Φησιν Ἐκαταῖος περὶ ἡμῶν, ὅτι διὰ τὴν ἐπιείκειαν καὶ πίσιν, ἣν αὐτῷ παρέχον Ἰσδαῖοι, τὴν Σαμαρεῖτιν ἠχώραν προσέθηκεν ἔχειν αὐτοῖς ἀφορολόγητον. ὁμοια δὲ „Ἀλεξάνδρεα καὶ Πτολεμαῖος ὁ Δάγῃ περὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικῶντων ἐφρόνησε.” καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὴν Αἰγυπτὸν αὐτοῖς ἐνεχείρισε Φερία, πῶς ἅμα καὶ γενναίως φυλάξεν ὑπολαμβάνων· καὶ Κυρήνης ἐγκρατῶς ἀρχειν βεβλόμενος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ πόλεων, εἰς αὐτὰς μέρος Ἰσδαίων ἐπεμψε κατοικῆσον. ὁ δὲ μετ' αὐτὸν Πτολεμαῖος, ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθεὶς, ἔμνονον εἴ τινας ἦσαν αἰχμάλωτοι παρ' αὐτῷ τῶν ἡμετέρων, πάντας ἀπέδωκεν,

aliquam euocati, etsi plurimum inuicem genere differant, a conditoribus appellationem accipiunt. Et quid opus est de aliis dicere? Nostrorum enim ipsorum, qui Antiochiam inhabitant, Antiocheni nominantur. ius enim ciuium eis dedit conditor Seleucus. Similiter, qui in Epheso sunt et in reliqua Ionia, eandem cum ciuibus inde natis appellationem sortiuntur: illis hoc praestantibus regni successoribus. Romanorum autem clementia omnibus fere de suo nomine appellari concessit, non solum viris singulis, sed et maximis gentibus in vniuersum. Hispani scilicet antiqui et Tyrrheni et Sabini vocantur Romani. Si vero hunc modum communionis ciuitatis tollit Apion, desinat semetipsum Alexandrinum dicere. Natus enim, vt antea dixi, in intima Aegypto, quomodo erit Alexandrinus, iure ciuitatis, quod ipse de nobis praedicat, sublato? cum solis Aegyptiis orbis nunc Romani domini participare cuiuslibet ciuitatis interdixerint. Ille vero adeo generosus est, vt, cum velleret iure obtinere, quae impetrare prohibetur, conatus fuerit ebs calumniari, qui ista iustissime assequuti sunt. Non enim Alexander propter inopiam habitatorum ciuitatis, quam studiose aedificabat, nostrorum aliquos illic congregauit. Sed, omnes probitatis ergo et fidei probe perspectos et exploratos habens, hoc praemium nostris tribuit. „nostram enim gentem honorabat, vt etiam de „nobis dicit Hecataeus, quod propter probitatem atque fidem, quam ei praebuere Iudaei, regionem Samaritidem, ab omni tributo liberam, ab iis insuper „teneri voluerit.” Similiter quoque sensit post Alexandrum Ptolemaeus Lagi de Iudaeis Alexandriam habitantibus. etenim castra Aegyptiaca eis commisit, arbitratus, illis nec fidem defuturam, nec fortitudinem ad ea conseruanda: cumque firmum in Cyrene imperium tenere vellet, et in aliis Libyae ciuitatibus, illuc misit partem Iudaeorum habitandi causa. Post hunc autem Ptolemaeus, qui Philadelphus est appellatus, non quum, si qui fuere captiui apud eum nostrorum, omni-

ἀλλὰ καὶ χρήματα πολλάκις ἐδωρήσατο. καὶ τὸ μέγιστον, ἐπιθυμητὴς ἐγένετο τῇ γνῶναι τὰς ἡμετέρας νόμους, καὶ ταῖς τῶν ἱερῶν γραφῶν βίβλοις ἐντυχεῖν. ἐπειμψε γὰρ ἀξίων ἄνδρας ἀποσαλῆναι, τὰς ἐξημεύουσας αὐτῷ τὸν νόμον, καὶ τῇ γραφῇναι ταῦτα καλῶς τὴν ἐπιμέλειαν ἐπέταξεν ἃ τοῖς τυχεῖσιν· ἀλλὰ Δημήτριον τὸν Φαληρέα, καὶ Ἀνδρέαν, καὶ Ἀριστεά, τὸν μὲν παιδεία τῶν καθ' ἑαυτὸν διαφέροντα Δημήτριον, τὰς δὲ τὴν τῇ σώματος αὐτῇ Φυλακὴν ἐγκεχειρισμένους, ἐπὶ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἔταξεν, ἃς ἂν δῆκε τὰς νόμους καὶ τὴν πάτριον ἡμῶν Φιλοσοφίαν ἐπιθυμήσας ἐκμαθεῖν, εἰ τῶν χρωμένων αὐτοῖς ἀνδρῶν κατεφρόνει, καὶ μὴ λῖαν ἐθαύμαζεν.

ε'. Ἀπίωνα δὲ σχεδὸν ἐφ' ἑξῆς πάντες ἔλαθον οἱ τῶν προγόνων αὐτῇ Μακεδόνων βασιλεῖς, οἰκειότατα πρὸς ἡμᾶς διατεθέντες. καὶ γὰρ τρίτος Πτολεμαῖος, ὁ λεγόμενος Εὐεργέτης, κατασχὼν ὅλην Συρίαν κατὰ κράτος, ἃ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ θεοῖς χαριτήρια τῆς νίκης ἔδυσεν· ἀλλὰ παραγινόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, πολλὰς, ὡς ἡμῖν νόμιμόν ἐστιν ἐπετέλεσε θυσίας τῷ Θεῷ. καὶ ἀνέθηκεν ἀναθήματα τῆς νίκης ἄξια. ὁ δὲ Φιλομήτωρ Πτολεμαῖος καὶ ἡ γυνὴ αὐτῇ Κλεοπάτρα, τὴν βασιλείαν ὅλην τὴν ἑαυτῶν Ἰουδαίους ἐπίστευσαν. καὶ στρατηγεὶ πάσης τῆς δυνάμεως ἦσαν, Ονίας καὶ Δοσίθεος Ἰουδαῖοι. ὧν Ἀπίων σκώπτει τὰ ὀνόματα· δέον τὰ ἔργα θαυμάζειν καὶ μὴ λοιδορεῖν, ἀλλὰ χάριν αὐτοῖς ἔχειν, ὅτι διεσώσαντο τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἧς ὡς πολίτης ἀντιποιεῖται. πολεμούντων γὰρ αὐτῶν τῇ βασιλίσσει Κλεοπάτρᾳ, καὶ κινδυνεύόντων ἀπολέσθαι κακῶς, ἔτοι συμβάσεις ἐποίησαν, καὶ τῶν ἐμφυλίων κακῶν ἀπῆλλαξαν. ἀλλὰ, „μετὰ ταῦτα, Φοσῖν, „Ονίας ἐπὶ τὴν πόλιν ἤγαγε στρατὸν ὀλίγον, ὅντος ἐκεῖ Θεόμυς τῇ παρὰ Ῥωμαίων πρεσβευτῇ καὶ παρόντος.” ὁρῶν δὲ ποιῶν φαῖν ἂν καὶ μάλα δικαίως. ὁ γὰρ Φύσκων ἐπικληθεὶς Πτολεμαῖος, ἀποθανόντος αὐτῷ τῇ ἀδελφῇ Πτολεμαίᾳ τῇ Φιλομήτορος, ἀπὸ Κυρήνης ἐξῆλθε Κλεοπάτρᾳ ἐκβαλεῖν βυλόμενος τῆς βασιλείας,

bus libertatem, sed et pecunias saepius dedit: et (quod maximum est) leges nostras cognoscendi desiderio tenebatur, legendique sacrarum scripturarum libros. rogatum igitur misit sibi delegari viros, qui ei interpretarentur legem; utque volumina pulchre describerentur, huiusce rei curam mandavit non quibuscunque viris: sed Demetrium Phalereum et Andream et Aristeam, Demetrium quidem sui aevi omnium doctrina eminentissimum, illos vero custodiam corporis sibi creditam habentes, huic curae praefecit; non utique leges et patriam nostram philosophiam discere concupuerat, si his videntes despectui habuerit, et non potius miratus fuerit.

5. Apion autem paene omnes deinceps Macedonum maiorum eius reges ignoravit, nobis familiarissimos et amicissimos. Nam et tertius Ptolemaeus, dictus Evergetes, tota Syria vi et armis occupata, non Diis Aegyptiacis sacra fecit, ut pro victoria gratias ageret; sed, cum Hierosolyma venisset, multas hostias, sicut nostri moris est, Deo immolavit, et donaria victoria digna dedicavit. Ptolemaeus autem Philometor et vxor eius Cleopatra omne regnum commiserunt Iudaeis, factique sunt totius militiae duces Onias et Dositheus Iudaei: quorum in nomine cauillatur Apion, cum debuisset facta eorum potius mirari et non conviciari, sed gratias illis habere, quod seruarint Alexandriam, cuius ciuis videri vult et haberi. Cum enim bellum inferrent reginae Cleopatrae, et male pereundi discrimen adirent, isti fecerunt, ut pax iniretur et mala intestina cessarent. Sed „postea, inquit, Onias „ad urbem deduxit paruum exercitum, cum illic praesens esset Thermus Romanorum legatus.” id quod bene recteque admodum factum dicerem. Ptolemaeus enim cognomine Physcon, mortuo suo fratre Ptolemaeo Philometore, egressus est de Cyrene, eo animo, ut Cleopatram e regno eiiceret, et filios regis, ut

ipse regnum iniuste sibi in se applicaret; propter haec ergo Onias aduersus eum bellum pro Cleopatra suscepit: et fidem, quam habuit circa reges, nequaquam in necessitate deseruit. Testis autem Deus iustitiae eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolemaeus, cum aduersum exercitum quidem Oniae pugnare praesumeret, omnes vero Iudaeos in ciuitate positos cum filiis et vxoribus capiens nudos atque vinctos elephantis subiecisset, ut ab eis conculcati deficerent, et ad hoc etiam bestias ipsas inebriasset, in contrarium, quae praeparauerat, euenere. Elephantum enim, relinquentes sibi appositos Iudaeos, impetu facto super amicos eius, multos ex ipsis interemere. Et post haec Ptolemaeus quidem ad spectum terribilem contemplatus est, prohibentem se, ut illis noceret hominibus. Concubina vero sua carissima, quam alii quidem Ithacam, alii vero Irenen denominant, supplicante, ne tantam impietatem perageret, ei concessit, et ex his, quae iam egerat vel acturus erat, poenitentiam egit. Unde recte hanc diem Iudaei Alexandriae constituti, eo quod aperte a Deo salutem promeruere, celebrare nescuntur. Apion autem, omnium calumniator, etiam propter bellum aduersus Physconem gestum, Iudaeos accusare praesumpsit, cum eos laudare debuerit. Is autem etiam vltimae Cleopatrae reginae Alexandrinorum meminit, veluti nobis impropere, quoniam circa nos fuit ingrata: et non potius illam redarguere studuit, cui nihil omnino iniustitiae et malorum operum defuit, vel circa generis necessarios, vel circa maritos suos, qui etiam dilexerint eam, vel in communi contra Romanos omnes, et benefactores suos imperatores, quae etiam sororem Arsinoen occidit in templo, nihil sibi nocentem. Peremit autem et fratrem insidiis: paternosque deos, et sepulcra progenitorum depopulata est. Percipiensque regnum a primo Caesare, eius filio et successori rebellare praesumpsit: Antoniumque corrumpens amatoriiis rebus et patriae inimicum fecit, et infidelem circa suos amicos instituit, alios quidem genere regali spolians, alios autem demens

ad mala gerenda compellens. Sed quid oportet amplius dicere, cum illum ipsum in nauali certamine relinquens, id est maritum et parentem communium filiorum, tradere cum exercitu principatum, et se sequi coëgit? Nouissime vero Alexandria a Caesare capta, ad hoc usque perducta est, ut saltem hinc sperare se iudicaret, si posset ipse manu sua Iudaeos perimere: eo quod circa omnes crudelis et infidelis exstaret. Putasne gloriandum nobis non esse, si, quemadmodum dicit Apion, famis tempore Iudaeis triticum non est mensa? Sed illa quidem poenam subiit competentem. Nos autem maximo Caesare utimur teste auxilii atque fidei, quam circa eum contra Aegyptios gessimus: necnon et senatu eiusque consultis, et epistolis Caesaris Augusti, quibus nostra merita comprobantur. Has literas Apionem oportebat inspicere, et secundum genera examinare testimonia sub Alexandro facta, et omnibus Ptolemaeis, et quae a senatu constituta sunt, necnon et maximis Romanis imperatoribus. Si vero Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit, hoc indicium est sterilitatis ac penuriae frumentorum, non accusatio Iudaeorum. Quid enim sentiant omnes imperatores de Iudaeis in Alexandria commorantibus, palam est. nam administratio tritici nihilo magis ab eis, quam ab aliis Alexandrinis, translata est. Maximam vero eis fidem olim a regibus datam conseruare voluerunt, id est, fluminis custodiam, totiusque custodiam, nequaquam his rebus indignos esse iudicantes.

6. Sed super hoc: quomodo ergo, inquit, si sunt ciues, eosdem deos, quos Alexandrini, non colunt? Cul respondeo: Quomodo etiam, cum vos sitis Aegyptii, inter alterutros praelio magno et sine foedere de religione contenditis? aut certe propterea non vos omnes dicimus Aegyptios, et neque communiter homines, quoniam bestias aduersantes naturae nostrae colitis, multa diligentia nutriendos? cum genus utique nostrorum vnum atque idem esse videatur. Si autem in vobis Aegyptiis tantae differentiae opinionum sunt, quid miraris super his, qui

aliunde in Alexandriam aduenerunt, si, legibus a principio constitutis, circa talia permanere? Is autem seditionis causas nobis apponit: qui si cum veritate ob hoc accusat Iudaeos in Alexandria constitutos, cur omnes non culpae possit, eo quod noscamur habere concordiam? Porro etiam seditionis auctores, quilibet inueniet Apionis similes Alexandrinorum fuisse ciues. Donec enim Graeci fuere et Macedones hanc ciuitatem habentes, nullam seditionem aduersus nos gessere, sed antiquis cessere solennitatibus. Cum vero multitudo Ægyptiorum creuisset inter eos, propter confusiones temporum, etiam hoc opus semper est additum. Nostrium vero genus permansit purum. Ipsi igitur molestiae huius fuere principium, nequaquam populo Macedonicam habente constantiam, neque prudentiam Graecam, sed cunctis scilicet videntibus malis moribus Ægyptiorum, et antiquas inimicitias aduersum nos exercentibus. E diuerso namque factum est, quod nobis improperare praesumunt. nam cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuitatis obtineant, peregrinos vocantes eos, qui hoc privilegium ad omnes impetrasse noscuntur. Nam Ægyptiis neque regum quicquam videtur ius ciuitatis fuisse largitus: neque nunc quilibet imperatorum. Nos autem Alexander quidem introduxit, reges autem auxere, Romani vero semper custodire dignati sunt. Itaque derogare nobis Apion voluit, quia imperatorum non statuamus imagines, tanquam illis hoc ignorantibus, aut defensione Apionis indigentibus: cum potius debuerit admirari magnanimitatem modestiamque Romanorum, quoniam subiectos non cogunt patria iura transcendere: sed suscipiunt honores, sicut dare offerentes piū atque legitimū est. Non enim honoribus gratiam habent, qui ex necessitate et violentia conferuntur. Graecis itaque et aliis quibusdam bonum esse creditur imagines instituere. Denique et patrum et exorum filiorumque figuras depingentes exsultant, quidam vero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. alii vero et seruos diligentes, hoc faciunt. Quid

ergo mirum est, si etiam principibus ac dominis hunc honorem praeberere videantur? Porro autem Legislator, non quasi prophetans Romanorum potentiam non honorandam, sed tanquam causam neque Deo neque hominibus vtilem despiciens, et quoniam totius animati, multo magis Dei inanimati, probatur hoc inferius, interdixit imagines fabricare. aliis autem honoribus post Deum colendos non prohibuit viros bonos, quibus nos et imperatores et pop. Rom. dignitatibus ampliamus. Facimus autem pro eis continua sacrificia: et non solum quotidianis diebus ex impensa communi omnium Iudaeorum talia celebramus: verum cum nullas alias hostias ex communi, neque pro filiis peragamus, solis imperatoribus hunc honorem praecipuum pariter exhibemus, quem hominum nulli persoluimus. Haec itaque communiter satisfactio posita sit adversus Apionem pro his, quae de Alexandria dicta sunt.

7. Admiror autem etiam eos, qui ei huiusmodi formitem praebuere, id est, Posidonium et Apollonium Molonis: quoniam accusant quidem nos, quare nos eodem deos cum aliis non colimus. mentientes autem pariter, et de nostro templo blasphemias componentes incongruas, non se putant impie agere: cum sit valde turpissimum liberis, qualibet ratione mentiri, multo magis de templo apud cunctos homines nominato, tanta sanctitate pollente. In hoc enim sacratio, Apion praesumpsit edicere, „asinū caput collocasse Iudaeos, et id colere, ac dignum facere tanta religione: et hoc affirmat fuisse depulatum, dum Antiochus Epiphanes et exspoliasset templum, et illud caput inuenisset ex auro compositum multis pecuniis dignum.” Ad hoc igitur primum quidem respondeo, quoniam Aegyptius, vel si aliquid tale apud nos fuisset, nequaquam debuerat increpare, cum non sit deterior asinus furonibus et hircis et aliis, qui sunt apud eos Dii. Deinde quomodo non intellexit, operibus increpatus de incredibili suo mendacibus. Legibus namque semper utimur iisdem: in quibus sine fine consistimus. Et cum varii casus nostram civitatem, sicut etiam aliorum,

vexauerint, et Theos, ac Pompeius Magnus, ac Licinius Crassus, et ad nouissimum Titus Caesar, bello vincentes obtinuerint templum, nihil huiusmodi illic inuenere: sed purissimam pietatem, de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia vero Antiochus neque iustam fecit templi deprædationem, sed egestate pecuniarum ad hoc accessit, cum non esset hostis, et socios insuper nos suos et amicos aggressus est, nec aliquid dignum derisione illic inuenit. Multi et digni conscriptores super hoc quoque testantur; Polybius Megalopolitanus, Strabo Cappadox, Nicolaus Damascenus, Timagenes, et Castor chronographus, et Apollodorus: qui omnes dicunt, pecuniis indigentem Antiochum transgressum foedera Iudæorum, et spoliasse templum auro argentoque plenum. Haec igitur Apion debuit respicere, nisi cor asini ipse potius habuisset, et impudentiam canis, qui apud ipsos aliolet colique enim extrinsecus alia ratiocinatione mentitus est. Nos itaque asinis neque honorem neque potestatem aliquam damus, sicut Ægyptii crocodilis et aspidibus: quando eos, qui ab istis mordentur, et a crocodilis rapiuntur, felices et Deo dignos arbitrantur. Sed sunt apud nos asini, quod apud alios sapientes viros, onera sibi imposita sustinentes. Et si ad areas accedentes comedant, aut proposita non adimpleant, multas valde plagas accipiunt, quippe operibus et ad agriculturam rebus necessariis ministrantes. Sed aut omnium rudissimus fuit Apion ad componendum verba fallacia, aut certe ex rebus iuitia sumens, haec implere non valuit, quando nulla potest contra nos blasphemiam prouenire.

8. Alteram vero fabulam, derogatione nostra plenam, de Graecis apposuit: de quo dicere sat erit, quoniam, qui de pietate loqui praesumunt, oportet eos non ignorare, minus esse inmundum per templa transire, quam sacerdotibus scelestia verba confingere. Isti vero magis fluere defendere sacrilegum regem, quam iusta et veracia de nostris et de templo conscribere. Volentes enim Antiocho gratificari et perfidiam ac sacrilegium eius tegere,

quo circa gentem nostram est usus propter egestatem pecuniarum, detrahentes nobis etiam, quae in futuris essent, mentiti sunt. Propheta vero aliorum factus est Apion, et dixit „Antiochum in templo inuenisse lectum „et hominem in eo iacentem, et appositam ei mensulam „maritimis terrenisque volatilium dapibus plenam, et „quod obslupuisset his homo. Illum vero mox adorasse „regis ingressum, tanquam maximam sibi opem praebitori: ac procidentem ad eius genua, extensa dextera „poposcisse libertatem; et iubente rege, ut consideret, et „diceret, quis esset, vel cur ibidem habitaret, vel quae esset causa ciborum eius, tunc hominem cum gemitu et „lacrymis lamentabiliter suam narrasse necessitatem. Ait, „inquit, esse se Graecum: et dum peragraret provinciam „parandi victus causa, correptum se subito ab alienigenis „hominibus, atque deductum ad templum, et inclusum „illic, et a nullo conspici, sed cuncta dapium apparatione saginari. Et primum quidem haec sibi inopinabilia „beneficia visa attulisse laetitiam; deinde suspicionem, „postea stuporem: postremum consulente a ministris ad „se accedentibus audisse legem ineffabilem Iudaeorum, „pro qua nutriebatur: et hoc illos facere singulis annis „quodam tempore constituto. Et comprehendere quidem Graecum peregrinum, eumque annuo tempore saginare, et deductum ad quandam syluam occidere quidem eum hominem, eiusque corpus sacrificare secundum suas solennitates, et gustare ex eius visceribus, et „iusiurandum facere in immolatione Graeci, ut inimicitias contra Graecos haberent: et tunc in quandam foveam reliqua hominis pereuntis abiicere.” Deinde „refert, eum dixisse, paucos iam dies debitos sibi meti fuisse; atque rogasse, ut reueritus Graecorum deos, et „superans in suo sanguine insidias Iudaeorum, de malis „eum circumstantibus deliberaret.” Huiusmodi ergo fabula non tantum omni tragoedia plenissima est, sed etiam crudeli impudentia redundat. Non tamen a sacrilegio priuat Antiochum, sicut arbitrati sunt, qui haec ad il-

lius gratiam conscribere. Non enim praesumpsit aliquid tale, ut ad templum accederet: sed sic inuenit non sperans. Fuit ergo voluntatibus iniquis impius, et nihilominus sine Deo, quicquid iussit mendacii superfluitas, quam ex ipsa re cognoscere valde facillimum est. Non enim circa solos Graecos discordia legum esse dignoscitur, sed maxime aduersus Aegyptios et plurimos alios. Cuius enim regionis homines non contigit aliquando apud nos peregrinari? ut aduersus solos Graecos renouata coniuratione per effusionem sanguinis ageremus: vel quomodo possibile, ut ad has hostias omnes Iudaei colligerentur, et tantis millibus ad gustandum viscera illa sufficerent, sicut ait Apion? vel cur inuentum hominem, quicumque fuit, (non enim suo nomine conscripsit) aut quomodo eum in suam patriam rex non cum pompa deduxit? dum posset, hoc faciens, ipse quidem putari pius, et Graecorum amator eximius, assumere vero contra Iudaeorum odium auxilia magna cunctorum. Sed haec relinquo: insensatos enim, non verbis, sed operibus, decet arguere. Sciunt igitur omnes, qui videre constructionem templi nostri, qualis fuerit, et intransgressibilem eius purificationis integritatem. Quatuor enim porticus habuit in circuitu, et harum singulae propriam secundum legem habuere custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus etiam alienis: mulieres tantummodo menstruae transire prohibebantur. In secundam vero porticum cuncti Iudaei ingrediebantur, eorumque coniuges, cum essent ab omni pollutione mundaе. In tertiam, masculi Iudaeorum mundi existentes atque purificati. In quartam autem sacerdotes, stolis induti sacerdotalibus. In adytum vero soli principes sacerdotum, propria stola circumamicti. Tanta vero est circa omnia prouidentia pietatis, ut secundum quasdam horas sacerdotes ingredi constitutum sit. Mane etiam aperto templo oportebat facientes traditas hostias introire: et meridie rursus, dum clauderetur templum. Denique ne vas quidem aliquod portari licet in templum, sed erant in eo solummodo po-

sita, altare, mensa, thuribulum, candelabrum, quae omnia in lege conscripta sunt. Etenim nihil amplius neque mysteriorum aliquorum ineffabilium agitur, neque intus vlla epulatio administratur. Haec enim, quae praedicta sunt, habent totius populi testimonium manifestum, rationemque gestorum. Licet enim sint tribus quatuor sacerdotum, et harum tribuum singulae habeant hominum plus, quam quinque millia, sit tamen observatio particulariter per dies certos: et his transactis, alii succedentes ad sacrificia veniunt: et congregati in templum mediante die a praecedentibus claves templi, et ad numerum vasa omnia percipiunt, nulla re, quae ad cibum aut potum attineat, in templum delata. Talia namque etiam ad altaria offerre prohibitum est, praeter illa, quae ad sacrificia praeparantur.

8. Quid ergo Apionem dicimus, nisi, nihil horum examinantem, verba incredula protulisse? Sed turpe est, historiae veram notitiam si proferre grammaticus non possit. Et sciens templi nostri pietatem, hanc quidem praetermisit. Hominis autem Graeci comprehensionem finxit, pabulum ineffabile, et ciborum opulentissimam claritatem: et prauos ingredientes, ubi nec nobilissimos Iudaeorum licet intrare, nisi fuerint sacerdotes. Haec ergo pessima est impietas, atque mendacium spontaneum, ad eorum seductionem, qui noluerunt discutere veritatem. Per ea siquidem mala ineffabilia, quae praedicta sunt, nobis detrahere tentauere.

9. Rursumque tanquam piissimus deridet, adiiciens fabulae inania facta. Ait enim, illum retulisse, „dum „bellum Iudaei contra Idumaeos haberent longo quodam „tempore, ex aliqua ciuitate Idumaeorum, qui in ea „Apollinem colebat venisse ad Iudaeos, cuius hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promississe, traditurum „se eis Apollinem Deum Dorensium: venturumque illum „ad nostrum templum, si omnes adscenderent, et adducerent omnem multitudinem Iudaeorum. Zabidum vero fuisse quoddam machinamentum ligneum, et circumposuisse sibi, et in eo tres ordines finxisse lucernarum, et

πτὴν πόρεϊαν ποιημένων. τὰς μὲν Ἰσθαίης ὑπὸ τῇ παρα-
 ὁδῷ τῆς θεᾶς καταπιπλεγμένους, πόρῳ μὲν ὄντας ἡσυ-
 χίαν ἄγειν· τὸν δὲ Ζάβιδον ἐπὶ πολλῆς ἡσυχίας εἰς τὸν
 ναὸν παρελθεῖν, καὶ τὴν χρυσὴν ἀποσῦρα τῇ κἀνθωνος
 κεφαλῇ, ἔτω γὰρ ἀτειζόμενος γέγραφεν, καὶ πάλιν
 εἰς Δώραν κατὰ τάχος ἀπελθεῖν." ἂρ' ἔν καὶ ἡμεῖς ἂν
 εἴποιμεν, ὅτι τὸν κἀνθωνα, τετῆστιν ἑαυτὸν, Ἀπίων ἐπιφορτί-
 ζει, καὶ ποιῇ τῆς μερολογίας ἅμα καὶ τῶν ψευσμάτων
 κατάγομον. καὶ γὰρ τόπως ἐκ ὄντας γράφει, καὶ πόλεις ἐκ
 εἰδῶς μετατίθησιν. ἡ μὲν γὰρ Ἰδεμαία τῆς ἡμετέρας χώρας
 ἐστὶν ὁμορος, κατὰ Γάζαν κειμένη, καὶ Δώρα ταύτης ἐστὶν
 ὑδεμία πόλις· τῆς μέντοι Φοινίκης παρὰ τὸ Καρμήλιον
 ὄρος Δώρα πόλις ὀνομάζεται, μηδὲν ἐπικοινωνῶσα τοῖς
 Ἀπίωνος Φλυαρήμασι. τεσσαρῶν γὰρ ἡμερῶν ὁδὸν τῆς
 Ἰσθαίης ἀφῆσκειν. τί δ' ἡμῶν ἐτι κατηγορεῖ τὸ μὴ
 κοινὰς ἔχειν τοῖς ἄλλοις θεῶς, εἰ ραδίως ἕτως ἐπέσθη-
 σαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἥξειν τὸν Ἀπόλλωνα πρὸς αὐτὰς, καὶ
 μετὰ τῶν ἄσρων ἐπὶ τῆς γῆς ὥθησαν ὁρᾶν αὐτὸν περιπα-
 τῆντα; λύχνον γὰρ ὑδέπω δῆλον ὅτι πρὸθεν ἐωράκασιν,
 οἱ τὰς τοσαύτας καὶ τηλικαύτας λυχνοκαΐας ἐπιτελῶντες.
 ἀλλ' ὑδὲ τις αὐτῷ βαδίζοντι κατὰ τὴν χώραν τῶν τοσάτων
 μυριάδων ὑπῆντησεν· ἔρημα δὲ καὶ τὰ τεῖχη Φυλάκων εὖ-
 ρε πολέμῳ συνεσηκός. ἐὼ τᾶλλα. τῇ ναῷ δ' αἱ θυραὶ τὸ
 μὲν ὕψος ἦσαν ἐπτα πηχῶν, εἴκοσι δὲ τὸ πλάτος. κατὰ-
 χρυσοὶ δὲ πᾶσαι καὶ μικρῶ δὲ ἰσφυρήλατοι. ταύτας ἐκλείον
 ἐκ ἐλάττω ὄντες ἄνδρες διακόσιοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν,
 καὶ τὸ καταλείπειν ἡριγμένους ἦν ἀθέμιτον. ραδίως ἔν αὐ-
 τὰς ὁ λυχνοφόρος ἐκείνος ἠνέωξεν ἂν ἀνοίξιν οἰόμενος, καὶ
 τὴν τῇ κἀνθωνος, ὡς ᾔετο, κεφαλῇ ἔχων. πότερον ἔν αὐ-
 τὴν πάλιν ὡς ἡμᾶς ἀνέστρεψεν, ἢ λαβὼν Ἀπίων αὐτὴν εἰσε-
 κόμισεν, ἣν Ἀντίοχος εὗρε πρὸς δευτέραν Ἀπίωνι μυθολογίαν.

ι. Καταψεύδεται δὲ καὶ ὅρκον ἡμῶν, „ὡς ὀμνούντων
 τὸν Θεόν, τὸν ποιήσαντα τὸν ἕρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν

ita ambulasse, ut procul stantibus appareret, quasi stella
 „per terram iter agens. Iudaeos quidem, inexpecta-
 „ta visione obstupefactos, cum procul quidem abes-
 „sent, quiescere: Zabidum vero multa quiete ad tem-
 „plum venisse, et aureum detraxisse cantherii caput
 „(ita enim scripsit, facetus videri volens) et rursus Do-
 „ram velociter se contulisse.” Igitur et nos dicere
 possumus, quod asinum, hoc est semetipsum, grauat
 Apion, facitque stultitia simul et mendaciis oneratum,
 nam et loca ponit, quae nusquam terrarum existant, et
 ciuitates earum ignarus transfert. Nam Idumaea quidem
 regioni nostrae confinis est, posita iuxta Gazam, et nulla
 in ea est vrbs Dora: in Phoenicia vero iuxta montem
 Carmelum ciuitas Dora appellatur, quae nihil com-
 mune habet cum Apionis nugis. quatuor enim dierum iti-
 nere distat a Iudaea. Cur itaque nos praeterea accusat,
 quod non habeamus communes cum aliis Deos, si sic
 facile credidere patres nostri, ad se venturum Apollinem,
 et cum stellis super terram eum ambulantem intueri puta-
 verunt? Scilicet enim manifestum, quod lucernam nun-
 quam prius conspexerunt, qui tot et tanta lucernarum
 accensionis festa celebrarunt. Sed nec aliquis ei per re-
 gionem ambulanti e tot myriadibus obuiam iuit: quin et
 muros sine custodibus inuenit bello conflato. Caetera
 praetereo. Ianuae autem templi altitudine quidem erant
 cubitorum vii, latitudine vero xx, omnes etiam deaurat-
 ae, et fere ex auro solido. Has singulis diebus claud-
 ebant viri non minus, quam viginti, easque apertas relin-
 quere nefas erat. Facile igitur illas lucernifer iste aperuit,
 aut si aperuisse creditur, etiam cantherii, id quod putaba-
 tur, caput habens. Vtrum igitur cum hoc capite ad nos
 reuersus est, aut illud, cum fuisset Apion, in templum
 introduxit, ut Antiochus inueniret, quo alteram Apioni
 fabulam narrandi occasionem suppeditaret.

10. Mentitur autem et de iuramento nostro, „quod
 „scilicet iuremus per Deum, et coeli et terrae et maris

„θάλασσαν, μηδενὶ εὐνοήσεν ἄλλοφύλῳ, μάλιστα δὲ Ἑλλήσιν.“ ἔδει δὲ καταψευδόμενον ἄπαξ εἰπεῖν, μηδενὶ εὐνοήσεν ἄλλοφύλῳ, μάλιστα δ' Αἰγυπτίοις. ἔτω γὰρ ἂν τοῖς ἐξ ἀρχῆς αὐτῇ πλάσμασιν ἡμεροῖτε τὰ περὶ τὸν ὅρκον, εἴπερ ἦσαν ὑπὸ Αἰγυπτίων τῶν συγγενῶν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἕχι διὰ πονηρίαν, ἀλλ' ἐπὶ συμφοραῖς ἐξεληλαμένοι. τῶν Ἑλλήνων δὲ πλεόν τοῖς τόποις, ἢ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἀφίστηκαμεν, ὥστε μηδεμίαν ἡμῖν εἶναι πρὸς αὐτοῖς ἔχθραν, μηδὲ ζηλοτυπίαν. τῖναντίον μέντοι πολλοὶ παρ' αὐτῶν εἰς τὰς ἡμετέρας νόμους συνέβησαν εἰσελθεῖν, καὶ τινὲς μὲν ἐμείναν, εἰσὶ δ', οἳ τὴν καρτερίαν ἔχ' ὑπομείναντες, πάλιν ἀπέστησαν. καὶ τῆτον ἕδεις πῶποτε τὸν ὅρκον εἶπεν ἀκῆσαι παρ' ἡμῖν ὠμοσμένον, ἀλλὰ μόνος Ἀπίων, ὡς ἔοικεν, ἤκασεν· αὐτὸς γὰρ ὁ συνθεὶς αὐτὸν ἦν.

ια'. Σφόδρα τοίνυν τῆς πολλῆς συνέσεως, καὶ ἐπὶ τῷ μέλλοντι ρηθῆσεται θαυμάζειν ἄξιόν ἐστιν Ἀπίωνα. ἡ τεκμηρίον γὰρ εἶναι, Φησὶ, τῇ μῆτε νόμοις ἡμᾶς χρῆσθαι δικαιοῖς, μῆτε τὸν Θεὸν εὐσεβεῖν, ὡς προσῆκε, τὸ μὴ ἀρῆσθαι, δαλύειν δὲ μᾶλλον ἔθνεσι καὶ ἄλλοτε ἄλλοις, καὶ ἡ τὸ χρῆσθαι συμφοραῖς τισι περὶ τὴν πόλιν, αὐτῶν δηλονότι πόλεως ἡγεμονικωτάτης ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀρχεῖν, ἀλλὰ ἡ μὴ Ῥωμαίοις δαλύειν συνηθισμένων· καίτοι τῶν ἄντις ἀπόχειτο τοιαύτης μεγαλοψυχίας.“ τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐκ ἔστιν ὅσις ἀνθρώπων ἔχ' ἱκανῶς καθ' αὐτῇ φαίη τῆτον ὑπ' Ἀπίωνος λελέχθαι τὸν λόγον. ὀλίγοις μὲν γὰρ ὑπῆρξεν ἐφ' ἡγεμονίας διὰ καιροπτίας γενέσθαι, καὶ τέτρες αἱ μεταβολαὶ πάλιν ἄλλοις δαλύειν ὑπέζυξαν. τὸ πλεῖστον δὲ Φύλον ἄλλων ὑπακήκοον πολλάκις. Αἰγύπτιοι δ' ἄρα μόνον διὰ τὸ καταφυγεῖν, ὡς Φασὶν, εἰς τὴν χώραν αὐτῶν τὰς θεάς, καὶ σωθῆναι μεταβαλόντας εἰς μορφὰς θηρίων, ἐξαίρετον γέρας εὗροντο τὸ μηδενὶ δαλύειν τῶν τῆς Ἀσίας ἢ τῆς Εὐρώπης κρατησάντων· οἳ μίαν ἡμέραν ἐκ τῇ παντὸς αἰῶνος ἐλευθερίας ἔ' τυχόντες φαίνονται, ἀλλ' ἕδὲ παρὰ τῶν οἰκοδεσποτῶν. ὅτινα μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο Πέρσαι

creatorem, nemini fautores alienigenae, praecipue si „Graeci fuerint.” Oportebat autem mentientem plane dicere, nemini fautores alienigenae, praecipue si fuerint Aegyptii. Ita enim primis eius figmentis congruissent ista de iuramento, si a cognatis Aegyptiis patres nostri non propter improbitatem, sed ob calamitates, expulsi fuissent. A Graecis autem magis locis, quam studiis, disiuncti sumus; ita ut nullae inter nos et illos inimicitiae intercedant aut obrectationes. Veruntamen e contra multos eorum ad nostras leges accessisse contigit: et nonnulli quidem istis institutis adhaeserunt, alii vero, in illis perseverare non ferentes, iterum recesserunt. Et hoc iusiurandum nunquam se quisquam audisse meminit apud nos habitum; sed solus Apion, (ut videtur) audiuit: is enim ille erat, qui id confinxit.

II. Vehementer igitur in Apione admiranda est eximia prudentia, etiam ob hoc, quod mox dicitur: „Nam indieio esse, affirmat, quod neque legibus iustis „utamur, neque Deum conuenienter eius naturae colamus, eo quod non imperemus, sed diuersis potius gentibus seruiamus, et in ipsa ciuitate calamitates quaedam perferamus, utique cum ipsi ex vrbe primaria a multis retro saeculis imperare et non Romanis seruire consueuerint: quanquam et nemo fere non expertus est „horum egregiam magnanimitatem.” Nullus etenim aliorum est, qui non affirmet, istiusmodi verborum ab vnde contra seipsum fecisse Apionem. Paucis etenim contigit in principatu continue praesidere, et non rursus aliis facta mutatione seruire. Plurimae namque gentes aliae saepe aliis obedire coactae sunt. Aegyptii autem soli, eo quod se receperint (sicut aiunt) in eorum regionem Dii, et salutem consequuti fuerint assumendo bestiarum formas, eximiam gratiam inuenerunt, ut eorum nemini seruirent, qui Asiam Europamue tenuere: qui scilicet per vnam diem ex omni aevo non habuere libertatem, ne quidem apud dominos indigenas. Nam quemadmodum eis vsi sunt Persae, non semel solum-

τρόπον, ἔχ' ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πορεύαντες τὰς πόλεις, ἱερὰ κατασκάπτοντες, τὰς παρ' αὐτῶν νομιζομένης θεὰς κατασφάζοντες, ἔκ' ἂν ὀνειδίσαιμι. μιμεῖσθαι γὰρ ἔπροσῆκε τὴν Ἀπίωνος ἀπαιδευσίαν, ὃς ἔτε τὰς Ἀθηναίων τύχας, ἔτε τὰς Λακεδαιμονίων ἐνενόησεν, ὧν τὰς μὲν ἀνδρειοτάτης, τὰς δὲ εὐσεβεστάτης τῶν Ἑλλήνων ἅπαντες λέγουσιν. ἐὼ βασιλέας τὰς ἐπ' εὐσεβείᾳ διαβοηθείτας, ὧν ἕνα Κροῖσον, οἷαις ἐχρήσατο συμφοραῖς βίβ. ἐὼ τὴν καταπρηθεῖσαν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, τὸν ἐν Εφέσῳ ἱεὸν, τὸν ἐν Δελφοῖς, ἄλλας μυρίας, καὶ ἑδεῖς ὀνειδίσαι ταῦτα τοῖς παθῆσιν, ἀλλὰ τοῖς δρᾶσαι. καινὸς δὲ κατήγορος ἡμῶν Ἀπίων εὐρέθη, τῶν ἰδίων αὐτῷ περὶ τὴν Αἰγύπτον κακῶν ἐκλαθόμενος. ἀλλὰ Σέσωφρις αὐτὸν ὁ μυθευόμενος Αἰγύπτῃ βασιλεὺς ἐτύφλωσεν. ἡμεῖς δὲ τὰς ἡμετέρας ἔκ' ἂν εἰποιμεν βασιλέας, Δαυίδην καὶ Σολομῶνα, πολλὰ χειρωσαμένους ἔθνη. τῆς μὲν ἔν παραλίπωμεν. τὰ δὲ γνώριμα πᾶσιν Ἀπίων ἠγνόηκεν. ὅτι Περσῶν καὶ μετ' ἐκείνης ἡγεμένων, τῆς Ἀσίας Μακεδόνων, Αἰγύπτιοι μὲν ἐδῆλυσον ἀνδραπόδων ἑδὲν διαφέροντες. ἡμεῖς δὲ ὄντες ἐλευθῆροι προσέτι καὶ τῶν πέριξ πόλεων ἤρχομεν, ἔτη σχεδὸν εἰκοσὶ πρ καὶ ἑκατὸν, μέχρι Μάγνης Πομπηΐας. καὶ πάντων ἐκπολεμηθέντων πρὸς Ῥωμαίων τῶν πανταχῶ βασιλέων, μόνοι διὰ πίσειν οἱ παρ' ἡμῖν σύμμαχοι καὶ φίλοι διεφύλάχθησαν.

β'. „Ἀλλὰ θαυμαστὰς ἄνδρας ἔπαρεσχέκαμεν, οἷον „τεχνῶν τινων εὐρετάς, ἢ σοφία διαφέροντας.” καὶ καταριθμῆι Σωκράτην, καὶ Ζήνωνα, καὶ Κλεάνθην, καὶ τοιούτους τινάς. εἴτα τὸ θαυμασιώτατον τῶν εἰρημένων αὐτὸς ἑαυτὸν προσέθησι, καὶ μακαρίζει τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅτι τοιούτον ἔχει πολίτην. ἔδει γὰρ αὐτῷ μάρτυρος ἑαυτῷ. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἅπασιν ὀχλαγωγὸς ἐδόκει πονηρὸς εἶναι, καὶ τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ διεφθαρμένος· ὥς εἰκότως ἐλθέσαι τις ἂν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, εἶπερ ἐπὶ τῷ μεγάλῳ ἐφρόνει. περὶ δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνδρῶν γεγυότων, ἑδενὸς ἦττον

modo, sed frequenter vrbes eorum vastantes, sacra euer-
tentes, et quos Deos esse crediderunt interficientes, illis
exprobrare non studeo. Haud enim conuenit, vt nos
indoctam Apionis stultitiam imitaremur, qui neque de
casibus Atheniensium neque Lacedaemoniorum cogitauit;
quorum hos quidem fortissimos, illos vero Graecorum re-
ligiosissimos esse omnes affirmant. Taceo reges ob pie-
tatem omnium sermone celebratos, interque eos Croesium,
in quas vitae calamitates incidit. Taceo incensam Athe-
niensium arcem, templum Ephesium et Delphicum,
aliaque multa, quibus nemo calamitatem passus, sed potius
inferentibus casus exprobrauit. Nouus autem nostro-
rum accusator inuentus est Apion, malorum iuorum,
quae in Aegypto ei acciderant, prorsus oblitus. Sed Se-
sostris illum excoecauit, Aegypti rex, cuius res fabulis
sunt adspersae. Non est autem, vt reges nostros nos
memoremus, Dauidem et Solomonem, qui multas sube-
gerunt gentes. Et hos quidem missos faciamus. Quae
vero cunctis nota sunt, ignorauit Apion; quod Persis, et
post illos Asiae dominantibus Macedonibus, Aegyptii qui-
dem iis seruiebant, a mancipiis nihil differentes. Nos
autem liberi existentes etiam ciuitatum finitimarum domi-
natum et principatum tenuimus, annis centum et viginti
vsque ad Pompeium magnum. Et cum omnes a Roma-
nis rerum vbique dominis expugnati fuissent, soli maiores
nostri propter fidem suam socii et amici conseruati sunt.

12. „Sed viros admirabiles non tulimus, veluti ar-
„tium quarundam inuectores, aut sapientia praecellen-
„tes.” Atque inter hos enumerat Socratem, et Zeno-
nem, et Cleanthem, aliosque huiusmodi. Deinde,
quod ex dictis maxime mirandum, illis semetipsum ad-
iicit; et Alexandriam beatam praedicat, quae ciuem ha-
buerit tali ingenio praeditum. Oportebat enim ipsum
de se testimonium dare. Nam aliis quidem circulator
esse videbatur improbus, et vita et sermone prauus: ad-
eo vt merito quis Alexandriam miseretur, si super isto
sefe efferat. De viris autem, qui fuerunt apud nos, non

ἐπαίνεσιν τυγχάνειν ἀξίων, ἴσασιν οἱ ταῖς ἡμετέραις ἀρχαιο-
λογίαις ἐντυγχάνοντες.

γύ. Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐν τῇ κατηγορίᾳ γεγραμμέ-
νων ἀξίον ἦν ἴσως ἀναπολόγητα παραλιπεῖν, ἵν' αὐτὸς
αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων ἢ ὁ κατηγορῶν. ἐγκαλεῖ
γάρ, ὅτι ζῶα θύομεν, καὶ χοίρον ἐκ ἐδίομεν, καὶ τὴν
τῶν αἰδοίων χλευάζει περιτομήν. τὸ μὲν ἐν περὶ τῆς τῶν
ἡμέρων ζώων ἀναιρέσεως, κοινόν ἐστι καὶ πρὸς τὰς ἄλλας
ἀνθρώπων ἅπαντας. Ἀπίων δὲ τοῖς θύουσιν ἐγκαλῶν, αἰ-
τὸν ἐξήλεγξεν ὄντα τὸ γένος Αἰγύπτιον. ὃ γὰρ ἂν Ἕλλη-
ν ὢν ἢ Μακεδὼν ἐχάλεπαινε. ἔτοι γὰρ εὐχονται θύειν ἐκα-
τόμβας τοῖς θεοῖς, καὶ χερῶνται τοῖς ἱερεῖοις πρὸς εὐωχίαν.
καὶ ὃ διὰ τῆτο συμβέβηκεν ἐρημῶσθαι τὸν κόσμον τῶν
βοσκημάτων, ὅπερ Ἀπίων ἔδειξεν. εἰ μόντοι τοῖς Αἰγυπτίων
ἔθουσιν ἠκολέθην ἅπαντες, ἠερίμωτο μὲν ἂν ὁ κόσμος τῶν
ἀνθρώπων· τῶν ἀγριωτάτων δὲ θηρίων ἐπληθύνθη, ἃ
θεὸς ἔτοι νομίζοντες ἐπιμελῶς ἐκτρέφουσι. καὶ μὴν εἴ τις
αὐτὸν ἤρετο, τῶν πάντων Αἰγυπτίων τίνας εἶναι καὶ σοφω-
τάτης καὶ θεοσεβεῖς νομίζει, πάντως ἂν ὁμολόγησε τὰς
ἱερεῖς. δύο γὰρ αὐτὰς φασὶν ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐξ ἀρχῆς
ταῦτα προσετάχθαι, τὴν τε τῶν θεῶν θεραπείαν, καὶ τῆς
σοφίας τὴν ἐπιμέλειαν. ἐκεῖνοι τοίνυν ἅπαντες καὶ περι-
τέμνονται, καὶ χοιρίων ἀπέχονται βρωμάτων. ὃ μὴν ἔδδ
τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων ἔδδ εἰς συνθύει τοῖς θεοῖς. ἀρ' ἐν
τυφλὸς ἦν τὸν νῦν Ἀπίων ὑπὲρ Αἰγυπτίων ἡμᾶς λοιδορεῖν
συνθέμενος, ἐκείνων δὲ κατηγορῶν, οἳ γε μὴ μόνον χερῶν-
ται τοῖς ὑπὸ τέττε λοιδορημένοις ἔθουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλ-
λας ἐδίδαξαν περιτέμνεσθαι, καθάπερ εἴρηκεν Ἡρόδοτος,
ἔθεν εἰκότως μοι δοκεῖ τῆς εἰς τὰς πατέρας αὐτῷ νόμους
βλασφημίας δῆναί δίκην Ἀπίων τὴν πρέπυσαν. περιστμή-
θη γὰρ ἐξ ἀνάγκης, ἐλκώσεως αὐτῷ περὶ τὸ αἰδοῖον γε-
νομένης· καὶ μηδὲν ὠφελήθεις ὑπὸ τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ
σηπόμενος ἐν δειναῖς ὀδύναῖς ἀπέθανεν. δεῖ γὰρ τὰς εὐ-
φρονῶντας τοῖς μὲν οἰκείοις νόμοις περὶ τὴν εὐσέβειαν ἀκρι-

minus, quam alii quicunque laude digni, probe sciunt, qui in nostris versati sunt Originum libris.

13. Reliqua autem eorum, quae complectitur accusatio, mereantur forsan, ut praeteream tanquam responso indigna, ita ut ipse sui et aliorum Ægyptiorum accusator habeatur. Nam vitio nobis vertit, quod animalia pro victimis mactemus, et non vescamur carne suilla; et pudendorum circumcisionem irridet. Sane quod attinet ad mansuetorum animalium mactationem, id nobis cum aliis hominibus vniuersis commune est. Apion autem, nos sacra facientes redarguens, indicat, semetipsum genere esse Ægyptium. Non enim, si Graecus fuisset aut Macedo, hoc aegre tulisset. Isti enim vouent Hecatombas diis sacrificare, et victimas epulis apponunt. et non idcirco contigit mundum in penuria esse pecorum, quod veritus est Apion. Veruntamen si Ægyptiorum moribus omnes semet addicerent, mundus destitutus quidem esset ab hominibus, ferocissimis autem bestiis abundaret, quas pro diis isti habentes cum cura studioque nutriunt. Quod si quis eum interrogaret, quos putaret omnium Ægyptiorum esse sapientissimos et maxime religiosos, illos procul dubio sacerdotes esse agnosceret. Haec enim duo dicunt sibi met ab initio a regibus esse praecepta, ut deos colant et sapientiam diligant: illi igitur et circumciduntur omnes, et a porcinis abstinent carnibus. Sed neque vltus alter Ægyptiorum cum eis sacra diis facere dignoscitur. Mentem igitur occaecatam habuit Apion, qui Ægyptiorum gratia nos data opera conuiciis infectatur, illosque accusat, qui non solum utuntur iisdem, quos in nobis reprehendit, moribus, sed etiam alios circumcidi docent, sicuti dixit Herodotus. Vnde iure mihi videtur Apion ob maledicta in patriae suae leges poenas dedisse, quas commeruit. Nam ex necessitate circumcissus erat, utpote vlceratus circa pudenda: et cum nihil ei profuerit circumcisio, sed putresceret, magnis doloribus exspirauit. Oportet enim bene ac sapienter institutos legibus propriis circa pietatem adhaerere, et aliorum mi-

ρῶς ἐμμένειν, τὰς δὲ τῶν ἄλλων μὴ λοιδορεῖν. ὁ δὲ τῆς
μὲν ἔφυγε, τῶν ἡμετέρων δὲ κατεψεύσατο. τῆτο μὲν Ἀπίωνι
τῆ βίβη τὸ τέλος ἐγένετο, καὶ τῆτο παρ' ἡμῶν ἐνταῦθα τὸ
πέρας ἔσω τῆ λόγῃ.

ιδ'. Επειδὴ καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μόλων, καὶ Λυσίμα-
χος, καὶ τινες ἄλλοι τὰ μὲν ὑπ' ἀγνοίας, τὸ πλεῖστον δὲ κα-
τὰ δυσμένειαν, περὶ τοῦ νομοθετήσαντος ἡμῖν Μωϋσέως,
καὶ περὶ τῶν νόμων πεποιήνται λόγους, ἥτε δικαίους, ἥτε
ἀληθεῖς, τὸν μὲν ὡς γόητα καὶ ἀπατεῶνα διαβάλλοντες,
τὰς νόμους δὲ κακίας ἡμῖν καὶ ὑδεμιάς ἀρετῆς φάσκοντες
εἶναι διδασκάλους, βέλομαι συντόμως καὶ περὶ τῆς ὅλης
ἡμῶν καταστάσεως τῆ πολιτεύματος, καὶ περὶ τῶν κατὰ
μέρος, ὡς ἂν ὦ δυνατός, εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ ἔσεσθαι Φανε-
ρόν, ὅτι καὶ πρὸς εὐσέβειαν, καὶ πρὸς κοινωσίαν τὴν μετ'
ἀλλήλων, καὶ πρὸς τὴν καθόλου Φιλανθρωπίαν, ἔτι δὲ
πρὸς δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐν τοῖς νόμοις καρτερίαν, καὶ θα-
νάτῃ περιφρόνησιν ἄριστα κειμένους ἔχομεν τὰς νόμους. παρὰ
καλῶ δὲ τὰς ἐντετυχόμενας τῇ γραφῇ, μὴ μετὰ φθόνῳ
ποιεῖσθαι τὴν ἀνάγνωσιν. ἡ γὰρ ἐγκώμιον ἡμῶν αὐτῶν
προειλόμην συγγράφειν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ψευδῇ κατη-
γορημένοις ἡμῖν ταύτην ἀπολογίαν δικαιτάτην εἶναι νομί-
ζω, τὴν ἀπὸ τῶν νόμων, καθ' ὧς ζῶντες διατελῶμεν. ἄλ-
λως τε καὶ τὴν κατηγορίαν ὁ Ἀπολλώνιος ἐκ μῆτρος,
ὥσπερ ὁ Ἀπίων, ἔταξεν, ἀλλὰ σποράδην καὶ διὰ πάσης
τῆς συγγραφῆς. ποτὲ μὲν ὡς ἀθέτους καὶ μισανθρώπους λοι-
δορεῖ, ποτὲ δ' αὖ δειλίαν ἡμῶν ὀνειδίζει· καὶ τῆμπαλιν
ἔστιν ὅπῃ τόλμην κατηγορεῖ καὶ ἀπόνειαν. λέγει δὲ καὶ
ἀφυστάτης εἶναι τῶν βαρβάρων· καὶ διὰ τῆτο μηδὲν εἰς
τὸν βίον εὖρημα συμβεβληῖσθαι μόνους. ταῦτα δὲ πάντα
διελεγχθήσεσθαι νομίζω σαφῶς, εἰ τὰναντία τῶν εἰρημένων
Φανείη, διὰ τῶν νόμων ἡμῖν προσηταγμένα, καὶ κραττό-
μενα μετὰ πάσης ἀκριβείας ὑφ' ἡμῶν, εἰ δ' ἄρα βιασθέντες
μνησθῆναι τῶν παρ' ἑτέροις ὑπεναντίως νενομισμένων, τῆτε
δίκαιοι τὴν αἰτίαν ἔχουσιν εἶσιν, οἱ τὰ παρ' ἡμῖν ὡς χεῖρῳ πα-

anime carpere. At iste suas quidem deseruit, de nostris vero mentitus est. Atque ita quidem vitam finivit Apion, et hic etiam de eo nobis finem dicendi facere par sit.

14. Quoniam vero et Apollonius Molonis, et Lyfimachus, et alii quidem nonnulli, partim quidem per ignorantiam, maxima vero ex parte per malevolentiam, de legislatore nostro Moyse et legibus eius verba fecerunt, nec iusta, nec vera, hunc quidem, ut praefligiatorem et deceptorem, calumniantes, leges autem malitiae apud nos, nulliusque virtutis magistras esse affirmantes, volo breuiter et de omni reip. nostrae constitutione, et de qualibet re singillatim (sicuti poterò) sermonem proferre. Puto enim euidens fore, quod ad pietatem et societatem inter homines seruandam, et ad omnia humanitatis officia tuenda, praetereaue ad iustitiam, et tolerantiam laborum, mortisque contemptum, optime factas habeamus leges. Rogo tamen eos, qui in ista inciderint, ut non cum inuidia lectionem adhibeant. Non enim proposui nosmetipsos laudibus prosequi; sed defensionem esse iustissimam puto, ductam a legibus, iuxta quas adhuc viuimus, aduersus eos, qui multa nobis eaque falsa obiecerunt. praesertim cum Apollonius accusationem non continue, sicut Apion, instituit, sed sparsim et hinc inde per totam orationem. quippe qui aliquando quidem nobis tanquam atheis et hominum osoribus conuiciatur, aliquando vero iterum formidinem nobis exprobrat: et e diuerso rursus aliquando temerariae audaciae et amentiae nos insimulat. Quin et nos e barbaris maxime omnium ineptos esse dicit: et propterea nos solos nihil ad vitae emolumentum vtile contulisse. Haec autem omnia manifeste redargui posse existimo, si vniuersa contra, quam ab eo sunt dicta, appareant et legibus imperata, et a nobis accurate admodum obseruata. Si vero coactus fuero mentionem facere legum contrariarum apud alios constitutarum, ob hoc merito culpandi sunt, quibus in animo est nostra, ut peiora, cum iis conferre,

ραβάλλειν ἀξιῶντες. οἷς ὑδέτερον ἀπολεσθῆναι νομίζω λέγειν, ἢ ὅς ἔτι τάς ἐχόμεν τὰς νόμους, ὧν ἐγὼ παραθήσομαι τὰς κεφαλαιώδεις, ἢ ὅς ἔτι μάλιστα πάντων ἐμμένονεν τοῖς ἑαυτῶν νόμοις.

ιβ'. Μικρὸν ἔν ἀναλαβὼν τὸν λόγον, τῷ ἂν εἴποιμι πρῶτον, ὅτι τῶν ἀνόμων καὶ ἀτάκτως βιούντων, οἱ τάξιν καὶ νόμον κοινωνίας ἐπιθυμηταὶ γενόμενοι, καὶ πρῶτοι κατὰρξαντες, εὐκότως ἂν ἡμερότητι καὶ φύσει ἀρετῇ διενεγκέιν μαρτυρηθεῖν. ἀμέλει περὶ τὰ παρ' ἑαυτοῖς ἔκαστοι πρὸς τὸ ἀρχαιότατον ἀνάγειν, ἵνα μὴ μιμῶσθαι δόξωσιν ἑτέρας, ἀλλ' αὐτοὶ τῷ ζῆν νομίμως ἄλλοις ὑφηγήσασθαι. τῶν δὲ τῶν ἐχόντων τὸν τρόπον, ἀρετὴ μὲν ἐστὶ νομοθέτη, τὰ βέλτιστα συνιδεῖν, καὶ πείσασθαι τὰς χρησομένους περὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ τιθεμένων· πλήθους δὲ, τὸ πᾶσι τοῖς δόξασιν ἐμμένειν, καὶ μήτε εὐτυχίαις μήτε συμφοραῖς αὐτῶν μηδὲν μεταβάλλειν. Φημι τοίνυν, τὸν ἡμέτερον νομοθέτην τῶν ὀπρῶτον μνημονευομένων νομοθετῶν προάγειν ἀρχαιότητι. Λυκῆργοι γάρ καὶ Σόλωνες, καὶ Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν, καὶ πάντες οἱ θαυμαζόμενοι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὡς ἐχθρὸς δὴ καὶ πρῶτος, ὡς πρὸς ἐκείνους παραβαλλόμενοι, φαίνονται γεγονότες. ὅτι γε μὴδ' αὐτὸ τὸ νόμα· κάλας ἐγγινώσκετο τῷ νόμῳ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν· καὶ μάρτυς Ὁμηρὸς ὑδάμνῃ τῆς ποιήσεως αὐτῷ χρησάμενος. ὑδὲ γὰρ ἦν κατὰ τῶν, ἀλλὰ γνώμαις ἀρίστοις τὰ πλήθη διώκειτο, καὶ προσάγμασι τῶν βασιλέων. ἀφ' ἧ καὶ μέχρι πολλῆς διέμεναν ἔθελον ἀγράφους χρώμενοι, καὶ πολλὰ τῶν αἰεὶ πρὸς τὸ συντυγχάνον μετατιθέντες. ὁ δὲ ἡμέτερος νομοθέτης, ἀρχαιότατος γεγονώς, τῶν γὰρ δὴ πρῶτον ὁμολογεῖται καὶ παρὰ τοῖς πάντα κατ' ἡμῶν λέγουσιν, ἑαυτὸν τε παρέχεν ἄριστον τοῖς πλήθεσιν ἡγεμόνα καὶ σύμβουλον· τὴν τε κατασκευὴν αὐτοῖς ὅλην τῷ βίῃ τῷ νόμῳ παραλαβὼν, ἐπεισεν παραδέξασθαι, καὶ βεβαιοτάτην ἴσασιν φυλαχθῆναι παρεσκεύασεν.

ιγ'. Ἰδόμεν δὲ τῶν ἔργων αὐτῷ τὸ πρῶτον μεγαλῆος.

quae apud alios sunt. Quibus neutrum puto relictum fore quod dicant: neque quod non eas habeamus leges, quarum ego summas in medium proferam; neque quod non maxime omnium in legibus propriis perseueremus.

15. Paulo ergo altius exorsus volo primum dicere: quod ii, qui ordinis et communium legum primi auctores exstiterunt, eis, qui sine lege et ordine viuunt, maius et bonitate naturae non immerito praestantiores habeantur. Hinc fit, quod singuli legumlatores summam suis vetustatem tribui affectant, ut non imitatores aliorum videantur, sed ipsi potius aliis legitime viuendi duces exstitisse. Illis hunc in modum se habentibus, virtus quidem legislatoris est, quae optima sunt perspicere, eosque de constitutis in bonam opinionem adducere, qui illis vsuri sunt: populi vero, ut maneant in omnibus, quae scita et iussa fuerint; et neque ex felicitate, neque ex calamitatibus horum aliquid immutare. Dico igitur, nostrum legislatorem, quoslibet, qui memorantur, legislatores antiquitate praecedere. Lycurgus enim, et Solon, et Zaleucus Locrensis, et omnes, qui in admiratione sunt apud Graecos, non ita pridem exstitisse videntur, si illi conferantur. quando ne ipsum quidem legis nomen olim apud Graecos cognoscebatur: quod et testatur Homerus, qui nusquam in Poësi sua isto est vsus. Nihil quippe huiusmodi erat illo tempore, sed optimis sententiis, et regum iussis populi regebantur. Vnde etiam longo tempore permanere consuetudinibus non scriptis vtentes, multasque illarum semper, prout res ceciderit, subinde mutantes. Noster vero legislator, qui et antiquissimus, (hoc etenim in confesso est etiam apud vniuersos, qui omnia contra nos loquuntur) et semetipsum populo exhibuit ducem consultoremque praestantissimum; et totam vitae rationem lege complexus, eis suasit haec libenter excipere, fecitque, ut diligentissime obseruaretur a scientibus prudentibusque.

16. Primum autem videamus, quod inter opera eius

ἐκείνος γὰρ τὰς προγόνους ἡμῶν, ἐκείπερ ἔδοξεν αὐταῖς, τὴν
 Αἴγυπτον ἐκλιπῶσιν, ἐπὶ τὴν πάτριον γῆν ἐπανίεναι, πολ-
 λὰς τὰς μυριάδας παραλαβὼν, ἐκ πολλῶν καὶ ἀμνησ-
 των διέσωσεν εἰς ἀσφάλειαν· καὶ γὰρ τὴν ἀνδρῶν αὐτὰς
 καὶ πολλὴν ψάμμον ἔδει διοδοικοῦσθαι, καὶ νικῆσαι πολέ-
 μους, καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ λείαν ὁμῶς σῶζειν μαχο-
 μένους. ἐν οἷς ἅπασι καὶ στρατηγὸς ἄριστος ἐγένετο, καὶ
 σύμβουλος συνειτώτατος, καὶ πάντων κηδεμὼν ἀληθέςτατος.
 ἅπαν δὲ τὸ πλῆθος εἰς ἑαυτὸν ἀνηρτῶσαι παρεσκευάσεν,
 καὶ περὶ παντός ἔχων πεποιθέντας αὐτὰς τῷ κελευθέντος,
 εἰς ἡδεμίαν οἰκίαν ἔλαβε ταῦτα πλεονεξίαν. ἐν ᾧ μάλιστα
 τῷ καιρῷ δυνάμεις μὲν αὐτοῖς περιβάλλονται καὶ τυραννί-
 δας οἱ προεσηκότες, ἐθίζουσι δὲ τὰ πλήθη μετὰ πολλῆς
 ἀνομίας ζῆν, ἐν ταύτῃ τῆς ἐξουσίας ἐκείνος καθεστηκώς, τὴν
 ἀντίον ᾧ ᾗθι δὲν εὐσεβεῖν, καὶ πολλὴν εὐνοίαν τοῖς λαοῖς
 ἐμπαράσχεν· ὥτως αὐτὸς τε τὰ μάλιστα τὴν ἀρετὴν ἐπι-
 δείξεν τὴν αὐτῷ νομίζων, καὶ σωτηρίαν τοῖς αὐτὸν ἡγεμόνα
 ποιημένοις βεβαιωτάτην παρέξεν. καλῆς ἔν αὐτῷ προαι-
 ρέσεως καὶ πράξεων μεγάλων ἐπιτυγχανομένων, εὐκότως
 ἐνομίζομεν ἡγεμόνα τε καὶ σύμβουλον θεῖον ἔχειν· καὶ πεί-
 σας πρότερον ἑαυτὸν, ὅτι κατὰ τὴν ἐκείνου βύλησιν ἅπαντα
 πράττει καὶ διανοεῖται, ταύτην ᾧθι δὲν πρὸ παντός ἐμ-
 ποιῆσαι τὴν ὑπόληψιν τοῖς πλήθεσιν. οἱ γὰρ πισεύσαντες
 ἐπισκοπεῖν θεὸν τὰς ἑαυτῶν βίβας, ἔθεν ἀνέχονται ἐξαμαρ-
 τεῖν. τοιοῦτος μὲν δὴ τις αὐτὸς ἡμῶν ὁ νομοθέτης, ὃ γόης,
 ἔδ' ἀπατεῶν, ἅπερ λοιδορῶντες λέγουσιν ἀδίκως· ἀλλ' οἶον
 παρὰ τοῖς Ἕλλησιν αὐχῶσιν τὸν Μίνω γεγονέναι, καὶ μετ'
 αὐτὸν τὰς ἄλλας νομοθέτας. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν τὰς νόμους
 ὑποτίθενται· ὁ δὲ γε Μίνως ἔλεγεν, ὅτι εἰς τὸν Απόλλω
 καὶ τὸ Δελφικὸν αὐτῷ μαντεῖον τὰς τῶν νόμων μαντείας
 ἀνέφερεν, ἥτοι τάληθές ὥτως ἔχει νομίζοντες, ἢ πείσειν
 ῥᾶν ὑπολαμβάνοντες. τίς δ' ἦν ὁ μάλιστα κατορθώσας
 τὰς νόμους, καὶ τίς ὁ δικαιοτάτα περὶ τῆς τῷ θεῷ πίστεως
 ἐπιτυχὼν, πάρεστιν ἐξ αὐτῶν κατανοεῖν τῶν νόμων ἀντι-

magnificum est. Ille enim progenitorum nostrorum,
 postquam eis visum est, Ægypto relicta ad terram pro-
 priam reuertere, cum multa millia assumsisset, illos ex
 multis difficultatibus ad incolumitatem perduxit: nam et
 inaquosam eos et valde arenosam oportebat viam transire,
 et bella profligare, et liberos ac vxores cum praeda in-
 ter pugnandum seruare. in quibus omnibus, et ducem
 egregium et consiliarium sapientissimum se praestitit, et
 omnium curatorem verissimum. Fecit autem, vt omnis
 a se penderet multitudo, et cum omnia, quae vellet, per-
 suadere posset, in nullo horum vindicauit sibi nec pote-
 statem. Sed in quo maxime tempore potentiam quidem
 sibi nec comparat, et tyrannidem occupant, qui aliis
 praesunt, populum vero licenter admodum viuere assue-
 faciunt, in hac ille potestate constitutus, e contrario
 ipsum oportere pie viuere censuit, multumque beneuo-
 lentiae populo praestare: ita et se maxime virtutem suam
 ostensurum esse existimans, et salutem certissimam illis
 daturum, qui ipsum sibi nec ducem fecerunt. Itaque
 cum bonum ei propositum fuerit, et magnas res gesse-
 rit, iure censemus ducem atque consiliarium se Deum
 habere: et cum sibi nec prius persuasisset, quod secun-
 dum illius voluntatem omnia ageret atque mente agita-
 ret, credidit modis omnibus oportere, vt etiam populus
 in eiusmodi opinionem adduceretur. Nam qui Deum
 suam vitam respicere credunt, nulla in re peccare susti-
 nent. Huiusmodi quidem noster legislator fuit, non
 magus, non impostor, sicut conuiciatores iniuste pro-
 nunciant, sed quales apud Graecos gloriantur fuisse
 Minoem, et post eum legislatores alios. Namque
 quidam leges eorum positas a Deo dicebant: Minos
 vero ad Apollinem et Delphicum eius oraculum le-
 gum vaticinia referebat, siue hoc verum esse creden-
 tes, siue hoc facile aliis persuasuros esse existimantes.
 Qui vero maxime omnium perfectissimam legum ra-
 tionem instituerit, et iustissimam de Deo persuasionem
 habuerit, ex mutua legum ipsarum contentione quibus

παραβάλλοντας. ἤδη γὰρ περὶ τῶν λεγόντων. ἔκιν' ἄπει-
 ροὶ μὲν αἱ κατὰ μέρος τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν νόμων παρὰ τοῖς
 ἅπασιν ἀνθρώποις διαφοραὶ, ἔτω δὲ ταύτας κεφαλαιω-
 δῶς ἂν ἐπιόι τις. οἱ μὲν γὰρ μοναρχίαις, οἱ δὲ ταῖς ὀλίγων
 δυνατείαις, ἄλλοι δὲ τοῖς πλείεσιν ἐπέτρεψαν τὴν ἐξου-
 σίαν τῶν πολιτευμάτων. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης εἰς μὲν
 τῶν ἐδοτιῶν ἀπέδεν· ὡς δ' ἂν τις εἴποι βιασάμενος τὸν
 λόγον, Θεοκρατίαν ἀπέδειξε τὸ πολίτευμα. Θεῷ τὴν ἀρ-
 χὴν καὶ τὸ κράτος ἀναθεῖς, καὶ πείσας εἰς ἐκείνον ἅπαντας
 ἀφορεῖν, ὡς αἵτιον μὲν πάντων ὄντα τῶν ἀγαθῶν, ἃ κοινῇ
 τε πᾶσιν ἀνθρώποις ἰδίᾳ τε ἐκάστοις ὑπάρχει, καὶ ὅσον
 ἔτυχον αὐτοὶ δεηθέντες, ἐν ἀμνημόνοις· λαθεῖν δὲ τὴν ἐκεί-
 νῃ γνώμην ἔκ ἐνόν, ἔτε τι τῶν πραττομένων ἔδεν, ἔθ'
 ὧν ἂν τις παρ' αὐτῷ διανοηθείη. ἀλλ' αὐτὸν ἀπέφηνε
 καὶ ἀγένητον, καὶ πρὸς τὸν αἰδίδιον χρόνον ἀναλλοίωτον,
 πάσης ἰδέας θνητῆς κάλλει διαφέροντα, καὶ δυνάμει
 μὲν ἡμῖν γινώριμον, ὁποῖος δὲ κατ' ἐσῖαν ἐστὶν ἄγνωστον.
 ταῦτα περὶ Θεῷ φρονεῖν οἱ σοφώτατοι παρ' Ἑλλήσιν
 ὅτι μὲν ἐδιδάχθησαν, ἐκείνῃς τὰς ἀρχαῖς παραχρόντες,
 ἐῷ νῦν λέγειν. ὅτι δ' ἐστὶ καλὰ καὶ κρέοντα τῇ τῷ
 Θεῷ φύσει καὶ μεγαλειότητι, σφόδρα μεμαρτυρήκασιν.
 καὶ γὰρ Πυθαγόρας καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Πλάτων, καὶ
 οἱ μετ' ἐκείνους ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφοι, καὶ μικρῷ
 δεῖν ἅπαντες ἔτω φαίνονται, περὶ τῆς τῷ Θεῷ φύσεως
 πεφρονηκότες. ἀλλ' οἱ μὲν πρὸς ὀλίγους φιλοσοφῶντες
 εἰς πλείη δόξαις προκατειλημμένα, τὴν ἀλήθειαν τῷ
 δόγματι ἐξενεγκεῖν ἔκ ἐτόλμησαν. ὁ δὲ ἡμέτερος νο-
 μοθέτης, ἅτε δὴ τὰ ἔργα παρέχων τοῖς νόμοις σύμ-
 φωνα, ἢ μόνον τῆς κατ' αὐτὸν ἐπισκεψαί, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 ἐξ ἐκείνων αἰεὶ γυνεσσομένοις τὴν περὶ τῷ Θεῷ πίσιν ἐπέ-
 φυσεν ἀμετακίνητον. αἴτιον δ', ὅτι καὶ τῷ τρόπῳ τῆς
 νομοθεσίας πρὸς τὸ χερίσιμον πάντων αἰεὶ πολὺ δύνειγ-
 κεν· ἢ γὰρ μέρος τῆς ἀρετῆς ἐποίησε τὴν εὐσέβειαν,

intelligat. Iam enim tempus est, ut ad eas veniamus. Enimuero, infinita quidem, si singula expendantur, morum atque legum toto passum hominum genere discrimina sunt; eas tamen in summa haec capita facile licet colligere. Alii quippe vni tantum, paucis quibusdam alii, alii denique populo summam reipublicae potestatem commiserunt. At legislator noster, hisce neglectis omnibus, Theocraticam (liceat enim hac voce tametsi paulo duriorē vti) reip. formam instituit: atque ita summo principatu Dei numini attributo, id egit maxime, ut in eo cunctorum oculi ac mentes acquiescerent, tanquam in eo, qui et omnium bonorum, seu quae vniuersae hominum generi eueniunt, seu quae priuatim singuli, difficilioribus suis temporibus, votis ac precibus impetrant, auctor et causa sit: atque eiusmodi, cuius cognitionem nullum omnino factum, cogitatio nulla fugere ac latere possit. Eum praeterea cum ortu carere, tum nullam tota aeternitate mutationem subire, omnis quoque mortalis formae dignitatem pulchritudine superare, postremo, ut sua nobis potestate notum, sic natura et essentia prorsus ignotum esse profitetur. Mitto sane, Graecorum sapientissimos huius de Deo sententiae magistrum illum ac ducem habuisse: quam praeclara quidem illa quamque Dei cum natura ac maiestate coniuncta foret, grauissime testatum ipsi quoque reliquerunt. Pythagoras enim, et Anaxagoras, et Plato, quique Platonem excepere Stoici Philosophi, ac caeteri prope omnes, in huius de natura diuina sententiae communionem societatemque venerunt. At enimvero, cum isti fere non nisi cum paucis philosopharentur, et dogmatis huius veritatem in vulgus aliis iam opinionibus occupatum efferre metuerent: tum noster hic legislator, qui suarum ad legum aequitatem operum consensionem adiungeret, non eos modo, qui sua aetate viuerent, in eam secum mentem adduxit, verum etiam nepotibus ac posteris illorum omnibus, firmam hanc atque constantem de diuino numine fidem inseruit. Quod autem in ea legum suarum informatione fructum etiam fuerit longe, quam caeteri, maiorem sequutus, eo maxime factum est, quod non religionem virtutis par-

ἀλλὰ ταύτης τὰ μέρη τᾶλλα συνῆδ' καὶ κατέστησε· λέγω δὲ τὴν δικαιοσύνην, τὴν καρτερίαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν τῶν πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν ᾧ πᾶσι σύμφωνίαν. ἅπασαι γὰρ αἱ πράξεις καὶ διατριβαὶ καὶ λόγοι πάντες, ἐπὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἡμῖν εὐσέβειαν ἔχουσι τὴν ἀναφοράν· ἡδὲν γὰρ τέτων ἀνεξέταστον ἡδὲ ἀόριστον παρέλιπε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἀπάσης παιδείας τρόποι καὶ τῆς περὶ τὰ ἔθνη κατασκευῆς, ὧν ὁ μὲν λόγος διδασκαλικός, ἕτερος δὲ ὁ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἔθων. οἱ μὲν ἐν ἄλλοι νομοθέται ταῖς γνώμας διέτessαν, καὶ τὸν ἕτερον αὐτῶν, ὃν ἔδοξαν ἑκάστοι ἐλόμενοι, τὸν ἄλλον παρέλιπον. οἷον Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Κρητὲς ἔθισιν ἐπαίδευσιν, ἢ λόγοις· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ ἡδὲν οἱ ἄλλοι πάντες Ἕλληνες, ἃ μὲν χρὴ πράττειν, ἢ μὴ, προσέτασσον διὰ τῶν νόμων, τῷ δὲ πρὸς αὐτὰ διὰ τῶν ἔργων ἐθίζειν ὠλιγώρησαν.

ἰζ'. Ο δ' ἡμέτερος νομοθέτης ἄμφω ταῦτα συνήρμοσε κατὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν. ὅτε γὰρ κωφὴν ἀπέλιπε τὴν τῶν ἔθων ἀσκησιν, ὅτε τὸν ἐκ τῷ λόγῳ νόμον ἀπρακτὸν εἶασεν. ἀλλ' εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκζητάμενος τροφῆς, καὶ τῆς κατὰ τὸ οἰκῆον ἐκάστῳ διαίτης, ἡδὲν ὅτε τῶν βραχυτάτων αὐτεξέστιον ἐπὶ ταῖς βελήστοι τῶν χρησομένων κατέλιπε. ἀλλὰ καὶ περὶ σιτίων, ὅσων ἀπέχεσθαι χρὴ, καὶ τίνα προσφέρεισθαι, καὶ περὶ τῶν κοινωνησόντων τῆς διαίτης, ἔργων τε εὐτονίας περὶ τὰς τέχνας, καὶ τῷ μπαλιν ἀναπαύσεως, ὅρον ἔθηκεν αὐτὸς καὶ κανόνα τὸν νόμον, ἵν' ὥσπερ ὑπὸ πατρὶ τέτῳ καὶ δεσπότῃ ζῶντες, μήτε βελόμενοι μηθεῖν, μήθ' ὑπ' ἀγνοίας ἀμαρτάνωμεν. ἡδὲ γὰρ τὴν ἀπ' ἀγνοίας ὑποτίμησιν ἠνέχετο καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ κάλλισον καὶ ἀναγκαϊότατον ἀπέδειξεν παιδευμάτων τὸν νόμον· ἐκ εἰσάπαξ ἀκροασαμένους, ἡδὲ δις, ἢ πολυλάκις, ἀλλ' ἐκάστης ἐβδομάδος τῶν ἄλλων ἔργων ἀφεμένους, ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν τῷ νόμῳ ἐκέλευσε συλλέγεσθαι

tem aliquam fecerit, sed religionis potius alias partes esse quasdam et viderit et vero statuerit: iustitiam, patientiam, temperantiam, ac mutuam civium inter se rebus in omnibus coniunctionem. Quippe quod actionum, studiorum, ac sermonum omnium rationes ex vna diuini numinis religione suspensas habere nos oporteat: cum nihil penitus aut non expensum, aut non definitum constitutumque reliquerit. Nam cum duae omnino sint cuiusvis disciplinae ac morum instituendorum viae; quarum altera praeceptis, altera conformatione vitae continetur: caeteri quidem legislatores, dissidentium opinionum varietate distracti, atque alterutram suo quisque sensu viam sequuti, alteram omisere. Ita enim Lacedaemonii simul et Cretenses, moribus ipsis docebant, non praeceptis: Athenienses autem Graecique propemodum vniuersi, quid agendum esset, quidue fugiendum legibus edicebant, suos tamen ad vtrumque rebus ipsis consuefacere negligebant.

17. At legislator hic noster praecipuo quodam studio ambo ista coniunxit: dum neque mutam vitae morumque conformationem reliquit, neque legis praecepta operum societate carere permisit: sed, iam inde ab ipso metimenti genere, et domestica singulorum victus ratione auspiciatus, ne minutissimum quidem aliquid eorum, qui illis vterentur, potestatis et arbitrii facere voluit. Imo quibus abstinendum cibis, quibus item vesci liceat, quanam in victus communionem ac societatem vocandi, quam in operibus contentionem adhibere, quem in otio tenere modum oporteat, certis quasi legis finibus regulisque descripsit: uti sub eius tanquam parentis cuiusdam aut dominae imperio nutuque viuentes, nihil omnino vel malitia vel ignorance peccemus. Ita ne ignorance illam, velut aliquam deprecandae poenae speciem relinqueret, longe pulcherrimum nobis maximeque necessarium disciplinae genus, legem ipsam esse voluit: nec satis id futurum putauit, ut semel, iterum, aut saepius eam audiuissimus, nisi hebdomadis quoque singulis, ab alio quolibet opere feriatos omnes, ad illam, dum recitaretur, audiendam, animoque

καὶ τῆτον ἀκριβῶς ἐκμανθάνειν. ὃ δὲ πάντες οἱ νομο-
δότης εἰκόασι παραλιπεῖν.

κγ'. Καὶ τοσῶτον οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἀπέχ-
σι, τῇ κατὰ τῆς οἰκείας ζῆν νόμους, ὥστε χεδὸν αὐ-
τῆς ἡδ' ἴσασιν· ἀλλ' ὅταν ἐξαμάρτωσι, τότε παρ'
ἄλλων μανθάνουσιν, ὅτι τὸν νόμον παραβεβήκασιν. οἱ
τε τὰς μεγίστας καὶ κυριωτάτας παρ' αὐτοῖς ἀρχὰς δι-
οικῶντες ὁμολογῶσι τὴν ἄγνοιαν· ἐπιστάτας γὰρ παρ-
καθίστανται τῆς τῶν πραγμάτων οἰκονομίας, τῆς ἐμ-
πειρίαν ἔχειν τῶν νόμων ὑπὶ χυμένους. ἡμῶν δ' ὄντιν' ἔν
εἴ τις ἔροιο τῆς νόμους, ῥᾶον ἂν εἴποι πάντα, ἢ τῆνο-
μα τὸ ἑαυτῇ. τοιγαρὲν ἀπὸ τῆς πρώτης εὐθύς αἰσθή-
σεως αὐτῆς ἐκμανθάνοντες, ἔχομεν ἐν ταῖς ψυχαῖς
ὥσπερ ἐγκεχαρσγμένους. καὶ σπάνιος μὲν ὁ παραβαίνων,
αἰδύνατος δ' ἢ τῆς κολάσεως παραίτησις.

ιδ'. Τῆτο πρῶτον ἀπάντων τὴν θαυμαστὴν ὁμόνοϊαν
ἡμῖν ἐμπεποίηκεν. τὸ γὰρ μίαν μὲν ἔχειν καὶ τὴν αὐ-
τὴν δόξαν περὶ Θεῶ, τῷ βίῳ δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι μηδὲν
ἀλλήλων διαφέρειν, καλλίστην ἐν ἔθεσιν ἀνθρώπων
συμφωνίαν ἀποτελεῖ. παρ' ἡμῖν γὰρ μόνοις, ἔτε περὶ
τῇ Θεῷ λόγους ἀκῆσται τις ἀλλήλοις ὑπεναντίας, ὅποια
πολλὰ παρ' ἑτέροις· ἡδ' ὑπὸ τῶν τυχόντων μόνον κα-
τὰ τὸ προσπεσὸν ἐκάστῳ λέγεται πάθος, ἀλλὰ καὶ
παρὰ τισι τῶν φιλοσόφων αὐτῶν τετόλμηται, τῶν μὲν
τὴν ὅλην τῇ Θεῷ φύσιν ἀναιρεῖν τοῖς λόγοις ἐπικει-
ρηκότων, ἄλλων δὲ τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτῇ πρόνοιαν
ἀφαιρεμένων. ἡδ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν βίων ὄφε-
ται διαφορὰν. ἀλλὰ κοινὰ μὲν ἔργα πάντων παρ'
ἡμῖν, εἰς δὲ ὁ λόγος ὁ τῷ νόμῳ συμφωνῶν περὶ Θεῷ,
πάντα λόγων ἐκείνου ἐφορᾷ. καὶ μὴν περὶ τῶν κατὰ
τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων, ὅτι δεῖ πάντα τὰ ἄλλα τέ-
λος ἔχειν τὴν εὐσέβειαν, καὶ γυναικῶν ἀκῆσκειν ἂν τις
καὶ τῶν οἰκετῶν.

penitus informandam, conuenire iuberet. Id quod ab reliquis omaibus legislatoribus praetermissum videmus.

18. Quare plerique mortalium a vita suarum ex legum praeceptis instituenda tantum absunt, vt in summa fere illarum ignoratione versentur, atque vbi peccauerint, eas tum demum abs se violatas, ex aliis intelligant. Quam ignorantiam summi quoque et principes eorum magistratus confitentur, dum eos rerum administrationi praeesse potissimum, ac sibi assidere volunt, qui praecipuam quandam legum peritiā prae se ferant. At ex nostris, quemcunque de legum nostrarum capitibus interroges, vniuersas facilius, quam suum ipse nomen, edisseret. quippe quas iam vsque ab ea, qua primum aliquid sentire coepimus, aetate, haustas, mentibus deinceps iniustas quodammodo impressasque teneamus. Ita, et rari admodum sunt, qui eas violent, et qui violarit, nulla prorsus ei deprecandae poenae ratio superest.

19. Atque hic admirabilis inter nos animorum consensionis fons est praecipuus. Nam et idem omnes de Deo sentire, et nullo vitae morumque dissidio laborare, id vero pulcherrimam ac iucundissimam hominibus animorum studiorumque coniunctionem asserre solet. Enimvero, soli omnino sumus, apud quos neque discrepantes vnquam de Deo sententias audies, quod apud alios frequentissimum est: (nec enim vulgaris tantum ac plebeius quilibet, prout peculiaris animi sensus impulerit, de Deo loquitur: sed hoc temeritatis vitium ad nonnullos etiam Philosophos permanuit, quorum alii omnem Dei naturam funditus exterminare conati sunt, alii eundem omnium hominum cura prouidentiaque spoliarunt:) nec vllum in vitae rationibus dissidium videbis. Immo vero, cum summa quaedam apud nos omnium sit operum functionumque communio, tum vox similiter eadem, et cum ipsa lege de Deo consentiens, quae omnia diuini oculi sapientia regi profitetur. Quinetiam quod ad vitae instituta spectat, ex ipsis quoque mulierculis, ac mancipiis intelliges, nihil non ex caeteris ad vnum religionis finem esse referendum.

κ'. Οθεν δὴ καὶ τὸ προΦερόμενον ἡμῖν ὑπὸ τικῶν ἔγκλημα, τὸ δὴ μὴ καινῶν εὐρετὰς ἔργων ἢ λόγων ἄνδρας παραχρῆν, ἐντεῦθεν συμβέβηκεν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τὸ μηδενὶ τῶν πατρῶν ἐμμένειν, καλὸν εἶναι νομίζουσι, καὶ τοῖς μάλιστα τολμῶσι ταῦτα παραβαίνειν σοφίας δεινότητα μαρτυρεῖσιν. ἡμεῖς δὲ τέναντίον μίαν εἶναι καὶ Φρόνησιν καὶ ἀρετὴν ὑπελήφασμεν, τὸ μηδὲν ὅλως ὑπεναντίον μῆτε πρᾶξαι μῆτε διανοηθῆναι τοῖς ἐξ ἀρχῆς νομοθετηθεῖσιν. ὅπερ εἰκότως ἂν εἰς τεκμήριον τῆ κάλλισα τεθῆναι τὸν νόμον. τὰ γὰρ μὴ τῆτον ἔχοντα τὸν τρόπον, αἱ πῆραι δεόμενα διορθώσεως ἐλέγχουσιν.

κά. Ἡμῖν δὲ τοῖς παιδοῖσιν ἐξ ἀρχῆς τεθῆναι τὸν νόμον κατὰ Θεῶν βάλησιν, εἰδ' εὐσεβὲς ἦν ἔτι τῆτο μὴ φυλάττειν. τί γὰρ αὐτῆ τις ἂν μετακινήσειεν, ἢ τί κάλλιον ἐξεύροι, ἢ τί παρ' ἐτέρων ὡς ἄμεινον ἐξενέγκοι; ἀρὰ γε τὴν ὅλην κατάσασιν τῆ πολιτεύματος; καὶ τίς ἢ καλλίων ἢ δικαιότερα γένοιτο, τῆς Θεὸν μὲν ἡγεμόνα τῶν ὅλων ἡγεῖσθαι πεποιημένης, τοῖς ἱερεῦσι δὲ κοινῇ μὲν τὰ μέγιστα διοικεῖν ἐπιτροπῆσθαι, τῷ δὲ πάντων ἀρχιερεῖ πάλιν αὐτῷ πεπιστευκυίας τὴν τῶν ἄλλων ἱερέων ἡγεμονίαν. ὅς δ' κατὰ πλῆτον, εἰδὲ τισιν ἄλλαις πρὸχοντας αὐτομάτοις πλεονεξίαις, πρῶτον εὐθύς ὁ νομοθέτης ἐπὶ τὴν τιμὴν ἔταξεν· ἀλλ' ὅσοι τῶν μετ' αὐτῆ παιδοὶ τε καὶ σωφροσύνη τῶν ἄλλων διέφερον, τῆτοις τὴν περὶ τὸν Θεὸν μάλιστα θειραπείαν ἐνεχείρισεν. τῆτοις δ' ἦν καὶ τῆ νόμου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἀκριβοῦς ἐπιμέλεια· καὶ γὰρ ἐπόπται πάντων καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητημένων, καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν.

κβ'. Τίς ἂν ἔν ἀρχῇ γένοιτο ταύτης ὀσιωτέρας; τίς δὲ Θεῷ τιμὴ μᾶλλον ἀρμόζουσα; παντὲς μὲν τῆ πλήθους κατεσκευασμένῃ πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ἐξαίρετον δὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἱερέων πεπιστευμένων, ὥσπερ

20. Atque hinc profectum illud est, quod a nonnullis probro nobis et crimini vertitur, neminem ex nobis vllum aut nouae orationis, aut operis noui auctorem prodiisse. Nam caeteri quidem, in nulla patriarum consuetudinum acquiescere, praeclarum quiddam ac laude dignum arbitrantur, eosque potissimum, qui aliquid earum labefactare conantur, a singulari prudentiae vi solertiaque commendant. Nos contra vnam hanc et prudentiam et virtutem esse statuimus, nihil omnino, quod cum legibus ante sancitis quoquo modo pugnet, aut inuehere aut moliri. Quod sane argumento certissimo est, optime conditam hanc fuisse legem. Quae enim secus instituta sunt, ea correctione indigere, experientia comprobatur.

21. At nos, qui hanc primam legem ex diuinae voluntatis arbitrio latam fuisse credimus, eam deinceps violare sine impietate non possumus. Et vero, quid tandem aut ex ea mutare quis possit, aut excogitare melius, aut ab aliis conuenientius mutuari? Nam forte genus ipsum Reipublicae totum immutabit? At quodnam, obsecro, possit eo vel melius vel aequius institui, quod Deum quidem rerum vniuersarum moderatorem constituit, sacerdotes vero ita publicae maximorum negotiorum administrationi praeficiat, vt illis ipsis sacerdotibus summum omnium pontificem praeesse velit? Adde, quod eosdem ab ipso iam initio legislator, non pro census magnitudine, aut aliarum eiusmodi rerum, quam fortuna peperit, copia, in tanto honoris gradu collocari voluerit, sed iisduntaxat, qui secum aliis partim orationis vi, partim etiam aequitate morum anteirent, diuini cultus ritus commiserit. Id quod ad accuratam et legis, et reliquorum institutorum conseruationem, maxime pertinebat: cum et summi omnium quaesitores, et controuersiarum iudices, et damnatorum punitores constituti sacerdotes essent.

22. Quodnam igitur imperii genus hoc sanctius esse queat? aut qui Deo cultus conuenientior exhiberi? vbi non multitudo tantum vniuersa ad pietatem studiosissime informetur, sed etiam et insignis quaedam a sacerdotibus

δὲ τελετῆς τινος τῆς ὅλης πολιτείας οἰκονομημένης; καὶ γὰρ ὀλίγων ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπιτηδεύοντες ἀλλόφυλοι φυλάττειν ἢ δύνανται, μυστήρια καὶ τελετὰς ὀνομάζοντες, ταῦτα μετὰ πολλῆς ἡδοιᾶς καὶ γνώμης ἀμετακίευσθαι φυλάττομεν ἡμεῖς διὰ τὴν παντὸς αἰῶνος. τίνες ἂν εἰσιν αἱ προρρήσεις καὶ ἀπαγορεύσεις; ἀπλᾶί τε καὶ γνώριμοι. πρώτη δ' ἡγεῖται περὶ Θεῷ, λέγεται, ὅτι Θεὸς ἔχει τὰ πάντα παντελὴς καὶ μακάριος, αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ πᾶσιν αὐτάρεκτος, ἀρχὴ, καὶ μέσα, καὶ τέλος πάντων· ἔτος ἔργοις μὲν καὶ χάρισιν ἐναργῆς, καὶ παντὸς ἕτινος ὡς φανερώτερος, μορφὴν τε καὶ μέγεθος ἡμῖν ἀφανέστατος· πᾶσα μὲν γὰρ ὕλη πρὸς εἰκόνα τὴν τύττω, καὶ ἡ πολυτελής, ἄτιμος, πᾶσα δὲ τέχνη πρὸς μιμήσεως ἐπίνοιαν ἄτεχνος. ἔδεν ὅμοιον ἔτι ἴδομεν, ἔτι ἐπινοῶμεν, ἔτι εἰκάζειν ἐς ὅσιον. ἔργα βλέπομεν αὐτῷ, Φῶς, ἕρπυλλον, γῆν, ἥλιον καὶ σελήνην, ὕδατα, ζώων γενέσεις, καρπῶν ἀναδόσεις. ταῦτα ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἢ χερσὶν, ἢ πόνοις, ἔδεν τινων συνεργασαμένων ἐπιδηθείς· ἀλλ' αὐτῷ καλὰ θελήσαντος, καλῶς ἦν εὐθύς γεγονότα· τῷ δὲ πάντας ἀκολοθεῖν, καὶ θεραπεύειν αὐτὸν ἀσκήντας ἀρετὴν· τρεῖς γὰρ Θεῷ θεραπείας ἔτος ὀσιώτατος.

κγ'. Εἰς ναὸς ἑνὸς Θεῷ. Φίλον γὰρ αἰεὶ παντὶ τῷ ὅμοιον. κοινὸς ἀπάντων, κοινῷ Θεῷ ἀπάντων. τῶν θεραπεύσει μὲν διὰ παντὸς οἱ ἱερεῖς, ἡγεῖται δὲ τῶν ὁ πρῶτος αἰεὶ κατὰ γένος. ἔτος μετὰ τῶν συνιερέων θύσει τῷ Θεῷ, φυλάξει τὰς νόμους, δικάσει περὶ τῶν ἀμφισβητημένων, κολάσει τὰς ἐλεγχθέντας ἐπ' ἀδίκῳ. ὁ δὲ γε τῷ μὴ περὶθόμενος, ὑφείξει δίκην ὡς εἰς τὸν Θεὸν αὐτὸν ἀσεβῶν. θύομεν τὰς θυσίας, ἐκ εἰς πλήρωσιν ἑαυτῶν καὶ μέθην. ἀβύλητα γὰρ τῷ Θεῷ τάδε, καὶ πρόσφασίς ἂν ὑβρεως γένοιτο καὶ πολυτελείας· ἀλλὰ σώφρονες, εὐτάκτους, εὐσεβεῖς, ὅπως

in rerum administratione diligentia exigatur, et solennem sacri alicuius festi religionem tota reip. ratio imitetur? Nam quae alienigenae paucis aliquot diebus mysteria, ut appellant, statasque ceremonias custodire non possunt, ea nos perpetuo cum suauissime, tum etiam constantissime retinemus. Quenam vero, et cuiusmodi nostra illa vel edicta sunt, vel interdicta? Simplicia prorsus et illustria. Princeps quidem et caput omnium illud est, quod ita de Deo statuit: Deum vniuersa complecti; perfectissimum illum esse atque beatissimum; sibi ipsi ac caeteris omnibus satis vnum esse, principium, medium, finemque cunctorum: eundem ut operibus ac beneficiis conspicuum, imo rerum omnium longe nobilissimum, ita cum natura, tum etiam magnitudine obscurissimum: materiam omnem, ut genere ipso pretiosissima, vilem, si ad eius imaginem exigatur, futuram: artem etiam omnem, si ad illius imitationem adspiret, inertem iacere: nihil eius simile nec videri, nec cogitari posse. Huius tamen opera sub adspectum cadere, lumen, coelum, terram, solem, lunam, aquas, animantium procreationes, fructuumque prouentus: haec autem a Deo, non manibus, non labore villo, non precaria cuiusquam opera, sed vno voluntatis suae nutu perfecta continuo, proque eo, ac statuerat, bonitatem sortita esse. Ad illum omnes adhaerescere, vnum virtutis exercitio colere oportere, quod ea cultus diuini ratio sanctissima sit.

23. Vnius Dei templum vnum esse, quod simili simile delectetur; adeoque commune cum omnibus, quia Numini omnium communi sacrum. Ac sacerdotum quidem proprias eius placandi partes esse, iis tamen vnum semper aliquem praeesse genere principem, qui cum aliis sacerdotibus Deo sacrificet, leges custodiat, si quid erit controuersum, arbitrio definiat, peractos denique reos iusto supplicio coërceat. Ei, qui minus paruerit, poenam huic luendam esse, quasi aduersus Deum impie fecerit. Caeterum ea sacrificiorum lex est, uti ne iplis ad ebrietatis turpitudinem abutamur: cum enim horret id Deus, tum vero et iniuriarum et luxus occasionem praebet; modica igitur, honesta, et sobria illa sint oportet, ut ii praesertim, qui sacris operam

μάλις σωφρονῶσι. καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις, ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐχεσθαι δεῖ πρῶτον σωτηρίας, εἰδ' ὑπὲρ ἑαυτῶν. ἐπὶ γὰρ κοινωνία γεγονάμεν, καὶ ταύτην ὁ προστιμῶν τῷ καθ' ἑαυτὸν ἰδίῳ, μάλις εἴη Θεῷ κεχαρισμένους. παράκλησις δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἔσω διὰ τῆς εὐχῆς καὶ δέσεις, ἔχ' ὅπως διδῶ τὰ ἀγαθὰ· δέδωκε γὰρ αὐτὸς ἐκὼν, καὶ πᾶσιν εἰς μέσον κατέθηκεν· ἀλλ' ὅπως δέχεσθαι δυνάμεθα, καὶ λαβίντες φυλάττωμεν. ἀγνείας ἐπὶ ταῖς θυσίαις διήρηκεν ὁ νόμος, ἀπὸ κήδους, ἀπὸ λέχης, ἀπὸ κοινωνίας τῆς πρὸς γυναῖκα, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἃ μακρὸν ἂν εἴη νῦν γράφειν. τοιῦτος μὲν ὁ περὶ Θεῦ καὶ τῆς ἐκείνου Θραπείας λόγος ἡμῖν ἔστιν, ὃ δ' αὐτὸς ἅμα καὶ νόμος.

κδ'. Τίνες δὲ οἱ περὶ γάμων; μίξιν μόνην εἶδεν ὁ νόμος κατὰ φύσιν τὴν πρὸς γυναῖκα, καὶ ταύτην, εἰ μέλλοι τέκνων ἕνεκα γίνεσθαι. τὴν δὲ πρὸς ἄρρενας ἀρρένων ἐσύγηκεν, καὶ θάνατος τὸ ἐπιτίμιον, εἴ τις ἐπιχειρήσειεν. γαμῆν δὲ κελεύει, μὴ προικὶ προσέχοντας, μηδὲ βιαίαις ἀρπαγαῖς, μηδ' ἂν δόλῳ καὶ ἀπάτη πείσαντας, ἀλλὰ μνηστεύειν παρὰ τῷ δῶναι κυρίῳ, καὶ κατὰ συγγένειαν ἐπιτήδειον. γυνὴ δὲ χείρων, Φησὶν, ἀνδρὸς εἰς ἅπαντα. τοιγαρῶν ὑπακχεῖτω, μὴ πρὸς ὕβριν, ἀλλ' ἵνα ἄρχηται· Θεὸς γὰρ ἀνδρὶ τὸ κράτος ἔδωκε. ταύτη συνέιναι δεῖ τὸν γήμαντα μόνῃ· τὸ δὲ τὴν ἄλλαν περᾶν ἀνόσιον. εἰ δὲ τις τῷτο πράξειεν, ἥδεμία θανάτῳ παραίτησις, ἥτ' εἰ βιάσαιτο παρθένον ἑτέρῳ προσωπολογημένην, ἥτ' εἰ πείσαιε γεγαμημένην· τέκνα τρέφειν ἅπαντα προσέταξε. καὶ γυναιξὶν ἀπέπειν, μήτ' ἀμβλῆν τὸ σπαρὲν, μήτε διαφθέρειν· ἀλλὰ ἦν Φανείη, τεκνοκτόνος ἂν εἴη ψυχὴν ἀφανίζουσα, καὶ τὸ γένος ἐλαττῶσα. τοιγαρῶν εἴ τις ἐπὶ λέχος ἢ φθορὰν παρέλθοι, καθαρός εἶναι ἢ δύναται. ἢ καὶ μετὰ τὴν νόμιμον συνουσίαν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς

dant, castigatam modestiam prae se ferant. Iam inter sacrificandum, in prunis pro communi, tum pro sua cuique salute nuncupanda vota sunt. Cum enim ad mutuam societatem nati simus, is Deum sibi maxime conciliet, qui eam vita sua potiore habuerit. Porro votorum ac precationum summa haec sit, non ut beneficia nobis conferat; confert enim ille per sese, atque omnibus passim ingerit; verum ut ea cum rite accipere, tum diligenter conservare possimus. Ad extremum cui sacrificium faciendum erit, ei lex certa quaedam praescribit lustrationum genera, quibus, susceptae si quae sint ex funere, lecto, vxoris consuetudine, et aliis plerisque rebus, quas nunc percensere longum esset, labes expientur. Atque huiusmodi nobis de Deo doctrina, et diuini cultus tradita ratio est, quae legis ipsa quoque vim obtinet.

24. De nuptiis vero quid? Eam tantum consuetudinem, quam cum vxore natura concedit, lex nostra probat, modo tamen ea prolis suscipiendae causa ineatur. At marium cum maribus congressiones execratur, eiusque flagitii reos capitali supplicio damnat. Caeterum in matrimonio, neque dotis rationem haberi, neque per vim rapi coniugem, neque dolo malo pellici vult: sed ab eo, qui collocandae potestatem habeat, postulari; sic tamen, ut cognationis ratio habeatur. Ac mulier quidem, inquit scriptura, viro per omnia deterior est. Viro igitur obtemperet, non tamen contumeliae causa, sed ut alterius imperium ac ductum sequatur; vim enim et potestatem viro Deus concessit. Vnius porro tantum, quacum coniunctus fueris, expetenda consuetudo est; alterius enim vxorem cogitare, nefas. Quod in scelus si quis inciderit, certum ei capitis supplicium: ut si quis aut virgini cuiquam desponsae vim obtulerit, aut alii nuptam illexerit; liberorum quicquid susceptum erit, educari lex iubet. Vetat, ne qua mulier susceptum semen aut eiiciat, aut exstinguat: quae secus faxit, pro liberorum interfectrice haberi vult, perinde ac si re ipsa et foetus vitam oppresserit, et generis sui propagationem inhibuerit. Ergo si quis ad concubitum vel corruptionem stuprumque procellerit, mundus esse non potest. Certe et post viri ac mu-

ἀπολύσασθαι κελεύει ὁ νόμος. ψυχῆς τε γὰρ καὶ σώματος ἐγγίνεται μολυσμός, ὡς πρὸς ἄλλην χώραν ὑποβαλόντων. καὶ γὰρ ἐμψυομένη σώμασι κακοπαθεῖ ἡ ψυχὴ, καὶ τῶν αὐτῶν πάλιν ὡς θανάτῳ διακριθεῖσα. δι' ἑπερ ἀγνείας ἐπίτασιν τοῖς τοιούτοις προσέταξεν.

κβ'. Οὐ μὴν ἔδ' ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων γενέσεσιν ἐπέτρεπεν εὐωχίας συνάγειν, καὶ προφάσεις ποιῆσθαι μέθης· ἀλλὰ σώφρονα τὴν ἀρχὴν εὐθύς τῆς τροφῆς ἔταξε, καὶ γράμματα παιδεύειν ἐκέλευσε, περὶ τε τῆς νόμους ἀναστρέφειν, καὶ τῶν προγόνων τὰς πράξεις ἐπίσασθαι· τὰς μὲν ἵνα μιμῶνται, τοῖς δ' ἵνα συντρεφόμενοι, μήτε παραβαίνωσι, μήτε σκῆψιν ἀγνοίας ἔχωσι.

κγ'. Τῆς δ' εἰς τῆς τετελευτηκότας προνόησεν ὁσίας, ἕτε πολυτελείαις ἐνταφίων, ἕτε κατασκευαῖς μνημείων ἐπιφανῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὴν κηδείαν προσέταξε τοῖς οἰκειοτάτοις ἐπιτελεῖν. πᾶσι δὲ τοῖς παριῦσι θάπτομένῃς τινός, καὶ συνελθεῖν καὶ συναποδύρασθαι ἐποίησε νόμιμον. καθαίρειν δὲ καὶ τὸν οἶκον καὶ τῆς ἐνοικῆντας ἀπὸ κήδους· ἵνα πλείστον ἀπέχῃ τῇ δοκῇ καθαρός εἶναι τις φόνον ἐργασάμενος.

κδ'. Γονέων τιμὴν μετὰ τὴν πρὸς Θεὸν δευτέραν ἔταξε, καὶ τὸν ἕκ ἀμειβόμενον τὰς παρ' αὐτῶν χάριτας, ἀλλ' εἰς ὅτιν ἑλλείποντα, λειωθισόμενον παραδίδωσι. καὶ παντὸς τῷ πρεσβυτέρῳ τιμὴν ἔχεν τῆς νέης Φησὶν, ἐπεὶ πρεσβύτατον ὁ Θεός. κρύπτειν ἔδδεν εἰς πρὸς φίλους. ἢ γὰρ εἶναι Φιλίαν τὴν μὴ πάντα πιστεύσαν. καὶ σὺμβῃ δέ τις ἐχθρα, τῶν ἀπόρρητα λέγειν κεκώλυκε. δικάζων εἰ δῶρά τις λάβοι, θάνατος ἢ ζημία. περιορῶν ἱκέτην, βοηθεῖν ἐνόν, ὑπεύθυνος. ὃ μὴ κατέθηκε τις, ἢ ἀναιρήσεται. τῶν ἀλλοτρίων ἔδδενὸς ἄψεται. δανείσας, τὸν ἢ λήψεται. ταῦτα, καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν συνέχει κοινωνίαν.

lieris legitimam coniunctionem lauare iubet lex. Animae siquidem et corporis pollutio innascitur, velut quasi ad aliam regionem animam demittant. Etenim anima corporibus insita male habet, atque ab iis iterum per mortem velut secernitur. ideoque puritatis augmentum praecipit.

25. Iam nec liberorum natalitia lautioribus conuiuuiis celebrari voluit, ne ebrietati color inde aliquis quaeretur: sed eos ab ipsa iam aetate ineunte cum ad moderatum victum assuescere, tum literis informari, legisque praecpta simul, et res maiorum praeclaras edoceri: vt harum ad imitationem excitentur, illa vero cum ipso lacte combibentes, nec deinceps violare conentur, nec eorum ignorationem excusare possint.

26. Defunctorum etiam iustis ita prospexit, vt neque profusis sumtibus, neque illustrium sepulcrorum apparatu luxus aleretur: sed quae funeri necessaria forent, ea propinquioribus perficienda mandarentur. et quicumque, dum cadaver efferretur, illac iter haberent, ii vt ad funebrem sese pompam comparent, lacrymasque suas adiungerent. Domum praeterea familiamque lustrari a funere voluit, vt ex eo iure quiuis intelligeret, quam ille contaminatus haberetur, qui caedem fecisset.

27. Liberorum erga parentes obseruantiam secundum a Dei cultu locum tenere iussit: et qui mutuam eorum beneficiis gratiam referre vlla in re neglexerit, eum lapidibus obruendum esse statuit. Iunioribus suum erga seniores, quia omnium antiquissimus Deus, honorem imperauit. Amicis occultum mutuo nihil esse patitur, quod nulla ea sit amicitia, quae amicorum fidei omnia non credat. Quod si postea suboriantur inimicitiae, eorum tamen arcana vulgari prohibet. Iudex si munera acceperit, morte mulctatur. Qui supplicem, cui praesto esse potuisset, neglexerit, reus est. Quod non deposueris, auferre non licet. Alieni quicquam attingere nemo potest; nemo foenus pro mutuo exigere. His multisque aliis vinculis mutua inter nos societas continetur.

κγ'. Πῶς δὲ καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλοφύλης ἐπιεικείας ἐφρόνησεν ὁ νομοθέτης, ἄξιον ἰδεῖν. Φανεῖται γὰρ ἄριστα πάντων προνοησάμενος, ὅπως μὴτε τὰ οἰκεία διαφθείρωμεν, μὴτε φθορήσωμεν τοῖς μετέχουσιν τῶν ἡμετέρων προαιρημένοις. ὅσοι μὲν γὰρ θέλωσιν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἡμῖν νόμου ζῆν ὑπελθόντες, δέχεται φιλοφρόνως· ἢ τῷ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ προαιρέσει τῇ βίᾳ νομίζων εἶναι τὴν οἰκειότητα. τῆς δ' ἐκ παρέργῃ προσιόντας ἀπαμύγνυσθαι ταῖς συνηθείαις ἐκ ἡθέλησε.

κδ'. Τάλλα δὲ προείρηκεν, ὧν ἐστὶν ἡ μετάδοσις ἀναγκαία· πᾶσι παρέχειν τοῖς δεομένοις πῦρ, ὕδωρ, τροφὴν, ὁδὸς φεράειν, ἀταφον μὴ περιορᾶν. ἐπιεικῇ δὲ καὶ τὰ πρὸς τῆς πολεμίας κριθέντα εἶναι. ἐδὲ γὰρ εἰς τὴν γῆν αὐτῶν πυρπολεῖν, ἐδὲ κόπτειν ἡμερὰ δένδρα συγκεχώρηκεν· ἀλλὰ καὶ σκυλεύειν ἀπέρισκε τῆς ἐν μάχῃ πισόντας. καὶ τῶν αἰχμαλώτων περνούσας, ὅπως αὐτῶν ὕβρις ἀπῇ, μάλιστα δὲ γυναικῶν. ἕτως δὲ ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν ἡμᾶς ἐπαίδευσεν, ὥς ἐδὲ τῶν ἀλόγων ζώων ὠλιγώρηκεν. ἀλλὰ μόνην μὲν ἀφῆκε τῶν χρησιν τὴν νόμιμον, πᾶσαν δ' ἑτέραν ἐκώλυσεν. ἢ δ' ὥσπερ ἰκτείνοντα προσφεύγει ταῖς οἰκίαις, ἀπῆπεν ἀνελεῖν. ἐδὲ νεοττοῖς ἐπέτρεψε τῆς γονέας αὐτῶν συνεξαίρειν. Φεῖσθαι δὲ καὶ τῇ πολεμίᾳ τῶν ἐργαζομένων ζώων, καὶ μὴ φονεύειν. ἔτω πανταχόθεν τὰ πρὸς ἐπιεικείαν περισκεψάτο, διδασκαλικοῖς μὲν τοῖς προειρημένοις χρησάμενος νόμοις· τῆς δ' αὖ κατὰ τῶν παραβαινόντων τιμωρητικὰς τάξας ἀνευ προφάσεως.

λ'. Ζημία γὰρ ἐπὶ τοῖς πλείστοις τῶν παραβαινόντων ἐστὶ θάνατος, ἂν μοιχεύσῃ τις, ἂν βιάσῃται κόρην, ἂν ἄρσενι τολμήσῃ πῆξαν προσφέρειν, ἂν ὑπομείνῃ παθεῖν πειρασθεῖς. ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ δόλοις ὁμοίως ὁ νόμος ἀπαραίτητος. ἀλλὰ καὶ περὶ μέτρων εἴ τις κακῆργήσῃ,

28. Sed et operae pretium fuerit videre, qua nos erga extraneos aequitate noster hic legislator esse voluerit. Quivis enim intelliget, omnium optime ab eo prouisum id fuisse, ut nec patriorum ipsi rituum integritatem labefaceremus, nec eorum communionem rerum nostrarum cupidis inuideamus. Quotquot enim legibus nostris vivere optaverint, omnes peramanter excipit, utique non solo genere, sed etiam voluntaria instituti societate communionem istam contineri ratus. Qui vero non nisi obiter ad nos, atque aliud agentes accederent, eos in consuetudinem penitus admitti noluit.

29. Caeterum alia edixit, quorum omnino copiam fieri necesse est: cuiusmodi sunt, indigentibus ignem, aquam, cibumque suppeterere, monstrare viam, insepultum neminem praeterire. Imo suam quoque aduersus hostes appellatos aequitatem constare voluit, dum nec illorum agros igne vastari, nec mites arbores succidi permisit: sed et eos, qui in acie cecidissent, a victoribus spoliari prohibuit. Et captiuos, maximeque mulieres, ab iniuriis vindicauit. Ac nos ita ad mansuetudinem et humanitatem repetitis longius praeceptis condocescit, ut ne brutarum quidem animantium curam neglexerit. Nam ubi a legitimo, quem vnum concedit, earum usu discesseris, omni alio interdixit. Si quae supplicum instar nostras in aedes confugerint, eas interfici vetuit: aut parentes cum pullis e nido tolli, aut animantes illas, quarum opera homines uti solent, etiam in hostili solo mactari noluit. Tantopere benignitati consultum esse cupiebat: partim ferendis iis, quae adhuc commemoratae sunt, quaeque ad morum informationem pertinent, legibus; partim aliis sancendis, quibus in superiorum violatores, citra excusationem omnem, poenae statuuntur.

30. Poenam enim capitis ei proposuit, qui adulterium patrauerit; qui puellae vim attulerit; qui vel marem de stupro appellare ausus, vel appellanti sponte obsequutus erit. Exstat etiam de seruis lex eiusmodi, quam deprecari nemo queat. De mensuris item atque ponderibus, si quis flagitium

ἡ σαθμῶν, ἡ περὶ πράσεως ἀδίκης καὶ δόλῳ γενομένης, καὶ ὅτε φέληται τις ἀλλότριον, καὶ ὁ μὴ κατέθηκεν ἀνέληται, πάντων εἰςὶ κολάσεις, ἔχουσαι παρ' ἑτέροις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μᾶζον. περὶ μὲν γὰρ γονέων ἀδικίας, ἡ τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβείας, καὶ μέλη τις, εὐθέως ἀπόλλυται. τοῖς μέντοι γε κατὰ τὰς νόμους πάντα πράττεισι, τὸ γέρας ἐστὶν ἢ χρυσεός, ἢ χρυσός, ἢ μὴν ἢ δὲ κοτίνῃ σέφανος, ἡ σελίνα, καὶ τοιαύτη τις ἀνακήρυξις, ἀλλ' αὐτὸς ἕκαστος αὐτῷ τὸ συνειδὸς ἔχων μαρτυρῆν, πεπίστευκε· τῷ μὲν νομοθέτῃ προφητεύσαντος, τῷ δὲ Θεῷ τὴν πίσιν ἰχυρεῖν παρεγκλητός, ὅτι τοῖς τὰς νόμους διαφυλάττει, καὶ, εἰ δέοι θνήσκῃ ὑπὲρ αὐτῶν, προθύμως ἀποθανῶσιν, ἔδωκεν ὁ Θεὸς γενέσθαι τε πάλιν, καὶ βίον ἀμείνω λαβεῖν ἐκ περιτροπῆς. ὥκνην δ' αὖ ἐγὼ νῦν ταῦτα γράφειν· εἰ μὴ διὰ τῶν ἔργων ἅπασιν ἦν φανερόν, ὅτι πολλοὶ καὶ πολλάκις ἤδη τῶν ἡμετέρων, περὶ τῷ μηδὲ ῥῆμα φθιγγέσθαι παρὰ τὸν νόμον, πάντα παθεῖν γενναίως προείλοντο.

λα'. Καίτοι γε εἰ μὴ συμβεβήκει γινώριμον ἡμῶν τὸ ἔθνος ἅπασιν ἀνθρώποις ὑπάρχειν, καὶ φανερῶ κείσθαι τὴν ἐθελύσιον ἡμῶν τοῖς νόμοις ἀκολυθίαν, ἀλλὰ τις ἡ συγγράψαι λέγων αὐτὸς ἀνεγίνωσκε τοῖς Ἑλλήσιν, ἡ πᾶσι γε περὶ τυχῆν ἔξω τῆς γινωσκομένης γῆς ἔφασκεν ἀνθρώποις, τοιαύτην μὲν ἔχουσι δόξαν ἔτι σεμνὴν περὶ τῷ Θεῷ, τοιούτοις δὲ νόμοις πολὺν αἰῶνα βεβαίως ἐμμεμενηκόσι· πάντας αὖ οἶμαι θαυμάσαι, διὰ τὰς συνεχεῖς παρ' αὐτοῖς μεταβολάς. ἀμέλει τῶν γράψαι τι παραπλήσιον εἰς πολιτείαν καὶ νόμους ἐπιχειρησάντων, ὡς θαυμαστὰ συνθέντων κατηγορεῖσι, φάσκοντες αὐτὰς λαβεῖν ἀδυνάτους ὑποθέσεις. καὶ τὰς μὲν ἄλλας παραλείπω φιλοσόφους, ὅσοι τι τοιῶτον ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐπραγματεύσαντο· Πλάτων δὲ θαυμαζόμενος παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, ὡς καὶ σεμνότητι βίῃ διεισγνῶν καὶ δυ-

commiserit, aut iniuste quidpiam doloque malo vendiderit: qui vel ex rebus alienis furatus aliquid fuerit, vel quod abs se depositum esset abstulerit, poenae omnium sunt, non quales utique apud caeteros obtinent, sed quas summa fere severitas postulabat, constitutae. Nam aut de parentum iniuria, aut in Deum impietate, qui vel cogitarit, is ad mortem continuo rapitur. Iam qui legis ad praecepta rebus in omnibus adhaerescunt, iis praemium est, non argentum, vel aurum, non corona ex oleastro, vel apio, aut aliquid eiusmodi praeconium: sed conscientiae quisque suae testimonio freti, quod et legislator praedixit, et Deus certissimae fidei pignore confirmavit, futurum omnino credunt, ut illis, qui leges constanter servauerint, proque eis, si opus sit mori, libenter strenueque mortem susceperint, et novum deinceps ortum, et vitae vicissim alterius longeque melioris fructum Deus largiatur. Quae sane scriberem ipse nunquam, nisi ex factis cognitum id omnibus intelligerem, hominum plerosque nostrorum, saepiuscule, ne vel vna sibi contra legem vacula excideret, omnia fortiter pertulisse.

31. Quod si non usque adeo in hominum cognitionem gens nostra venisset, neque singulare voluntatis studium, quo legibus obsequimur, in eorum oculis ac luce versaretur, si quis existeret, qui vel instituta nostra, quae descripta abs sese diceret, Graecis audientibus recitaret, aut extra noti orbis terminos, in eos se alicubi homines incidisse narraret, qui cum tam graviter ac sublime de Deo sentirent, tum etiam iis legibus plura iam saecula constantissime viverent: equidem in summa omnes admiratione tum futuros existimo, cum iis simul tam crebrarum apud se conversionum in mentem veniret. Enimvero, qui ex illis simile quiddam de rep. et legibus scribere conati sunt, eos quasi monstra quaedam ac prodigia composuissent, et argumenta humanis viribus maiora suscepissent, reprehendi ab omnibus et accusari videmus. Alios philosophos praetereo, qui in simili disputationis genere versati sunt. Plato certe quidem, is, qui propter singularem vitae morumque gravitatem, et eximiam dicendi ac

νάμει λόγων, καὶ πεθοῖ πάντας ὑπεράρας τῆς ἐν φιλοσοφίᾳ γεγονότας, ὑπὸ τῶν Φασκόντων δεινῶν εἶναι τὰ πολιτικά, μικρὸν δὲν χλευαζόμενος, καὶ κομωδόμενος διατελεῖ. καίτοι τάκεις σκοπῶν συχινῶς τις, ἂν εὖροι ῥάονα ὄντα καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἔγγιον συνηθείας. αὐτὰς δὲ Πλάτων ὁμολόγησεν, ὅτι τὴν ἀληθῆ περὶ τῷ Θεῷ δόξαν εἰς τὴν τῶν ὅχλων ἄγνοίαν ἐκ ἣν ἀσφαλὲς ἐξενεγκεῖν. ἀλλὰ τὰ μὲν Πλάτωνος λόγους τινὰς εἶναι κενὸς νομίζουσι, κατὰ πολλὴν ἐξήσιν κεκαλλιγραφημένους. μάλιστα δὲ τῶν νομοθετῶν Λυκῆργόν τε θαυμάζουσι, καὶ τὴν Σπάρτην ἅπαντες ὑμνῶσιν, ὅτι τοῖς ἐκείνους νόμοις ἐπὶ πλεῖστον ἐνεκαρτέρησεν. ἐκὼν τῷτο μὲν ὁμολογεῖσθαι τεκμήριον ἀρετῆς εἶναι, τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις. οἱ δὲ Λακεδαιμονίους θαυμάζοντες, τὸν ἐκείνων χρόνον ἀντιπαραβαλλέτωσαν τοῖς πλείοσιν ἢ διχαλίοις ἔτεσι τῆς ἡμετέρας πολιτείας, καὶ προσέτι λογιζέσθωσαν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μὲν ὅσον ἐφ' ἑαυτῶν χρόνον εἶχον τὴν ἐλευθερίαν, ἀκριβῶς ἔδοξαν τῆς νόμους διαφυλάττειν. ἐπεὶ μέντοι περὶ αὐτὰς ἐγένοντο μεταβολαὶ τῆς τύχης, μικρὸν δὲν ἀπάντων ἐξελάθοντο τῶν νόμων. ἡμεῖς δ' ἐν τύχαις μυρίαίς γεγεγονότες, διὰ τὰς τῶν βασιλευσάντων τῆς Ἀσίας μεταβολὰς, εἰδ' ἐν τοῖς ἐχάτοις τῶν δεινῶν τῆς νόμους πρῆδμεν, ἐκ ἀεργίας ἐδὲ τροφῆς αὐτὰς χάριν περιέποντες· ἀλλ' εἴ τις ἐθέλοι σκοπεῖν, πολλῶν τιμῶν τῆς δοκῆσης ἐπιτετάχθαι Λακεδαιμονίοις καρτερίας, μέζοντας ἄθλους καὶ πόνους ἡμῖν ἐπιτιθέντας, οἱ μὲν γε μήτε γῆν ἐργαζόμενοι, μήτε περὶ τέχνας πονῶντες, ἀλλὰ πάσης ἐργασίας ἄφροτοι, λιπαροὶ, καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκῶντες, ἐπὶ τῆς πόλεως διῆγον· ἄλλοις ὑπηρεταῖς πρὸς ἅπαντα τὰ τῷ βίῃ χρώμενοι, καὶ τὴν τροφὴν ἐτοίμην παρ' ἐκείνων λαμβάνοντες. ἐφ' ἣν δὲ τῷτο μόνον τὸ καλὸν ἔργον καὶ φιλάνθρωπον, ἅπαντα καὶ πράττειν καὶ πάσχειν ὑπομένοντες, τὸ κρατεῖν πάντων, ἐφ' ὅς ἂν στρατεύωσιν· ὅτι δὲ μηδὲ τῷτο κατώρθωσαν, εἰώ λέγειν. εἰ γὰρ καὶ

persuadendi vim, qua philosophorum nationem longe superavit, Graecorum omnium ore ad miraculum usque celebratur: ille, inquam, Plato, eorum, qui aliquid se in rep. gerenda videre arbitrantur, risu prope ac sibilis tanquam in theatro traducitur. cuius tamen si quis hac de re scripta diligenter euoluerit, is molliora pleraque, vulgiquae consuetudinis gemina reperiet. Nam ipse quidem ita proficitur, veram de Deo sententiam multitudinis stultitiae se cure committi non posse. Caeterum ista Platonis instituta, sunt, quibus verba tantum inania, et exquisito quodam artificio contexta, videantur. At Lycurgum quod attinet, illum, maxime omnium legislatorum in admiratione habent, Spartamque omnes praedicant, quod eius in legibus diutissime acquieuerit. Ergo primum hoc habemus, virtutis argumento esse, quod legibus obtemperent. Deinde praecones isti Lacedaemoniorum, exiguum illorum constantiae tempus cum duobus et amplius reip. nostrae annorum millibus conferant, tum ita secum ipsi reputent; Lacedaemonios, quamdiu solum antiquam libertatem retinere potuerunt, suarum quoque legum retinentes fuisse: ubi enim fortunae inclinationes factae essent, tum earum simul omnem prope memoriam abieciisse; cum interea nos infinitis casibus, ob frequentes regum Asiae mutationes iactati, ne in supremis quidem periculis, nostras unquam leges prodidimus; non ut in otio viueremus, aut luxuriae nosmet daremus, eas obseruantes: sed, si quis considerare voluerit, multo maiora nobis certamina et opera imposita esse videbit, quam sit illa tolerantia, quae Lacedaemoniis iussa esse censetur. Illi quippe neque agrum colentes, neque circa opificia sese exercentes, sed ab omni opere vacui, pingues, et corpora ad pulchritudinem exercentes in ciuitate degebant, aliis ministris ad omnia vitae necessaria videntes, et cibum paratum ab illis accipientes. Quam sane ob rem, id quod solum opus bonum et humanum, omnia facere et pati sustinent, ut victoriam in bello reportent. Quod autem ne hoc quidem perficere potuerunt, omitto dicere.

ἓνα μόνον, ἀλλὰ πολλοὶ πολλὰκις ἀθρόως τῶν τῷ νόμῳ προσαγμάτων ἀμελήσαντες, αὐτὰς μετὰ τῶν ὅπλων παρέδωσαν τοῖς πολεμίοις.

λβ'. Ἀρ' ἔν καὶ παρ' ἡμῖν, ὃ λέγω τοσάυτης, ἀλλὰ δύο ἢ τρεῖς ἔγνω τις προδότας γενομένους τῶν νόμων, ἢ θαυματον φοβηθέντας, ἔχῃ τὸν ῥᾶσον ἐκείνον λέγω, τὸν συμβαίνοντα τοῖς μαχομένοις, ἀλλὰ τὸν μετὰ λύμης τῶν σώματων, ὁποῖος εἶναι δοκεῖ πάντων χαλεπώτατος; ὥς ἐγὼ νομίζω, τινὰς κρατήσαντας ἡμῶν ἔχ' ὑπὸ μίσους προσφέρεσθαι ὡς ὑποχειρίοις, ἀλλ' ὡς θαυμασὸν τι θεῖαμα βλαπομένους ἰδεῖν· εἴ τινές εἰσιν ἄνθρωποι, οἱ μόνον εἶναι κακὸν αὐτοῖς πεπιστυκότες, εἰ πράξαι τι παρὰ τῆς ἐαυτῶν νόμου. ἢ λόγον εἰπεῖν παρ' ἐκείνης, παραβιασθεῖν. ὃ χρὴ δὴ θαυμάζειν, εἰ πρὸς θάνατον ἀνδρείως ἔχομεν ὑπὲρ τῶν νόμων παρὰ τῆς ἄλλης ἅπαντας. ἔδὲ γὰρ τὰ ῥᾶστα δοκῶντα τῶν ἡμετέρων ἐπιτηδευμάτων ἄλλοι ῥαδίως ὑπομένουσιν, αὐτρεγίαν λέγω, καὶ τροφῆς λιτότητα, καὶ τὸ μηδὲν εἰκῇ, μηδ' ὡς ἔτυχον ἑκάστος, ἐπιτεθυμηκὼς φαγεῖν, ἢ πιεῖν, ἢ συνουσία προσελθεῖν, ἢ πολυτελεία, καὶ πάλιν ἀργίας ὑπομῆναι τάξιν ἀμετακίνητον. ἀλλ' οἱ τοῖς ξίφεσιν ὁμόσως χωρῶντες, καὶ τῆς πολέμιας ἐξ ἐφόδου τρεπόμενοι, τοῖς προσάγμασι τοῖς περὶ διαίτης ἔκ ἀντέβλεψαν. ἡμῖν δὲ πάλιν ἐκ τῆ περὶ ταῦτα τῷ νόμῳ πειθαρχεῖν ἠδέως, καὶ κεῖ περιέειν ἐπιδείκνυσθαι τὸ γενναῖον.

λγ'. Εἴτα Λυσίμαχοι καὶ Μόλωνες, καὶ τοιοῦτοί τινες ἄλλοι συγγραφεῖς, ἀδοκίμασοι σοφισταί, μερακίων ἀπατεῶνες, ὡς πάνυ ἡμᾶς φαυλοτάτης ἀνθρώπων λαιδορεῖσιν. ἐγὼ δ' ἔκ ἂν ἐβηλόμην περὶ τῶν παρ' ἑτέροις νομίμων ἐξετάζειν. τὰ γὰρ αὐτῶν ἡμῖν φυλάττειν πάτριόν ἐστιν, ὃ τῶν ἀλλοτρίων κατηγορεῖν· καὶ περὶ γὰρ τῷ μήτε χλευάζειν μήτε βλασφημεῖν τῆς νομιζομένης θεῆς παρ' ἑτέροις, ἀντικρὺς ἡμῖν ὁ νομοθέτης ἀπέειρηκεν, αὐτῆς ἔνεκα προσηγορίας τῆ Θεῆς. τῶν δὲ κατηγορῶν διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως ἡμᾶς ἐλέγχειν οἰομένων, ἔχ' οἷόν τε κατασιωπᾶν, ἄλλως τε καὶ

Non enim singuli solummodo, sed et frequenter multi legis praecepta negligentes semetipsos cum armis hostibus tradidere.

32. Vtrum igitur apud nos, non dico totidem, sed duo vel tres agniti fuerint legis proditores, vel mortem formidantes, non dico illam facilem, quae solet praeliantibus accidere, sed quae cum corporis vexatione iuncta omnium videri solet grauissima? Quam (ut ego puto) quidam praeualentes nobis non per odium in potestatem suam redactis inflixerunt, sed desiderio videnti admirandum quoddam spectaculum, an homines sint, qui vnum tantummodo ipsis malum esse crederent, si agere quicquam contra leges suas, aut aliquid contra ipsas dicere, vlla vi adigerentur. Nihil enim miri esse debet, si mortem super alios omnes pro legibus fortiter appetimus. haud enim, quae ex nostris institutis facillima videntur, alii facile patiuntur, videlicet manuum laborem, simplicemque et tenuem victum, et ut nihil fortuito, neque quod quisque expetat, id comedat aut bibat, aut ad concubitum accedat, aut splendide vestiatur, rursusque, ut cessationis a labore modus immutabilis obseruetur. Quin et cum acie congrediuntur, et hostes ex incurfibus et populationibus fugant, ordinationibus de vivendi ratione non reluctantur. Nobis vero rursus gratum est circa haec legibus obedire, et illic abunde habemus ad fortitudinis specimen exhibendum.

33. Et iam Lysimachi et Molones, et quidam huiusmodi alii scriptores, improbi sophistae, adolescentum deceptores, nos quasi mortalium ignauissimos conviciis insectantur. Ego sane nolo in instituta aliena inquirere. quippe nostratibus moris est patrii propria servare, non aliena accusatum ire; et ridere eos quos gentium aliarum opinio deos confinxit, iisue maledicere, id expresse legislator noster vetuit ob ipsam Dei appellationem. Sed cum accusatores nos facta contentione a se refelli arbitrentur, tacere nequeo, prae-

τῷ λόγῳ μέλλοντος ἔχ' ὑφ' ἡμῶν ἐλογχθῆσθαι τῶν νῦν αὐτὸν συντιθέντων, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν εἰρημένῃ καὶ λίαν εὐδοκίμῳ. τίς γὰρ τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ τε θαυμασμένων ἔκ ἐπιτετίμηκε καὶ ποιητῶν τοῖς ἐπιφανεστάτοις, καὶ νομοθετῶν τοῖς μάλιστα πεπιστευμένοις, ὅτι τοιαύτας δόξας περὶ Θεῶν ἐξ ἀρχῆς τοῖς πλήθεσιν ἐγκατέσπειραν. ἀριθμῷ μὲν ὁπόσους ἂν αὐτοὶ ἐθαλήσωσιν ἀποφῆναι, ἐξ ἀλλήλων δὲ γινομένης, καὶ κατὰ παντοίους τρόπους γενέσθων. τῆς δὲ καὶ διαιρῶντες τόποις καὶ διαίταις, ὥσπερ τῶν ζώων τὰ γένη, τὰς μὲν ὑπὸ γῆν, τὰς δὲ ἐν θαλάττῃ, τὰς μέντοι πρεσβυτάτης αὐτῶν ἐν ταρτάρῳ δεδεμένους. ὅσοις δὲ τὸν ἕρανὸν ἀπέπειμαν, τῆτοις πατέρα μὲν τῷ λόγῳ, τύραννον δὲ τοῖς ἔργοις καὶ δεσπότην ἐφισάντες· καὶ διὰ τῆτο συνισαμένην ἐπιβελὴν ἐπ' αὐτὸν ὑπὸ γυναικὸς καὶ ἀδελφοῦ καὶ θυγατρὸς, ἣν ἐκ τῆς ἑαυτῆ κεφαλῆς ἐγέννησεν, ἵνα δὴ συλλαβόντες αὐτὸν καθείρξωσιν, ὥσπερ αὐτὸς ἐκεῖνος τὸν πατέρα τὸν ἑαυτῆ.

λδ'. Ταῦτα δικαίως μέμψους πολλῆς ἀξιοῦσιν οἱ Φρονήσει διαφέροντες, καὶ πρὸς τέτοις καταγελῶσιν, εἰ τῶν Θεῶν τὰς μὲν ἀγενεῖας καὶ μεράκια, τὰς δὲ πρεσβυτέρους καὶ γενεῶντας εἶναι χρεὶ δοκεῖν, ἄλλους δὲ τεταχθαι πρὸς ταῖς τέχναις, χαλκεύοντά τινα, τὴν δὲ ὑφαίνεσαν, τὸν δὲ πολεμῶντα καὶ μετὰ ἀνθρώπων μαχόμενον, τὰς δὲ κιθαρίζοντας, ἢ τοξικῇ χαίροντας· εἴτ' αὐτοῖς ἐγγινομένας πρὸς ἀλλήλους τᾶσεις, καὶ περὶ ἀνθρώπων φιλονεικίας, μέχρι τῆ μὴ μόνον ἀλλήλοις τὰς χεῖρας προσφέρειν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἀνθρώπων τραυματιζομένους ὀδύρεσθαι καὶ κακοπαθεῖν. τὸ δὲ πάντων ἀσελγέστερον, τὴν περὶ τὰς μίξεις ἀκρασίαν, καὶ τὰς ἐρωτας, πῶς ἔκ αἰτοπον μικρῶ δειν ἅπασι προσάψαι, καὶ τοῖς ἄρρεσι τῶν Θεῶν καὶ ταῖς θηλείαις; εἴθ' ὁ γενναιοτάτος καὶ πρῶτος αὐτὸς ὁ πατὴρ, τὰς ἀπατηθείσας ὑπ' αὐτῆ καὶ γενομένας ἐγκύους, καθειργνυμένας ἢ καταποντιζομένας περιορεῖ· καὶ τὰς ἐξ αὐτῆ γεγονότας ἕτε σῶζειν δύναται, κρατῶμενος ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης. εἴτ'

certum cum quae dicturus sum, ea non nunc primum a nobis excogitata, sed iam ante a multis et quidem probatissimis dicta fuisse constet. Quis enim eorum, qui apud Graecos ob sapientiam in admiratione habentur, non redarguit nobilissimos poëtas, et legiflatores maxime fidei, quod tales de diis opiniones ab initio populis inferuerint; facientes eos numero quidem quantos ipsi voluere, ex alterutris vero et variis nascendi modis procreatos. hos autem separantes locis et habitaculis, tanquam genera animalium, alios quidem sub terra, alios in mari, illorum vero antiquissimos in tartaris vinctos collocarunt. Quibus vero coelum attribuerunt, his verbo quidem patrem, re autem vera tyrannum et dominum praeficiendo: ideoque conflatas finxerunt in eum insidias ab vxore et fratre et filia, quam suo e capite procreauit, vt ipsum comprehensum vincirent, sicut et ille ipsum suum patrem.

34. Ista multa reprehensione digna existimant viri sapientia praecellentes, et praeterea in ridiculo habent, quod deorum quidem aliquos imberbes et adolescentulos, alios vero aetate prouectiores et barbaros esse credendum sit; quin et alios artibus praefectos esse, vnum quippe fabrum, aliamque textricem, hunc vero belligerantem et cum hominibus pugnantem, aliosque citharizantes, aut arcu gaudentes: deinde inter se inuicem seditiones exortas et hominum gratia contentiones, vt non solum inter se alii aliis manus iniicerent, sed etiam ab hominibus vulnerati lugerent, malaque perferrent. Quod vero omnium flagitiosissimum, coitus intemperantiam et amores omnibus fere tum maribus tum feminis diis tribuere, quomodo non absurdum? Deinde, quod praestantissimus illorum et princeps, idemque pater, seductas a semetipso et grauidas factas mulieres, in carcerem inclusas, aut in mare demersas, insuper habeat: eosque, qui ex eo nati sunt, nec liberare possit, vtpote fato constrictus, neque sine lacrymis

εἰδακρυτὶ τῆς θανάτου αὐτῶν ὑπομένειν. καλὰ γὰρ ταῦτα καὶ τῆτοις ἄλλα ἐπόμενα. μοιχείας μὲν ἐν ἑρανῶ βλεπα-
 μένης ὥτως ἀναισχύντως ὑπὸ τῶν θεῶν, ὥστε τινὰς καὶ ζη-
 λῶν ὁμολογεῖν τῆς ἐπ' αὐτῇ δεδεμένως. τί γὰρ ἔκ ἡμελλον,
 ὅποτε μὴδ' ὁ πρεσβύτατος καὶ βασιλεὺς ἐδυνήθη τῆς πρὸς
 τὴν γυναικα μίξεως ἐπιχεῖν τὴν ὁρμὴν, ὅσον γὰρ εἰς τὸ
 δωματίον ἀπελθεῖν. οἱ δὲ δὴ δακλύοντες τοῖς ἀνθρώποις
 θεοὶ, καὶ νῦν μὲν οἰκοδομῶντες ἐπὶ μιοθῶ, νῦν δὲ ποιμαίνον-
 τες, ἄλλοι δὲ τρόπον κακῆργων ἐν χαλκῶ δεδεμένοι δε-
 σμωτηρίῳ, τινὰ τῶν εὐφρονούντων ἐκ αὐτῶν παροξύνειαν, καὶ
 τοῖς ταῦτα συνθεῖσιν ἐπιπλήξαι, καὶ πολλὰν εὐήθειαν
 καταγνῶναι τῶν προειμένων. οἱ δὲ καὶ δεῖμόν τινα καὶ φό-
 βον, ἥδη δὲ καὶ λύσσαν καὶ ἀπάτην, καὶ τί γὰρ ἔκ τῶν
 κακίστων παθῶν εἰς Θεῶν φύσιν καὶ μορφήν ἀνέπλασαν.
 τοῖς δὲ εὐφημοτέροις τῶν καὶ θύειν τὰς πόλεις ἐπεισαν.
 τοιγαρὲν εἰς πολλὴν ἀνάγκην καθίστανται, τῆς μὲν τινὰς
 τῶν θεῶν νομίζουσιν δοτῆρας ἀγαθῶν, τῆς δὲ καλεῖν ἀπο-
 τροπαίης. εἴτα δὲ τῆς, ὥσπερ τῆς πονηροτάτης ἀνθρώ-
 πων, χάρισι καὶ δώροις ἀποσείονται, μέγα τι λήψομαι
 κακὸν ὑπ' αὐτῶν προσδοκῶντες, εἰ μὴ μιοθὸν αὐτοῖς πα-
 ράχοιεν.

λε'. Τί τοίνυν τὸ αἶτιον τῆς τοσαύτης ἀνωμαλίας, καὶ
 περὶ τὸ θεῖον πλημμελείας; ἐγὼ μὲν ὑπολαμβάνω, τὸ
 μήτε τὴν ἀληθῆ τῇ Θεῶν φύσιν ἐξ ἀρχῆς συνιδεῖν αὐτῶν
 τῆς νομοθέτας· μήθ' ὅσον καὶ λαβεῖν ἡδυνήθησαν ἀκριβῆ
 γνῶσιν διορίσαντας, πρὸς τῆτο ποιήσασθαι τὴν ἄλλην τά-
 ξιν τῇ πολιτεύματι. ἀλλ' ὥσπερ ἄλλο τι τῶν φαυλοτά-
 των ἐφῆκαν, τοῖς μὲν ποιηταῖς, ὅσιν αὖ βάλωνται θεοὶ
 εἰσάγειν, πάντα πάχοντας· τοῖς δὲ ῥήτοσι, πολιτογρα-
 φεῖν διὰ ψηφισμάτων ξένων θεῶν τὸν ἐπιτήδειον. πολλῆς
 δὲ καὶ ζωγράφου καὶ πλάσας τῆς εἰς τῆτο παρὰ τῶν ἑλλή-
 νων ἀπῆλυσαν ἐξουσίας, αὐτὸς ἕκαστός τινα μορφήν ἐπι-
 νοῶν, ὁ μὲν ἐκ πολλῶν πλάττων, ὁ δὲ γράφων. οἱ δὲ μά-
 λιστα θαυμάζονται τῶν δημιουργῶν τὸν ἐλέφαντα καὶ τὸν

eorum perferre mortes. Pulchra sane haec, et his alia consequentia: quod adulterium in coelo ita impudenter spectetur a diis, ut alii inuidere se faterentur in tali foeditate victis. Quid enim facturi non essent, cum nec vetustissimus quidem illorum et rex ab uxoris congressu continere se potuerit, donec saltem in cubiculum venissent. Alii quidem dii seruientes hominibus, et nunc mercedis gratia aedificantes, nunc vero greges pascentes, alii iterum maleficorum more in ferreo carcere victi, quem sapientum non irritarunt, et ad eos redarguendos, qui talia finxerunt, et ad magnam credentium stultitiam condemnandam. Alii vero et pauperem quendam et terrorem, necnon et rabiem atque fraudem, et omnes perturbationes pessimas in Dei naturam formamque effinxerunt. harumque honestioribus sacra facere ciuitatibus persuasurunt. Vnde necesse habent, ut deorum quosdam bonorum largitores, aliosque vocent malorum depulsores. deinde vero eos, veluti malignissimos homines, muneribus atque donis placare contendunt, magni quid mali se ab illis passuros expectantes, nisi mercedem eis studiose praebuerint.

35. Quae igitur causa est tantae inaequalitatis, tantique in Deum delicti? Ego quidem arbitror, quod neque veram Dei naturam principio perspexerint eorum legislatores, neque quantum consequi valuerant, cognitionem accurate explicari, inde alio modo ordinasse remp. sed quasi res esset parui itidem, ut aliae, momenti, neglexerunt, dantes potestatem poetis, ut quos vellent Deos introducerent omnia pati paratos; rhetoribus vero, deos peregrinos, ut quemque maxime idoneum iudicarent, plebiscito admittere. Quin et pictores et plastae in hoc apud Graecos multam habere potestatem, ut cuilibet liceret formam quandam excogitare, alius quidem ex luto quod vellet fingens, alius vero pingens. Qui vero opificum maxime in admiratione sunt, ebur et aurum habent subiectam per-

χρυσὸν ἔχουσι, τῆς αἰὶ καινεργίας τὴν ὑπόθεσιν. καὶ τὰ μὲν τῶν ἱερῶν ἐν ἱερῆιά παντελῶς εἰσιν, τὰ δὲ ἐμπερισπένδασα καθάρσονται παντοδαπαῖς περικοσμήμενα. εἴθ' οἱ μὲν πρότερον ἐν ταῖς τιμαῖς ἀκμάσαντες θεοὶ γεγηράκασιν· οἱ δὲ ἐπακμάζοντες τῶν ἐν δευτέρᾳ τάξει ὑποβέβληνται. ἔγω γὰρ εὐφημότερον λέγειν. ἄλλοι δὲ καινοὶ τινες εἰσαγόμενοι θρησκείας τυγχάνουσιν, ὡς, ἐν παρεκβάσει ὧν προείπομεν, τῆς τύπης ἐρημωθέντας καταλιπεῖν. καὶ τῶν ἱερῶν τὰ μὲν ἐρημῶνται, τὰ δὲ νεωστὶ κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων βῆλησιν ἕκαστος ἰδεύεται. δέου τῶναντίον τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν αὐτῆς, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀμετακίνητον διαφυλάττειν.

Λς'. Απολλώνιος μὲν ὅν ὁ Μόλων τῶν ἀνοήτων εἰς ἣν καὶ τετυφωμένων. τῆς μέντοι κατὰ ἀλήθειαν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς φιλοσοφῆσαντας, ἥτε τῶν προειρημένων ἔδεν διέλαθαι, ἥτε τὰς ψυχὰς προφάσεις τῶν ἀλληγοριῶν ἠγνόησαν· δι' ὅπερ τῶν μὲν εἰκότως κατεφρόνησαν, εἰς δὲ τὴν ἀληθῆ καὶ πρέπασαν περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν ἡμῖν συνεφώνησαν. ἀφ' ἧς ὀρμηθεὶς ὁ Πλάτων, ἥτε τῶν ἄλλων ἔδεν ποιητῶν φησι δεῖν εἰς τὴν πολιτείαν παραδέχεσθαι, καὶ τὸν Ὀμηρον εὐφρόμως ἀποπέμπεται, σεφανάσας, καὶ μύρον αὐτῇ καταχέας, ἵνα δὴ μὴ τὴν ὀρθὴν δόξαν περὶ Θεοῦ τοῖς μύθοις ἀφανίσαι. μάλιστα δὲ Πλάτων μεμίμηται τὸν ἡμέτερον νομοθέτην, καὶ τῷ μηδὲν ἔγω παιδεύμα προσάπτει τοῖς πολίταις, ὡς τὸ πάντας ἀκριβῶς τῆς νόμου ἐκμανθάνειν· καὶ μὴν καὶ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ὡς ἔτυχεν ἐπιμίγνυσθαι τινὰς ἔξωθεν, ἀλλ' εἶναι καθαρὸν τὸ πολίτευμα τῶν ἐμμένων τοῖς νόμοις πρεσβύτην. ὡς ἔδεν λογισάμενος ὁ Μόλων Απολλώνιος ἡμῶν κατηγορήσεν, ὅτι μὴ παραδεχόμεθα τῆς ἄλλαις προκατελημμέναις δόξαις περὶ Θεοῦ, μηδὲ κοινῶν εἰθέλομεν τοῖς καθ' ἑτέραν συνήθειαν βίῃ ζῆν προαιρεμένοις. ἀλλ' ἔδεν τῆς ἐν ἰδίῳ ἡμῶν· κοινὸν δὲ πάντων, ἔχ Ἑλλήνων δὲ μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν εὐδοκίμοις. Δακεδαίμονιοι δὲ καὶ ξηνηλασίας ποιῶμεναι

petuo rei nouae exprimendae materiam. Proinde fanorum quidem alia plane iacent in solitudine, alia singulari studio frequentantur et expiationum omni genere exornantur. Et qui antea honoribus floruerunt dii, consenuere; qui vero aetate vigent, ii in secundam classem, vt honorificentius dicam, surrogati sunt. Alii noui, nescio qui, introducti religione potiuntur, vt interim, quod diximus, deserta loca derelinquantur. Et fanorum alia deferuntur: alia cuiusuis ad arbitrium recens construuntur. Cum contra oporteat ipsos opinionem de Deo, honoremque ei debitum absque omni mutatione seruare.

36. Et Apollonius quidem Molon erat e numero flutorum et superbia inflatorum. Eos autem de Graecis, qui in scriptis suis vere philosophati sunt, neque praedictorum aliquid latuit, neque frigidas allegiarum excusationes ignorauere. Itaque illos quidem iuste spreuere, et in vera decentique de Deo opinione nobiscum consenserunt. Quare motus Plato neque vllum quempiam poëtarum censet in reimp. esse admitendum; et Homerum honorifice amouet, coronatum et vnguento delibutum, ne rectam de Deo opinionem fabulis destrueret. Plato autem potissimum imitatus est legislatorem nostrum, in hoc, quod nihil magis ciuibus praeceperit, quam vt accurate omnes leges ediscerent, et ne temere extraneorum vlli suis miscerentur, sed ex solis iis constaret respublica, qui legibus parerent, curauit. De quibus nihil cogitans Apollonius Molo, accusationem in nos instituit; quod eos non recepimus, qui aliis de Deo opinionibus sunt praeoccupati, neque cum eis consortium habere volumus, qui aliud vitae institutum elegerint. Verum neque hoc proprium generis nostri; sed commune omnium, non modo Graecorum, verum etiam eorum, qui inter Graecos probatissimi habentur. Quin et Lacedaemoniis curae erat perpetuae peregrinos ex-

διετέλουν, καὶ τοῖς αὐτῶν ἀποδημῶν πολίταις ἐκ ἐπέτρεπον· διαφθορὰν ἐξ ἀμφοῖν ὑφορώμενοι γενέσθαι περὶ τὰς νόμους. ἐκείνοις μὲν ἦν τάχα δυσκολίαν τις ὀνειδίσαιεν ἂν εἰκότως. ἰδεῖν γὰρ ὅτε τῆς πολιτείας, ὅτε τῆς παρ' αὐτοῖς μετεδίδωσαν διατριβῆς, ἡμεῖς δὲ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ζηλῶν ἐκ ἀξιοῦμεν· τὰς μὲντοι μετέχεν τῶν ἡμετέρων βελομένους ἡδῶς δεχόμεθα. καὶ τῆτο ἂν εἴη τεκμήριον, οἶμαι, Φιλανθρωπίας ἅμα καὶ μεγαλοψυχίας.

λζ'. Εὖ περὶ Λακεδαιμονίων ἐπὶ πλείω λέγειν. οἱ δὲ κοινὴν εἶναι τὴν ἐαυτῶν δόξαντες πόλιν Ἀθηναῖοι, πῶς περὶ τῶτων εἶχον, Ἀπολλώνιος ἠγνόησεν· ὅτι καὶ τὰς ῥῆμα μόνον παρὰ τὰς ἐκείνων νόμους φθιγγαμένους περὶ Θεῶν ἀπαραιτήτως ἐκόλασαν. τίνας γὰρ ἐτέρων χάριν Σωκράτης ἀπέθανεν; ἢ γὰρ δὴ προσδίδω τὴν πόλιν τοῖς πολεμίοις, ἰδὲ τῶν ἱερῶν ἐσύλησεν ἰδέν. ἀλλ' ὅτι καινὰς ὅρκους ὤμνουν, καὶ τι δαιμόνιον αὐτῷ σημαίνειν ἔφασκεν, ἢ σπυρδάζων, ἢ διαπαίζων, ὡς ἔνιοι λέγουσι, διὰ ταῦτα κατεγνώθη κώνειον πίων ἀποθανεῖν. καὶ διαφθείρειν δὲ τὰς νέας ὁ κατήγορος αὐτὸν ἡτιάτο, τῆς πατρὸς πολιτείας καὶ τῶν νόμων ὅτι προῆγεν αὐτὰς καταφρονεῖν. Σωκράτης μὲν ἦν πολίτης Ἀθηναίων τοιαύτην ὑπέμεινε τιμωρίαν. Ἀναξαγόρας δὲ Κλαζομένιος ἦν. ἀλλ' ὅτι, νομιζόντων Ἀθηναίων, τὸν ἥλιον εἶναι Θεόν, ὃδ' αὐτὸν ἔφη μύθεον εἶναι διάπυρον, Θάνατον αὐτῷ παρ' ὀλίγας ψήφους κατέγνωσαν. καὶ Διαγόρα τῷ Μηλίῳ τάλαντον ἐπέκρινον, εἴ τις αὐτὸν ἀνέλοι· ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτοῖς μυστήρια χλευάζειν ἐλέγετο. καὶ Πρωταγόρας, εἰ μὴ θᾶπτον ἔφυγε, συλληφθεὶς ἂν ἐτεθνήκει, γράψαι τι δόξας ἔχ ὁμολογῶμενον τοῖς Ἀθηναίοις περὶ Θεῶν. τί δὲ δεῖ θαυμάζειν, εἰ πρὸς ἄνδρας ὅτως ἀξιοπίστους διετέθησαν, οἳ γε μηδὲ γυναῖκων ἐφείσαντο; νῦν μὲν γὰρ τινα ἰστέραν ἀπέκτειναν, ἐπεὶ τις αὐτῆς κατηγορήσεν, ὅτι ξείνους ἐμύει Θεούς. νόμῳ δ' ἦν τῆτο παρ' αὐτοῖς κεκωλυμένον, καὶ τιμωρία κατὰ τῶν ξένων εἰσαγόντων Θεὸν ὥριστο Θάνατος. οἱ δὲ τοιούτῳ νόμῳ

pellere, neque suis ciuibus peregrinari permittebant, quod utroque modo leges labefactari suspicarentur. Et hos quidem iuste forsan difficiles morososque esse quis existimet. nemini enim aut de rep. sua aut diutina apud ipsos mora participare concedunt. Nos autem aliorum instituta imitari nolumus: qui vero nostrorum participes esse cupiunt, libenter excipimus. quod utique reor iudicium humanitatis et magnanimitatis nostrae.

37. Sed desino iam de Lacedaemoniis amplius dicere. Athenienses vero, qui suam ciuitatem omnibus communem esse gloriantur, quomodo se his, de rebus habuerint, Apollonius ignorauit: quod scilicet in animaduersione poenaeque inexorabiles erant, si qui vel verbum praeter legem de diis loquerentur. Cuius enim rei alterius gratia Socrates diem obiit supremum? Non enim hostibus prodidit ciuitatem, neque fanum aliquod spoliauit: sed ei vitio vertitur, quod nouo more iurabat, et daemonem quendam id ipsum ei indicasse referebat, siue serio, siue (vt dicunt quidam) ioco, et propter hoc morti damnatus est cicutam bibendo. Insuper et iuuenum eum corruptorem esse aiebat accusator, quod auctor illis fuerit patria instituta legesque contemnendi. Et Socrates quidem ciuis Atheniensis huiusmodi poenam sustinuit. Anaxagoras autem Clazomenius erat. Sed quia Athenienses solem esse Deum existimarent, ille vero eum ignem candentem esse dixerit, paucis tantum suffragiis absolutus est. Eique, qui Diagoram Melium occideret, talentum datum iri edicto pronunciarunt, utpote qui eorum mysteria deridere ferebatur. Et Protagoras, nisi ocysus aufugisset, comprehensus interiisset, quod aliquid scripsisse putaretur discrepans ab Atheniensium de diis opinionibus. Quid autem miri esse debet, si in viros adeo fide dignos eo animo fuerint, qui ne mulieribus quidem pepercere? Etenim sacerdotem quandam interfecerunt, quodam eam accusante, quod deos docuerit peregrinos; lege quippe hoc vetitum erat, morsque eis in poenam decreta, qui deos peregrinos introducerent. Igitur qui tali

χρώμενοι, δηλονότι τὰς τῶν ἄλλων ἔκ ἐνόμιζον εἶναι θεάς·
 ἔ γάρ ἂν αὐτοῖς πλειόνων ἀπολαύειν ἐφθόνην. τὰ μὲν ἔν
 Ἀθηναίων ὥχετο καλῶς. Σκύθαι δὲ φόνοις χαίροντες ἀν-
 θρώπων, καὶ βραχὺ τῶν θηρίων διαφέροντες, ὁμῶς τὰ
 παρ' αὐτοῖς οἶοντα δεῖν περισέλλειν· καὶ τὸν ὑπὸ τῶν Ελ-
 λήνων ἐπὶ σοφία θαυματοδέντα τὸν Ἀνάχαρσιν, ἐπανελ-
 θόντα πρὸς αὐτὸς ἀνέειλον, ἐπεὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐθῶν ἔδοξεν
 ἦκειν ἀνάπλευς. πολλὰς δὲ καὶ παρὰ Πέρσαις ἂν τις εὖ-
 ροι καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν κεκολασμένους. ἀλλὰ δηλονότι
 τοῖς Περσῶν ἔχαιρε νόμοις ὁ Ἀπολλώνιος, κακείνης ἐθαύμα-
 ζεν, ὅτι τῆς ἀνδρείας αὐτῶν ἀπήλαυσαν οἱ Ἕλληνες, καὶ
 τῆς ὁμογνωμοσύνης ἧς εἶχον περὶ θεῶν· ταύτης μὲν ἔν, ἐν
 τοῖς ἱεροῖς, οἷς κατέπευσαν, τῆς ἀνδρείας δὲ, δαλῶσαι πα-
 ρὰ μικρὸν ἐλθόντες. ἀπάντων δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων
 μιμητὴς ἐγένετο τῶν Περσικῶν· γυναῖκας ἀλλοτρίας ὑβρί-
 ζων, καὶ παῖδας ἐκτέμνων. παρ' ἡμῖν δὲ θάνατος ὤρεται,
 καὶ ἄλογόν τις ζῶον ἔτις ἀδικῇ· καὶ τῶν ἡμᾶς τῶν νό-
 μων ἀπαγαγεῖν, ἔτε φόβος ἰχυσεν τῶν κρατησάντων, ἔτε
 ζῆλος τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις τιμημένων. ἔδὲ τὴν ἀνδρείαν
 ἠσκήσαμεν ἐπὶ τῷ πολέμῳ ἀραδαὶ χάριν πλοῦνεξίας,
 ἀλλ' ἐπὶ τῷ τὰς νόμους διαφυλάττειν. τὰς γὰρ ἄλλας ἐλατ-
 τώσεις πρῶτος ὑπομένοντες, ἐπειδὴν τινες ἡμᾶς τὰ νόμιμα
 κινεῖν ἀναγκάζωσι, τότε καὶ παρὰ δύναμιν αἰετόμεθα πο-
 λέμους, καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων ταῖς συμφοραῖς ἐγκατεργᾶ-
 μεν. διὰ τί γὰρ ἂν καὶ ζηλώσασιν τὰς ἐτέρων νόμους;
 ὁρῶντες μήτε παρὰ τοῖς θεμένοις αὐτὰς τετηρημένους; πῶς
 γὰρ ἔκ ἐμελλον Λακεδαιμόνιοι μὲν τῆς ἀνεπιμίκτης κατα-
 γνώσεσθαι πολιτείας, καὶ τῆς περὶ τὰς γάμους ὀλιγωρίας·
 Ἡλεῖοι δὲ καὶ Θηβαῖοι τῆς παρὰ φύσιν καὶ ἄγαν ἀνέδην
 πρὸς τὰς ἄρρενας μιξέως; ἂ γὰρ πάλαι κάλλιπα καὶ συμ-
 φορώτατα πράττειν ὑπελάμβανον, ταῦτ' εἰ μὴ καὶ παντά-
 πασι τοῖς ἔργοις πεφεύγασιν, ἔχ' ὁμολογεῖσιν. ἀλλὰ καὶ
 τὰς περὶ αὐτῶν νόμους ἀπομίγνυνται, τοσῶτόν ποτε παρὰ
 τοῖς Ἕλλησιν ἰχύσαντας, ὥς καὶ τοῖς θεοῖς τὰς τῶν ἀρ-

lege utebantur, aliorum sane deos non credebant esse deos: non enim, si credidissent, seipsos beneficio ex pluribus diis priuassent. tam bene scilicet administrabatur Atheniensium respublica. Scythae autem caedibus gaudentes humanis, et parum admodum differentes a bestiis, arbitrantur tamen, sua mysteria esse custodienda: et Anacharsim, quem Graeci sapientiae ergo mirati sunt, ad ipsos reuersum occiderunt, quod visus sit morum Graecorum plenus ad eos venire. Quin et multos apud Persas inuenire est huiusmodi de causa supplicio affectos. Sed palam est, quod Apollonio placuerint leges Persarum, illosque in admiratione habuerit? quod eorum fortitudo et de diis concors opinio Graecis fuisset conducibilis: haec videlicet in templorum concrematione, illa in eo, quod propemodum in seruitutem ab illis redacta fuerit Graecia. Is autem morum omnium imitator exstitit Persicorum, vxoribus alienis iniurias faciens, et filios castrans. Apud nos autem mors decreta est, si quis vel animalia rationis expertia hoc modo laedat: et ab his legibus nos abducere neque timor potuit dominorum praepotentium, neque desiderium eos aemulandi, qui apud alios honorantur. Neque fortitudinem exercuimus, ad bella suscipienda, vt res nostras augeamus, sed vt leges nobis maneant. Caetera igitur damna ferentes leniter, vbi sunt, qui nos a legibus cogant discedere, hinc etiam supra vires bella sumimus, et ad vltima vsque mala duramus. Cur itaque nos aliorum aemulemur leges, cum eas neque a legislatoribus suis seruatas videamus? Quidni enim damnarent Lacedaemonii infociabilem illam formam reip. neglectumque nuptiarum; et Elei et Thebani proiectissimum illum et contra naturam cum maribus concubitum? Nam quae olim honestissime et vtilissime a se fieri arbitrabantur, ea nisi reipsa prorsus fugerunt, non consentiunt. quinimo latus de eis leges admiscent. quae quondam tantum apud Graecos valuerunt, vt etiam diis marium coitus tribue-

ρένων μίξεις ἐπεφήμεσαν· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ τῆς τῶν γνησίων ἀδελφῶν γάμους, ταύτην ἀπολογίαν αὐταῖς τῶν αὐτόπων καὶ παρὰ φύσιν ἡδονῶν συντιθέντες.

λγ'. Εὖ νῦν περὶ τῶν τιμωριῶν λέγειν, ὅσας μὲν ἐξ ἀρχῆς ἔδοσαν οἱ πλεῖστοι νομοθέται τοῖς πονηροῖς διαλύσεις· ἐπὶ μοιχείας μὲν ζημίας χρημάτων, ἐπὶ φθοραῖς δὲ γάμους νομοθετήσαντες. ὅσας καὶ περὶ τῆς ἀσεβείας προφάσεις περιέχουσιν ἀρνήσεως, εἰ καὶ τις ἐπιχειρήσῃ ἐξετάζειν. ἤδη γὰρ παρὰ τοῖς πλείοσι μελέτη γέγονε τῷ παραβαίνειν τῆς νόμους· ἢ μὴν καὶ παρ' ἡμῖν. ἀλλὰ καὶ πλῆτες, καὶ πόλεις, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν στερηθῶμεν, ὁ γὰρ νόμος ἡμῖν ἀθάνατος διαμένει· καὶ ὅδεις Ἰσθαίων, ὅτε μακρὰν ἔτως ἂν ἀπέλθοι τῆς πατρίδος, ὅδ' ἐπίπικρον φοβηθήσεται δεσπότην, ὡς μὴ πρὸ ἐκείνου δεδιέναι τὸν νόμον. εἰ μὲν ἔν δια τὴν ἀρετὴν τῶν νόμων ἔτω πρὸς αὐτὰς διακείμεθα, συγχωρησάτωσαν, ὅτι κρατίστους ἔχομεν νόμους. εἰ δὲ φαῦλοις ἔτως ἡμᾶς ἐμμένειν ὑπολαμβάνουσι, τί ἔκ ἂν αὐτοὶ δικαίως πάθοιεν, τῆς κρείττονος ἢ φυλάττοντες; ἐπεὶ τοῦ νυν ὁ πολὺς χρόνος πιστεύεται πάντων εἶναι δοκιμασῆς ἀληθέστατος· τῆτον ἂν ποιησαίμην ἐγὼ μάρτυρα τῆς ἀρετῆς ἡμῶν τῷ νομοθέτῃ, καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνου φήμης περὶ τῷ Θεῷ παραδοθείσης. ἀπείρου γὰρ τῷ χρόνῳ γεγονότος, εἴ τις αὐτὸν παραβάλλοι ταῖς τῶν ἄλλων ἡλικίαις νομοθετῶν, παρὰ πάντας εὖροι τῆτον.

λδ'. Ὡφ' ἡμῶν τε διηλέγχθησαν οἱ νόμοι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις, αἰεὶ καὶ μᾶλλον αὐτῶν ζῆλον ἐμπεποιήκασιν. πρῶτοι μὲν γὰρ οἱ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι φιλοσοφῆσαντες, τῷ μὲν δοκεῖν τὰ πάτρια διεφύλαττον· ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τῷ φιλοσοφεῖν ἐκείνῳ κατηκολύθησαν, ὅμοια μὲν περὶ Θεῷ φρονῶντες, εὐτέλειαν δὲ βίῃ καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν διδάσκοντες. ἢ μὴν ἀλλὰ καὶ πλήθους ἤδη πολὺς ζῆλος γέγονεν ἐκ μακροῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας. ὅδ' ἐστὶν ὁ πόλις Ἑλλήνων ὁδητισῶν, ὅδ' ἐβάρβαρος, ὅδ' ἐν ἔθνος, ἐνθα μὴ τὸ τῆς ἐβδόμαδος, ἢν

sint; eademque ratione germanarum sororum connubia, hanc sibi illicitarum et naturae repugnantium voluptatum excusationem comminiscentes.

38. Superfedeo nunc de pœnis dicere, quot dederint olim plerique legislatores improbis compositiones, dum in adulterio multam pecuniariam, in corruptela connubium sanciunt. Quot etiam impietatis crimine occasiones suppeditentur negandi, si quis reum examinare conetur. Iam enim apud plerosque meditatio inoleuit leges violandi. apud nos non ita est. Quin etiam si diuitiis et urbibus caeterisque bonis priuemur, at lex quidem nobis permanet immortalis: nec ullus vnquam Iudaeorum vel tam procul discesserit a patria, vel peracerbum ita formidauerit dominum, quia legem magis formidet. Si igitur ob legum virtutes sic sumus in eas animati, fateantur nos optimas habere leges. Sin malis legibus sic nos obtemperare arbitrantur, quam poena digni sunt ipsi, qui melioribus non pareant? Et quoniam temporis longinquitas exploratrix creditur esse omnium verissima, hanc ego tessem non dubitem facere tum virtutis nostri legislatoris, tum traditae ab illo de Deo persuasionis. Nam cum immensum tempus elapsum sit, si quis eum cum caeterorum legislatorum conferat aetatibus, inueniet, eum longe ante omnes fuisse.

39. Iam ipsius leges caeteris omnibus mortalibus semper magis magisque aemulationem sui commouisse, a nobis demonstratum est. Primi enim, qui apud Graecos philosophati sunt, patria quidem instituta visi sunt seruare: sed in actionibus studioque sapientiae illum sequuti sunt, tum eadem de Deo sentientes, tum victus tenuitatem et mutuam inter homines commutationem docentes. Quin et iampridem nostrorum Dei colendi rituum imitandorum quamplurimis desiderium incessit. neque vlla vel Graecorum vrbs est, vel barbarorum, neque vlla gens, ad quam non peruenerit septi-

ἀργῦμεν ἡμεῖς· τὸ ἔθος ἔ διαπεφοίτηται· καὶ αἱ νηστεῖαι, καὶ λύχνων ἀνακαύσεις, καὶ πολλὰ τῶν εἰς βρώσιν ἡμῖν ἔτι νομισμένων παρατετλήρηται. μιμῆσθαι δὲ περιῶνται καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν ὁμοίαν, καὶ τὴν τῶν ὄντων ἀνάδοσιν, καὶ τὸ φιλεργὸν ἐν ταῖς τέχναις, καὶ τὸ καρτερικὸν ἐν ταῖς ὑπὲρ τῶν νόμων ἀνάγκαις. τὸ γὰρ θαυμασιώτατον, ὅτι χωρὶς τῆς τῆς ἡδονῆς ἐπαγωγῆς ἔδωκεν αὐτὸς καθ' αὐτὸν ἰσχύσειν ὁ νόμος· καὶ ὥσπερ ὁ Θεὸς διὰ παντός τῆς κόσμου πεφοίτηκεν, ὥτως ὁ νόμος διὰ πάντων ἀνθρώπων βεβλάδικεν. αὐτὸς δὲ τις ἕκαστος τὴν πατρίδα καὶ τὸν οἶκον ἐπισκοπῶν τὸν αὐτῆς, τοῖς ὑπ' ἐμῷ λεγομένοις ἐκ ἀπιστήσει. χρεὶ τοίνυν πάντων ἀνθρώπων καταγιγῶναι ποτηρίαν ἐθελήσious, εἰ τ' ἀλλότρια καὶ Φαῦλα πρὸ τῶν οἰκείων καὶ καλῶν ζηλῶν ἐπιτεθυμήκασιν· ἢ παύσασθαι βασκαίνοντας ἡμῖν τὰς κατηγορήντας. ἔδδ' γὰρ ἐπιφθόνος τινὸς ἀντιποιώμεθα πρᾶγματος, τὸν αὐτῶν τιμῶντες νομοθέτην, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνους προφητευθεῖσι περὶ τῆς Θεῆς πεπιστευκότες. καὶ γὰρ εἰ μὴ συνίσμεν αὐτοῖς τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων ἀπάντων, ὑπὸ τῆς πλήθους γῆν τῶν ζηλόντων μέγα φρονεῖν ἐπ' αὐταῖς προήχθημεν.

μ'. Ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας τὴν ἀκριβῆ πεποιήμαί παράδοσιν ἐν τοῖς περὶ ἀρχαιολογίας μοι γραφῆσι. νυνὶ δ' αὐτῶν ἐπεμνήσθην, ἐφ' ὅσον ἦν ἀναγκαῖον, ὥστε τὰ τῶν ἄλλων ψέγειν, ὥστε τὰ παρ' ἡμῖν ἐγκωμιάζειν προθέμενος· ἀλλ' ἵνα τὰς περὶ ἡμῶν ἀδίκως γεγραφέναις ἐλέγξω, πρὸς αὐτὴν ἀναιδῶς τὴν ἀλήθειαν πεφιλονεικώτας. καὶ δὴ μοι δοκῶ πεπληρωθῆναι διὰ τῆς γραφῆς ἱκανῶς ἃ προὑπεσχόμην. καὶ γὰρ ἀρχαιότητι προὑπάρχον ἐπέδειξα τὸ γένος, τῶν κατηγορῶν, ὅτι νεώτατόν ἐστιν, ἐρηκώτων· καὶ γὰρ πολλὰς ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐμνηστευκότητας ἡμῶν ἀρχαίας παρέχομεν μαρτυρας, ἐκείνων, αἱ μὴδεὶς ἐστὶ διαβεβαιωμένων. ἀλλὰ μὴν Αἰγυπτίους ἔφασκον ἡμῶν τὰς προγόνους· εἰδείχθησαν δ' εἰς Αἴγυπτον ἐλθόντες ἐτέρωθεν. διὰ δὲ λύμην σωμάτων αὐτὰς ἐκβληθῆσαι

mi diei, quem otiosi traducimus, celebrandi consuetudo; et apud quam ieiunia, et lucernarum incensiones, et multa, quae nobis comedere nefas est, obseruentur. Conantur autem mutuam nostram imitari concordiam, et bonorum largitionem, et in artibus exercendis sedulitatem, et tolerantiam in tormentis, quae pro legibus nostris sustinemus. Etenim, quod est omnium maxime admirandum, citra voluptatis illecebram ipsa per se lex inualuit: ac sicuti Deus vniuersum mundum permeauit, ita lex vniuersos mortales peruasit. Quod si suam quisque patriam domumque considerauerit, his meis dictis non diffidet. Quo fit, ut aut condemnandi sint vniuersi mortales voluntariae prauitatis, si aliena, eademque vitiosa, ante domestica, eademque honesta, aemulari concupiuerint; aut inuidiae suae finem facere debeant accusatores nostri. Neque enim inuidiosum quiddam nobis vendicamus, dum nostrum legislatorem honoramus, et eius de Deo effatis credimus. Nam etiamsi legum omnium virtutem non intelligeremus: certe vel aemulantium multitudo fecisset, ut de eis nobis placeremus.

40. Verum de legibus quidem et rep. in meo Antiquitatum opere accurate tradidi. Nunc ea commemorauit, quantum erat necessarium, non quod aliena recensere, vel nostra collaudare mihi propositum esset: sed ut eos, qui de nobis inique scripserunt, euincerem in ipsam veritatem impudenter inuectos fuisse. Et sane mihi videor scripto meo satis praestitisse promissa. Etenim in primis vetustum esse demonstraui genus nostrum, quod accusatores recentissimum esse dixerant: et multos allegaui testes, qui antiquitatis nostrae in scriptis suis mentionem fecerunt, illis nullos esse affirmantibus. Cumque Aegyptios fuisse maiores nostros dixerint, demonstratum est, eos in Aegyptum aliunde venisse. Et cum ob corporum vitium eos eiectos fuisse mentiti sint, planum factum est, eos

κατεψύσαντο. προαιρέσει καὶ περισσίᾳ βώμης ἐφάνησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ὑποστέφαντες γῆνι. οἱ μὲν ὡς Φαυλότατον ἡμῶν τὸν νομοθέτην ἐλοιδόρησαν. τῷ δὲ τῆς ἀρετῆς πάλαι μὲν ὁ Θεός, μετ' ἐκείνον δὲ μάρτυς ὁ χρόνος εὖρηται γεγενημένος.

μα'. Περὶ τῶν νόμων ἐκ εἰδήσε λόγῳ πλείονος. αὐτοὶ γὰρ ἐωράθησαν δι' αὐτῶν, ἐκ ἀσέβειαν μὲν, εὐσέβειαν δ' ἀληθευτάτην διδάσκοντες· ἢ δ' ἐπὶ μισανθρωπίαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων κοινωνίαν παρακαλῶντες, ἀδικίας ἐχθροὶ, δικαιοσύνης ἐπαμειβείς, ἀργίαν καὶ πολυτέλειαν ἐξορίζοντες, αὐτάρκεις καὶ φιλοπόνους εἶναι διδάσκοντες, πολέμων μὲν ἀπείργοντες εἰς πλεονεξίαν, ἀνδρείους δ' ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι παρασκευάζοντες, ἀπαραίτητοι πρὸς τὰς τιμωρίας, ἀσόφιστοι λόγων παρασκευαῖς, τοῖς ἔργοις αἰεὶ βεβαιούμενοι. ταῦτα γὰρ αἰεὶ ἡμεῖς παρέχομεν τῶν γραμμάτων ἐναργέστερα. δι' ὅπερ ἐγὼ θαρσύνω αὐτοὺς εἰποιμι, πλείων ἅμα καὶ καλλίστων ἡμᾶς εἰσηγητὰς τοῖς ἄλλοις γεγονέναι. τί γὰρ εὐσεβείας ἀπαρabaίτε κάλλιον; τί δὲ τῷ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις δικαιοτέρον; ἢ τί συμφορώτερον τῷ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοεῖν, καὶ μὴτ' ἐν συμφοραῖς διψᾶσθαι, μὴτ' ἐν εὐτυχίαις τασμάζειν ἐξυβρίζοντας· ἀλλ' ἐν πολέμῳ μὲν θανάτῳ καταφρονεῖν, ἐν εἰρήνῃ δὲ τέχναις ἢ γεωργίαις προσανέχειν, πάντα δὲ καὶ πανταχῇ πεπαιδῶσθαι τὸν Θεὸν ἐποπτεύοντα διέπειν; ταῦτ' εἰ μὲν παρ' ἑτέροις ἢ ἔγραφεν πρῶτον, ἢ ἐφυλάχθη βεβαιότερον, ἡμεῖς αὖν ἐκείνοις χάριν ὀφείλομεν, ὡς μαθηταὶ γεγονότες. εἰ δὲ καὶ χρώμενοι μάλιστα πάντων βλεπόμεθα, καὶ τὴν πρώτην εὖρεσιν αὐτῶν ἡμετέραν ὕσαν ἐπεδείξαμεν, Ἀπίωνες μὲν καὶ Μόλωνες, καὶ πάντες, ὅσοι τῷ ψεύδεσθαι καὶ λοιδορεῖν χαίρουσιν, ἐξελέγχθωσαν. σοὶ δὲ, Επαφρόδιτε, μάλιστα τὴν ἀλήθειαν ἀγαπῶντι, καὶ διὰ σε τοῖς ὁμοίως βελευσασμένοις περὶ τῷ γένει ἡμῶν εἰδέναι, τῷτό τε καὶ τὸ πρὸ αὐτῷ γεγραφθῶ βιβλίον.

et volentes et cum singulari robore patriam terram repetiisse. Et cum illi in legislatorem nostrum ceu vitiosissimum inuecti sint, compertum est, virtutis eius et olim Deum et post illum tempus exstitisse testem.

41. De legibus nihil opus fuit oratione longiore. Nam ipsas per se perspectum est, non impietatem, sed pietatem docere verissimam: neque ad hominum odium, sed ad facultatum communitatem incitare; iniustitiae inimicas, iustitiae curam gerentes; expultrices otii et luxus; et quae homines suis contentos et laboriosos esse doceant; et a bellis habendi cupidine gerendis auocent; et pro legibus fortes esse faciant; et in poenis irrogandis sint inexorabiles; et verborum eloquentia indeceptae, reipsa semper confirmantur. Ista enim nos semper exhibemus literis manifestiora. Itaque ausim equidem dicere, plurimorum simul et pulcherrimorum nos caeteris auctores exstitisse. Quid enim inuiolata pietate pulchrius? Quid iustius, quam parere legibus? Quid vtilius, quam mutuam fouere concordiam, et neque in calamitatibus diuelli, neque in rebus secundis faeuire seditionibus: sed in bello mortem contemnere, in pace artibus et agriculturae operam nauare; et omnia et vbique ab arbitro Deo gubernari persuasum habere? Haec siquidem ab aliis vel primum scripta vel constantius fuissent seruata, nos illis, vt discipuli magistris, gratiam deberemus. Sin his nos maxime omnium vti cernimur, et eorum inuentionem primam nostram esse demonstrauius, valeant refutati Apiones et Molones, et quicumque mentiri et conuiciari gaudent. Tibi vero, Epaphrodite, maxime veritatem amanti, et propter te iis, qui itidem genus nostrum cognoscere voluerint, et hic et superior liber scriptus esto.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

L. S.

Opus tam voluminosum, vel adcuratissimis et diligentissimis operis, sine
vlla labe atque omnibus immune maculis egredi humanae vites non
patiuntur. Typi impuri aut nigro destituti, chartarum etiam plicaturae
in causa maxime sunt, ut in charta praecipue nitidiori iota subscripta aut
non dignoscantur facile, aut vna binariae litterae haud sint expressae. Non
taro legentis animus maxime attentus oculique acutiores desiderantur.
Retuli igitur et illa in mendorum seriem, quae in tuo forsitan exemplo recte
scripta atque expressa fuerint.

TOMVS I.

In epistola, dedicatoria pag. IV. versu 15. post *obtulisti* adde *accessus bonae
fictum*.

pag. XVI. versu 9. lege *litterariam*.

In textu

- pag. 10. versu 25. lege *ενικα*. p. 42. versu 7. lege *ελληνιστων*.
- 80. versu 1. lege *Δουμος*. p. 80. versu 12. lege *Αβραμ*.
- 83. versu 19. Sphi 2. post *Labanus* adde *est*.
- 92. pro §. 4. lege §. 7. et pro §. 5. lege §. 4.
- 93. pro §. 8. lege §. 7. et pro §. 9. lege §. 8.
- 166. versu 30. lege *δακρυοντες*. p. ead. pro §. 1. lege §. 2.
- ead. versu vlt. lege *αυτον*.
- 167. versu 1. post *utilitatem* et *damna* pone comma.
- ead. pro §. 10. lege §. 9. p. 172. versu 13. §. 2. lege *υλοι*.
- 176. versu 2. lege *φυσαντος*.
- 189. versu 3. Sphi 6. post *vero* pone comma.
- 204. versu vlt. lege *αλθιν*. p. 208. versu 8. lege *και*.
- 218. versu 10. lege *τουτοις*. p. 256. versu 1. lege *κακ*.
- 260. versu 1. lege *απορουμενοις*. p. 262. versu 11. Sphi 7. *εταρον*.
- 264. versu 12. καφ. 5. lege *αδν*. p. 266. versu 8. lege *εχρησε*.
- 266. versu vlt. lege *ην*. p. 273. versu 10. post *ninosa* dele comma.
- 284. pro §. 7. lege §. 5. p. 285. pro §. 7. lege §. 6.
- 287. versu 4. pone comma pro puncto. p. 288. versu 21. lege *ισακην*.
- 316. καφ. 18. Sphi 4. versu vlt. lege *ευβριστων*.
- 328. versu 11. Sphi 2. lege *εχοντες*. p. 366. versu 9. Sphi 3. lege *ετιον*.
- 370. καφ. 5. versu 1. lege *αδν*. p. 374. versu 18. lege *προτιρον*.
- 396. versu 20. Sphi 3. lege *αν*. p. 399. versu 18. dele *sed*.
- 406. versu 8. Sphi 17. lege *ισχυν*.
- 428. versu 5. Sphi 27. lege *βοσκημα*.
- 463. versu 25. lege *Ελεazarum*. p. 485. versu penult. lege *αθ*.
- 488. versu 12. lege *αλλα*. p. ead. versu 17. lege *ιφραιμιτιδος*.
- 494. pro §. 28. lege §. 18. p. 497. versu vlt. lege *qui*.
- 546. versu 15. Sphi 7. lege *πρεσ* pro *πρεσ*.
- 580. versu 4. Sphi 3. lege *αδν*.
- 606. versu 7. Sphi 5. lege *δυνατες*. p. 622. versu 21. lege *δμας*.
- 628. versu 17. Sphi 2. lege *τοσουτοις*. p. 678. versu 9. Sphi 3. lege *αδν*.
- 680. versu 22. lege *συνκαταλαλοιμενον*.
- 716. versu 2 et 3. lege *ικανος* pro *ικανος*.
- 749. versu 16. lege *respondet*.
- 789. 2. versu Sphi 5. lege *sciscitantique*.
- 814. versu 12. lege *απιδωκε*. p. 836. versu 10. lege *δυστατον*.
- 841. versu 14. Sphi 3. lege *inde*. p. 952. versu 1 et 2. lege *αδν*.
- 1018. versu 7. lege *ημεραν*. p. 1025. versu 13. lege *forte*.
- 1085. versu 1. lege *inertis*. p. 1135. versu 31. lege *terram*.
- 1170. versu 5. καφ. 12. lege *αγγωνισταις*. p. 1188. versu 18. lege *δαιμονην*.

TOMVS II.

In textu

- pag. 2. versu 15. lege *ἰνικα*. p. ead. versu 4. sphi β. lege *ἰ τρε*.
 - 6. versu 7. lege *ἰνα*. p. 99. versu 35. lege *passularum*; —
 - 223. versu 2. sphi β. lege *veterem*. p. 237. versu 13. lege *ita pro itaque*.
 - 239. versu 9. lege *ut pro ut*. p. 333. versu 3. sphi β. lege *nausus*.
 - 343. versu 3. cap. XIV. lege *mercenariorum*. p. 351. versu 3. lege *animum*.
 - 414. versu vlt. lege *ἀντα* *εὐ-*
 - 450. versu 1. sphi ζ. lege *ἀνταυτος*.
 - 573. versu 31. lege *prabendi*. p. 602. versu 3. sphi ε. lege *τυ τε*.
 - 602. versu 3 et 4. lege *οικοδομηκεν*. p. 627. versu 36. lege *meridionalis*.
 - 682. versu 13. post *γράφ* pone *punctum*.
 - 690. pro 590. post paginam 689. scribe.
 - 719. versu 2. sphi 4. lege *Alexandrii*. p. 737. lege §. 6. pro §. 5.
 - 738 et 739. sphaerum numeri sunt mutandi.
 - 778. versu 8 et 9. lege *χρησται*. p. 783. versu 18. lege *σημία*.
 - 796. versu 20. lege *δοξαν*. p. 899. versu 7. cap. VI. lege *occiditadas*.
 - 904. versu 12. sphi δ. lege *εὐχυσμένον*.

TOMVS III.

- pag. 5. versu 3. post *perfectissim* pone *conima*. p. 36. pro §. 46. lege *ut*.
 - 36. versu 18. lege *ποδιδουμι*. p. 44. versu 18 et 19. sphi αβ. lege *ήμεραν*.
 - 44. versu 19 et 20. sphi αβ. lege *στρατιωτικον*.
 - 83. versu 10. lege *capientum*. p. 132. versu 3. sphi 2. lege *ἀλμυρον*.
 - 151. vlt. cap. III. post *populus* dele *commas*. p. 262. versu vlt. lege *ἡς τε*.
 - 388. versu 8. sphi γ. lege *ἔξαν* pro *ἔξεν*. p. 433. versu 34. lege *pendit*.
 - 504. versu 1 et 2. lege *οικους*. p. 626. versu 12. κεφ. η. lege *εἴηται*.
 - 651. versu 10. cap. X. lege *pechniarum*.
 - 652. versu 17. sphi β. lege *θαντον*. p. 661. versu 23. lege *σεας*.
 - 768. versu penult. lege *των φαρμακων*. p. 780. versu vlt. lege *ἀνυσαι*.
 - 962. versu 22 et 23. lege *μεμνησο*. p. 982. versu 5. lege *λυεσθαι*.
 - 1012. versu 11. lege *οἶμος*.
 - 1024. versu 23 et 24. sphi δ. lege *αναμειξαν*.
 - 1056. versu 10. lege *οὐκ ἐτ*. p. 1076. versu 1. lege *δετη*.
 - 1184. versu 22. 23. lege *βουλομεναι*.
 - 1302. versu 11. lege *ἔδων τον και Ραμοσσην*.
 - 1335. versu vlt. lege *solum*, *fi*.
 - 1245. pto §. 8. lege §. 9. et sic vltierius mutandi sunt sphaerum numeri.
 - 1266. versu 10. lege *τα γαρ μη*.
 - 1342. versu 1. in §. 10. lege *και ευσεβεια*.

Haec fere sunt, beneuole lector, quae celeribus oculis peruolutanti mihi, plurimis distracto negotiis, vitro obuia inciderunt. Emenda et corrige, si quae alia minus recta inueneris. Quod ad Apparatum Flavianum et Commentarium, quem promissi: aliquid illius propediem exspecto, laborique meo faucas rogo.

DR. FRANCISCVS OBERTHUR.

